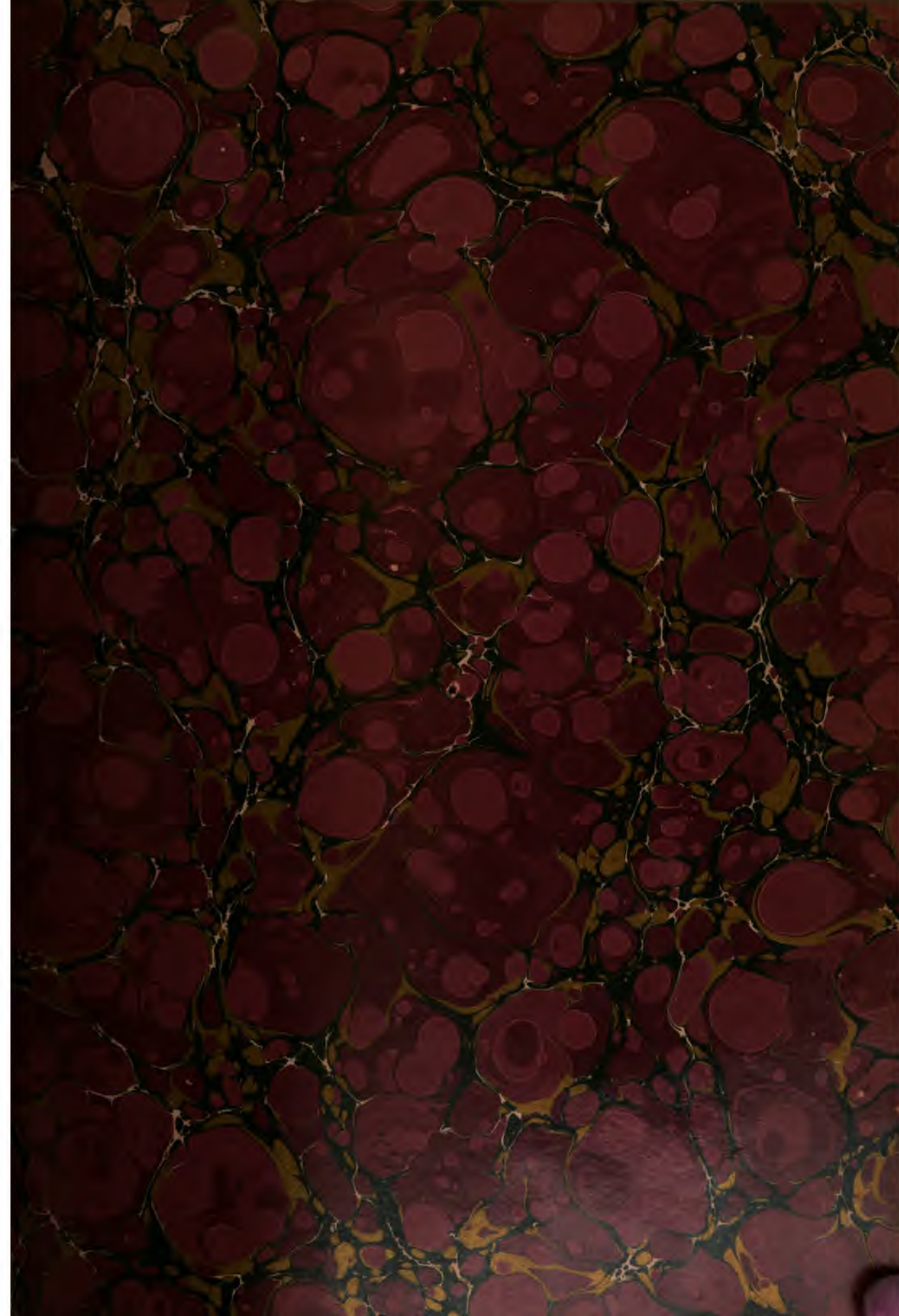

DEN ÆLDRE

EDDAS GUDESANGE

DEN ÆLDRE

EDDAS GUDESANGE

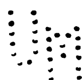
OVERSATTE SAMT INDLEDEDE OG FORKLAREDE AF

KARL GJELLERUP

MED TEGNINGER AF

LORENZ FRØLICH

KJØBENHAVN

P. G. PHILIPSENS FORLAG

THIELES BOGTRYKKERI

MDCCCXCV

INDHOLD.

INDLEDNING.

I.

OVERSÆTTELSENS PRINCIPER.

DA jeg paa indtrængende Opfordring af Forlæggeren efter nogen Betænkning besluttede mig til at paatage mig det ansvarsfulde Hverv atter at oversætte »Eddaen« og fortsætte Forsøgene paa at gjøre dette det ærværdigste Værk af nordisk Aandsliv, Grundlaget for skandinavisk Literatur, tilgjængeligt for Læsere, som ikke vare Oldsproget mægtige, kunde jeg intet Øieblik være i Tvivl om det Synspunkt, fra hvilket jeg havde at betragte den formelle Side af min Opgave. Det stod klart for mig, at der for Oversættelse af Edda-Sangene ikke kunde gjælde nogen anden Regel end den, der styrer al poetisk Oversættelse, nemlig at komme Originalen saa nær som muligt i lige

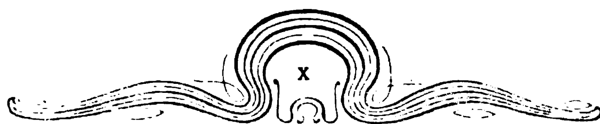

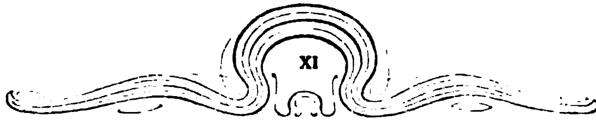

Grad hvad Ordlyd og hvad Form angaar, saa at det overalt, hvor disse to Hensyn komme i Strid — hvad de mer eller mindre altid gjøre — gjælder at finde det mest passende Compromis, som snart vil begunstige den ene Part noget, snart den anden, men aldrig opofre den ene til Fordel for den anden; hvilket hidtil i Edda-Oversættelser altfor meget har været Regel, og det saaledes at det konstant var den formelle Side, der betragtedes som den retsløse. At skrive et Vers uden Bogstavrim for at komme Ordlyden nærmere, eller af samme Grund at lade det faa to Arsis, hvor Metret fordrer tre, er ligesaa utilladeligt for en Edda-Oversætter som i en Oversættelse af Shakespeare at indsætte en sex- eller syvfods Jambe for at faa alle Ordene med*.

Enhver Kritik derfor, som i Bedømmelsen af min Oversættelse ikke tager Hensyn til dette Princip, er aabenbart falsk, idet den først burde vise Princippets Urigtighed; hvilket ikke vil være muligt. Thi da vi have tilstrækkelige Vidnesbyrd om, hvilken overordentlig Værd Nordboerne tillagde den formelle Side af deres Poesi, og hvor strenge de vare i Reglernes Overholdelse: saa er den eneste Vei til at angribe Princippet den at paastaa, at Overholdelsen af disse Regler er en formaalsløs Conveniens, idet den ikke frembringer skjønnere Indtryk paa vort Øre end fuldkommen Uregelmæssighed; og denne Paastand vil neppe længer finde Tiltro. — Men naar jeg saaledes er sikker nok paa Princippets Rigtighed, saa er jeg paa den anden Side meget langt fra at tro, at jeg overalt skulde have fundet den bedste Gjennemførelse deraf.

Saaledes viste det sig strax, at min Oversættelse i sit formelle Princip — Gjengivelsesmaaden — kom til at afvige fra alle andre undtagen den svenske, der dog kun anvendte dette Princip paa en umetrisk Text (herom i det følgende Afsnit), som stillede temmelig løse Fordringer, og desuden i sin Forsømmelse af Ordlyden ofte udartede til stilløs Modernisering. Men det blev mig snart indlysende, at min Oversættelse ogsaa maatte afvige fra alle andre i reel Henseende: i det der blev gjengivet. Disse have nemlig alle gjengivet Eddasangene, som de umiddelbart forelaa efter de givne Haandskrifter eller disses Combination, hvor der (som ved Vølospá) forelaa forskjellige Redaktioner, uden at spørge videre, om denne Form saavel i de store Træk som i Enkelthederne var kritisk troværdig; men at dette ikke skete af principiel realistisk Uvillie mod kritiske

* Kun i een Sang »Alvismál« var det ofte paa Grund af de givne Navne umuligt at gjennemføre Bogstavrimet. Jeg griber Leiligheden til at bemærke, at jeg undertiden har været nødt til at benytte Retten til at lade j rime paa en Vokal — for vort Øre ganske vist en pur Conveniens.

Rettelser endog af vild hypothetisk Art, viste de, ved alle at godkjende en af de vilkaarligste Behandlinger, som noget Oldtidsskrift har været Gjenstand for (se Afsnittet om Vølospá). Bortset fra denne Vildfarelse var deres Fremgangsmaade heri ikke blot forsvarlig men den eneste for deres Tid mulige. Anderledes stiller Sagen sig nu. Efter det Standpunkt, som Edda-Forskningen nu indtager — takket være navnlig de tyske Germanisters Flid og Skarpsindighed — vilde en Gjengivelse af den Text, hvorefter H. G. Møller oversatte, være en Anachronisme, der snart maatte gjøre en ny Oversættelse nødvendig.

Jeg gaar altsaa over til at fremsætte Hovedresultaterne af den nyere Edda-Forskning, idet jeg forudskikker den Bemærkning, at jeg ingenlunde lægger an paa at give en videnskabelig udtømmende Redegjørelse, men kun en saadan, der kan belyse Oversættelsen og sætte Læseren i det rette Forhold til den.

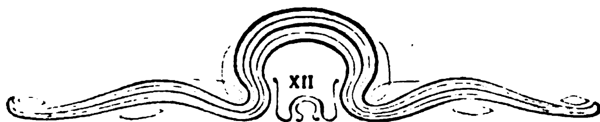
De Ændringer, som Texten er undergaaet, kunne efter deres forskjellige Omraader betragtes under fire Hovedgrupper, hvorved man ser Virkningerne sprede sig i bestandig videre Kredse, alle udgaaede fra det samme kritiske Udgangspunkt i samme methodiske Retning. Nemlig: 1) Virkninger indenfor det enkelte Vers (Linie); 2) indenfor den enkelte »Vise« (Strophe); 3) indenfor den enkelte Sang; 4) indenfor hele Samlingen af Eddaens Gudesange.

Vi ville betragte hver af dem for sig.

II.

VERSENE.

Paafaldende for enhver Læser og formodentlig anstødelig for de fleste vil allerede ved første Blik i Bogen min Skrivemaade af Eddaens Vers være. At jeg har afveget fra den skandinaviske Tradition og fulgt den tydske, er naturligvis ikke sket uden efter langvarig Overveielse. Jeg betragter Germanisternes Skrivemaade som den rigtige, fordi Verse-Enheden ikke er »Vise-Ordet« (hvad man efter skandinavisk Skrivemaade maatte antage), men derimod »Vise-Fjerdingen« ɔ: den af to Led sammensatte Langlinie; derom kan der ingen Tvivl være, da Syntaxen og den logiske Bygning viser dette utvetydig. Ogsaa i Alexandrinerne og Nibelungenverset er jo Enheden Langlinien, ikke Kortlinien, tiltrods for at Cæsuren her er en Taktpause, hvad den ikke er i Eddaverset. Naar man nu skriver Strophen paa skandinavisk Maade, sættes der for Øiet en falsk Inddeling, og den strophiske Enhed udviskes ganske; skriver man den derimod i Langlinier

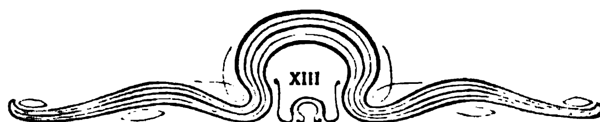

med en Pause, der adskiller »Vise-Ordene«, saa lægges Organismens Leddeling blot i alle Enkeltheder og i deres rette indbyrdes Forhold. Dette gjælder særlig i Kviðuháttr-Strophen * (det episke Vers f. Ex. i Vølospá — tidligere skrevet i otte Kortlinier); ved Ljóðaháttr-Strophen (det lyriske Vers f. Ex. i Hávamál, tidligere skrevet i sex Linier) kommer endnu en anden, ret betegnende Omstændighed til; efter skandinavisk Skrivemaade faa vi to Kortlinier, indbyrdes rimede, og derpaa en med et Taktslag mer og med sit eget Rimsystem; efter den germanske Skrivemaade derimod faar hver af Strophens parvis ulige Linier sit Rimsystem for sig.

Denne Forskjel i Versenes Skrivemaade kan synes at være rent formel og blottet for indre Betydning. Det forholder sig dog ikke ganske saaledes. Jeg har ingen Tvivl om, at Skrivemaaden i Kortlinier efterhaanden har givet os en forhakket og stakaandet Opfattelse af Edda-Versene; og det er ogsaa sandsynligt, at hvis man havde skrevet i Langlinier, vilde man lettere være bleven opmærksom paa det Feile i den Antagelse, at man kunde fylde omtrent saamange ubetonede og halvbetonede Stavelser ind, som det skulde være, medens saaledes de korte og skarpe Afdelinger allerede syntes at give Verset tilstrækkelig Gehalt. Ogsaa med Hensyn til Overblikket over Sangens Helhed og Leddeling samt over Strophernes ægte og uægte Bestanddele ere de firliniede Viser af ikke ringe Fordel; hvorfor ogsaa Müllenhoff siger: »Fremtidige Udgivere ville efter alt dette have den Opgave at gjøre disse Texters hele Historie anskuelig for Nutidens Læser. Den almindelige Forbetingelse derfor er Afskaffelsen af den Uskik at afsætte Halvdelen af et Langvers; men da der kun fordres meget ringe Evne og god Villie for at indse, at først Langverset, og ikke allerede dets Hælvte, danner virkelige Enheder og fuldstændige Vers, saa kan man vel tiltro Enhver denne Indsigt, som hidtil med Opmærksomhed og Forstaaelse har fulgt disse Undersøgelser«.

I »Bidrag til den oldnordiske Literaturs Historie« (1866) siger N. M. Petersen: »Den nordiske Versebygning afhænger ikke, som Jon Olafson antager, af Stavelsernes Antal, men af Takternes. ... Flere korte (Stavelser) have samme Gyldighed som een lang, hvilket bestemmes af Takten, som i Musikken to Ottendedele = een Fjerdedel«. — Denne tidligere raadende Opfattelse af de oldnordiske Vers er nu fuldstændig omstyrtet af den tydske Videnskab; det er Sievers' Fortjeneste at have opstillet et nyt videnskabeligt Grundlag for Edda-Metrikken, som egentlig først derved blev skabt, et Grundlag, der i Hovedtrækkene er fastslaaet

* Jeg benytter de tydske Metrikeres sædvanlige Betegnelse, skjøndt den afviger fra den oldnordiske, da den giver en god Modsætning mellem det episke og det lyriske Versemaal.

og som har givet Stødet til en kritisk Gjennemarbeidelse af Edda-Texten, der væsentlig har ændret dennes Udseende.

I de germanistiske Aarbøger »Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur« for 1879 og de følgende Aar fremsatte Sievers sine overraskende metriske Undersøgelser, hvis Resultat var, at ikke blot Skjaldemetrikken, fra hvilken han udgik, men ogsaa de folkeligere og mindre strengt regelrette Eddasange havde Stavelsetællingen til Princip. Saaledes bestod Viseordet (Kortlinien) i Kviðuháttr af fire Stavelser, hvilke ved de forskellige Betoningsforhold danne følgende rhytmiske Schema (der, hvad neppe Nogen har bemærket, frembyder et mærkeligt Analog til Schemaet for Alexandrinernes Halvlinie, for hvilken Stavelsetællingen ligeledes er Princip, jvf. Recke Metrik II, 146):

A — ◡ | — ◡ D — | — ◡ ◡
B ◡ — | ◡ — E — ◡ ◡ | —*
C ◡ — | — ◡

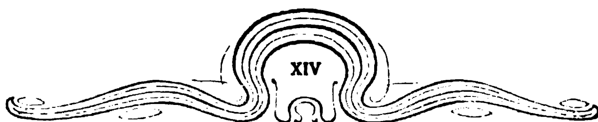
hvilket kan illustreres ved følgende Exempler (fra Begyndelsen af »Hymeskvadet):

A. ædle Aser
B. med List, min Ven,
C. den Vand-Koger
D. godt Venneraad
E. kan vi mon faa.

Ganske vist vilde det have været umuligt at gjennemføre dette Princip, dersom Eddaens Text, saaledes som den forelaa i Haandskrifterne, var en i sine Enkeltheder uantastelig Helligdom. Men vi have altfor mange Vidnesbyrd om den Vilkaarlighed, hvormed Afskriverne omgikkes med Olddigtene til at dette skulde være Tilfældet. Det viser sig nu, at i de allerfleste Kortlinier, som overskrider de fire Stavelser, beroer dette paa Smaaord, som ere grammatikalsk overflødige, ja ofte endog forstyrrende, og som den ældre Tid, fra hvilken Digtene stamme, ingenlunde var saa ødsel med. Saaledes lød den 8de Strophe af Vølospá ifølge Haandskrifterne:

Heiðe hana héto, hvars til húsa kvam,
[ok] vølo velspá vitte hon ganda
seið hon [hvars hon] kunne, seið hon [hug]leikenn:
æ var hon angan illrar brúðar.

* Jeg har valgt denne almindelige metriske Betegnelsesmaade i Stedet for Sievers', da denne kun vilde forvirre Læseren, og Forskjellen mellem Betoning og Kvantitet er uden Betydning i denne Sammenhæng.

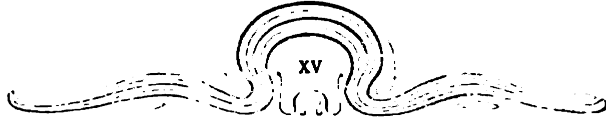
Ved Strygning af de overflødige Pronominer, Præpositioner og Partikler, der ogsaa stilistisk matter Diktionen ja ved »ok« i L. 2 endog gjør den logisk og grammatikalsk umulig, reduceres Strophen til regelmæssige fire-stavelses Kortlinier:

Heiðe héto hvars húsa kvam,
vølo velspá vitte ganda,
seið hvars kunne seið hugleikenn:
æ vas angan illrar brúðar.

Tilsyneladende Afvigelser danne de uægte Femstavelser, som fremkomme ved Opløsning af én Stavelse i to Stavelser (»Verschleifung«). Men Dr. Hoffory har sikkert Ret i, at en Del Vers ikke uden vilkaarlige og kunstige Tydninger kunne opfattes anderledes end som femstavelses, ligesom der findes enkelte utvetydige trestavelses. Man maa erkjende, at Reglen oprindelig ikke har været saa streng, men at den dels ved sin egen naturlige Udvikling mod Conseqvens, dels vel ogsaa under Skjaldedigtningens Indflydelse efterhaanden mer og mer har fæstnet sig i rene firstavelses Kortlinier, saa at Kvadenes Alder som Regel staar i omvendt Forhold til deres Regelmæssighed.

Det er indlysende, at denne gjennemgaaende Ændring af Texten selv og af dens metriske Forstaaelse maa blive af stor Betydning for Oversættelsen. Naar Oversætteren har for sig en Text, der paa samme Omraade snart viser tre snart syv Stavelser og det ofte af overflødige Ord, saa fristes han ikke blot til ikke at stille store Fordringer til sine egne Vers, men det maa endog synes ham urigtigt at gjøre det, da han i saa Fald vilde give Læseren en feilagtig Forestilling og levere et mere slebet Produkt, end der var Brug for. Har Oversætteren derimod at gjengive en bevidst regelmæssig Text, hvis Strenghed kun i enkelte Afsnit brydes af forholdsvis faa poetiske Licentser — Rudimenter fra en raaere Tid — saa er det hans Pligt at give sin Oversættelse en tilsvarende Form. Vanskeligheden ved Arbeidet forøges ganske vist herved i en Grad, der tilfulde kun kan vurderes af den, som kjender Forholdet mellem Dansk og Oldnordisk; her maa den Antydning gjøre Fyldest, at ikke blot danske Former gjennemsnitlig ere længere, men at Pronominets og ofte Artiklens Uundværlighed er Knaphedens bestandige Fjender. Endelig at vi savne saavel Sammentrækning, som Elision, der reducerer Stavelsestallet saa betydeligt.

Jeg har her udelukkende talt om Kortlinien i Kviðuháttr-Strophen (det episke Vers), da den lyriske Ljóðaháttr-Strophe endnu er temmelig metrisk uopdyrket, saa at det endog kan være tvivlsomt, hvorvidt Stavelsestællingen her kan gjennemføres paa samme Maade som hist — i alt Fald spiller »Optakten« her

en særlig Rolle. For Oversætteren har Opgaven her ikke stillet sig væsentlig anderledes end den tidligere — burde have stillet sig. Men af H. G. Møller er Strophen misforstaaet saaledes, at 3die og 6te Linie (efter ældre Skrivemaade) ofte kun har to Arsis.

Hvad angaar den æsthetiske Værd af de saaledes forstaaede Edda-Vers, da maa det indrømmes, at Stavelse-Tællingen ikke blot er det raaeste rhytmiske Princip, men endog med Rette kan kaldes urhythmisk. Imidlertid vilde Edda-Versene af denne Grund ikke komme til at staa lavere end Franskmændenes eneste Vers, Alexandrineren. Dertil kommer, at Edda-Verset er bygget paa Qvantiteten, hvilket giver et Vexelspil mellem Stavelsernes Længdeforhold og Betoningen (den sidste markeret ved Bogstavrimet), der ganske vist er uhørligt for os, men ligesaa vist har været meget hørligt for et oldnordisk Øre og givet Verset en eiendommelig Lødighed.

III.

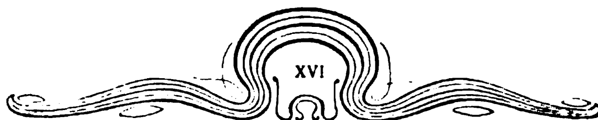
VISERNE.

Det er en Selvfølge, at de Overleverere og Afskrivere, der omgikkes saa skjødesløst med Versene, ikke havde stort mere Respekt for Visen i dens strophiske Enhed, ja Indskuddene her ere endog endnu mere iøinefaldende. I langt de fleste Tilfælde, hvor en Vise gjør sig mistænkelig ved overskydende Linieantal, er det strax klart for en lidt kritisk Eftertanke, at den tilsyneladende Uregelmæssighed ikke oprindelig tilkommer Strophen, men at han, der nedskrev den *, har føiet sit eget til og derved sjelden gjort Meningen mere poetisk, medens han ødelagde Formen. Tag f. Ex. følgende Vise af Hávamál (61):

Toet og mæt ride Mand til Things,
  om end ei kostbart klædt;
ved Sko og Brog sig Ingen skamme
  og heller ei ved sin Hest,
  skjøndt han ei har en god.

Afskriveren har her aabenbart fundet at Raadet, ei at skamme sig ved Hesten, fordrede en Tilføielse, der endda er falden saa sjudsket ud, at Linien er uden Bogstavrim.

* Jeg bruger dette Udtryk for Kortheds Skyld. Naturligvis kan Indskydningen ogsaa være sket i den mundtlige Tradition.

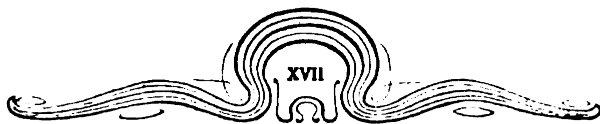
Oversætterne have hidtil trolig taget saadanne falske Linier med, hvilket dog virkelig er at gjøre for megen Ære af dem og for liden af Digtningen. Jeg har, hvor jeg fandt Grund dertil, anvist dem Plads i Anmærkningerne.

IV.

KVADENE.

Kunde Visernes sammentrængte organiske Enhed ikke holde Indblandingen af fremmede Elementer borte, saa kan det ikke undre os, at Kvadenes langt større og ikke ved nogen ydre Form beskyttede Organismer ofte maatte finde sig i at optage Snyltevæsener i sig. De egentlig episke Kvad — som Hymeskviða, Thrymskviða o. s. v. -- vare i saa Henseende mindst udsatte, da Fortællingens Sammenhæng hverken tillod eller fristede til Indskud; snarere stod de Fare for at miste Bestanddele ved Opskriverens Skjødesløshed (Hymeskviða) eller for at faa deres Led bragte i Uorden (Rígsþula). Mest udsat for Interpolationer vare følgelig de episke Kvads Modsætning: den gnomiske Lyrik i Hávamál, Visdomsperler trukne paa en svagt skimtelig logisk Traad uden Modstandsevne. Dernæst de lærde mythologiske Læredigte, hvor det var fristende for Skriveren at indskyde egen Lærdom eller Brudstykker af andre lignende Kvad, som derved fandt et Opbevaringssted, hvilket navnlig i overvældende Grad er sket i Grímnesmál; her har man ogsaa i Hyndloljóð den først kjendte Interpolation, der allerede meget tidlig betegnes med Navnet »den korte Vølospá«, og rimeligvis af Gylfaginnings Forfatter eller Omarbeider (som citerer Vers deraf under dette Navn) har været kjendt i sin oprindelige Sammenhæng. Den giver os altsaa et haandgribeligt Exempel, hvorefter lignende Phænomener i andre Kvad ere at bedømme. Vølospá hører ganske vist ikke til denne Klasse, men blev af Skriveren opfattet paa samme Maade, idet dens første Del gjordes til Repertorium for Skabelses-Mythologi. Intet af de andre Kvad har lidt saa meget ved Interpolationer som dette, det fornemste af dem alle; thi dets knappe økonomiske Plan og strenge Enhed taalte mindre end andre Kvad Indblanding af fremmed Stof; det ødelagdes endog i den Grad, at det indtil 1883 forblev en Bog med syv Segl for.

En ganske særlig Stilling indtager Hárbarðsljóð, hvis enestaaende metriske Uregelmæssighed i høi Grad vanskeliggjør Paavisning af Interpolationer, om saadanne overhovedet findes. Et Forsøg paa netop at gaa ud fra denne

Uregelmæssighed for at føre det tilbage til metrisk Regelrethed og ad denne Vei udskille formentlig uægte Dele foreligger fra Dr. Finnur Jónsson (»Aarbøger« 1888); det har imidlertid ikke fundet saadan Anklang, at en Oversætter kan benytte det. Jeg skal her tillade mig at gribe Leiligheden til at takke Dr. Jónsson for den Velvillie, med hvilken han har gjennemset min Oversættelse; da jeg imidlertid vel som oftest men dog ikke altid har set mig i Stand til at tage hans Bemærkninger til Følge, maa jeg selv alene bære Ansvaret for Oversættelsen, saavel i Indhold som i Form.

Fri for Interpolationer og temmelig fri for Lakuner synes — bortset fra Hárbarðsljoð — følgende Kvad at være: Vafþrúðnesmál, Thrymskviða, Lokasenna, Alvísmál, Skírnesmál og Svipdagsmál.

Jeg har herved i store Hovedtræk gjort Rede for den moderne Edda-Kritiks Arbeide indenfor det vigtigste af dens Omraader. Inden vi imidlertid gaa over til at kaste et flygtigt Blik paa dens videste Felt — Gudesangenes Forhold indbyrdes — er det nødvendigt mere indgaaende at betragte den Revolution, der herved har fundet Sted i Opfattelsen af Vølospá, Hávamál og Grimnesmál, i Forhold til hvilken alle andre Begivenheder paa Edda-Forskningens Omraade ere Smaa-Reformer.

V.

VØLOSPÁ.

I 1878 kunde Dr. C. Rosenberg skrive: »Det er især S. Bugges og S. Grundtvigs Fortjeneste, at Vølospá nu foreligger i en Ordning, der viser den oprindelige Plan og Tanke-Udvikling saa godt, som det kan ske, uagtet der aabenbart er flere Huller i Overleveringen«. Her sigtes fornemlig til den af Bugge foretagne Omstilling af Viserne 8, 14—16 (Oversættelsens Numre) der toges ud af deres Sammenhæng og stilledes foran Vise 1 som situationsskildrende Indledning. Hermed bragtes Slutningslinien i Forbindelse (efter Læsemaaden: »Nu maa hun synke«): Odin opsøger Spaakvinden og formaar hende ved rige Gaver til at forkynde sin Visdom: tilsidst ser hun Dragen »et af Undergangs-Uhyrerne« komme flyvende, »Rædslen gjør hende stum, hun segner vanmægtig om, og Odin staar ene tilbage«. Slutningen er Begyndelsen værdig. Uden at bekymre sig om saadanne mindre Meningsløsheder, som at Vølven, da hun, ene med Odin, kjøbes til at tale, slaar høitidelig til Lyd for alle »Hejmdals Børn«,

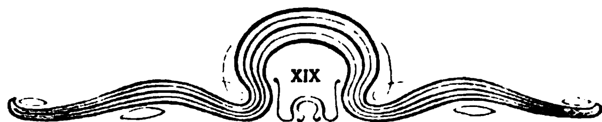

eller at Odin, efter at have sat sit Øie i Pant hos Visdommens Kilde-Gud skulde gaa til Vølven — her endog en Hex — for at blive viis (hvorved man erindrer Saxo-Vedels Ord ved en ganske lignende Leilighed: »En herlig Guddoms krafft vaar det, som haffde saadanne Folcks hielp behoff«.) — uden endelig at lade sig afskrække ved den lave Sphære, hvori det ophøiede prophetiske Kvad blev rykket ned — jublede man i kortsynet Glæde over den smukke Orden, der var kommet i det Hele og fandt »Situationen saa dramatisk som vel muligt«.

Jeg tvivler om, at der i Textkritikkens Historie findes mange Exempler paa en Omordning af et Oldskrift, der var saa uhjemlet i sin Fremgangsmaade, saa fordærvelig i sine Resultater. I Virkeligheden var dette Overgreb »Begyndelsen paa Enden«; Construktionen rummede allerede Destructionens Spire. Bugge satte selv senere Kronen paa Værket ved at slutte sig til den af en norsk Theolog (Dr. A. Chr. Bang) dilettantisk fremsatte Hypothese, at Vølospá var et forholdsvis sent Makværk, der i nordiske Former efterlignede de kristelige sibyllinske Orakler, der skulde være blevne Skandinaverne bekjendt gjennem Irland (hvor der ikke findes noget Vidnesbyrd om saadanne græsk-sibyllinske Studier). Ved sit store philologiske Navn skaffede Bugge dette Indfald et kortvarigt Mode-Hegemoni i den lærde Verden. Efter at have gjort den beaandede Seerske, hvis Aands Høihed og Renhed endnu vækker vor Beundring, — denne skandinaviske Velleda — til Hexen Heid, der (efter den tidligere misforstaaede Tydning) »tæmmede Ulve«, gjorde man atter denne til en Abe efter den falske christelige Sibylle, paa sin Vis ikke mindre vildt end da man ved Eddaens Fremkomst i det 17de Aarh. antog, at Vølospá var sunget af den Erythræiske Sibylle længe før den trojanske Krig. — *Jam satis.*

»Sol fra Sønden paa Stenbunden sken; da groede af Grund de grønne Urter« synger Vølven; og »med Müllenhoffs sidste Verk gik der fra Sønden en ny Sol op over Edda-Forskningen«, siger en Dansk, der er bleven tydsk Videnskabsmand og Borger, Dr. J. Hoffory, selv en fremragende Edda-Forsker. I mer end een Henseende har det været den tydske Videnskab forbeholdt at kaste nyt Lys over Eddaen, som den regner til den oldgermanske Literatur; men aldrig er det sket saa glimrende som i femte Bind af Karl Müllenhoffs »Deutsche Alterthumskunde«.

Naar man betænker, ved hvilken voldsom Omsætning af Viserne Bugges ulykkelige Rekonstruktion af Vølospá foregik, saa er det dobbelt tilfredsstillende at betragte de simple, methodisk strengt berettigede Midler, som Müllenhoff anvendte; ogsaa her gjælder: *simplex sigillum veri.*

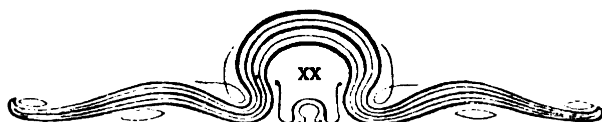

De første Viser, der fjerne sig fra Bevægelses-Linien, ere 5—6 (ældre Tal) der omhandle Solens, Maanens (og Stjernernes?) Bevægelse og Indstiftelsen af Dagstiderne ved Guderne. Deres Uægthed er nu øiensynlig; men ikke saaledes før hele Vølospás Tankegang og Plan havde blottet sig for et gjennemtrængende Forskerblik — hvilket mer eller mindre gjælder om alle Interpolationerne. Mindst maaske om den følgende og længste, V. 9—16, der delvis ogsaa tidligere havde været anfægtet. Efter et ægte Strophepars Skildring af Gudernes idylliske Liv og Nornernes Ankomst fortælles der i V. 9 med en stereotyp Indledningsformel, at Guderne skabte Dvergene, hvorpaa deres Navne optælles indtil V. 13. Med V. 14 som Indledning følger nu en ny, mindre Optælling, en Efterslæt, — saa at Interpolationen er sammensat af to. Hele denne Viserækkes Ramsestil stikker saa grelt af mod det øvrige Digt, at det er ubegribeligt, hvorledes den nogensinde har kunnet betragtes som en Del deraf. Iøvrigt giver den følgende Vise (17) et direkte, uomstødeligt Bevis for Uægtheden.

Vise-Parret 17—18, der beretter om Menneskets Skabelse ved Odin, Høner og Lodur, begynder nemlig med Ordene: »Indtil der kom tre af denne Skare, mægtige milde Aser til Huse«; da nu den i V. 16 afsluttede Skare er Dvergene, kan V. 17 aldrig have sluttet sig hertil men viser tilbage til V. 8, hvor Aserne omtaltes. Paa den anden Side ses det strax, at V. 17 heller ikke er en oprindelig Fortsættelse af V. 8: denne endte nemlig med Ordene: »Indtil der kom tre Thursemøer, meget mægtige, fra Jættehjem«. Den enslydende Begyndelse af V. 17 er ikke blot ulogisk (»indtil« hvilket?), men Digteren af Vølospá viser sig overhovedet saa formstor, at han umulig kan mistænkes for at have tilknyttet noget Nyt ved en saa mechanisk Parallelisme. Ser man endelig Viserne i Forhold til Digtets Helhed, bekræftes yderligere den Anskuelse, at de ikke høre herhen.

Det vil dog heller ikke lykkes at finde Fortsættelsen af V. 8 i V. 19. Denne og den følgende Vise taler om Yggdrasil og Nornerne, der indføres, som om de ikke før vare omtalte; de komme her fra Salen under Træet, medens de før kom fra Jættehjem. Tager man de andre Interpolationer bort og læser Kvadet igjennem, ses det ogsaa strax, at dette Visepar staar ganske ørkesløst der. V. 20 har to Langlinier for mange; det er de to midterste med Nornernes Navne, som ere uægte og danne en Interpolation i Interpolationen.

I Vise 21 findes endelig Fortsættelsen af V. 8. Her viser det sig strax, at man er paa rette Spor — og paa fast Grund; det er en betydningsfuld og bevæget Handling, som her begynder og fortsættes i en Række Viser; al Tanke om her at have med et Indskud at gjøre, svinder af sig selv. Nornernes An-

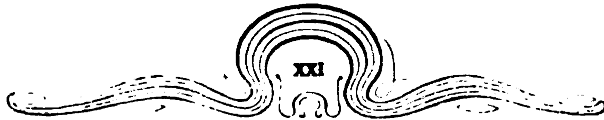
komst i V. 8 er Varslet for Udbruddet af den første Krig; det er Handlingernes Tid, der afløser Begivenhedernes.

Hermed er de store Interpolationer til Ende, kun to enkelte Viser 33_3—34_2 (Hævnen over Balder) og 54 (Vidars Kamp med Ulven) ere endnu forkastelige.

Man ser altsaa, at Interpolationerne bestaa af forskjellige Lag, afsatte til forskjellig Tid, idet den tredie (Menneskets Skabelse) udelukker den anden (Dvergenes Skabelse). Først altsaa — maaske allerede i mundtlig Tradition — er V. 19—20 indsat efter V. 8 som nærmere Forklaring om Nornerne; derefter V. 17—18, derpaa V. 9—13 og (maaske af samme Haand) V. 5—6, dernæst 14—16. Endelig har V. 5 faaet en Linie tilføjet og V. 20 to Linier indskudte. Flere af disse Indskud (navnlig V. 5 og V. 17—18) have en betydelig digterisk og mythologisk Værdi og de ere aabenbart alle af en ærværdig Ælde, Brudstykker af gamle Kvad, der saaledes ere blevne bevarede. Skulde noget af dem være ældre end Vølospá, kunde dette kun være Tilfældet med V. 19—20 og V. 14—16. V. 17 er nemlig i sin Begyndelse en Efterdigtning af V. 8_{3-4}. — IV. 6 og V. 9 findes den samme Indledningsformel, som selve Vølospá har i V. 23, og det stemmer slet ikke med Stilen i Vølospá at optage en saadan fremmed Formel i sig — i Vølospá er alt af een Støbning; derimod er det forstaaeligt nok, at et lidt yngre Digt, der omhandlede den første Verdensindretning (hvoraf da baade 5—6 og 9—13 vare Brudstykker) kunde smykke sig med en ærværdig, velkjendt Vending fra Vølospá og anvende den methodisk.

Hermed var da den oprindelige Text af Vølospá for bestandig rekonstrueret som et af de bedst bevarede Edda-Kvad, saa godt som uden Lakuner*. Men saa betydelig som denne Gjerning var, dannede den dog kun Grundlaget for Müllenhoffs Værk: det gjaldt nu om at forstaa Texten. Thi paa Grund af Kvadets særegne profetiske Natur og Stil, dets dunkle Hentydning til Myther, der forudsattes bekjendte, dets enestaaende Knaphed, dets ofte noget bagvendte Udtryksmaade (Forkjærlighed for Hysteron-Proteron) og de mange forudgaaende feile Opfattelser var Texten ingenlunde forstaaet, fordi den var givet, i hvilket Fald den ogsaa for længe siden vilde være bleven opdaget. Det er just mærkeligt at

* Anderledes dømte man ganske vist tidligere. Rosenberg siger: »Uagtet der aabenbart er flere Huller i Overleveringen«; ja N. M. Petersen endogsaa: »Tildels Brudstykker. Kun Begyndelsen og Enden ere nogenlunde fuldstændige«. Men saalænge Ophobningen af uægte Materiale hindrede Oversigt over Stoffet og Indsigt i dets Økonomi, var det fristende overalt, hvor Forstaaelsen ikke strax indfandt sig, at slaa ind paa den bekvemme Udvei: »Her synes nogle Vers at være udfaldne«.

se, hvorledes Texten kun kunde findes af den, der havde forstaaet Tankegangen, og hvorledes dennes Forstaaelse forudsatte den rene Text: hvad der i Udførelsen ses adskilt, var i Conceptionen eet. Til Texten føiede Müllenhoff altsaa en indgaaende Commentar, der kun lader faa Punkter uopklarede. Da Vølospá uden Sammenligning er det vigtigste og mindst forstaaede af alle Edda-Kvadene, og da det ved en blot og bar Gjennemlæsning, selv understøttet af enkelte Smaanoter, neppe kan forstaaes af en Fagmand og umulig af en Læg, der ikke er vant til den nordiske Poesis Udtryksmaade og fortrolig med Mytherne: — saa har jeg i Anmærknings-Tillæget givet et Udtog af Müllenhoffs Commentar, der forhaabentlig vil være velkommen for Mange, som ønske at komme til en virkelig Forstaaelse af denne i Verdensliteraturen enestaaende Digtning.

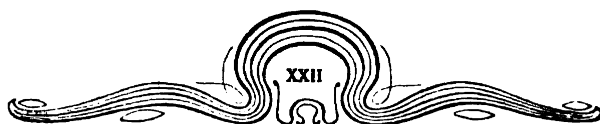
En Indholdsangivelse og Oversigt foran selve Texten vil lette den foreløbige Gjennemlæsning.

VI.

HÁVAMÁL.

Naar i Codex Regius Hávamál følger umiddelbart efter Vølospá, da er dette sikkert en Hædersplads; disse to Digte betragtedes med Rette som de ypperste. Mærkeligt at de skulde komme til at dele Skjæbne (sammen med Grímnesmál) som de, der bleve mest forvanskede og længst misforstaaede. Ogsaa her var det forbeholdt Müllenhoff først at trænge forstaaende igjennem og give Digtningen — eller rettere Digtningene — deres kritiske Skikkelse, om end neppe i en saa endegyldig Form som Vølospá, — hvilken de maaske ingensinde vil finde. Opgaven var her endogsaa vanskeligere og mere indviklet end ved Vølospá, idet denne dog havde om ikke nogen egentlig episk Traad saa dog de profetiske Syners anskuelige Sammenhæng, der kunde være en fast Basis for Undersøgelser om Oprindeligt og Indskudt; hvorimod i Hávamál Ordsprog og Visdomsraad syntes at være henkastede uden synderlig indre Sammenhæng.

I Codex Regius har det 164 Stropher lange Digt kun to Afdelinger, nemlig foran V. 111, hvor Loddfafnesmál begynder, og foran V. 138 (Bugges Tal) hvor Odins Runesang begynder; det sidste Afsnit er stærkest markeret; imidlertid er V. 111 saa øiensynlig Begyndelsen paa noget Nyt, at man allerede tidlig satte Hovedafdelingen her; saaledes inddeler N. M. Petersen Digtet i 1) Det egentlige Hávamál. 2) Loddfafnismál, hvori en viis Mand underviser Yng-

lingen Loddfafner; og tilføier: »De indflettede mythiske Elementer ere især: Mythen om Odin og Gunnlød eller Digterdrikken, Mythen om Odin og Rinde, hans gjentagne Beilen til hende. Og Runesangen, Runatalsþáttr Odins, Odins Opfindelse af Runerne og deres Kræfter og Brug«. — Her er altsaa allerede en Begyndelse sket til Opløsning af den foregivne Enhed i dens Bestanddele; paafaldende er det, at Petersen lader Loddfafnesmál (regnet fra 111—164 med Runesangen som Indskud) være talt til Loddfafner af »en viis Mand« ikke af Odin selv.

Med V. 111 begynder Odin selv at tale og hans Tale indføres (fra 112) umiddelbart gjennem en Sanger Loddfafner, der (i 111) træder op og forkynder, at det er Tid at tale fra Talerstolen og forkynde »Mændenes Tale« (? den Høies Tale), som han har hørt ved Urds Brønd.

I det umiddelbart Foregaaende taler, som sagt Odin, — paaviselig fra V. 95, der dog atter viser tilbage til det nærmest Foregaaende. Han beretter om sit Elskovs-Eventyr med Billings Mø og om hvorledes han vandt Drikken i Kjedlen Odrerer, Suttungs Mjød. — Som Indledning til Elskovs-Eventyret staar en Række tildels hinanden modsigende Sprog om Forhold mellem Mand og Kvinde; den begynder med en berømt Vise (84) om Kvindernes Ubestandighed, hvis sidste Halvdel forekommer i »Fostbrødre-Saga« som Citat af en Træl paa Grønland A. 1025.

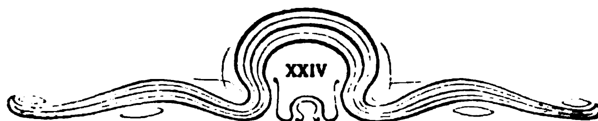
Følger man Sporet længer frem, saa støder man efter at have passeret en Priamel (81—83) og et Par Viser paa det berømteste af Hávamáls Visepar (76—77): »Fæ døer, Frænder døe« etc., som afslutter den lange Sprogsamling 1—77. — Denne Samling, der paa en enkelt Undtagelse nær (74) bestaaer af regelmæssige Ljóðaháttr-Viser, alle i samme store Stil, giver Raad og Regler for Opførsel ved Gjæstebud, i Venskabsforhold og i Livskampen af en gjennemgaaende utilitaristisk og skeptisk Charakter og under en staaende Modsætning mellem den Vise og Daaren. Her er der egentlig Intet, der tyder paa, at Odin skal anses for den Talende — ene med Undtagelse af V. 13—14 hvor »jeg« kun kan være Odin, der fortæller, hvorledes han blev drukken i Gunløds Gaard (ɔ: hos Suttung) og hos Jætten Fjalar. — Denne Omstændighed er allerede i og for sig mistænkelig; imidlertid, hvis hele Samlingen var præget af en fast logisk Sammenhæng, hvor »Ord ledede fra Ord til Ord«, saa maatte man vel ogsaa tage dette Sted for gode Varer og anse det Hele for en Samling Odin-Sprog. Saaledes forholder det sig imidlertid ikke; ganske vist er der — som Müllenhoff først har paavist — en logisk Traad at finde, men kun naar man forfølger den

springvis, som en udmærket Støver, der ikke lader sig lokke fra Sporet, fordi Færten taber sig hist og her, men vedbliver at søge, til den atter er funden. Nu afvige just Viserne 8—16 fra denne Sammenhæng, idet V. 17 tydelig fortsætter Tankegangen i V. 7 — Regler for besindig og passende Opførsel ved Gjæstebud — som derpaa fører videre uden væsentlig Afbrydelse til sin Afslutning ved det skjønne og bekjendte Visepar 36—37 (»Bo er bedst«), hvorpaa, efter et Par tvivlsomme Stropher, et nyt Thema sætter ind med V. 41: Forholdet mellem Venner, der som en vigtig Del af Midlerne til at kjæmpe sig gjennem Verden (afbrudt af V. 48—49 og 53—56) leder over til Reglerne for Livskampen.

Naar altsaa V. 13—14 ikke hører herhen, saa er der ingen som helst Grund til at anse Samlingen for oprindelig at være tænkt som Odin-Sprog. Det er en Livsvisdom, meddelt af en erfaren, i Skuffelser og Kamp hærdet Olding, der synes at leve i beskedne men uafhængige Kaar — højst forskjellig fra den senere optrædende kaade og pralende Loddfafner, en professionel Sanger, der trækker om med Trællene i en lidet ærefrygtindgydende Skikkelse og ikke forsømmer at opfordre Værten til Gavmildhed.

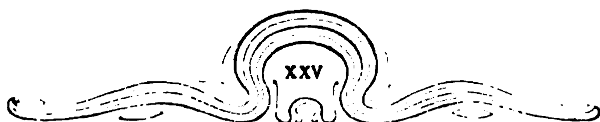
De to Odin-Vers, hvis Udskillelse var af saa gjennemgribende Betydning for Opfattelsen af Sprogsamlingen, ses let at have en paafaldende Lighed med det næste Afsnit: de to Odin-Eventyr; — hvorfor det sandsynligvis hører her hen. Det andet af disse — Odin hos Suttung indledes med en Strophe (V. 103), i hvilken man trods dens aabenbart forvanskede Form erkjender en almindelig Maxime (Nødvendigheden af at have Ordet i sin Magt), der illustreres af den følgende Fortælling. Det første Eventyr (»Billings Mø«) synes at have en lang Indledning — længere end Sangen selv — der snakker frem og tilbage om Kvindens Vægelsind og Falskhed og om Mandens Svigefuldhed mod Kvinden, ja desuden opregner en Mængde Ting, som man ikke skal stole paa. Men allerede Formen bl. a. en lang Priamel, i hvilken der ganske formløst er indskudt en Ljóðaháttrstrophe, ser yderlig mistænkelig ud; end mere det selvmodsigende Indhold: V. 84 siger, at Ingen skal tro hverken Møs eller Kones Ord — V. 91 siger det imod og det ostentativt, med et Slag i Bordet: »Nu taler jeg rent ud, thi jeg kjender begge Kjøn: ubestandig er Mænds Hu mod Kvinder«: — aabenbart har En, der nedskrev Hávamál, fundet V. 84 stridende mod sin Erfaring og letter herved sin Samvittighed. Fortællingen begynder (V. 96) med Ordene: »Det erfoer jeg« og V. 95 udsiger at »ingen Sot er værre for en viis Mand end at leve uden at finde Behag i Noget« — hvad man umulig kunde erfare af dette parodiske Elskovseventyr; hvorimod det udmærket kan lære En, at man ej skal stole paa

en Kvindes Ord. Der kan da ikke være Tvivl om at Vv. 85—94 ere indskudte og V. 83 alene Indledning til Sangen om Billingsmø, der slutter med atter at optage og bekræfte Themaet (V. 110) — ligesom i Sangen om Suttungs-Mjød V. 109 hoverer over Odins Snildhed og Evne til at belægge sine Ord. — Ganske paa samme Maade have nu Versene om Odins Ølrus (13—14) en Indledning i V. 12, der aabenbart hører med dertil, medens Resuméet her foretages allerede i sidste Halvdel af V. 14 da Helheden her var for lille til at der kunde anvises det en Vise for sig. — Det faar staa hen om disse tre Digte (»Die Odins-Beispiele«) høre til et større Hele, der har behandlet Odins Eventyr i en humoristisk Aand, beslægtet med den i »Lokasenna« og »Hárbarðsljóð« — usandsynligt er det ikke. Men det bør fremhæves, at det romanzeagtige Digt Odin og Billings Mø i kunstnerisk Formning og overlegen Udførelse uden Sammenligning staar høiest i hele Eddaen.

Vi ere nu naaet tilbage til vort Udgangspunkt: Loddfafnesmál. Dette synes at strække sig til Hávamáls Slutning: thi uagtet Tiltalen til Loddfafner forsvinder med V. 138, der aabenbart begynder et nyt Afsnit (afsat i Haandskriftet), og skjøndt endnu et Afsnit ses at begynde med V. 196, saa vender dog Apostrophen til Loddfafner tilbage i V. 162. Dette viser sig dog ved nærmere Eftersyn at være en Fiction. Galdresange-Kvadet slutter utvivlsomt med V. 160 — (hvor »et fimtánda« er indskudt). V. 162 er tilføiet af Samlerne, der ikke kunde finde sig i, at Loddfafner ikke længer omtaltes, da dog Odins Tale til ham ikke havde faaet nogen formel Afslutning og altsaa antoges endnu at vedvare. Dette beroede imidlertid atter kun paa at V. 164 (»Nu er den Høies Taler —«) for at give hele den fingerede Enhed »Hávamál« en høitidelig Afslutning, var stillet tilsidst, medens — som Müllenh. overbevisende har godtgjort — dets oprindelige Plads var foran V. 158 som Afslutning af Loddfafnesmál, der er identisk med Hávamál. Formodentlig har da den samme Digter, som foretog Omflytningen, tilføiet de overskydende Vers i V. 110 (»om Runer hørte jeg tale, ei om Raad tav de ved den Høies Hal — i den Høies Hal hørte jeg sige saa:«) i den Hensigt ogsaa at lade Runesangen fremtræde som en Del af Loddfafnesmál; ligesom han misforstod »den Høies Tale« i 110_4 som »Mændenes Tale« (Hávamál — manna mál) uden at bekymre sig om Meningsløsheden, da jo »Hávamál« nu skulde gjøres til Titel paa det Hele, ikke blot paa en enkelt Del.

Dette er i Hovedtrækkene Müllenhoffs Reconstruction af Hávamál eller for at bruge hans eget Udtryk: »Das zweite Liederbuch des Codex regius.« I Enkeltheder har jeg paa ikke faa Punkter maattet afvige fra ham, ligesom heller

ikke Sijmons, hvis Textudgave væsentlig følger ham, har givet ham Ret overalt: ja end ikke Dr. Hoffory, der dog holder sig langt nøiere i Mesterens Spor, er ham overalt trofast. Jeg er mig fuldt bevidst, hvor dristigt det er for en Lægmand og Dilettant at gaa paa egen Haand og ligesom anmasse sig en Autoritets Rolle. Men paa enkelte Overgangs-Steder, hvor den nye Text-Construction og dens Fortolkning, skjøndt støttet af en Autoritetsrække som Müllenhoff, Mogk, Hoffory og Sijmons, syntes mig altfor kunstlet og tilmed beroer paa Omordning af Viserne — Noget, som det forekommer mig man bør være endnu varsommere med end med Udskydning — har jeg været nødt til at søge min egen Vei. Jeg skal naturligvis begrunde saadanne Afvigelser i Anmærkningerne til de paagjældende Steder.

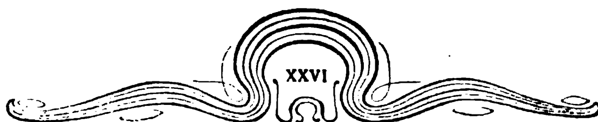
Iøvrigt var Vanskeligheden ved at træffe den afgjørende Bestemmelse om Formen intet Steds større end ved Hávamál. Thi medens det ved Vølospá snart var indlysende at den ægte Text maatte staa for sig og dette ogsaa var let gjennemførligt, saa var Princippet ved Hávamál ikke uden Betænkelighed; thi Omordningen blev her saa stærk, at en Læser, som var vant til den gamle Form, neppe længer kan finde sig til Rette, saa at det kunde forudsees at den nye Form maatte vække Mishag hos Mange. At blive staaende ved den gamle lod sig dog heller ikke gjøre. — I en Textudgave er det en fortræffelig Mellemvei (som Müllenhf. har anvist og Sijmons fulgt) at rykke de uægte Viser ind paa Siden og sætte mindre Indskud (indenfor Viserne) i Klammer; men at dette ikke lader sig gjøre i en Oversættelse, der fremtræder med en saadan Udstyrelse som denne, behøver vel ikke nærmere Paavisning. Der stod mig altsaa ingen anden Udvei aaben end ogsaa her at gaa resolut og radikalt til Værks.

VII.

GRIMNESMÁL.

Dette Kvad er som det foreligger en saa uordentlig og sammenhængsløs Rhapsodi af forskjelligartede Brudstykker, at dets Overfyldning med uægte Stof ikke kan være Tvivl underkastet. Umuligt kan een Digter have undfanget et saadant Produkt. Man har da ogsaa tidlig været klar herover, uden dog at kunne komme til at skjelne mellem Ægte og Uægte efter et fast Princip.

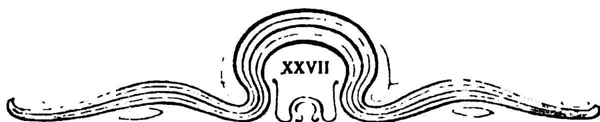
I Haandskrifterne staar først et længere Prosastykke med Overskriften: »Kong Rødings Sønner« (eller »Om Kong Raudung«), — ligesom et mindre

Stykke afslutter Kvadet, der saaledes er indrammet af Prosa. Denne Prosa skyldes sikkert ikke Digteren, der har forudsat dens Indhold som bekjendt for Tilhørerne, idet han begyndte Digtet midt i den eiendommelige Situation: Odin er som Vandrer kommen til Kong Geirrød for at stille hans Gjæstfrihed paa Prøve; men Kongen, der falskelig er bleven advaret mod den Fremmede, lader ham sætte mellem to Ilde for at tvinge ham til at nævne sit Navn. Først da Kappen begynder at svides, tager Gjæsten til Orde med en Velsignelse over Kongens Søn, der har givet ham at drikke: aldrig skal han for en Drik faa bedre Gave. Denne Gave er aabenbart ikke en følgende Belæring om guddommelige Ting (hvad man maatte antage, hvis alt eller dog det meste af Digtet — f. Ex. Gudeboligerne — var ægte Bestanddele) men den er Riget efter Faderen, som han faar derved, at Odin aabenbarer sig for Geirrød i hele sin Guddomsvælde og saaledes dræber ham*; denne stedse i Tydelighed voxende Theophani er derfor Kvadets Indhold — hvormed dets ægte Linie allerede saa nogenlunde er given. Theophanien begynder med, at Gjæsten ser »et helligt Land, Aser og Alfer nær« — et Land, som intet menneskeligt Øje kunde se.

I V. 6 møder der os strax en af de plumpe Skjødesløsheder, hvorved Interpolatorerne saa ofte røbe sig. Det hedder: »En tredje Bygd er« og dog har der allerede været nævnt tre Lande: Thruðheim, Ydaler og Alfheim; Interpolatoren har talt efter Viserne i Stedet for efter de i dem nævnte Lande. Men allerede sidste Halvvise af 4 er meget mislig: »og i Thrudhjem skal Thor være« er en fuldstændig meningsløs Fortsættelse af første Halvvise: »Helligt er Land, som ligge jeg ser, Aser og Alfer nær«, desuden er allerede Nævnelsen af Thruðheim, Ydaler og Alfheim en Afvigelse fra Linien, naar det erkjendes (ved Uægtheden af 11—17) at Meningen ikke er at give en Geografi af Gudelandet, men at aabenbare Valhals Herlighed. Den rette Fortsættelse af 4a er da 8a: »Gladsheim hedder det (ɔ: Landet), hvor det guldskinnende Valhal straaler vide«. Den anden Halvvise af 8 (»og der Hropt hver Dag kaarer Val af Vaabendøde«) hører sikkert til en anden Sammenhæng, nemlig et Kvad om Gudernes Boliger, hvor den dannede Parallel med 7b: »dèr (ɔ: i Søkkvabek) Odin og Saga drikke alle Dage glade af gyldne Krus.« — V. 9 og 10 fortsætter Skildringen af Valhal (10 er uden Grund mistænkt af Mlnhf.) men V. 11—17 om Gudernes Lande (med gjennemført falske og verseoverfyldende Ordenstal) fører vidt bort fra Sammenhængen; det er aabenbart et Brudstykke af et Kvad om Gudernes

* Et Synspunkt, som jeg iøvrig ikke har fundet hos nogen Anden.

Boliger (til hvilket da ogsaa 4b—8 hører) — et pragtfuldt Stykke Memorial-Poesi, indskudt her af en lærd Samler, som ikke havde Blik for Sammenhængen og i Visen om Valhal fandt et bekvemt Tilknytningspunkt.

V. 18—20 handler vel om Valhal men om Livet deri, medens V. 21 f. fører tilbage, hvor V. 10 slap: Borgens Ydre og Omgivelser: Floden Thund og det hellige Gjærde, og V. 23 skildrer Bygningens Indre; Vv. 18—20 er sikkert en Interpolation, efter Mlnhf. den tidligste. V. 24 om Thors Borg Bilskirne falder ei blot ud af Sammenhængen, men forraader sig plumpt som uægte ved Udtrykket »min Søn«, hvormed Gjæsten allerede vilde have røbet sig som Odin. Begyndelsens Parallelisme med $23_{,1}$ har mekanisk ledet til Indsættelsen. Den kunde høre til Kvadet om Gude-Boligerne.

V. 25—26 fuldende Billedet af Valhal med Gjeden og Hjorten, der paa Taget nappe af Læraads Grene; uden tilstrækkelig Grund er 26 forskudt af Mlnhf.; i alt Fald er det en ældre Interpolation end 27—29, der først har hægtet sig til det: Memorialvers af Flodnavne, dog ikke i oprindelig Skikkelse men med indskudte Linier. V. 29b »hver en Dag, naar til Doms han drager ved Yggdrasils Ask« hidførte Memorialverset om Gudernes Heste, der fik samme Linier tilføiet.

Denne gjentagne Omtale af Yggdrasil maatte indbyde til at indføre Viser om Verdens-Asken, hvis saadanne fandtes i Traditionen. Saaledes kom 31—35 til; Stykket er dog ikke af een Støbning, da 33 kjender fire Hjorte, men 35 kun een og ingen af de i 34 nævnte mange Orme; Interpolation i Interpolationen. Der er desuden sikkert en Lakune foran 32, hvor et Vers om Ørnen (forudsat i 32 og kjendt af Gylfaginnings Forfatter, som parafraserer det) er faldet ud.

V. 36 fører vel tilbage til Livet i Valhal men paa en saadan Maade, at den umulig kan være ægte (hvad Sijmons og Mlnhf. ubegribelig nok overser, idet de lade den uanfægtet): ved Ordene »Hrist og Mist vil jeg skal bringe mig Hornet« o. s. v. vilde Odin paa en meget ubehændig Maade have røbet sig selv (ganske som i 24); men ogsaa Charakteren er ganske uægte, da en Optælling af Skjænkemøernes Navne er uden Sidestykke i de anerkjendt ægte Dele, men derimod har Sidestykker nok i de uægte. Til Overflod er Visen sexliniet (resp. niliniet).

Der følger tre Viser om Solen og Sol-Ulvene (37—39) og to om Himlens og Jordens Skabelse af Ymers Legem (40—41), af hvilke det første næsten enslydende findes i Vafþr. 21, hvilket tyder paa at de stamme fra et ældre Digt om Skabelsen, til hvilket ogsaa 37—39 kunde høre.

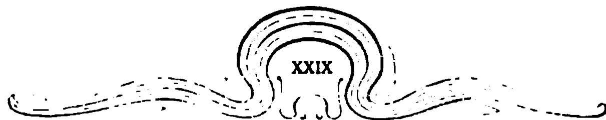
V. 42 fører aabenbart tilbage til selve Hovedsituationen: Odin mellem de to Ilde, hvorover to Kjedler hænge, og fortsættes i 45, hvor den endelige Aabenbarelse tager sin Begyndelse. V. 44 er en aandløs Opregning af det Ypperste i sin Art, indledet af Visen om Skidbladners, det ypperste Skibs, Bygning, der, som 44,2 viser, ikke oprindelig har hørt sammen med den, men er interpoleret tidligere og saaledes har givet Anledning til Ramsen.

I den følgende Optælling af Odins Navne kan det ikke overraske os, at Samleren har grebet Leiligheden til at indskyde en Mængde Odins-Navne, der andet Steds fra vare ham bekjendte; det vilde endog, efter hele Fremgangsmaaden have været uforklarligt, om han ikke havde gjort det. De overskydende Linier, der endog et Sted danne en i Ljoðaháttrstrophen indskudt Kviðuháttrstrophe, røbe sig strax ligesom de dobbelt forekommende Navne: Grimr, Grimner og Jalkr. Men heller ikke den efterhinkende V. 54 kan være ægte, da Kvadet aabenbart slutter med 53 og endelig maa hele V. 49 (ei blot 2 Linier) forkastes, skjøndt de hverken anfægtes af Sijmons * eller Mlnhf.: »Grimner hed jeg hos Geirrød« kunde til Nød antages for ægte, hvis det var den sidste Trumf i Navnerækken, men først i en Strophe med andre Navne og Eventyr slæbende efter sig kan det umuligt være ægte. Snarere kunde V. 50 (som Sijm. og Mlnhf. forkaste) bestaa for en Kritik, men med Ordene: »med eet Navn nævnedes jeg aldrig, siden jeg blandt Folk foer« slutter passende Navneoptællingen.

Som man vil se, er der intet Eddakvad, i hvilket Interpolationerne indtage en saa overvældende Plads; af 54 Viser ere i det Høieste 18 ægte, altsaa nøiagtig en Trediedel. Men i Stedet for et uordentligt Sammensurium er der nu traadt »vel en af de mindste, men en af de mest storartede Eddasange, en Aabenbaring af Odin i hele hans Herlighed og Frygtelighed« (Mlnhf.).

Jeg har fulgt samme Fremgangsmaade som ved Vølospá og Hávamál, kun at jeg her har markeret Interpolation i Interpolationerne ved at trykke dem med andre Typer. — Ogsaa Rekonstruktionen af Grimnesmál skyldes Mlnhf.; Sijmons, der tidligere havde forsøgt en lempeligere Rekonstruktion, har i sin Udgave kun et Par Steder afveget lidt fra ham; som man har set har jeg paa to Steder (V. 36 og 49) maattet gaa lidt videre end disse to Autoriteter.

* Nemlig i hans Edda-Udgave; tidligere har han forkastet det. Ogsaa Grundtvig og Dr. Jónsson forkaste det.

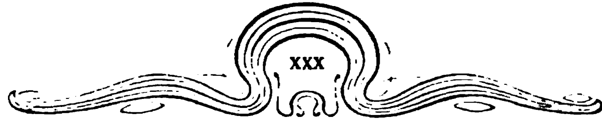

VIII.

EDDAENS GUDESANGE.

Efter den detaillerede Discurs om Vølospá, Hávamál og Grimnesmál optage vi igjen Traaden fra IV., der i Hovedtrækkene fremsatte Virkningerne af den moderne Kritik paa Opfattelsen af de enkelte Kvad; vi gaa altsaa over til dens Virkning paa Forholdene mellem Kvadene i den hele Samling af Gudesangene, som er fremkommen ved at supplere Hovedstammen i Codex Regius med forskjellige andre Haandskrifter, fra hvilke følgende Kvad skrive sig: Vegtamskviða (C. Arnamagnæanus), Svipdagsmál (Papirshaandskrifter), Hyndloljoð (Flateyjarbók), Rígsmál (Blad i en Codex (Worms) af »Snorre-Edda«).

Hvad nu for det Første Kvadenes Tids-Forhold angaar, saa har det Lys, der er blevet kastet over Eddaens Vers, givet et sikrere Kriterium til dets Bestemmelse, end man hidtil har været i Besiddelse af. Jeg har allerede bemærket, at Indflydelsen af Kunstpoesien virkede henimod en stedse tiltagende Regelmæssighed, saa at Kvadenes Alder staar i omvendt Forhold til denne. Efter dette Princip har f. Ex. Dr. Hoffory fundet, at »Vølospá er betydelig ældre end Hymiskviða, betydelig yngre end Vølundarkviða, næppe saa gammel som Thrymskviða«. Der lader sig imidlertid udlede mere end en blot Forholdsbestemmelse af Versene; thi intet Kvad i Kviðuháttr og (som Bugge har viist) heller intet i Ljóðaháttr, altsaa intet af Samlingens Kvad, kan være affattet før det Urnordiske Tostavelses-Ord ved Bortfaldelsen af Endelsens korte a og i blev til det senere Nordiskes Enstavelser (f. Ex. dagar til dagr) — ɔ: intet kan skrive sig fra før Slutningen af det 7de Aarhundrede. Hvad Vølospá angaar, paaviser Dr. Hoffory ved Hjælp af en Rune-Indskrift i Kviðuháttr, at det ikke kan være opstaaet før Midten af det 10de Aarhundrede, idet Former fra denne Indskrift ikke kunne indsættes i Vølospá uden at sprænge Metret; paa den anden Side har Sijmons paaviist, at det modsatte er Tilfældet med Thrymskviða, der endog fordrer dem indsat for at dets mange Tre-Stavelser kan forstaaes. Hvis man tør antage, at Vafþrúðnesmál staar i en Art Suppleringsforhold til Vølospá, er der hermed også givet en Aldersgrændse for hint Digt. — Det er ikke min Mening, at der ikke skulde kunne reises Indvendinger mod enkelte af disse Bevisførelser; det Anførte skal kun tjene til at antyde Virkningerne af en Methode, som endnu kun er i sin Vorden, men om hvilken Dr. Hoffory vel med Rette siger: »Lykkes

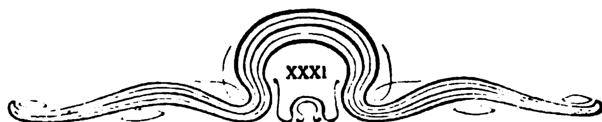

det paa Grundlag af det samtlige for Haanden værende Materiale at gjennemføre Undersøgelsen efter streng Methode, saa ville vi snart ikke længer se Eddasangenes Chronologi som gjennem et taaget Flor men i Dagens Lys«.

Müllenhoffs paa een Gang sønderlemmende og samlende Kritik har lært os i Hávamál ikke at se en Enhed præget af en Digternatur, som i de andre Edda-Kvad (bortset fra Vølospás og Grimnesmáls Interpolationer) — men derimod en Samling af Digte af høist forskjellig Art; moden Verdenskløgt — en nordisk Salomos Sprog — pralende Spillemands-Visdom, Rune-Lære og Trylle-Poesi, Memorial-Vers, endogsaa Husraad (om end som sidste Indskud) og endelig fortællende Digte, dog ikke i episk men i en til Romanzen sig nærmende monologisk Stil. Navnet »Den Høies (ɔ: Odins) Tale«, der oprindelig kun hørte til en enkelt Del (Loddfáfnesmál) kan dog forsaavidt med Rette udvides til den hele Samling, som Odin i Egenskab af Digter-Mjøddens Eier var »Storskjalden« (Fimbulþulr) og særlig var Forbillede og Skytsgud for den omvandrende þulr; som en saadan optræder han selv i Vafþrúðnesmál, hvor han som Gangráðr svarer Jætten med en Vise i Stil med Hávamáls første Del, og i Reginsmál, hvor han som Hnikar meddeler en Varsellære mere i den sidste Dels Stil, endelig ogsaa i Hárbarðsljoð, hvor han overfor Thor cynisk-overlegen praler af sine Eventyr i en Tone, der minder om Hávamáls Midte: »Odins Exemplerne«. Med denne Modification kan man altsaa i Hávamál se en lyrisk Samling af Odin-Sange (»Das zweite Liederbuch«).

Overfor denne staar nu en Samling af episke Odin-Sange: Vølospá, Vafþrúðnesmál og Grimnesmál, hvortil endnu kommer det korte Vegtamskviða, der var kjendt af Vøluspás Skriver (hvad det indskudte Vers om Vale viser, 33—34) men ikke fandtes i denne oprindelige Samling (»Das erste Liederbuch«).

Efter de to Grupper af Odin-Sange — episke og lyriske — følger en Samling af fire Thor-Sange: Thrymskviða, Hymeskviða, Lokasenna og Alvismál; det naturlige Overgangsled dannes af Hárbarðsljóð, en Odin-Thor-Sang, hvori Odin og Thor optræde i Skjændestrid sammen, men dette oversaaes af Samleren, der ganske forstyrrende indskjød Skirnesmál mellem Odin- og Thor-Sangene. Paa Grund af sin høie Alder bør Thrymskviða gaa forud for Hymeskviða, og endnu bestemtere anviser det fortrolige Forhold mellem Thor og Loke i Thrymskviða dette Kvad en Plads forud for Lokasenna (selv om man vil se bort fra dennes Slutningsprosa, i Hymeskviða skaffes den Kjedel tilveie, hvori der brygges til »Ægirs Drikkelag« (ɔ: Lokasenna) — hvorved alt-

saa disse tre Kvads indbyrdes Plads er givet. Det mindre betydelige Stykke sproglige Memorial-Poesi »Alvismál« slutter Rækken.

Svipdagsmál (ɔ: Grogalder og Fjølsvinsmál, hvis Sammenhøren og Identiskhed med Sveidalsvisen S. Grundtvig og Bugge har viist) findes først i de sene Papirs-Haandskrifter, men er saa afgjort hedensk, at det ikke bør savnes i en Edda-Udgave, saa meget mer som Hávamáls Samler har kjendt det, eller i alt Fald Skriveren, hvad Tilsætningen til V. 138 gjør utvivlsomt. Ikke blot dets erotiske Charakter. stiller det naturlig sammen med det allerede omtalte Skirnesmál; — men i dem begge antydes allerede det senere i Heltesangene saa pragtfuldt udførte Sigurd-Sagn. Freyr giver Skirner en Hest, der paa Beilerfærden kan bære ham over den flagrende Tryllelue, og Svipdag finder sin Bruds Borg paa et Bjerg omgiven af Trylle-Ild. Sveidalsvisen har bevaret endnu et fælleds Element: Samtalen med Hyrden, som findes i Skirnesmál men ikke i Svipdagsmál, fordi selve Farten er oversprunget. I Skirnesmál, der fuldtud hører til Gudesangene, skinner den oprindelige Naturmythe endnu igjennem, medens Svipdagsmál bevæger sig i en mere eventyrlig romantisk Forestillingskreds og staar midt imellem Mythe og Heltesang.

Rígsþula med sin Forherligelse af Kongestand og Helteliv, hvis sporadisk antydede Slutning peger mod den danske Old-Historie, og det heroisk-genealogiske Hyndloljóð, der omtaler Skjoldunger, Vølsunger og Gjukunger, leder endelig fra Gudesangene, som de tilhøre ved deres Ramme — Rigs Vandring og Freyas Ridt — over til Eddaens anden Del: — Heltesangene.

VOLUSPA
EDDA

VOLUSPA
EDDA

EFTER Udskillelsen af de indskudte Stykker (om Midnatssolen og Maanen, om Dvergene, om Menneskets Skabelse og om Nornerne) samt af de mindre Interpolationer, der overfylde enkelte ægte Viser, frembyder Vøluspá et storartet anlagt, let overskueligt Hele, der med Undtagelse af to Par Langlinier og to eller tre enkelte Langlinier er os fuldkomment overleveret og ikke viser Spor af nogen Lakune. Det falder i tre Hovedafsnit, svarende til de tre Norners Navne og Riger: Fortid, Nutid og Fremtid; hvert af disse deler sig atter i tre Led.

I.

A. (V. 1—6.) Vølven paabyder Menneskene den hellige Tavshed; hun vil paa Odins Bud forkynde Verdensbegivenhederne, som hun selv fra først af var Vidne til. Mindes Urjætterne, Midgaards Skabelse og Asernes Guldalder paa Idesletten, indtil Nornerne indfinde sig.

B. (V. 7—12.) Den første Krig i Verden udbryder blandt Guderne, mellem Vaner og Aser, da de sidste have brændt Hexen Gulveig (en Udsending af Vanerne). Aserne betrænges haardt, men Krigen ender med, at de stridende Magter, Aser og Vaner, slutte sig sammen til een Gudestat. Under Krigen er Aseborgen brudt ned; for dens Opførelse var Freia lovet til Jætterne, men Thor slog dem ihjel, hvorved Guderne blev mensvorne.

C. (V. 13—16). Efter Krigen gjemmes Heimdals Horn under Ygdrasil (til den store Kamp), og Odin sætter sit ene Øie i Pant hos den vise Mimer; et betydningsfuldt Skridt, som fremhæves ved det her for første Gang forekommende Omkvæd: »Veed I end (ↄ: Forstaar I mig indtil nu?) eller hvad (hvad vide I, hvor dybt fatte I Indholdet af min Tale?). Vølven sidder ude paa Spaadomssædet, da Odin træder hen til hende; hun veed om hans Handel med Mimer og kundgjør sig herved for ham som den store Vølve, der er værdig til hans Tillid, som han viser hende ved gavmild Belønning; alt bliver hende nu klart, og hun ser vidt ud over alle Dele af Verden og alle Tidsaldre. Og efter hidtil at have dvælet ved Fortiden og Gudeverdenens Begivenheder vender hendes Blik sig nu mod den nærværende Verdenstilstand.

II.

A. (V. 17—20.) Hun ser Valkyrjer ride til Kamp, Balders Mord, men ogsaa Lokes Fængsling.

B. (V. 21—24.) Fra Øst rinder en Aa med Sværd gjennem Edderdale (— bortfalden Modsætning —). Mod Nord staar Dvergenes Guldsal og Jætternes Ølhal. Paa Ligstranden, borte fra Solen, staar Hels Sal, flettet af Slanger; her lide de Onde deres Straf, og Dragen Nidhugg slider Lig.

C. (V. 25—29.) I Jernskoven mod Øst føder en gammel Jættekvinde Fenres Unger, af hvilke en, der skal sluge Solen, rødner Himlen med Blod. Solformørkelse indtræder, og Sommeren derefter bliver det ondt Vejr. Jætternes Vogter spiller Harpe, medens en Hane galer over ham i Lunden; en anden Hane vækker Valhals Einherjer, en tredie galer i Hels Sale: Alt er paa Vagt, beredt paa Kampen, og for første Gang lyder derfor nu Ragnaroks-Omkvædet: Helvedhunden glammer, Fenre bryder løs; — videre ser jeg til Ragnarok.

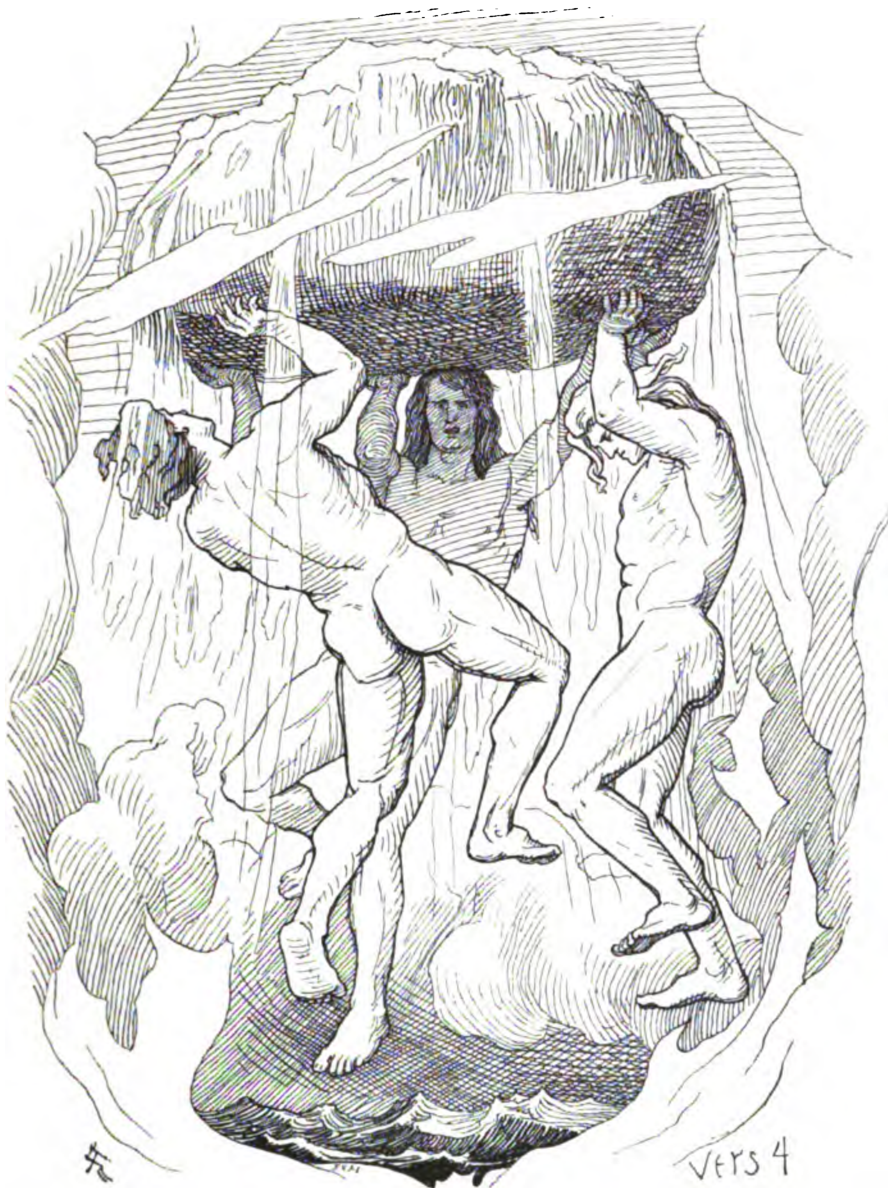
III.

A. (V. 30—33.) I Verden er det vildt — alle hellige Baand brydes. Heimdal blæser til Kamp, Odin søger Raad hos Mimer. Fenre bryder løs, Helved og Jættehjem kommer i Oprør. (Omkvæd V. 34.)

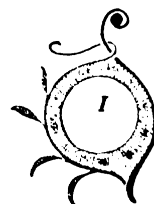
B. (V. 35—41.) Tre Viser indføre Gudernes Fjender; Jætterne og Midgaardsormen komme østfra, fra Nord Hels Skarer med Loke og Fenre, fra Syd Surt. Atter tre Viser melder om Hovedgudernes Fald: Odin for Fenre, Freyr for Surt, Thor for Midgaardsormen; — en Slutningsvise skildrer Verdens Undergang. (Omkvæd V. 42).

C. (V. 43—50). Jorden dukker atter op af Havet. De Aser, der ikke ere faldne i Ragnarok, mødes paa Idesletten og finde atter deres gyldne Brætspil. Med Balders Atterkomst følger en livsalig Tid; han boer med Hød fredelig i Kampgudernes gamle Hal, ogsaa Hæner (og Lodur) vende tilbage, medens Veles og Ves Sønner bygge i Vindhjem, og en guldtækket Sal paa Gimle befolkes af trofaste Skarer, som der nyde evig Glæde. Den Mægtige kommer fra oven for at herske over Alle og fastsætte Ordninger, der evig bestaa: fra neden kommer Ødelæggelsens Dæmon, Dragen Nidhugg; med Ragnaroks-Ligene i sine Fjer hæver den sig imod ham — men synker saa for bestandig.

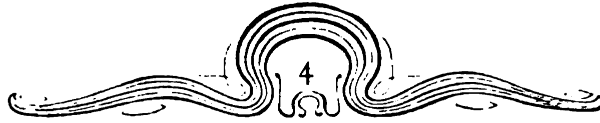
Angaaende de ovenfor nævnte indskudte Stykker og deres Plads i Haandskrifterne henvises til den almindelige Indledning (Paragraphen om Vøluspá.)

VØLVENS SPAADOM.

(1) *Hør mig alle hellige Slægter,*
Heimdals Sønner store og smaa!
Valfader vil det, vel skal jeg nævne
Slægters Skjæbner, jeg skued først.

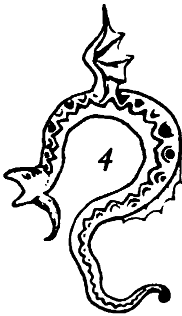

Jeg mindes Jætter i Oldtid baarne, (2)
de som fordum mig fostret har.
Ni Hjem veed jeg, Verdensrum ni,
Skabnings-Træets skjulte Rødder.

I Aldres Old Ymer bygged; (3)
ei var Sand, ei Sø, ei svale Vover;
Jord ei havdes, ei høi Himmel,
Ginnungs Gab var, men Græs ei saaes.

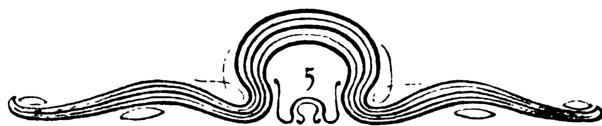
Jordkredsen Bors Børn da løfted, (4)
de det mægtige Midgaard skabte;
Sol fra sønden paa Stenbund sken:
groede af Grund grønne Urter.

Aser mødtes paa Idesletten, (7)
Helligdomme høit de bygged,
Esser de grunded, Guld de smeded,
virked Tænger, Værktøi danned.

Paa Tun de tavled, trøstig' var de, (8)
— gyldent var Alt hvad Guder aatte —
til der trende Thurse-Møer kom,
Jævninge stærke fra Jætte-Hjem.

(21) *Verdens første Feide veed jeg,*
da med Geirs-Od Guldveig stødtes
og i den Høies Haller brændtes;
trefold brændtes trefold Baaren.

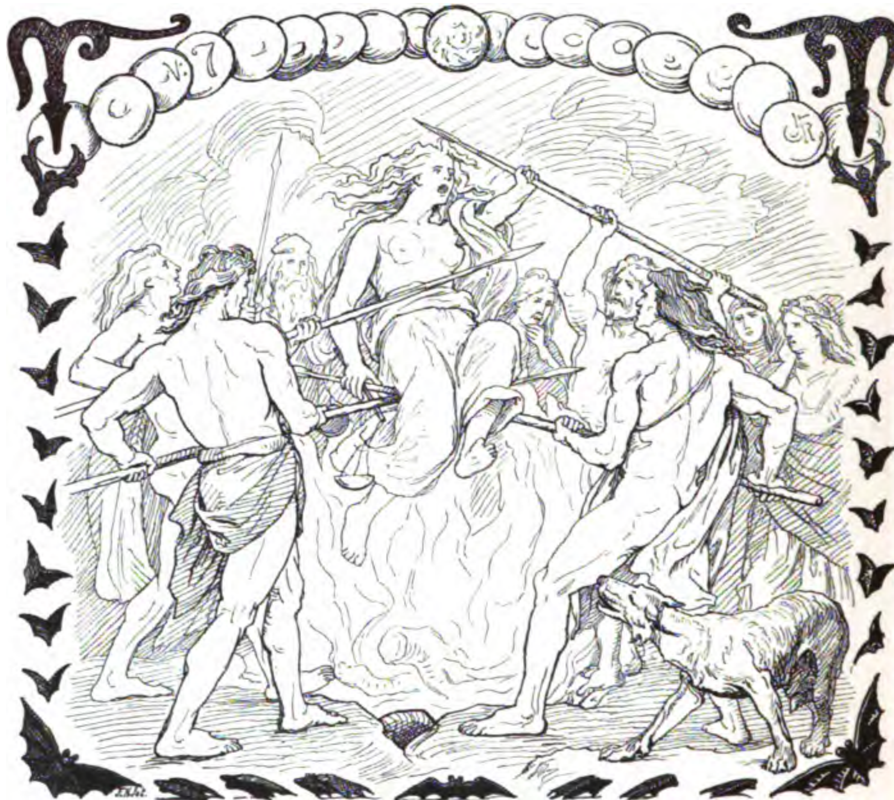

(22) *Heid hun hed, hvor Hus hun søgte,*
spaaende Vølve, viis i Trolddom;
Seid hun øved, seided ivrig,
altid onde Kvinders Yndling.

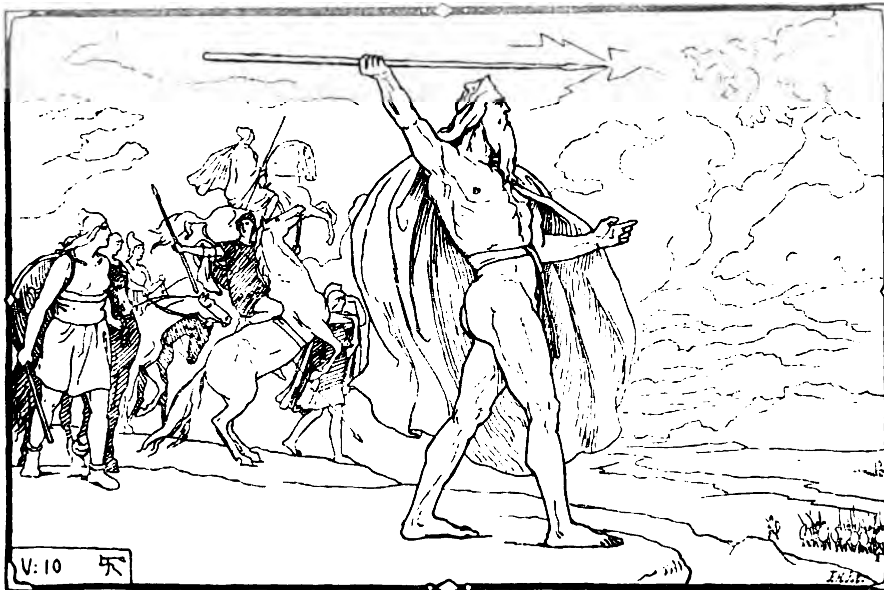
9 *Mødtes Magter til Maalstevne,* (23)
hellige Guder handled derom:
om Aser Afgift yde skulde,
eller alle Guder Offer gives.

10 *Odin sit Spyd slynged mod Hær;* (24)
Verdens første Feide var det;
Gudeborgens Ringmur brødes,
stridsfro Vaner paa Sletten vrimled.

(25) *Mødtes Magter til Maalstevne,*
hellige Guder handled derom:
hvo havde Luft med Lede blandet
og Ods Mø til Jætter givet.

(26) *Kun Thor slog til i Trods og Harm,*
sjelden han sidder, naar Sligt spørges;
da blev sveget svorne Eder,
helligt Forlig, haandgivne Løfter.

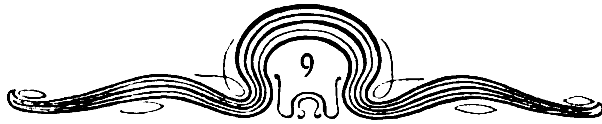
(27) *Hun veed Heimdals- Hornet fjælet*
under det høie hellige Træ;
det ser hun vædes med vandrig Fos
af Valfaders Pant. Veed I end, eller hvad?

14 *Ude sad hun, den Aldrende kom;* (28)
Skrækguden hende skued i Øie:
»Hvorom fritte I? hvi friste I mig?
Jeg veed, Odin! hvor Øiet fjæles.«

15 *Jeg veed Odins Øie fjælet* (29)
udi Mimers mægtige Brønd;
Mjød hver Morgen Mimer drikker
af Valfaders Pant. Veed I end eller hvad?

16 *Odin skjænked Ring og Smykker;* (30)
Visdom hun eied og Vølve-Kraft.
Vartegn veed jeg, videre ser jeg,
saae vidt og vidt over Verdner alle.

(31) *Saae Valkyrjer vide komme*
rede at ride til Gote-Riget;
Skuld holdt Skjoldet, Skøgul dernæst,
Gunn, Hild, Gøndul og Geirskøgul.

(32) *Jeg saae Balders, den blodige Guds,*
Odin-Sønnens skjulte Øde:
høit stod voxen over Vænget
myg og meget faur Mistelten.

(33-34) *Fra hin Væxt kom — saa veg den syntes —*
Smertes-Spydet, slynget af Hød.
Frigg i Fensal fælded Taarer
for Valhals Ve. Veed I end? eller hvad?

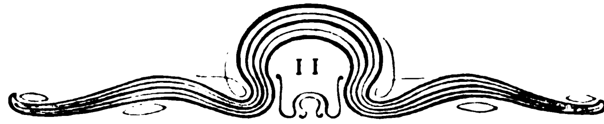

20 *Knytte kan hun Krigsbaand stærke,* (35)
vundne haardt af Vales Tarme;
saare sorgfuld Sigyn holder
Vagt hos Vennen. Veed I end eller hvad?

21 *Aa rinder vest fra Edderdale* (36)
med Sværd og Saxe, Slid den hedder;
— — — — — — — — —
— — — — — — — — —

22 *Stod mod Nord paa Nidesletten* (37)
Sal af Guld for Sindres Ætter;
stod en anden paa Okolne,
Ølsal, Jætten Brimer aatte.

(38) *Saae hun stande fjernt fra Solen*
Sal paa Naastrand, Dør mod Nord vendt;
Edder drypper ind ad Lyren,
Ormerygge Salen ringle.

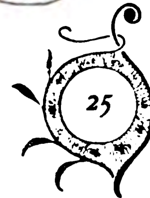

(39) *Saae i stride Strømme vade*
mensvorne Mænd og Mord-Ulve;
Nidhugg suged Nedfarnes Lig,
vild sled den Viking. Veed I end? eller hvad?

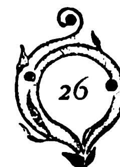

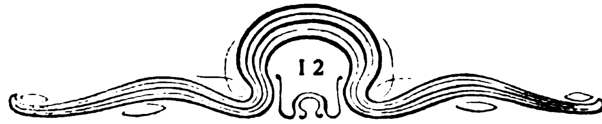

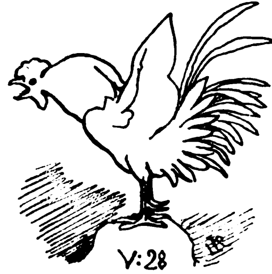
(40) *Øst i Jernskov sad den Aldrende,*
der hun fødte Fenres Slægter;
af dem Alle een skal vorde
Stjernens Tyv i Trolde-Ham.

(41) *Den i Feiges Fedme fraadser,*
rødner med Blod Guders Bolig;
Solskin sortner, Somre efter
er Veiret vildt. Veed I end eller hvad?

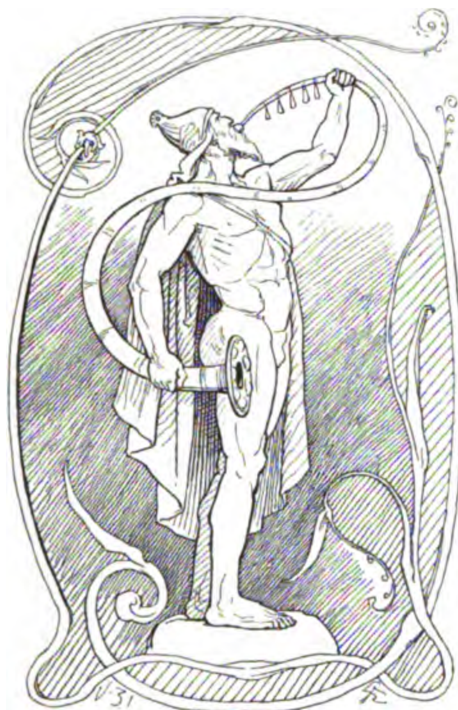
Sad paa Høien og Harpen slog (42)
Gygens Vogter, gladen Egder;
for hannem goel i Fuglevang
faur-rød Hane, Fjalar hedder.

Goel for Aser Gyldenkammen, (43)
der Hærfaders Helte vækker.
En anden goel under Jorden,
sod-rød Hane i Hels Sale.

(44) *Glammer Garm ved Gnipahule,* 29
Bolte briste, bort løber Ulv.
Vartegn veed jeg, videre ser jeg:
Skabernes Skjæbne, Strids-Gudernes.

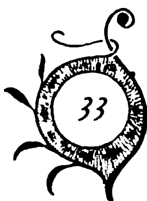
(45) *Brødre blive hinandens Bane;* 30
monne Sødskende Slægtskab spilde,
haard bli'er Verden Hor gaar i Svang,
ingen Mand den anden skaaner.

(46) *Mims Sønner lege, maner om Fald* 31
lydt den gamle Gjaller-Lur;
Heimdal blæser, Hornet i Sky:
Odin mæler med Mims Hoved.

Stærkt Yggdrasils- Asken skjælver, (47)
Oldtræet brager, Jætten er løs;
Alle ræddes i Hels Rige,
indtil at Surts Slægtning løber.

Hvad er med Aser? hvad er med Alfer? (48)
Jættehjem gnyer, Aser tinge;
Dverge stønne ved Stendøre,
Vægbjergs-Vise. Veed I end eller hvad?

Glammer Garm ved Gnipahule, (49)
Bolte briste, Ulv løber bort.
Vartegn veed jeg videre ser jeg:
Skabernes Skjæbne, Strids-Gudernes.

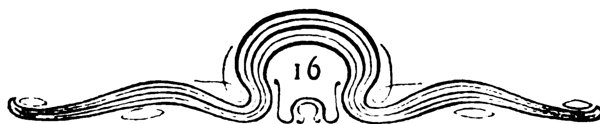

(50) *Hrym farer østfra, Skjold han ryster,*
Slangen sig vrider i Jætte-Vrede,
Orm slaar Vover, Ørnen gjælder,
Nebbleg slider Lig: Naglfar er los.

36 *Skib kommer nordfra: stevne mon Hels* (51)
Skarer over Sø, og Loke styrer;
mod Fenre alle Frygtelige fare,
de have Byleipts Broder blandt sig.

37 *Surt med Flammer farer fra Syd,* (52)
skinner fra Sværd Slagguders Sol;
Graabjerg ramler, Gygen raver,
Helt gaar Helvei, Himlen kløves.

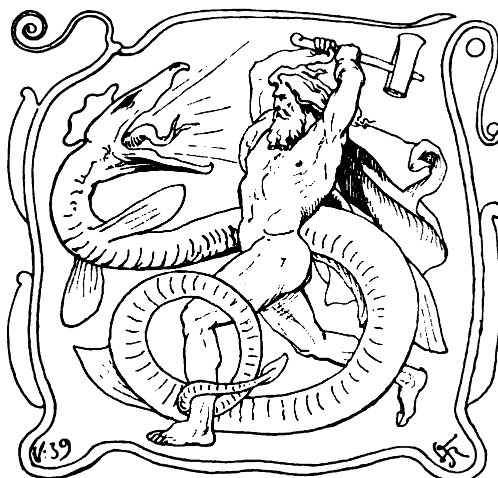
38 *Haver da Hlin sin anden Harm,* (53)
naar Odin drager mod Ulv i Dyst,
og Beles blonde Bane mod Surt;
monne Friggas Fryd da falde.

(55) *Hlodyns store Søn fremstander;*
Jordens Gjord om Luften gaber,
Glød den spruder, Gift den spyer;
Odin-Sønnen Ormen møder.

40 *Vred den veier Midgaards Vogter —* (56)
monne Mænd da Mandhjem rømme —
Fjorgyns Barn ni Fjed vakler bort,
saaret af Snogen, den svig-smidige.

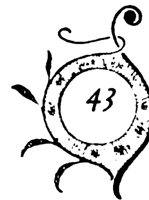

41 *Sol alt sortner, i Sø Jord segner,* (57)
klare Stjerner fra Himlen styrte,
Dampen hvæser og Livsvarmeren,
Luen høit ved Himlen leger.

(58) *Glammer Garm ved Gnipahule:*
Bolte briste, bort løber Ulv!
Vartegn veed jeg, videre ser jeg:
Skabernes Skjæbne, Strids-Gudernes.

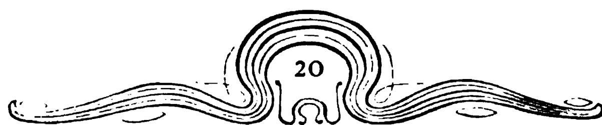

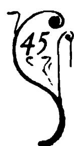

(59) *Ser opstige for anden Gang*
Jord af Havet grøn og herlig:
Fosser falde, Ørn flyver over,
den paa Fjeldet Fiske fanger.

(60) *Aser mødes paa Idesletten,*
Midgaards-Ormen der de mindes
og det store Skjæbne-Stevne
samt Fimboltys Fortids Runer.

Derpaa findes under-fulde (61)
gyldne Tavler, i Græsset glemt,
dem i Oldtid selv de aatte.
— — — — — —

Agre monne usaaet voxe, (62)
Ondt mon bedres, Balder kommer;
han boer med Hød i Hropts Haller,
Valguders Sal. Veed I end eller hvad?

Ønske-Kvisten Høner kaarer (63)
— — — — — — —
og Tveggs Brødres Børn vil bygge
i viden Vindhjem. Veed I end eller hvad?

Sal ser jeg staa mer faur end Sol, (64)
udi Gimle gylden-tækket;
skal der skyldfri Skarer dvæle
og i Livstid Lykke nyde.

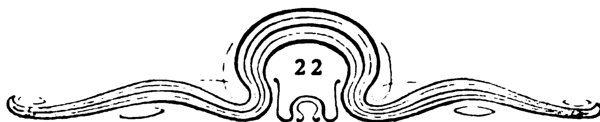

Kommer herlig Stor-Herskeren, (65)
stærk fra oven, Alt han styrer;
Dom han siger, Strid han stiller,
fæstner Vedtægt, som vare vil.

(66) *Kommer dunkel Drage flyvende,*
ful fra neden Nide-Fjælde;
slæbes i Fjer frem over Sletten
Lig af Nidhugg: nu han synker.

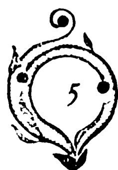

INDSKUD I VØLUSPÁ.

I.

MIDNATSSOL OG MAANE.

Sol greb sønden — var Maanens Sinde —
med høire Haand om Himmelrand;
Sol ei vidste, hvor Sal den aatte,
Maane ei vidste, hvad Magt den aatte.

Mødtes Magter til Maalstevne, 6
Nat og Næde Navn de gave,
Morgen nævned og Midje-Dag,
Unnen og Aften, Aar at tælle.

II.

DVERGENES SKABELSE.

Mødtes Magter til Maalstevnet, 9
hellige Guder handled derom:
skulde Dverges Skare skabes
af Brimes Blod og Blains Ben.

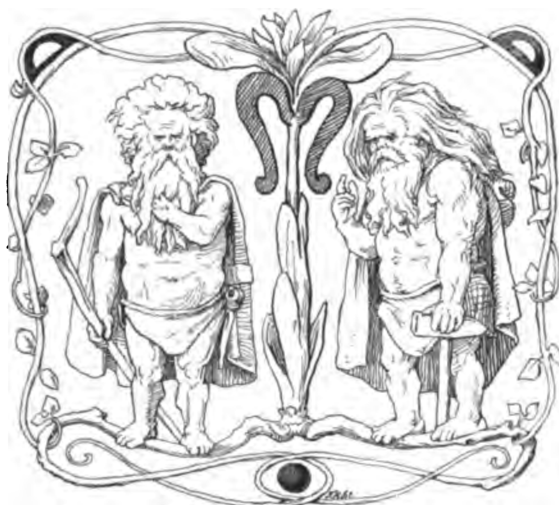
10 *Var Modsogner mægtigst vorden*
af alle Dverge, dernæst Durin;
i Mands Billed danned de mange
Dverge i Jord, som Durin sagde.

11 *Ny og Næde, Nør og Sønden,*
Øst og Vester, Altyv, Dvalin,
Naar og Nain, Niping, Dain,
Bifor, Baafor, Bømbor, Nore;

12 *Aan og Onar, Ain, Mjödvitner,*
Vig og Gandalf, Vindalf, Thorin,
Traar og Thrain, Thek, Lit og Vit,
Nyraad, Regin, Nyr og Raadsvid.

13 *File, Kile, Funden, Naale,*
Heptefile, Haanar, Svior,
Fraar, Hombore, Fræg og Lone,
Ørvang, Jare og Egeskjold.

Tid er for Mænds Slægter at tælle,
fra Dvalins Flok til Lofar Dvergene,
som stræbte frem fra Sten-Grunden
til vaade Vænger, til Val-Pladser.

Der var Drøpner og Dolgthraser,
Haar, Høispore, Hlevang, Gloin,
Dore, Ore, Duf, Andvare,
Skirfer, Virfer, Skaafinn, Ain.

Alf og Yngve og Egeskjold,
Fjalar, Froste, Finn og Ginnar;
mindes monne, mens Mænd leve,
Lofars Ahners lange Række.

III.

MENNESKETS SKABELSE.

17 *Til der kom tre af deres Tal*
stærke, gode Guder til Hus;
paa Land fandt de, lidet mægtige,
Ask og Embla, øde-løse.

18 *Aande ei havde, Hu ei aatte,*
ei Blod, ei Lader, ei liflig Lod;
Aande og Hu gav Odin og Honer,
Blod gav Loder og liflig Lod.

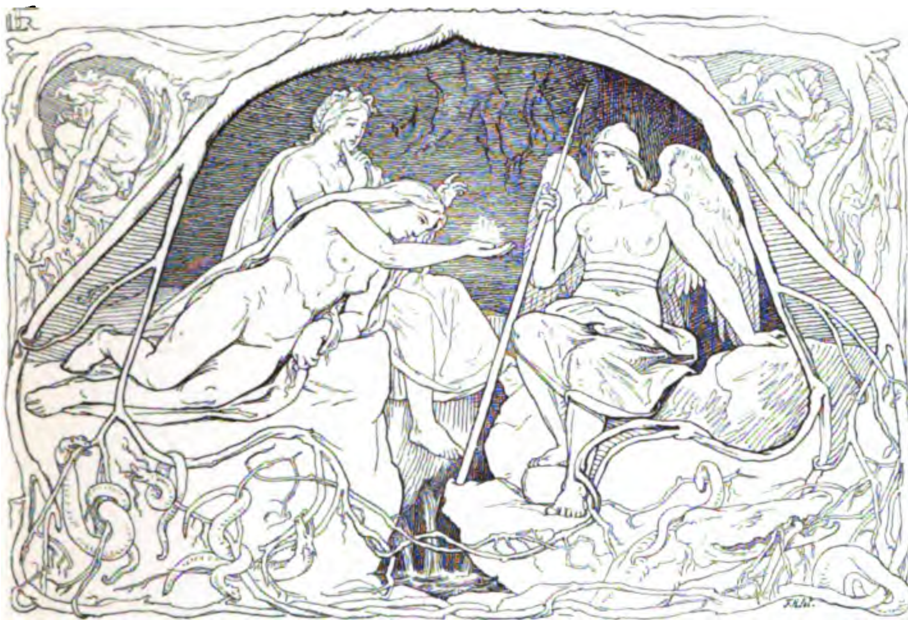

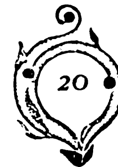
IV.

YGGDRASIL OG NORNERNE.

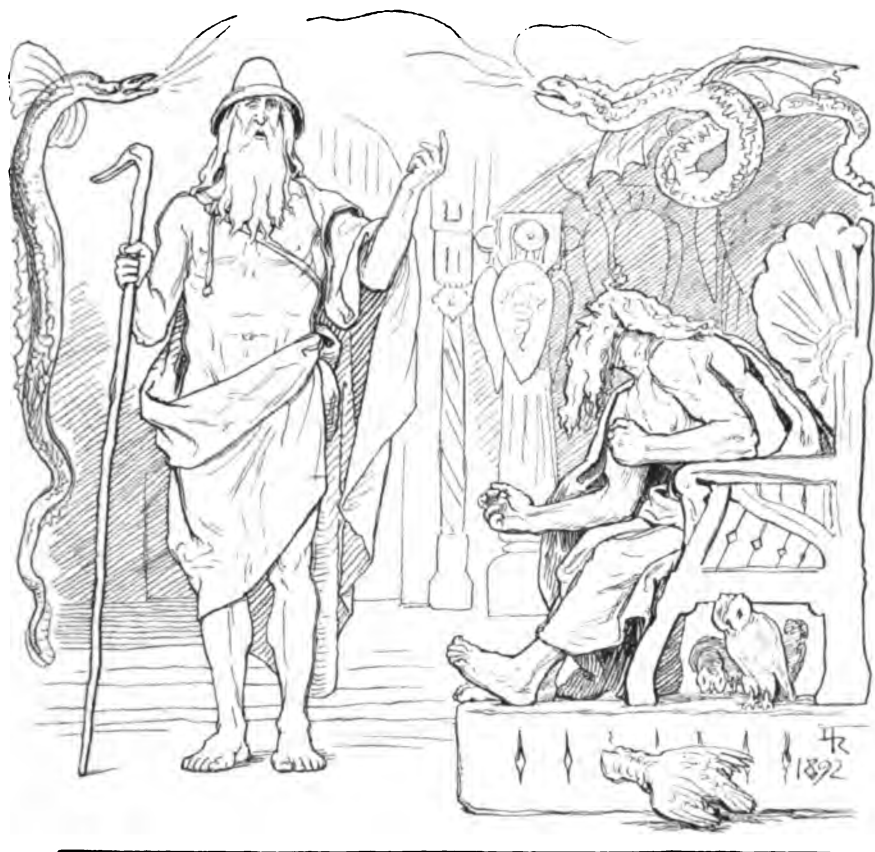

Ask veed jeg staa, hedder Yggdrasil,
Veddet stænket med hvid Væde;
deden kommer Dugg, i Dale falder; —
staar evig grøn over Urds Brønd.

Deden komme Mø'r, mangt-vidende,
tre fra den Sal, under Træet staar;
Lov de lagde, Liv de kaared
for Slægters Børn og Skjæbne sige.

VAFTHRUDESMÁL.

VAFTHRUDESMÁL.

Vafþrúþnesmál (i Codex Regius, efter Hávamál) er et mythologisk-didaktisk Digt af samme Art, som det følgende Grimmesmál og (ligesom dette) maaske udtrykkelig bestemt til at supplere Vøluspá. Begge ere dramatiske med en episk Ramme; Grimmesmál monologisk, Vafþruþnesmál dialogisk i streng Gjennemførelse ene med Undtagelse af V. 5, der maaske er et senere Indskud for at forklare Stedforandringen og godt kan undværes.

Indholdet bestaar i Oplysninger om Verdens-Indretningen og »de sidste Ting«; Rammen er det Paafund, at Odin som Vandrer kommer til den viseste Jætte Vafthrudner for at indlade sig i Visdomsvæddestrid.

Indledning 1—10. Odin meddeler Frigg sin Beslutning at besøge Vafthrudner, hun frygter for denne Fart og velsigner hans Bortgang (1—4). Odin drager derhen og træder ind i Hallen (5). Jætten Vafthrudner (ɔ: den der er stærk i at væve — nemlig Gaadetaler) spørger den Hilsende om hans Navn og truer ham paa Livet, hvis han er ham underlegen i Kløgt. Gjæsten kalder sig Gangraad*) (ɔ: Vandreren), og afviser Jættens Opfordring til at sætte sig, med et Sprog i Hávamál-Stil.

Vafthrudners Spørgsmaal (11—18) om Himmellysene, Grændsefloden mellem Guder og Jætter, og Ragnaroks-Sletten.

Vafthrudner erklærer, at Gjæsten har bestaaet Prøven og lader ham tage Plads (19).

Odins Spørgsmaal (20—54): om Skabningen (20), forskjellige mythologiske Genealogier (22—33), om flere usammenhængende Emner afsluttende med Einherjerne (40), hvorpaa han spørger om, hvorfra Vafthrudner har al denne Kundskab og faar til Svar, at Jætten har været i alle ni Verdener (42—43); de følgende Spørgsmaal angaa alle de sidste Ting, tilsyneladende med Undtagelse af det uforstaaelige og maaske uægte Spørgsmaal og Svar om Møgthrases Møer (48—49); men selv om Tilstanden efter Ragnarok veed Jætten Besked (51); da spørger Gjæsten om, hvad Odin hviskede Balder i Øret, før han lagdes paa Baal

*) Haandskriftet har det mindre passende Gagnraad (ɔ: den der giver gavnlige Raad).

— og erkjendende svarer Jætten: hvad du sagde i Sønnens Øre veed Ingen, med feig (dødsviet) Mund mælte jeg om Old-Kundskab.« — Men Tilhørerne, der kjendte Vøluspá, kunde næppe være i Tvivl om, at denne Hemmelighed var Balders egen Gjenfødelse og »den Mægtiges« Komme til den nye Gudestat. —

Digtet er det ypperste i sin Art. — Ingen anden Literatur har saaledes som den oldnordiske forstaaet at adle en tør Memorial-Poesi alene ved Stilens imponerende Storhed; og denne Egenskab træder intet Steds saa prægtig frem som her. Grimnesmál, der glimrer med mere frodige Enkeltheder, naaer den ikke i Stilens Fasthed og tørre Kraft; ogsaa den simplere Indramning i Vafthrudnesmál slutter sig mere klassisk om Indholdet end Tilfældet er i Grimnesmál. Der maa Odin tilsidst nævne sit Navn, medens han her giver sig tilkjende ved selve Slutningsspørgsmaalet, og Jættens Svar overflødiggjør enhver episk Afslutning — som overhovedet Digtet i sin fuldendte Afrundethed ikke viser ud over sig selv. Overordentlig fint er det Træk, at Odin efter det Spørgsmaal om Jættens Viden, der danner Vendepunktet, i Stedet for det hidtil brugte Indlednings-Stev gjenoptager det betydningsfuldere, rythmisk-pompøse Vandrer-Stev, med hvilket han forkyndte Frigg sin uvægerlige Beslutning at besøge Jætten: — »Fjǫlþ ek fór, fjǫlþ freistaþak — fjǫlþ ek of reynda regen (»Mangt jeg foer« o. s. v.). Man føler, at Afslutningen nærmer sig, og at Odin, vis paa Seiren, bereder sig til Bortgang.

VAFTHRUDNESMÅL.

ODIN KVAD:

Raad mig nu Frigg, en Fart har jeg for
til Vafthrudner at vandre;
I Oldtids-Kundskab kjæmped jeg gjerne
med ham, den alvise Jætte.

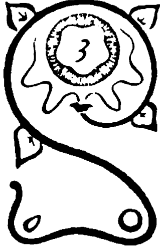

FRIGG KVAD:

Hjemme heller Hærfader holdt jeg
her i Guders Gaarde.
Ingen Jætte jævnstærk troer jeg
med Vafthrudner at være.

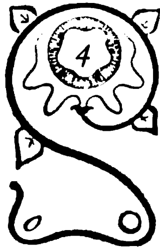

Odin kvad:

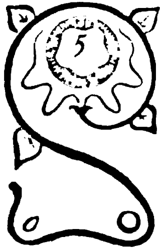

Mangt jeg foer, mangt jeg fristed,
mangt har jeg Magter prøvet;
vide jeg vil, hvor i Vafthrudners
Sals-Bolig det staaer.

Frigg kvad:

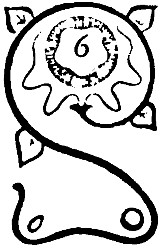

Held din Bortgang, held din Hjemkomst,
held dig vorde paa Vei!
Dit Vid due, naar du, Slægt-Fader,
mæler jævne Jætten.

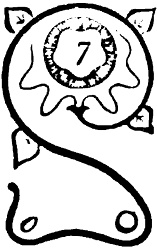
Foer da Odin Ordkløgt at friste
med hin alvise Jætte.
Til Hallen han kom, Ims Fader havde,
flux gik Ygg der ind.

Odin kvad:

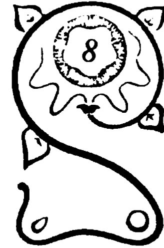
Hil dig, Vafthrudner! Til Hal kom jeg
for dig selv at skue.
Først vil jeg vide, om viis du er
eller alt-vidende, Jætte.

Vafthrudner kvad:

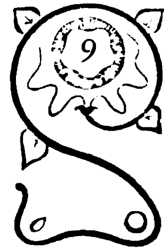
Hvilken Mand er det, som i mine Sale
om sig kaster med Ord?
Levende ei du lukkes af Hal,
viger dit Vid for vort.

ODIN KVAD:

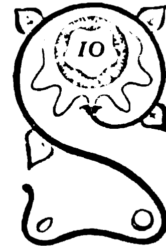
Gangraad jeg hedder, min Gang har ført mig
tørstig til Thurse-Sale;
Gjæste-Venskab — vidt jeg vandred —
venter jeg af dig, Jætte.

VAFTHRUDNER KVAD:

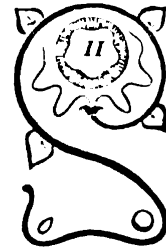
Hvi vil da, Gangraad! fra Gulv du mæle?
gak til Sæde i Sal!
Kappes vi vil, hvo kyndigst kaldes,
Gjæst eller den gamle Taler.

ODIN KVAD:

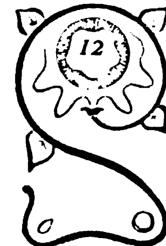
Ringe Mand, som til rig kommer,
tale til Tarv eller tie.
Ord-Gyden gavner ham ilde,
naar han til en Koldsindet kommer.

VAFTHRUDNER KVAD:

Siig mig, Gangraad! — da paa Gulv du vil
Kundskab lade kjende —:
hvad den Hest hedder, paa Himlen drager
Dag over Drot og Folk.

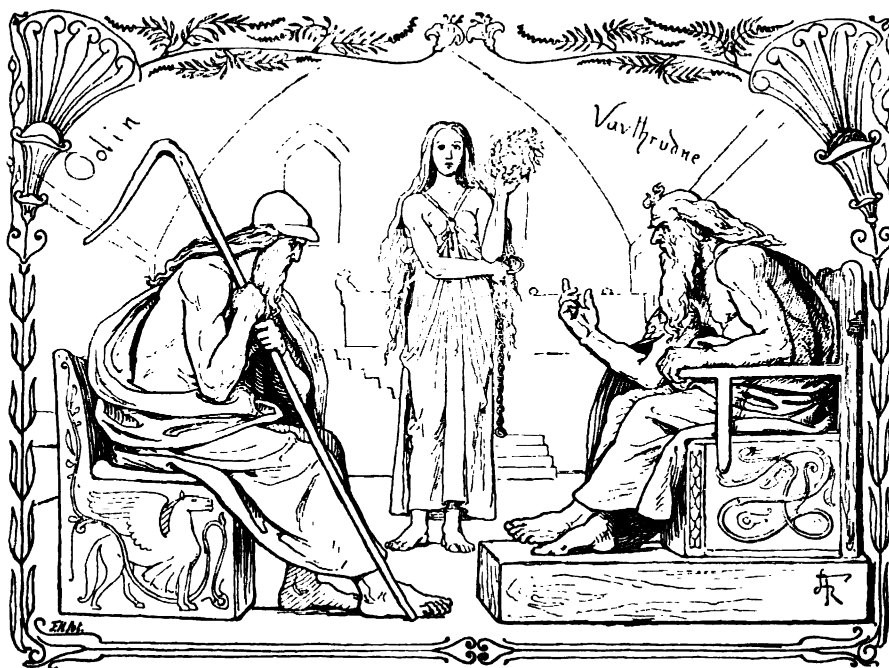
ODIN KVAD:

Skinfaxe han hedder, som drager den skjære
Dag over Drot og Folk;
Ypperst af Heste agte ham Redgother;
høit lyser Hingstens Man.

VAFTHRUDNER KVAD:

13 *Siig det, Gangraad — da paa Gulv du vil*
Kundskab lade kjende —:
hvad det Ørs hedder, som østfra drager
Nat over naadige Magter.

ODIN KVAD:

14 *Rimfaxe han hedder, paa Himlen drager*
Nat over naadige Magter;
Mile-Draaber hver Morgen han fælder,
deden kommer Dugg i Dale.

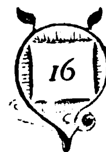

VAFTHRUDNER KVAD:

Siig det, Gangraad — da paa Gulv du vil
Kundskab lade kjende —:
hvad den Aa hedder, som mellem Jætter
og Guder Grund deler.

ODIN KVAD:

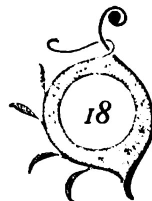
Ifing hedder Aa, som mellem Jætter
og Guder Grund deler;
aaben hun rinder gjennem alle Dage, —
ei kommer Is paa Aa.

VAFTHRUDNER KVAD:

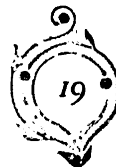
Siig det, Gangraad! — da paa Gulv du vil
Kundskab lade kjende —:
hvad den Slette hedder, hvor til Strid skal stevne
Surt og de gode Guder.

ODIN KVAD:

Vigrid hedder Sletten, hvor til Strid skal stevne
Surt og de gode Guder;
hundred Røster holder den hver Led —
slig blev dem Sletten tilmaalt.

VAFTHRUDNER KVAD:

Bravt har du svaret; bænk dig nu hos Jætten
og tale vi siddende sammen!
Hoved vort skal i Hal vi vædde,
Gjæst! — udi god Kundskab.

Odin kvad:

20 *Siig mig da først — om dit Vid duer*
og du, Vafthrudner! veed det: —
Hveden mon Jord og den hvalte Himmel
kom? du kloge Jætte!

Vafthrudner kvad:

21 *Af Ymers Kjød blev Jorden skabt,*
og af Knoglerne Klipper;
af den rimkolde Jættes Hjerneskal Himlen,
og af Saar-Sveden Sø.

Odin kvad:

22 *Siig for det andet — om dit Vid duer*
og du, Vafthrudner! veed det:
Hveden Maane kom, over Mænd at fare,
ligesaa og Sol?

VAFTHRUDNER KVAD:

Mundilfare han hedder, er Maanes Fader
ligesaa og Sols:
Himmel-Veien de hver Dag vandre,
Mænd til Aare-Maal.

ODIN KVAD:

Siig for det tredie, da de snild dig nævne,
og om du, Vafthrudner! veed det: —
Hveden Dag farer over Drot og Folk
saa og Nat med Næde?

VAFTHRUDNER KVAD:

Delling han hedder, er Dags Fader,
og Nat blev avlet af Nørr;
Ny og Næde skabte naadige Magter
Mænd til Aare-Maal.

ODIN KVAD:

Siig for det fjerde, da hin Frode du nævnes,
og om du, Vafthrudner, veed det: —
hveden Vinter kom og den varme Sommer
længst blandt Livets Magter?

VAFTHRUDNER KVAD:

Vindsval han hedder, han er Vintrens Fader,
og Sommerens er Svaasud;
af Vaasad var Vindsval avlet,
koldsindet er alt det Kuld.

ODIN KVAD:

Siig for det femte, da hin Frode du nævnes,
og om du, Vafthrudner, veed det:
hvo er af Aser eller Ymers Ætter
ældst i Oldtid skabt?

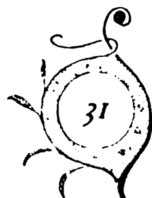
VAFTHRUDNER KVAD:

Talløse Vintre før Jorden var,
da blev Bergelmer baaren;
Thrudgelmer var Thursens Fader,
og Fa'r-Fader Aargelmer.

ODIN KVAD:

Siig for det sjette, da de snild dig nævne,
og om du, Vafthrudner, veed det: —
hveden Aurgelmer kom blandt Jætters Sønner
først, den fremvise Jætte?

VAFTHRUDNER KVAD:

Faa Elivaager Edderdryp stænked,
det voxed og Jætten var;
deden alle vore Ætter komme,
fordi er de alle onde.

ODIN KVAD:

Siig for det syvende, da snild de dig nævne,
og om du, Vafthrudner, veed det:
hvorlunde fik Børn den barske Jætte
foruden Gyges Gammen?

VAFTHRUDNER KVAD: 33

Under Thursens Arm tro de der voxed
Mø og Mand sammen;
Fod med Fod fødte for Jætten
sexhovedet Søn. —

ODIN KVAD: 34

Siig for det ottende, da snild de dig nævne,
og om du, Vafthrudner! veed det:
hvad først du mindes og fremmest veed,
thi alvis er du, o Jætte!

VAFTHRUDNER KVAD:

35 *Talløse Vintre, før Jord blev til,*
da var Berggelmer baaren;
det mindes jeg først, da Jætten, hin frode,
blev i Baad bænket.

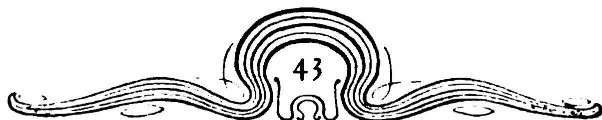

ODIN KVAD:

36 *Siig for det niende, da snild de dig nævne,*
og om du, Vafthrudner! veed det: —
hveden kommer Vind, over Vove farer,
aldrig den selv man ser.

VAFTHRUDNER KVAD:

37 *Hræsvelg han hedder, ved Himlens Rand*
sidder i Ørns Ham Jætten;
fra hans Vinger, kvædes der, Vinden kommer,
over alle Mænd.

ODIN KVAD:

Siig for det Tiende, da alt hvad times
Guder du veed, o Vafthrudner!
hveden kom Njord blandt Aser at nævnes,
skjøndt ej han af Aser avledes.

VAFTHRUDNER KVAD:

I Vanehjem skabte ham vise Magter
og gav ham Guder til Gidsel.
Ved Aldrenes Ende atter han kommer
hjem til vise Vaner.

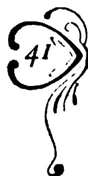
ODIN KVAD:

Siig for det Ellevte, da snild du nævnes,
og om du, Vafthrudne, veed det:
hvor Mænd paa Thun . . . .
mødes hver Dag i Dræbning.

VAFTHRUDNER KVAD:

Alle Einherjer paa Odins Thun
mødes hver Dag i Dræbning.
Val de kaare, fra Kamp de ride,
sidde de sonede sammen.

ODIN KVAD:

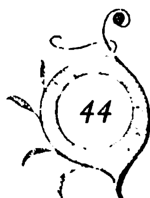
Siig for det Tolvte, hvi alt hvad times
Guder du veed, o Vafthrudner!
om Jætters Runer og alle Guders
du det Sandeste siger.

VAFTHRUDNER KVAD:

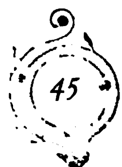
Om Jættens Runer og alle Guders
kan jeg Sandt sige;
ni Verdner saae jeg, nederst Niflhel,
didned Mennesker dø.

ODIN KVAD:

Mangt jeg foer, mangt jeg fristed,
mangt har jeg Magter prøvet;
hvilke Mennesker leve, naar ledet er
den frygtelige Fimbulvinter?

VAFTHRUDNER KVAD:

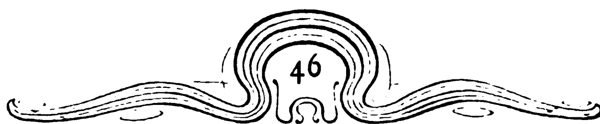
Liv og Livthraser lønlig mon leve
i Hoddmimers Holt;
Morgen-Dugg til Mad de have,
af dem Ætterne avles.

45

ODIN KVAD:

Mangt jeg foer, mangt jeg fristed, 46
mangt har jeg Magter prøvet;
Hveden kommer Sol paa Himmel-Sletten,
naar Ulven har denne dræbt?

VAFTHRUDNER KVAD:

47 *Eneste Datter Alfrødul føder,*
før hende Ulven æder;
hin Mø skal, naar Magterne dø,
Moderens Veie vandre.

ODIN KVAD:

48 *Mangt jeg foer, mangt jeg fristed,*
mangt har jeg Magter prøvet;
hvad hedde de Møer, over Hav haste?
viise fare de vide.

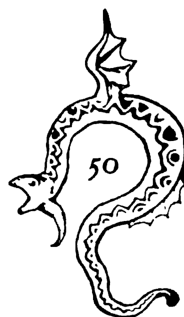

VAFTHRUDNER KVAD:

Trende Flokke — over Torp de falde —

af Møgthrases Møer:
ei andre Fylgier findes i Verden,
endog de blandt Jætter avledes.

ODIN KVAD:

Mangt jeg foer, mangt jeg fristed,

mangt har jeg Magter prøvet:
hvilke Aser raade for Guders Eie,
naar sluknet er Surts Lue?

VAFTHRUDNER KVAD:

Vidar boer med Vale i Borg,

naar sluknet er Surts Lue,
Mode og Magne skulle Mjølner have,
naar Vingthor er veiet.

ODIN KVAD:

Mangt jeg foer, mangt jeg fristed,

mangt har jeg Magter prøvet:
hvad lægger Odins Alder øde,
naar Guderne gaa til Grunde?

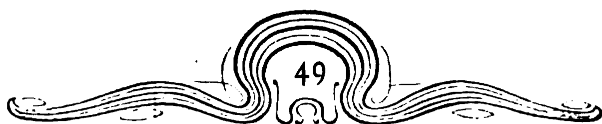
VAFTHRUDNER KVAD:

53 *Ulv skal sluge Slægters Fader,*
ham mon Vidar hævne;
i Kamp kløver kjækt han Kjæven
paa den onde Ulv.

ODIN KVAD:

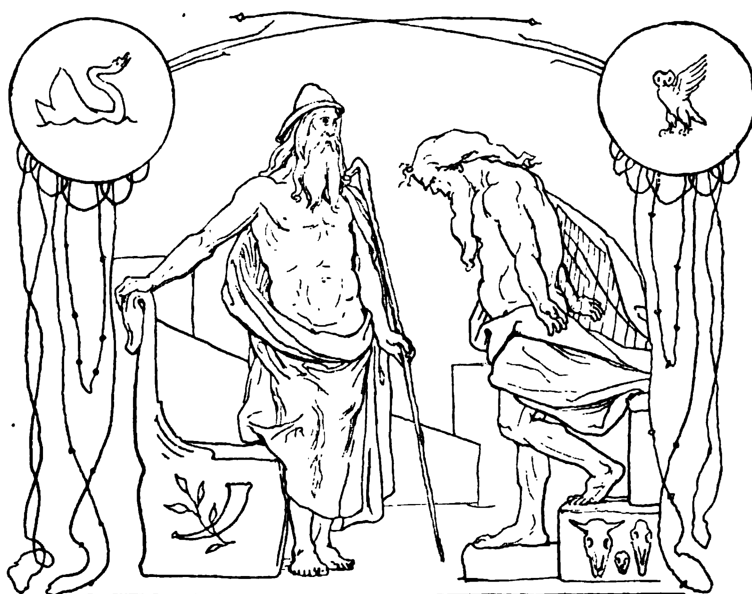
54 *Mangt jeg foer, mangt jeg fristed,*
mangt har jeg Magter prøvet:
hvad mælte Odin i Øret paa Balder,
før han paa Baal bares?

Vafthrudner kvad:

Ingen det veed, hvad i aarle Old
du sagde i Sønnens Øre;
med feig Mund jeg mælte om Runer
og om Skabernes Skjæbne.

GRIMNESMÁL.

GRIMNESMÁL.

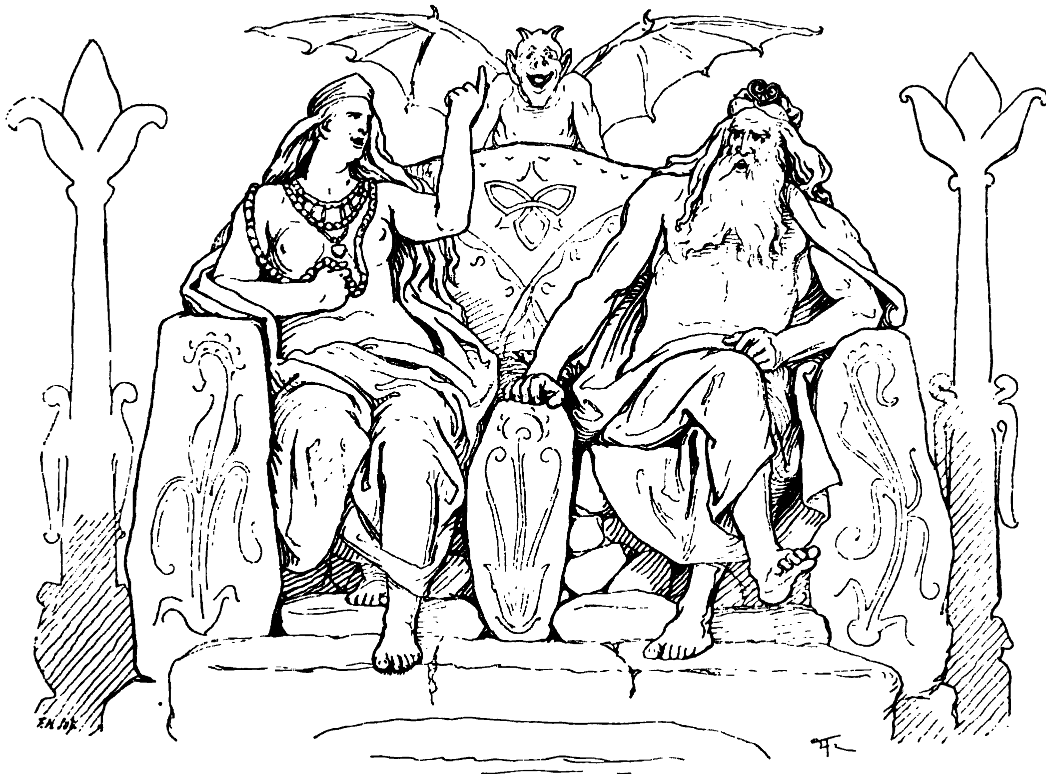
DETTE Kvad er i sin oprindelige Kjerne en digterisk seet Odins-Theophani, en Aabenbarelse af »Skræk-Asen« i hele sin Majestæt. Men allerede den oprindelige Digter har med denne sin kunstneriske Idee forbundet et mere begrebsmæssigt Formaal, nemlig Meddelelsen af mythologisk Lærdom om Valhal, digterisk retfærdiggjort derved, at Valhals Glands skulde tjene til en Folie for den til Alfader voxende Grimner (ɔ: den Maskerede) i Kong Geirrøds Hal. Senere Overleverere og Skrivere, der kun havde Blik for denne didaktiske Side af Kvadet, gjorde det til et Repertorium for allehaande Brudstykker af mythologiske Lærdomme, navnlig saadanne, der angik Gudelivet. Angaaende disse Interpolationer henvises til Indledningen § VII.

Det prosaiske Sagastykke, som gaar forud for selve Digtet og afslutter det med en mindre Efterskrift samt selve Kvadets Korthed overflødiggjør en nærmere Redegjørelse for Indholdet. Angaaende enkelte dunkle Steder henvises til Anmærkningerne. Her skal kun antydes, at V. 12 (42) utvivlsomt indeholder en Opfordring (inden han endelig tilkjendegiver sig) til at borttage Ildene, og sandsynligvis et Løfte om videre Verdens-Aabenbarelser (foruden den allerede meddelte fra Valhal), naar dette sker; i 13 (45) følger da selve Aabenbaringen (»mit Aasyn har jeg løftet for Seirsgudernes Sønner« ɔ: Menneskene) og dermed Frelsen fra hans pinlige Stilling (thi han, hvem end ikke Hundene turde angribe, behøver kun at vise sig som Gud for at saavel Elementers som Menneskers Magtesløshed skal blive synlig), hvortil den Erklæring knyttes, at han nu vender tilbage til Aserne, som ere forsamlede i Ægirs Hal. — Hvis dette skulde bringes i Overensstemmelse med den prosaiske Indledning (der iøvrig i intet Edda-Kvad staar i organisk Forbindelse med Digtet og undertiden modsiger det) maatte Samtalen i Hlidskjalf (en Borg, der, karakteristisk nok, ikke kjendes af det indskudte Kvad om Gudeboligerne) have fundet Sted umiddelbart før den Fest, som Ægir ifølge Hymeskv. aarlig i Hørhøstens Tid afholdt for Aserne. Til den raa Aarstid passe de to Ilde i Kongs-Hallen.

Naar N. M. Petersen siger, at Grimnesmáls Moral er: »Øv ingen Udaad! der er en evig usynlig Magt, der vaager og kjender din Gjerning og Straffen

følger uudblivelig efter Synden«, — saa maa man vel spørge, hvorledes han uddrager en saadan Moral. Mindst af alt optræde Guderne som Moralens Vogtere i dette Sagn, hvor Odin raader sin Fostersøn til at skille sig af med Broderen og tilrane sig Ene-Herredømmet, og hvor Freya snyder sig til at vinde et Væddemaal, der koster Kong Geirrød Livet.

Netop denne fuldkomne Mangel paa Moral og Forherligelse af en Hellighed, der ikke i mindste Maade har denne til Betingelse, men er ganske udvortes opfattet (»helligt er Gjærdet«), — borger for den høie, ublandet hedenske Ælde af Digtet eller i alt Fald af det Sagn, hvori det tager sit Udgangspunkt.

KONG RØDINGS SØNNER.

KONG Røding havde to Sønner; den ene hed Agnar og den anden Geirrød. Agnar var ti Vintre og Geirrød otte Vintre. De to roede i Baad med deres Snører paa Smaafiskeri; Vinden drev dem ud paa Havet. I Natmørket strandede de ved Land og ginge op, funde en Indsidder; der vare de om Vintren. Kjærlingen fostrede Agnar, og Bonden fostrede Geirrød og gav ham Raad. I Vaarflyede fik Bonden dem Skib; og da de, Kjærlingen og

han, førte dem til Stranden, da mælte Bonden Enetale med Geirrød. De finge Bør og kom til deres Faders Landeplads. Geirrød var foran i Skibet; han sprang op paa Land og stødte Skibet ud og mælte: »Far du nu did, hvor Troldtøi tage dig«. Skibet drev ud paa Havet. Men Geirrød gik op til Gaarden; han blev der vel modtagen, og hans Fader var da død. Blev da Geirrød tagen til Konge og blev en berømmelig Mand.

Odin og Frigg sadde i Hlidskjalv og saae over alle Verdner. Odin mælte: »Ser du Agnar, din Fostersøn, hvor han avler Børn med en Gyge i Hulen? Men Geirrød, min Fostersøn, er Konge og styrer Landet«. Frigg siger: »Han er en saadan Madgnier, at han piner sine Gjæster, hvis ham tykkes, at for mange komme«.

Odin siger, at det er den største Løgn; de vædde om denne Sag. Frigg sendte sin Terne Fulla til Geirrød. Hun bad Kongen vare sig, at ikke den tryllekyndige Mand, som dèr var kommen i Land, skulde forgjøre ham, og sagde det Kjendetegn derpaa, at ingen Hund var saa vild, at den monne springe paa ham. Men det var den største Usandhed, at Kong Geirrød ikke var gjæstfri; og dog lader han lægge Haand paa den Mand, som Hundene ikke vovede sig til. Han var i blaa Kappe og kaldte sig Grimner og sagde ikke mer om sig, skjøndt han blev adspurgt. Kongen lod ham pine til at sige og sætte mellem to Ilde, og sad han der otte Nætter. Kong Geirrød havde da en Søn, ti Vintre gammel og hed Agnar efter hans Broder. Agnar gik til Grimner og gav hannem et fyldt Horn at drikke og sagde, at Kongen gjorde ilde, da han lod ham pine sagesløs. Grimner tømte det; — da var Ilden kommen saa, at Kappen brændte paa Grimner; han kvad:

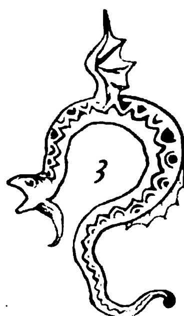
GRIMNESMÅL.

Din Brynde, Baal! blusser for brændende; (1)
vig fra mig, vævre Lue!
Skindet svides, skjøndt jeg løfter det,
Flammen i Kappen fænger.

Otte Nætter mellem Ilde sad jeg, (2)
og Ingen bød mig at æde,
uden kun Agnar, som ene skal raade
for Gotherne, Geirrøds Søn.

Hil dig, Agnar, som hil dig byder (4a–8a)
Veratyr at være!
for een Drik aldrig skal der
bedre Løn dig bydes.

Helligt er Land, som ligge jeg ser, (9)
Aser og Alfer nær;
Gladhjem det hedder, hvor gylden-fager
Valhal straaler saa vide.

Kjendelig let er for de Kommende (10)
Salshuset at se;
med Spyd til Sparrer, skjoldetækt Sal,
Brynjer paa Bænke bredt.

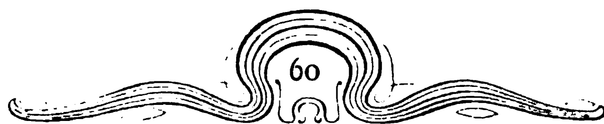

(21) *Kjendelig let er for de Kommende*
Salshuset at se: —
Ulv hænger der vester for Dør,
Ørn spreder Vinger over.

(21) *Thund tuder, Thjodvitnes Fisk*
leger fro i Flod;
Aa-Strømmen for stærk tykkes
Val-Flokken at vade.

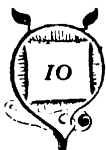

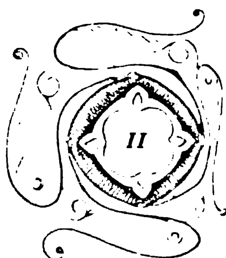
Valgrind det hedder, paa Vangen staar, (22)
helligt for hellige Døre;
gammelt er Gitter, det gjætte Faa,
hvordan det i Laas er lukket.

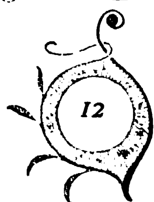
Femhundred Døre og dertil firti (23)
tykkes mig paa Valhal være;
otte Hundred ad een Dør udgaa,
naar de skal mod Fenre fare.

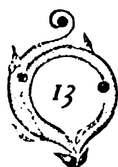
Heidrun hun hedder, paa Hallen staar, (25)
og bider af Læraads Løv;
Kar hun fylder med klaren Mjød,
ej bliver Dyrtid paa Drik.

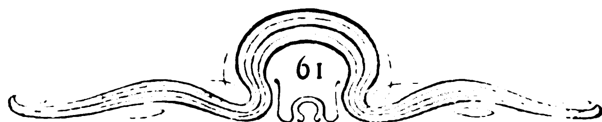
Eikthymer han hedder, paa Hallen staar, (26)
og bider af Læraads Løv;
af Hornene hans det drypper i Hvergelme,
deden faa Vandene Veie.

Ulls Yndest og alle Guders (42)
faar hvo først rører Flammen;
Verdner aabnes for Asers Sønner,
naar Kjedlerne tages af Krog. —

Mit Syn jeg nu løfted for Seirsguders Sønner, (45)
dermed er Hjelp forjættet;
for alle Aser skal det aabenbares
udi Æges Ølsal.

(46) *Grim jeg hed, Gangleri hed jeg*
Herjan og Hjalmbere,
Thek og Thride, Thunn og Unn,
Helblinde og Haar;

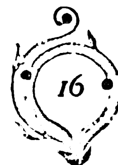
(47a-48a) *Sad og Sviþal og Sangetal,*
Herteit og Hnikar,
med eet Navn nævntes jeg aldrig,
siden jeg blandt Folk foer.

(51) *Du har Ølrus, Geirrød! er ganske drukken*

— — — — — — —

mangt du misted med min Bistand
og alle Einherjers Yndest.

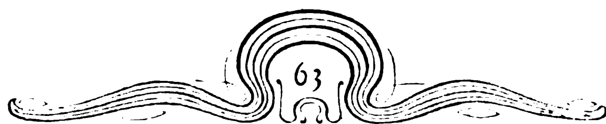

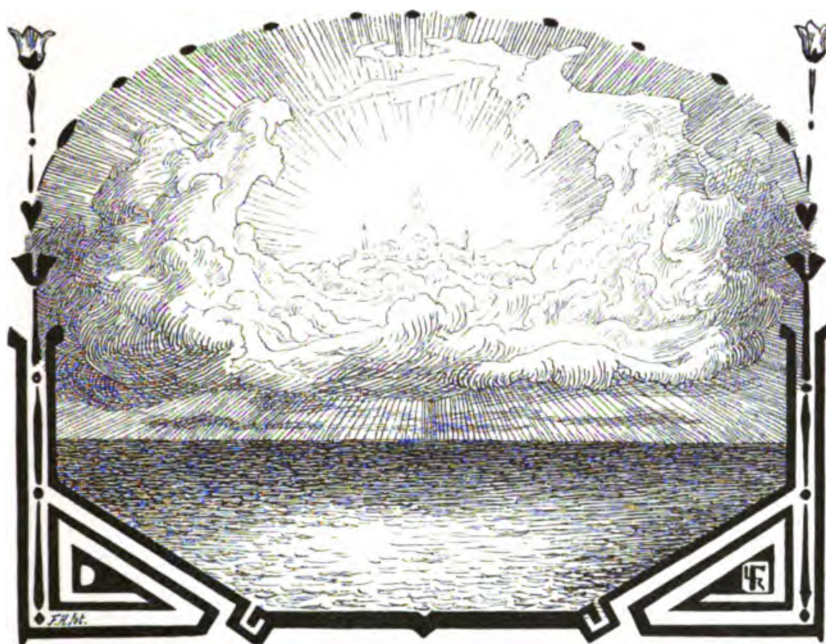
17 *Mangt har jeg sagt dig, du mindes Lidt;* (52)
Venner volde dig Ve:
min Vens Sværd ser jeg ligge
ganske i Blod badet.

18 *Egg-saaret Val mon Ygg nu have,* (53)
dit Liv, veed jeg, er ledet:
umilde er Diser; nu kan Odin du se,
nærm dig nu, om du naaer det!

Kong Geirrød sad og havde Sværdet over Knæet og halvt draget. Som han hørte, at Odin var kommen der, da stod han op og vilde tage Odin fra Ilden. Sværdet slap ham af Hænde og vendte Hjaltet nedad. Kongen snublede med Foden og faldt fremover, og Sværdet stod igjennem ham og han fik sin Bane. Odin forsvandt da, og Agnar var Konge der længe efter.

GUDE-BOLIGERNE.

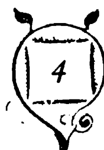
(4) *Helligt er Land, som jeg ligge ser*
Aser og Alfer nær;
men i Thrudhjem Thor skal være,
indtil Magterne mødes.

(5) *Ydal det hedder hvor Ull haver*
bygget Salene sine;
Alfhjem Guder gave til Freyr
i Tiders Gry til Tand-Gave

En tredie Bygd er, der tækked Guder (6)
salig med Sølv Salen:
Valaskjalv hvælvede skjønt
Guden i Tiders Gry.

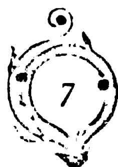
Søkvabek det hedder, det som de svale (7)
Bølger henover bruse;
der Odin drikker daglig med Saga
glad af gyldne Krus.

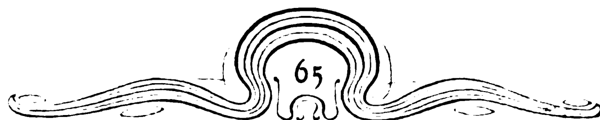
Gladhjem det hedder, hvor gylden-fager (8)
Valhal straaler saa vide;
og der kaarer daglig Hropt
Val af Vaaben-veiede.

Thrymhjem det hedder, hvor Thjasse boede, (11)
Jætten den meget mægtige,
og nu Skade bygger, den skjære Brud,
i Faderens gamle Gaard.

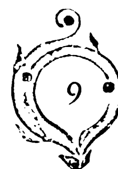
Bredglans det hedder, hvor Balder har (12)
bygget Salene sine:
udi det Land, hvor der ligger — veed jeg —
lidet af lede Runer.

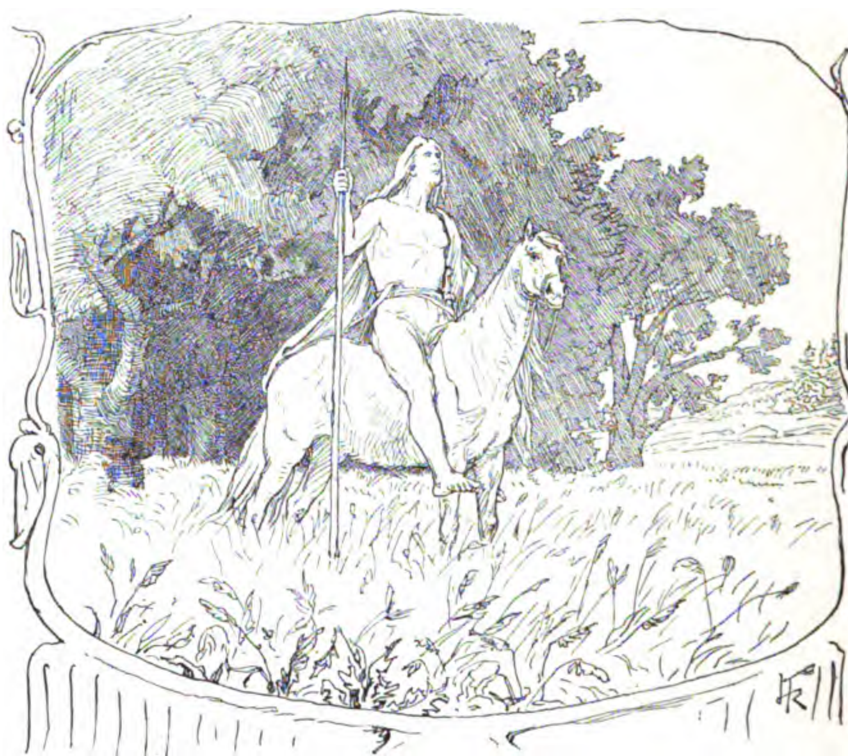
(13) *Himmelbjerg det hedder, hvor Heimdal siges*
at raade for Templer rige;
der Guders Vogter i velbygt Gaard
drikker glad den gode Mjød.

(14) *Folkvang det hedder, hvor Freya raader*
for Valg af Sæder i Sal;
den halve Val hun hver Dag vælger,
og Odin Hælften har.

10 *Glitner det hedder; med Guld-Søiler* (15)
og sølv-tækket det staar;
der færdes Forsete de fleste Dage
og stiller hver en Strid.

11 *Noatun det hedder, hvor Njord haver* (16)
bygget Salene sine.
Mændenes Fyrste, den feil-frie,
for høitbygt Helligdom raader.

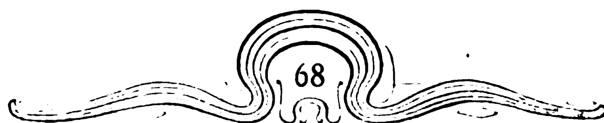

(17) *Ris der groer, og Græs er høit*
I Vidars Land Vide;
siger fra Sadel Sønnen sig der
dristig til Fa'rbanes Drab.

* * *

(24) *Femhundred Rum og dertil firti*
Bilskirne rundelig rummer;
blandt alle Huse, der have Tag,
veed jeg min Søns er størst.

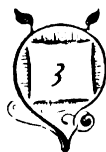
OM LIVET I VALHAL.

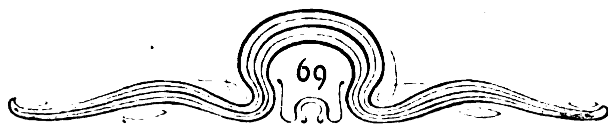
Andhrimner lader i Eldhrimner (18)
Sækrimner syde,
bedst af Flesk: men Faa det vide,
hvad der er Einherjers Æde.

Gere og Freke fodrer den kampvante (19)
Hær-Fader fro: —
men kun af Vin den vaaben-kyndige
Odin altid lever.

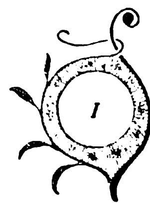

Hugin og Munin monne hver Morgen (20)
flyve over Jordens Flade;
jeg ængstes for Hugin, om atter han kommer,
end mer for Munin jeg ængstes.

OM YGGDRASIL.

(31) *Trende Rødder til tre Sider gaa*
under Yggdrasils Ask;
under een boer Hel, under anden Rimthurser,
under tredie Menneske-Mænd.

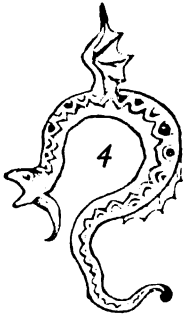
— — — — — — — — — —

Ratatosk den hedder, som rende skal (32)
opad Yggdrasils Ask;
Ørns Ord skal fra oven han bære
og sige til Nidhugg nede.

Fire Hjorte de friske Blade (33)
nippe med strakte Nakker
Dain og Dvalin, Dunør og Dyratror
— — — — — — — — —

Orme ligge fler under Yggdrasils Ask (34)
end uviis Abe sig tænker:
Goin og Moin, Grafvitnes Sønner,
Graabak og Grafvøllod.
Afner og Svafner skal altid, troer jeg,
Træets Grene gnave.

Yggdrasils Ask udstaar af Men (35)
mer end Mænd vide;
Hjort bider Top og Trøske Stamme,
Nidhugg nager forneden.

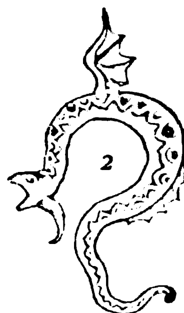
— ———

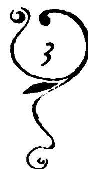
OM SOLEN OG OM JORDS OG HIMMELS SKABELSE.

(37) *Aarvak og Alsvinn skulle op heden*
svedige Solen drage;
under deres Bug har blide Aser
Jern-Svaling skjult.

(38) *Svalin hedder — for Sol det staar —*
Skjold for den skinnende Gud;
Bjærg og Brænding skal brænde, veed jeg,
dersom det fra falder.

(39) *Skoll hedder Ulv, som den skjære Gud*
indtil Jærnved jager,
en anden Hate, Hrodvitnes Søn
foran den Himmel-Brud farer.

* * *

(40) *Af Ymes Jættekjød Jorden skabtes*
og af Saar-Sveden Sø;
Bjerge af Benene, Buske af Haaret,
Himlen af Hovedskallen.

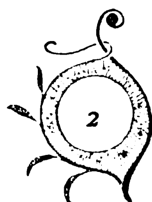
Og af hans Bryn de blide Aser (41)
danned Mændenes Midgaard;
af Hjerne-Massen alle de mørke
Uveirs-Skyer skabtes.

Navne-Optællinger

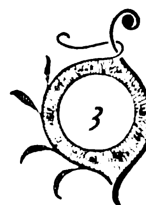
a. FLODERNE.

Sid og Vid, Sæken og Æken, (27)
Sval og Gunnthro, Fjørm og Fimbolthul,
Rin og Rinnande,
Gipol og Gopul, Gømul og Geirvimul,
der strømme om Guders Gaarde,
Thyn og Vin, Thøll og Høll,
Grad og Gunnthoren.

Vina hedder en, Vegsvin en anden, (28)
en tredie Thjodnuma;
Nyt og Nøt, Nønn og Hrønn,
Slid og Hrid, Sylg og Ylg,
Vid og Van, Vønd og Strønd,
Gjøll og Leipt, der løbe ved Mandhjem
og løbe til Hel heden.

(29) *Kørmt og Ørmt og de to Kerløger*
de tvende hvor Thor skal vade,
hver en Dag, naar til Doms han drager
til Yggdrasils Ask;
Thi Asernes Bro luende brænder,
hellige Vande hedes.

b. GUDERNES HESTE.

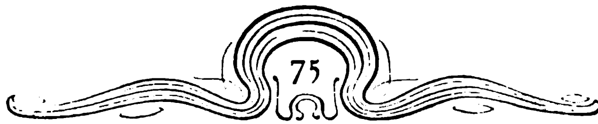
Glad og Gyller, Gler og Skeidbrimer, (30)
Sølvtop og Siner,
Gisl og Falhovne, Guldtop og Letfod,
de Gangere Guderne ride,
hver en Dag, naar til Doms de drage,
til Yggdrasils Ask.

c. VALHALS SKJÆNKEMØER.

Hrist og Mist Mjødhorn mig række, (36)
Skeggøld og Skøgul;
Hild og Thrud, Hløkk og Hærfjøtur,
Gøll og Geirønul,
Randgrid og Raadgrid og Regenleif
bringe Einherjer Øl.

d. DE BEDSTE TING.

(43) *Ivaldes Sønner i Oldtid ginge,*
Skidbladner at skabe;
det bedste Skib til den skjære Freyr,
Njørds naadige Søn.

(44) *Yggdrasils Ask er ypperst af Træer*
og Skidbladner af Skibe,
Odin af Aser og Sleipner af Ørs,
Bifrost af Broer og Brage af Skjalde,
Haabrok af Høge, af Hunde Garm.

Odins Navne

(47b-48a) *Bileyg, Baaleyg, Bølverk, Fjølner,*
Grim og Grimner, Glapsvinn, Fjølsvinn,
Sidhat, Sidskjæg, Seirfader, Hnikod,
Alfader, Valfader, Atrid, Farmatyr.

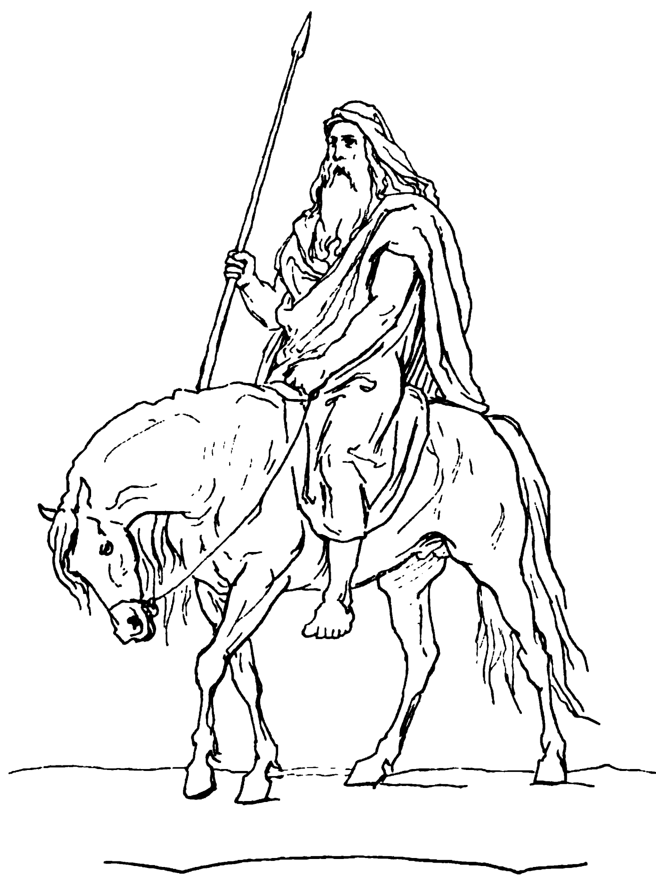
(49) *Grimner hed jeg hos Kong Geirrød*
og hos Aasmund Jalk;
og Kjalar da, mens jeg Kjælken drog,
Thror paa Thinge, Vidur paa Val,
Oske og Ome, Jævnhøi og Biflinde,
Gøndler og Haarbard blandt Guder.

Svithur og Svidrer hed jeg hos Søkmime (50)
og gjækked den gamle Jætte,
da jeg Midvitnes mægtige Søns
Enebane blev.

Odin jeg hedder, Ygg jeg hed, (54)
tidligere Thund jeg kaldtes,
Vakr og Skilfing, Vaafod og Hroptatyr
Gaut og Jalk blandt Guder.
Ofner og Svafner, de blev, synes jeg,
Alle til mig, den Ene.

VEGTAMSKVIDE.

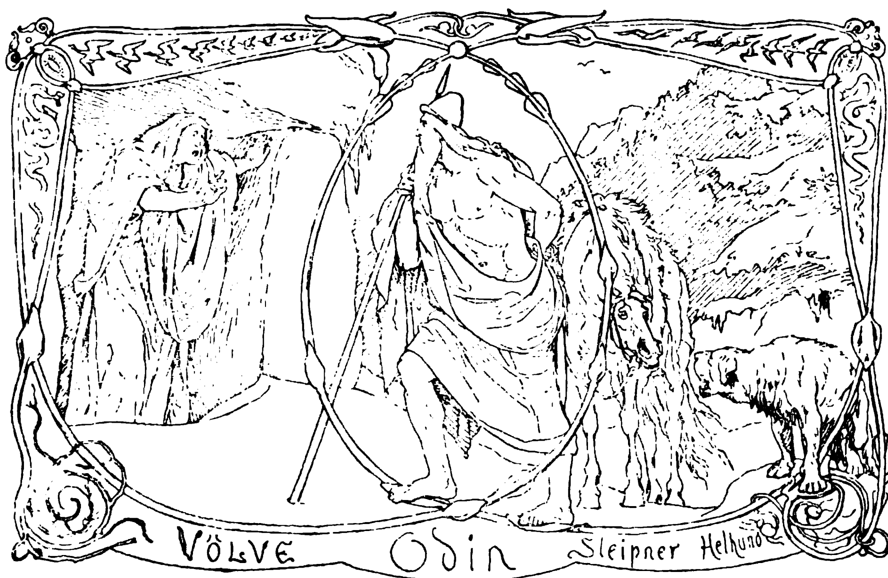
DETTE Kvad er opbevaret i et arnamagnæansk Haandskrift, hvor det har Overskriften »Balders Drømme«. Det mere passende Navn Vegtamskviþa findes først i senere Papirs-Afskrifter. Kvadets afgjort hedenske Charakter borger for dets Ælde, og den utvivlsomme Interpolation i Vøluspá (33—34) efter Vegt. 11 viser, at Kvadet var kjendt, da Vølsp. fik sin nuværende Form. Det har dog ikke hørt med til den oprindelige Samling af Odins-Kvad (»das erste Liederbuch«), da det i saa Fald vilde findes i Codex regius. Den Lighed i Bygning, som man har villet finde mellem Vegt. og Vølsp., beroer paa den Buggeske vilkaarlige og ganske forvanskede Omlavning af Vølsp. og falder bort med den.

Det er en almindelig men maaske ikke tilstrækkelig begrundet Anskuelse, at Begyndelsen mangler og er bleven erstattet med en Strofe af Thrymskv. (13), hvis sidste Linie er omdigtet efter Sammenhængen. Man har med Rette betragtet »Odins Ravnegalder« (i en Papirsafskrift sammen med »Svipdagsmál«) som et senere lærd Forsøg paa at erstatte den formodet manglende Indgang, hvoraf Ravnegalderens andet Navn »Forspjallsljóð« ɔ: Indledningssangen. —

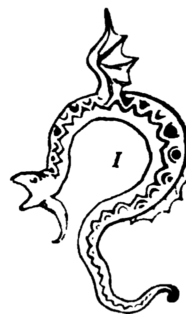
Her ligesom i Vafþ. og Grimn. optræder Odin som Vandrer, formummet og under fremmed Navn: Vegtam, Valtams Søn ɔ: Veivant, Krigsvants Søn. Hvilken Vølve det er, som har sin Gravhøi ved den østre Dør af Hels Hus, siges ikke, men Odins Afskedsord kunde tyde paa, at det var selve Hels Moder, Angerboda. Iøvrig synes der her at være en Combination af to forskjellige Forestillinger: den Døde i Høien (den ældste Forestilling) og Hels Dødsrige.

Ved Textredaktionen har jeg sluttet mig til Grundtvig, hvem ogsaa Sijmons følger, i den Antagelse, at der i Viserne 7 og 9 er faldet en Linie ud; den tilsyneladende Uregelmæssighed af femliniede Viser (som V. 11) forklares tilstrækkelig derved, at den i dem alle enslydende femte Linie betragtedes som et Omkvæd.

Det er ikke usandsynligt, at der efter V. 12 er faldet to Viser ud; nemlig Vølvens Svar og et nyt Odin-Spørgsmaal. Thi V. 13 forudsætter et Spørgsmaal, af hvilket Vølven kan skjønne at Spørgeren er Odin, og Spørgsmaalet i V. 12, der utvivlsomt handler om Rans Døtres (Bølgernes) Klage ved Balders Baalfærd paa hans Skib (hvis Sejlskjøder de kaste mod Himlen) synes ikke at være et saadant, der kun kunde stilles af Alfader. Rimeligvis har Odin her som i Vafthrudnesmál spurgt om, hvad Alfader vilde hviske Balder i Øret, før han lagdes paa Baalet.

VEGTAMSKVIDE.

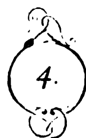
Ginge Aser alle til Thing
og Asynjer alle til Stevne;
derom raadslog rige Guder
hvad Balders tunge Drømme betød.

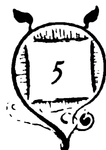
Op stod Odin den gamle As,
han paa Sleipner Sadel lagde,
deden han ned til Niflhel red,
mødte en Hund, der fra Hel kom.

Den var blodig paa Bryst foran,
gol længe mod Galders Fader;
frem red Odin, Farvei drøned,
han kom til Hels det høie Hus.

Der red Odin øster for Dør,
hvor han Vølvens Gravsted vidste;
for den Vise Valgalder han kvad;
nødig hun opstod og Lig-Ord nynned.

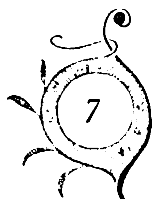

»Hvo er den Mand, for mig ukjendt,
der mig har voldt mødefuld Vei?
med Sne blev jeg snet, slagen med Regn,
Dugg over drev, død var jeg længst«.

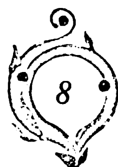
ODIN KVAD:

»Vegtam jeg hedder, er Valtams Søn,
mæl du om Hel, jeg melder om Jord.
For hvem er Bænke med Ringe bredt',
og Gulv fagert med Guld belagt?«

VØLVEN KVAD:

Mjød for Balder her brygget staar,
saa skjær en Drik — Skjold ligger over —
— — — — — — — — — — — — — —
og As-Sønner i angst Venten.
Nødig jeg talte, nu vil jeg tie.

ODIN KVAD:

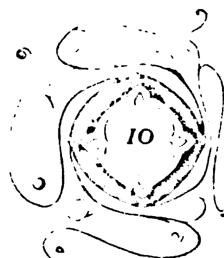
Ti ei, Vølve! fritte jeg vil,
til Alt jeg kjender; end maa jeg vide:
hvo mon Balders Bane blive,
og Odins Søn Aldren røve?

VØLVEN KVAD:

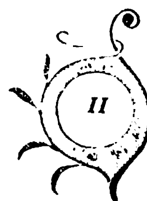
Høit bærer Hød den herlige Væxt
— — — — — — — — — — — — —;
han mon Balders Bane blive
og Odins Søn Aldren røve.
Nødig jeg talte, nu vil jeg tie.

ODIN KVAD:

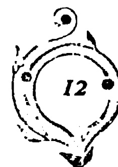
Ti ei, Vølve! fritte jeg vil
til Alt jeg kjender; end maa jeg vide:
hvo skal Hadet med Hevn stille,
og Balders Bane paa Baal bringe?

VØLVEN KVAD:

Rind i Vestsal Vale føder,
natgammel strider hin Odin-Søn;
ei Haand han toer, ei Haar kjæmmer,
før Balders Fjende paa Baal han bær'.
Nødig jeg talte, nu vil jeg tie.

ODIN KVAD:

Ti ei, Vølve! fritte jeg vil
til Alt jeg kjender; end maa jeg vide:
hvilke Mø'r over den Elskte græde
og kaste mod Himlen Hals-Skjøderne?

VØLVEN KVAD:

Ei er du Vegtam, som jeg vented;
heller er du Odin, den gamle As.

ODIN KVAD:

Ei er du Vølve eller vís Kvinde,
heller er du trende Thursers Moder.

VØLVEN KVAD:

Rid hjem, Odin! vær overmodig!
siden du Mænd besøger atter,
naar Lænken falder af Lokes Lemmer,
Fjender møde til Magters Fald.

Havamaal

Om Hávamáls Bestanddele og deres indbyrdes Forhold saavel som om Charakteren af hele denne Samling oldnordisk Lyrik, der kun tildels kan kaldes Odins-Poesi, er der talt udførlig i Indledningen (§ VI og VIII).

Det første Afsnit, som jeg i Mangel af et givet Navn har kaldet »Sprogenes Bog«, er, bortset fra Sangen om Billings Mø, i digterisk Henseende det Ypperste i Hávamál — som Helhed betragtet; thi det bør fremhæves, at de indskudte Viser i poetisk Værdi ikke kan siges at staa tilbage for de ægte, idet de ypperste af de uægte kunne maale sig med de bedste ægte (se f. Ex. 8—9, 34, 53—56); de kunne derfor i og for sig meget godt skrive sig fra de ægte Sprogs Digter, kun høre de ikke hen i denne Sammenhæng. Det er da ogsaa paa dette Afsnit og paa Stilen deri, at man fortrinsvis tænker ved det ærværdige Navn Hávamál, der, naar man ser bort fra Odinsnavnet, i begge sine Betydninger passer paa Samlingen: thi Sprog af en graahærdet Mand, der har prøvet Livet, er det visselig og ikke mindre er det »Den Høies Tale«, Frugter af et høit Sind, ikke høisindet i Ordets sværmeriske Betydning, men et som baade er og føler sig ophøiet over Mængden (»smaat er Menneskers Sind — Jordens Mænd blev ikke Jævninge« — det indskudte V. 53). Fra dette Vismandens overlegne Standpunkt meddeler han -- undertiden med en velgjørende Cynisme (45 f) — af sin rige Erfaring sine Raad og Regler, der levende sætter os tilbage i en Tid, da Kampen for Tilværelsen førtes i en mindre tilsløret Form, da gjensidig Mistro mellem Fremmede var det første Bud, medens paa den anden Side Venskabsforbindelser spillede en større praktisk Rolle end i det mere civiliserede Samfund. — Meget passende begynder han derfor med at følge en Gjæsts Indtræden paa et fremmed Sted og indtrængende tilraade den yderste Forsigtighed (1), men heller ikke glemmer han at minde Værten om hans Pligter (3—4), da Gjæstfrihed i hine primitive Forhold var Noget, enhver maatte yde og enhver kunde faa Behov; fra den legemlige Pleie gaar han over til den aandelige, der atter forudsætter Vid hos Modtageren som det, en Vandrer mest trænger til (5). Dette Vid viser sig ikke udfordrende frem (6) og overhovedet er lurende Mistro ikke mindre

anbefalelig inden Døre (7) modsat Taabens Adfærd (8 [17]). Dog ikke blot ved at lade Munden løbe gjør man sig til Nar blandt Fremmede, men ogsaa ved at drikke og spise umaadelig (9—11), ved keitet Ængstelighed og Anmasselse (12), ved tossegod Tiltro (13—14) og ved ikke at have Ordet i sin Magt (15), i hvilket Fald han dog kan undgaa det ved forsigtig at tie (16), saa at Ingen gaar ham paa Klingen, hvad der vil ske naar han er altfor tryg (15 1—2). Den Vise derimod føler sig med Rette tryg, da han baade veed at spørge og svare, saa at han saavel faar udspurgt, hvad der er ham til Gavn at vide, som undgaar at røbe, hvad der kunde skade ham, naar det først var ude blandt Folk (17) — men et Plaprehoved snakker sig selv til Skade (18). Man skal ikke gjøre Nar af andre Gjæster (19—20) eller — hvad desværre saa ofte sker — kives ved Maden (21), hvorfor det er bedst ikke at komme fastende og følgelig uoplagt til Gilde (25). Heller ikke skal man misbruge Gjæstfriheden ved at komme for tidt samme Sted (26); lykkelig derfor den, der har sit eget Bo, om det end kun er lidet (24—25)! Med dette berømte Parallel-Strophepar slutter første Afsnit, ligesom hele Samlingen afsluttes med det endnu berømtere Par 52—53. Det nye Thema, som der nu uden Formidling gaaes over til, forholder sig til det første, som den snevrere Kreds til den videre: har der først været Tale om Opførsel overfor Folk i Almindelighed, saa tales der nu om Opførsel overfor Vennerne.

Med Vise 26 [41] sætter dette nye Thema om Venskabet ind med Formaning om til at pleie Forholdet til den gode Ven (26—28) og behandle den upaalidelige efter Fortjeneste, saa at man drager Nytte af ham (29—30); Venskabsforbindelser kan ikke undværes, Mand er henviist til Mand (31—32); men for hedt Venskab holder ikke længe (33) og man skal ikke ofre Venskabet for meget; det kommer ikke an paa at skaffe sig Venner ved Ødselhed (34), men ved Tale skal man gjøre sig kundbar som en Mand, hvis Venskab er noget værd, thi Klog slutter sig til Klog som Brand tændes ved Brand (35).

Hvor vigtige end Venskabsforbindelser ere, skulle de dog ikke forlede Nogen til at stole paa dem og selv ligge paa den lade Side; thi i Kampen for Livet er egen Aarvaagenhed det vigtigste (36); efter denne Overgang følger en Dag af Mandens Liv fra Morgen-Arbeidet af (37), med et parenthetisk Exempel paa de aarlig tilbagevendende Husholdnings-Anordninger (38), til Livet paa Thinge og blandt Folk, der optager selve Dagen (39—42), afsluttende med en Advarsel mod at være for godtroende og glemme at veie sine Ord (43), hvorved han selv har gjort sig ildeseet, saa at enten Øllet var drukket eller ubrygget hvor han kom (44), en Vending, der fører ham til Maaltidet og Drikkelaget som den naturlige Afslutning paa en velanvendt Dag og til den satiriske Bemærkning, at mange Steder vilde

de gjerne beværte En, hvis man kunde spise uden Mad eller endog forøge Forraadet (45).

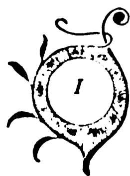
Efter at hidtil Kampen for Livet har været Emnet, vender Slutnings-Betragtningen sig nu til Livet selv og dets Maal; Livets Værd hævdes og navnlig Helsenens, der dog ikke maa kjøbes med Skam (46), men ogsaa uden Helsen kan man have Glæde af Børn, Frænder, Formue eller — sluttes med Selvbevidsthed — af velgjort Værk (47). Selv med Tab af Rigdom er Livet bedre end Døden, ogsaa Krøblinger kunne endnu være virksomme (48—49), men for den Døde er kun Eftermælet tilbage, hvorfor det er godt at have en Søn, som kan reise Ens Bautasten (50), men kun Daarer tro, at Rigdom er en varig Fordel (51); den mistes og Frænder og Livet selv, men vel-vundet Eftermæle døer aldrig (52—53).

Hvad de andre Dele af Hávamál angaar vil formentlig en Analyse af deres Indhold enten være overflødig (som ved Odins-Eventyrene) eller dog af ringere Interesse (som ved det mindre betydelige Loddfafnersmál).

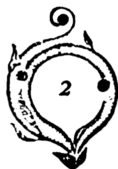

I.

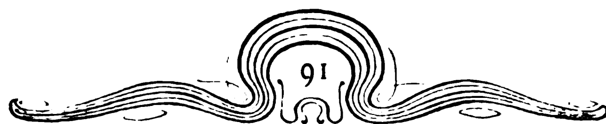
SPROGENES BOG.

Ved alle Døre, før ind man gaar, (1)
speide man skal,
skue man skal;
thi uvist er at vide, hvor Uvenner sidde
foran paa Gulvets Fjæle.

Gavmilde, hil jer! Gjæst er indkommen, (2)
hvor skal han Sæde søge?
Den ei dvæler, som for Døre
skal sin Fremgang friste.

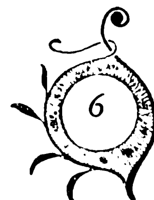
(3) *Ild har Behov, hvo ind er kommen*
og er paa Knæene kold.
Mad og Klæder er Mandens Tarv,
som haver paa Fjeld faret.

(4) *Vand har Behov, hvo til Vesper kommer,*
Haand-Klæde og Hilsen,
venligt Væsen — om han vinde det kan —
Tale og lydhør Tavshed.

(5) *Vid har Behov, hvo vide vandrer,*
Alt gaar saa jævnt hjemme;
Øie-Skive vorder, hvo Intet veed
og sammen med Snilde sidder.

(6) *Ei af sin Kløgt skal Mand sig kry,*
heller sindig i Sinde;
tavs den Kloge til Hjemgaard kommer;
sjelden voldes Varsomme Ve.

(7) *Den varsomme Gjæst, der til Vesper kommer,*
tier med lydhør Tavshed;
lytter med Øre, lurer med Øie, --
slig Speiden er Vismands Vane.

Taaben gloer, naar til Gilde han kommer, (17)
mumler i Skjæg og skuler;
alt saasnart en Slurk han faar,
ligger for Dag hans Dumhed.

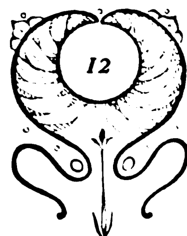
Ei holde man sig til Kruset, drikke dog høvisk Mjød, (19)
tale til Tarv eller tie;
ei lægger Nogen dig det til Last,
at du gaar snart at sove.

Graadig Mand uden Menneskevid (20)
æder sig Alderssvaghed til; —
Mangen til Latter i Kloges Lag
blot ved sin Bug blev.

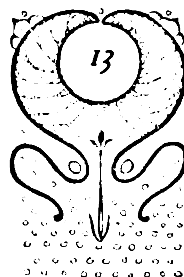

Hjorde vide, naar hjem de skulle, (21)
og da de af Græs gange;
men usnild Mand aldrig kjender
egen Maves Maal.

Usselryggen, den ilde-sindede, (22)
spotter over dit og dat;
ei han veed, hvad vide han burde,
at ei han for Feil er fri. —

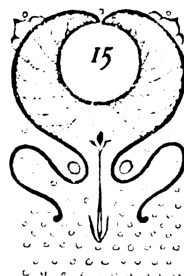

(24) *Usnild Mand mener at Alle,*
der smile vænt, er hans Venner;
ei han mærker, at Ondt om ham mæles,
naar han blandt Snilde sidder.

(25) *Usnild Mand mener at Alle,*
der smile vænt, er hans Venner;
tidsnok han mærker, naar paa Thinge han møder,
at han har Faa til Forsvar.

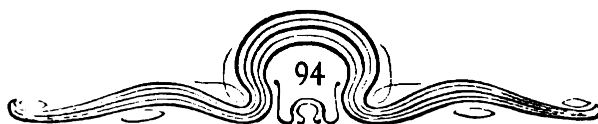
(26) *Usnild Mand mener at vide Alt,*
blot han har Balgen bjerget;
ei han veed at vælge sit Svar,
naar Kloge gaa ham paa Klingen.

(27) *Usnild Mand, der blandt Mennesker kommer,*
ham er det tjenstligst at tie.
Andre ei aner, at Intet han kan,
naar ei han for meget mæler.

(28) *Viis tykkes sig den, som veed at spørge,*
og sige hvad Andre sagde;
Intet skjule kan Slægters Sønner,
hvad først er ude blandt Folk.

18 *I Overflod mæler, hvo aldrig tier,* (29)
ørkesløse Ord; —
rapmælt Tunge, som render uden Tøile,
snakker sig ofte til Skade.

19 *Ingen gjøre Anden til Øieskive,* (30)
naar han til Gjæstebud gaar;
ofte tykkes sig vis, hvo uspurgt vorder,
og tørskindet kan tvære.

20 *Vis sig tykkes, naar Flugt han tager,* (31)
en Gjæst som har Gjæst gjækket;
lidet mærker den, over Bordet ler,
at han blandt Gramme griner.

21 *Mange Mænd mene hinanden vel* (32)
og feide dog over Fadet;
stedse er det Slægters Stof til Strid,
Gjæst kives med Gjæst.

22 *Aarle Maaltid skal Manden tage,* (33)
ei fastende komme til Fest;
sidder og hænger, ser forhungret ud,
og kan om faa Ting fritte.

(36) *Gange du skal, skal Gjæst ei være*
stedse paa samme Sted;
Liflig bliver led, naar længe han sidder
paa de fremmede Fjæle.

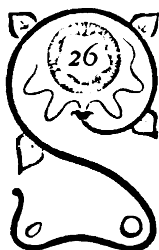

(37) *Bo er bedst, om end lidet det er,*
i sit Hus er enhver Herre.
Har du to Gjeder og en vidietækt Hytte, —
det er dog bedre end Bøn.

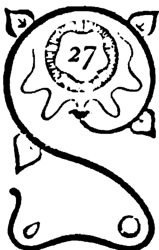

(38) *Bo er bedst, om end lidet det er,*
i sit Hus er enhver Herre.
Hjertet bløder hos den der maa bede
om Mad til hvert et Maaltid.

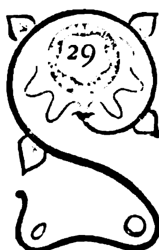
Vaaben og Klæder skal Venner vexle, (41)
sligt paa dem selv synes;
Giver og Gjengiver blive gamle Venner,
om vedblivende Alt gaar vel.

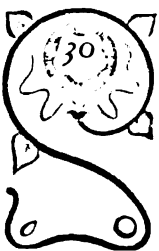
Ven for sin Ven skal en Mand være (43)
for ham og for h a n s *Ven;*
men ingen Mand skal sin Uvens
Venners Ven være.

Veed du en Ven, som vel du troer, (44)
og vil du Godt af ham vinde:
Sind du blande med ham og Gaver skifte,
ofte gaa ham at gjæste.

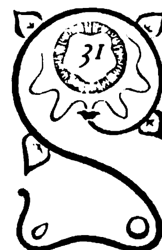

Har du en Anden, som ilde du troer (45)
og vil dog Godt af ham vinde: —
fagert du mæle med ham og falsk det mene,
giv løs Tale for Løgn.

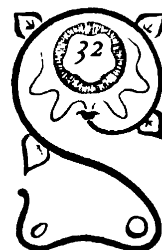

End Et om ham, hvem ilde du troer, (46)
og paa hvis Sind du ei stoler:
le skal du med ham og listig mæle,
Lønnen være Gavens Lige.

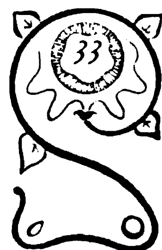

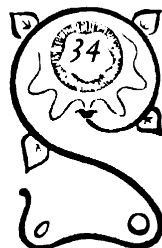
(47) *Ung var jeg fordum, ensom jeg foer,*
da forvilded jeg mig paa Veien.
Rig jeg mig tyktes, da en Anden jeg traf:
Mand er Mands Gammen.

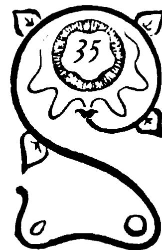
(50) *Fyrren paa Torp trives ei, frønnes*
blottet for Bark og Bar;
slig er den Mand, hvem slet Ingen elsker,
hvi skal han længe leve?

(51) *Hedere end Ild brænder blandt onde Venner*
Fred i fem Dage,
og slukner da, naar den sjette kommer,
som aldrig der Venskab var.

(52) *Ikke meget en Mand skal give,*
tidt kjøbes Lov for lidt;
med en halv Lev og heldende Krus
jeg mig en Fælle fik.

(57) *Brand af Brand brænder til brændt den er,*
Ild tændes af Ild.
Mand for Mand er ved Mælet kundbar,
dum bliver den der tier.

Aarle skal opstaa, hvo der vil Andens (58)
Liv og Løsøre have;
sjelden fanger liggende Ulv et Laar,
eller sovende Mand Seir.

Aarle skal opstaa, hvem Arbeidere fattes (59)
og gaa sin Gjerning at røgte;
meget sinkes hvo om Morgenen sover,
Raskhed er halv Rigdom.

Tørre Bjælker og Næver til Tækning (60)
derpaa veed Manden Maal;
veed og hvormeget Ved forslaar
til Halvaar og til Hælvten.

Toet og mæt ride Mand til Thinge (61)
om end ei kostbart klædt;
ved Sko og Brog sig Ingen skamme,
og heller ei ved sin Hest.

Den klaprer og snapper, naar den kommer til Søerne, (62)
Ørnen paa det urgamle Hav;
saa er en Mand, der blandt Mange kommer
og har Formælere faa.

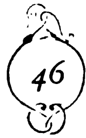
(63) *Spørge og svare den Vise skal,*
om han vil klog kaldes;
vide ene og ei selvanden,
Thinget veed hvad tre veed.

(64) *Den Snilde i Raad skal sin Styrke*
holdt i Ave have;
det han finder, naar blandt Frøkne han kommer,
at Ingen er aller-kjækkest.

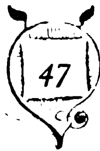
(65) *Varsom og vagtsom hver Mand være,*
tøvende med Venne-Tiltro;
ofte for Ord, som til Andre sagdes,
maa man Bod byde.

(66) *Meget for tidlig jeg mangt Sted kom*
og for sent til somme;
Øl var drukket eller ulavet,
sjelden finder Brydsom Bryg.

(67) *Her og hist blev til Hus jeg buden,*
hvis jeg kræved ei Mad til Maaltid,
eller to Skinker hang hos min tro Ven,
naar jeg havde een ædt.

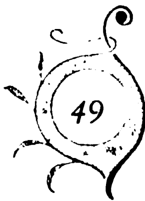
Ild er det bedste for Ætters Børn (68)
dernæst Sol at se
og god Helsen, om den kan haves,
og uden Last at leve.

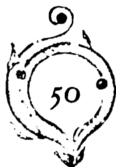
En Mand er ei Stakkel om end han skranter; (69)
somme er sæl ved Sønner,
somme ved Frænder, somme ved Formue,
somme ved velgjort Værk.

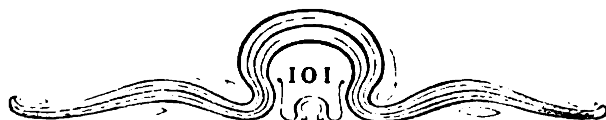
Bedre i Live end ligge paa Baar, (70)
den Kvæge faar sig vel Kvæg.
Blusse saae jeg Baal for Rigmand,
selv laa han død for Dør.

Halt rider Hest, Haandløs driver Hjord, (71)
Døv er dygtig i Dyst;
Blind har det bedre end Brændt har det,
et Lig er til liden Nytte.

Søn er bedre skjøndt sent født, (72)
naar Faders Liv er ledet;
Sjelden Bautasten staa ved Vei,
uden reiste af Maag for Maag.

(75) *Ei veed en Mand, som Intet veed:*
Mangen vorder Overflods Abe.
En er rig og arm en Anden,
Ingen bør derfor dadles.

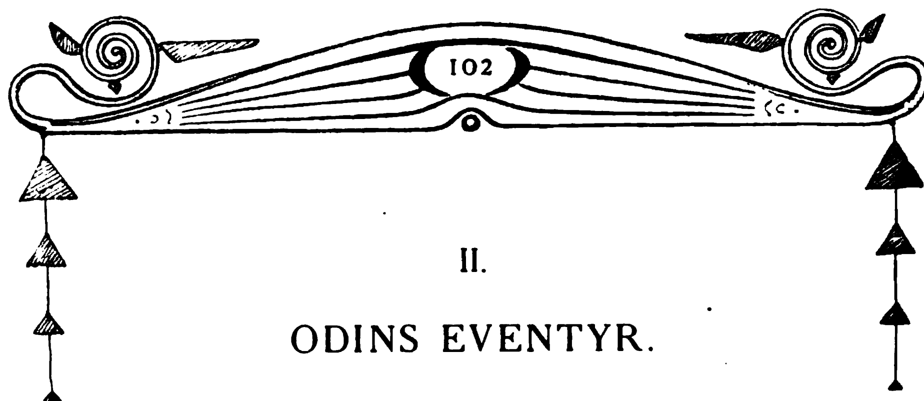

(76) *Fæ døer, Frænder døer,*
selv døer man tilsidst.
Men Eftermælet aldrig døer,
hvor det er vel vundet.

(77) *Fæ døer, Frænder døer,*
selv døer man tilsidst.
Eet veed jeg, der aldrig døer,
Dom over hver en Død.

II.

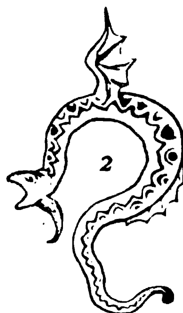
ODINS EVENTYR.

I.

ODINS ØLRUS.

Ei er saa godt som godt det kaldes (12)
Øl for Ætternes Sønner;
thi mindre veed jo mer han drikker
af sit Mod en Mand.

Glemsels Heire over Gilder svæver, (13)
den stjæler Mandens Mod;
med den Fugls Fjedre blev i Fjedre jeg lagt
udi Gunløds Gaard.

Drukken jeg blev, blev død-drukken (14)
alt hos Fjalar hin Frode;
da er Øl bedst, naar Alle derefter
hjembringe Mande-Modet.

2.

ODIN OG BILLINGS MO.

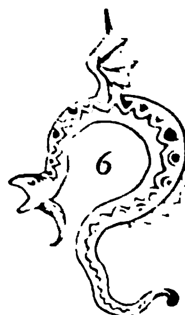
(84) *Paa Møers Ord ei meget du stole*
og ei paa hvad Kone kvæder;
thi paa svingende Hjul deres Hjerter skabtes,
og dem lagdes Bratsind i Bryst.

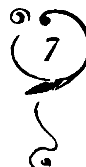
(96) *Det jeg sanded, da i Siv jeg sad*
og efter min Lyst længtes;
Blod og Hjerte var mig den blide Mø,
endda jeg ei hende eier.

(97) *Billings Mø paa Bolstre fandt jeg*
solhvid at sove;
Jarls Herlighed Jammer mig tyktes,
naar ei han med den Lyse leved.

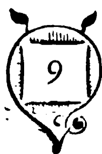

(98) *»Silde mod Aften skal Odin du komme,*
om du vil med Mø mæle;
ilde sig sømmer om ei sammen ene
slig en Synd vi kjende.«

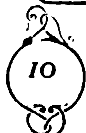
(99) *Bort jeg gik og at gilje haabed,*
viis Villie foruden;
vist jeg vented, at vinde jeg skulde
al hendes Gunst og Gammen.

Dernæst kom jeg, da var det kjække, (100)
væbnede Folk vaagen;
med brændende Lys og med baarne Blus,
saa vistes mig Vinterveien.

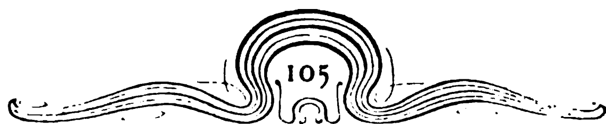

Og ud paa Morgen, da atter jeg kom, (101)
sov Huskarle i Hallen;
en Hund jeg fandt, som den hulde Pige
havde ved Leiet lænket.

Mangen huld Mø, — naar meget forskes — (102)
svigfuld er mod Svend;
det har jeg sandet, da jeg den snilde
Kvinde til Lyst lokked.
[Alskjøns Haading hos den Elskte jeg høsted
og vandt hende ei til Viv.]

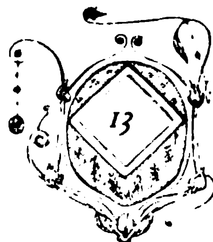

3.

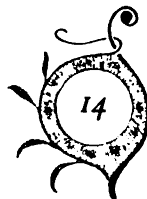
ODIN OG SUTTUNGS MJØD.

(103) *Maalstærk være Mand, som meget vil vide,*
tidt skal om Godt han tale;
›Erketaabe‹ hedder hvo Intet kan sige,
det er Uvises Art.

(104) *Urjætten jeg søgte, nu kom jeg atter,*
Lidt fik hos Thursen jeg tavs;
Mange Ord jeg mælte mig til Fromme
udi Suttungs Sale.

(106) *Borets Mund lod jeg bryde Rum*
og i Graasten gnave;
over og under gik Jætters Veie,
da voved jeg Hals og Hoved.

(105) *Gunlød gav mig paa Gyldenstol*
Drik af den dyre Mjød;
ilde Løn jeg lod hende have
for hendes fuldtro Villie,
[for hendes svare Savn.]

Vexlet Skikkelse skaffed mig Nytte, (107)
Lidet den Snilde savner;
thi er Odrerer op nu kommen
til Jord-Slægternes Hjem.

(108) *Tvivlsomt det er mig, om jeg atter var kommen*
ud af Jætters Gaarde,
havde ei Gunlød den gjæve jeg nyttet,
der lagde om mig sin Arm.

(109) *Dagen derefter droge Rimthurser*
til den Høies Hal: —
om Bølværk var kommen tilbage til Guder
eller var af Suttung slagen?

(110) *Ring-Ed har Odin aflagt — tykkes mig —*
hvo vil hans Tilsagn tro?
Svegen lod fra Gilde han Suttung gaa
og græmmet Gunløde.

III.

LODDFAFNESMÅL.

(111) *Tid er at tale fra Talerstolen!*
Alt ved Urdas Brønd
saae jeg og tied, saae jeg og tænkte,
hørte den Høies Tale.

(112) *Jeg raader dig, Loddfafner, og Raad du tage!*
nyde du skal, om du nemmer,
Lykke du faar, om du lærer!
Staa ei op om Natten, uden for at speide
eller søge afsides ude.

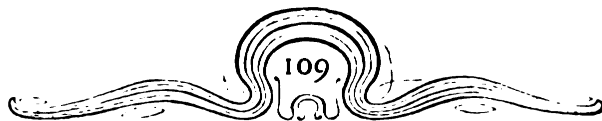
22 *Jeg raader dig Loddfafner, og Raad du tage!* (113)
nyde du skal, om du nemmer,
Lykke du faar, om du lærer: —
seidkyndig Viv du i Favn ei sove,
lig ei i hendes Lemmers Lukke.

23 *Saa hun det føier, at føie du agter* (114)
Thing eller Drots Tale;
ei glædes ved Mad eller Mænds Gammen
og gaar sorgfuld at sove.

24 *Jeg raader dig Loddfafner, og Raad du tage!* (115)
nyde du skal, om du nemmer,
Lykke du faar, om du lærer: —
Andens Viv du aldrig vinde
Elskovs-Yndest af!

25 *Jeg raader dig Loddfafner, og Raad du tage!* (116)
nyde du skal, om du nemmer,
Lykke du faar, om du lærer: —
Lyster dig at fare paa Fjeld eller Fjord
sørge du vel for Veikost.

26 *Jeg raader dig Loddfafner, og Raad du tage!* (119)
nyde du skal, om du nemmer,
Lykke du faar, om du lærer: —
om Ven du eier, som vel du troer,
far ham tidt at finde;
Ris der groer og høit Græs
paa Vei, som Ingen vandrer.

(120) *Jeg raader dig Loddfafner, og Raad du tage!*
nyde du skal, om du nemmer,
Lykke du faar, om du lærer: —
Lok af god Mand Gammens-Runer
og lær dig Lægedoms-Galder.

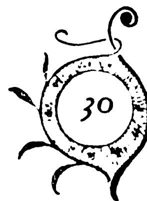
(121) *Jeg raader dig Loddfafner, og Raad du tage!*
nyde du skal, om du nemmer,
Lykke du faar, om du lærer: —
overfor Ven være du aldrig
først til Forhold at bryde;
Sorg æder Hjertet, naar sige du kan
til Ingen din hele Hu.

(122) *Jeg raader dig Loddfafner, og Raad du tage!*
nyde du skal, om du nemmer,
Lykke du faar, om du lærer: —
Aldrig skulde Ord du skifte
med en usnild Abe;

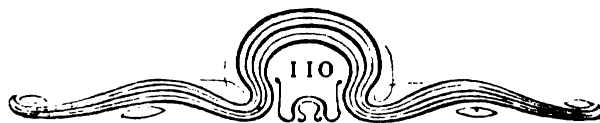

(123) *thi ond Mand monne aldrig*
Løn for Godt give;
men god Mand mægter ganske
at gjøre dig liflig ved Lov.

(124) *Det er Fostbroder-Sind, naar sige man tør*
til En sin hele Hu;
Intet er værre end Vankelmod,
Ven taler ei altid til Villie.

Jeg raader dig Loddfafner, og Raad du tage! (125)
nyde du skal, om du nemmer,
Lykke du faar, om du lærer: —
ei trende Ord spild i Trætte med en Slet.
Ofte den Bedre bier,
naar den Slette slaar.

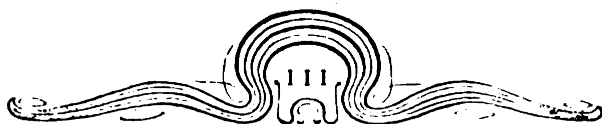
Jeg raader dig Loddfafner, og Raad du tage! (126)
nyde du skal, om du nemmer,
Lykke du faar, om du lærer: —
ei flikke du Sko eller skjæfte Spyd,
uden du for dig selv maa sørge,
er Skoen vrang eller Skaftet skjævt,
det monne dig Vanheld varsle.

Jeg raader dig Loddfafner, og Raad du tage! (127)
nyde du skal, om du nemmer,
Lykke du faar, om du lærer: —
Hvad Ondt du kjender kalde du Ondt,
og giv ei dine Fjender Fred.

Jeg raader dig Loddfafner, og Raad du tage! (128)
nyde du skal, om du nemmer,
Lykke du faar, om du lærer: —
Aldrig du skal ved Ondt dig fryde,
men have af Godt Glæde.

(129) *Jeg raader dig Loddfafner, og Raad du tage!*
nyde du skal, om du nemmer,
Lykke du faar, om du lærer: —
Ikke i Slaget skue du opad,
at Henfarne ei dig forhexe.

(130) *Jeg raader dig Loddfafner, og Raad du tage!*
nyde du skal, om du nemmer,
Lykke du faar, om du lærer: —
Vil du af god Mø Gammens-Runer vinde
og deraf Fryd fange,
fagert du love og fast det holde;
ei ledes man ved god Gave.

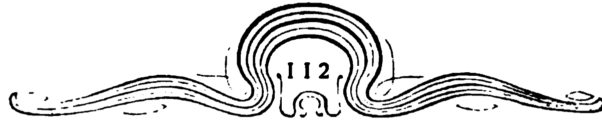

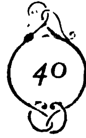
(132) *Jeg raader dig Loddfafner, og Raad du tage!*
nyde du skal, om du nemmer,
Lykke du faar, om du lærer: —
Læg ei for Had, hav ei til Latter
Ganger eller Gjæst,
ofte veed ei, hvo inde sidder,
af hvad Art den Komne er.

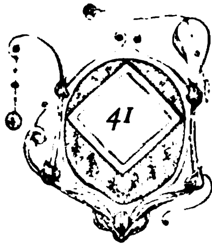
(133) *Jeg raader dig Loddfafner, og Raad du tage!*
nyde du skal, om du nemmer,
Lykke du faar, om du lærer: —
ad graa Skjald ei grine du skal,
tidt er godt hvad Gamle kvæde;
tidt af vindtør Bælg kom vise Ord,
fra dem med hængende Hud
og skjælvende Skind,
der trække om med Trællene.

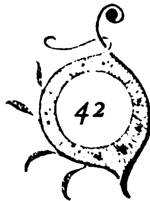

Jeg raader dig Loddfafner, og Raad du tage! (134)
nyde du skal, om du nemmer,
Lykke du faar, om du lærer: —
bliv ei glubsk mod Gjæst, gjen ham ei paa Port,
vær de Trængendes Velgjører.

Stærk er den Stang, som svinge skal (135)
for Alle ind at lukke;
en Ring du afse, ellers man ønsker dig
Lidelse i hvert Ledemod.

Nu er den Høies Ord i Hal kvædne (164)
Ætters Børn til Tarv
Jætters Børn til Utarv!
Hil, dem kvad! hil, dem kan!
Nyde, hvo nam! hil, dem hørte!

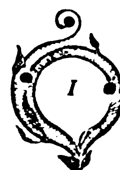
— ———

IV.

RUNE-SANGEN.

(138) *Jeg veed at jeg hang paa vindgynget Træ*
samfelde ni Nætter,
stungen med Spjud, skjænket til Odin,
jeg selv til mig selv.

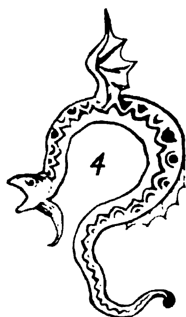

Ei bødes mig Brød, ei bragtes mig Horn, (139)
nedad speided jeg skarpt:
Runer jeg hæved, hæved dem raabende,
saa faldt jeg ned tilsidst.

Ni Storkvad nam jeg af Sønnen (140)
til Bølthorn, Bestlas Fader;
modtog Drik af den dyre Mjød,
øst af Odrerer.

Tog jeg til at styrkes og trives saare (141)
voxe og viis vorde;
Ord mig fra Ord til Ord leded,
og Værk fra Værk til Værk.

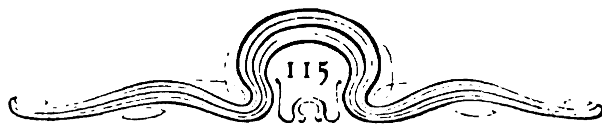
* * *

Runer mon du finde og raadede Stave, (142)
meget store Stave,
meget stærke Stave,
som Storskjalden skar, Skaberne tegned,
og den rigeste As risted.

Odin blandt Aser, for Alfer Dain (143)
og for Dværgene Dvalin;
Alvis for Jætter . . . .
Jeg ristede selv somme.

(144) *Veed du at riste, veed du at raade?*
veed du at male, veed du at maale?
veed du at bede, veed du at blote?
veed du at sende, veed du at øde?

(145) *Bedre u-bedet end overblotet —*
Gave er gjort for Gjengjæld —;
bedre usendt end overødet
— — — — — — — — —

Saa risted Thund før Rigernes Tid;
drog han saa did, deden han kom.

V.

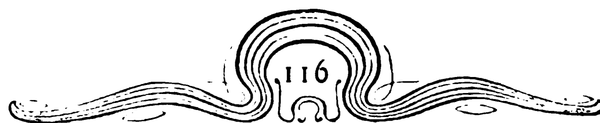
GALDER-SANGEN.

(146) *Kvad jeg kan, som Kongeviv kan ei,*
heller ei Slægters Sønner;
›Hjelp‹ hedder et, det mon dig hjelpe
i Sorg og svare Sager.

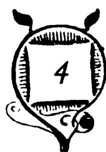
(147) *Det andet kan jeg, som Alle maa kjende*
der vil som Læger leve.
— — — — — — — — — — —
— — — — — — —

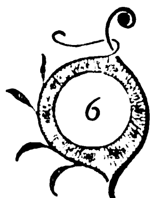
Det tredie jeg kan, naar jeg trænger haardt (148)
til Bolt og Fjedre mod Fjender:
jeg døver da de Dristiges Ægge,
saa bider ei Vaaben, ei Værge.

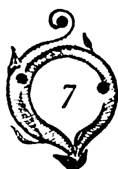
Det fjerde jeg kan, naar Fjender bringe (149)
Lænker at lægge mig krum:
da galdrer jeg saa, at jeg gange kan,
sparker af Fødderne Fjedre,
sprænger Hændernes Stok.

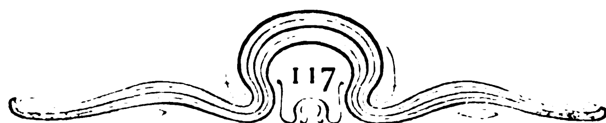
Det femte jeg kan, ser jeg en fjendtlig (150)
Pil gjennem Fylkingen fare:
saa stødt den ei flyver, den standser jo brat,
møder den barsk mit Blik.

Det sjette jeg kan, vil Nogen mig skade (151)
med Rødder af raat Træ:
hver den Mand, som min Vrede vækker,
ham nager Men mere end mig.

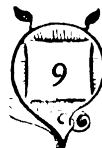

Det syvende kan jeg, stander i Luer (152)
Hal over bænkede Helte:
ei brænder den saa bredt, jeg bjerger den jo,
slig kan jeg Galder gale.

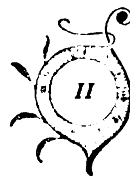
(153) *Det ottende kan jeg, som er for Alle*
saare nyttig at nemme:
hvor Had voxer blandt Herskeres Sønner,
stiller jeg Striden strax.

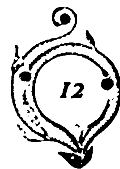
(154) *Det niende kan jeg, nødes jeg til*
at bjerge min Baad paa Hav:
Vind over Vove lader jeg hvile
og byder Bølgerne Ro.

(155) *Det tiende kan jeg, naar Trolde-Tøi*
frem gjennem Luft farer:
saa jeg virker, at de forvildes
ud af Hexehamme,
ud af Hexehu.

(156) *Det ellefte kan jeg, om jeg i Leding*
fører fuldtro Venner:
under Skjolderand galer jeg, at stærke de gange
karske Kampen mod,
karske Kampen fra,
karske hvor de komme.

(157) *Det tolvte jeg kan, naar i Træet oppe*
jeg ser en Dødning dingle,
saa jeg rister og Runer maler,
at han gaar af Galgen
og med mig kan mæle.

13 *Det trettende kan jeg, om mig betroes* (158)
Dreng med Vand at vie:
ei han falder, naar i Fylking han kommer,
ei segner den Svend for Sværd.

14 *Det fjortende kan jeg, skal jeg for Folket* (159)
Guders Navne nævne:
Aser og Alfer kjender jeg alle,
sjelden kan Uviis Sligt.

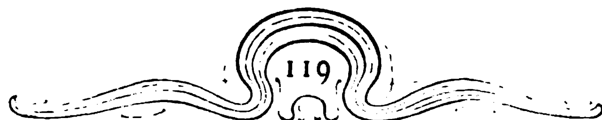
15 *Det jeg kan, som Thjodrerer kvad,* (160)
Dvergen for Dellings Døre:
Kraft gol han for Aser, for Alfer Fremme,
Tanke for Hroptatyr. —

VI.

SPREDTE SPROG.

1 *Den er sæl, som selv sig skaffer* (8)
Ros og Runestave;
misligt er Alt, hvad Mand skal eie
udi Andens Bryst.

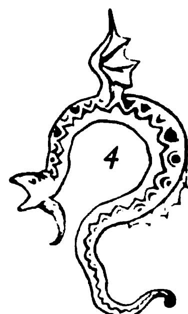

(9) *Den er sæl, som eier selv*
Vid og Lov i Live;
maadeligt Raad tog mangen Mand
udaf Andens Bryst.

* * *

(10) *Bedre Byrde bar Ingen bort*
end af Mandevid meget;
bedre end Formue er den i det Fremmede,
den er de Trængendes Tilflugt.

(11) *Bedre Byrde bar Ingen bort*
end af Mandevid meget;
værre Veikost var ei paa Vidderne
end overmaade Øltørst.

* * *

(15) *Tavs og sindig skal Fyrstens Søn*
være og vaaben-vant;
glad og munter hver Mand skal være,
mens han sin Bane bier.

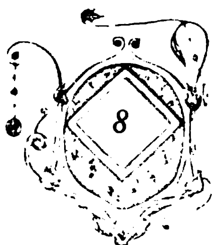
(16) *Modløs Mand sig udødelig mener,*
blot han i Feide ei falder;
men Alderen lader ham aldrig Fred,
selv om ham Spærene spare.

* * *

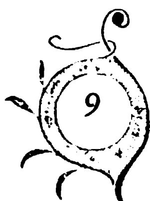
Den kun veed, som vide vandred, (18)
og haver fjernt om faret,
hvilket Sind den Mand besidder,
der om Vid er vidende.

* * *

Vidløs Mand hver Nat vaager (23)
ængstes for dit og dat;
da er han mødig, naar Morgenen dæmrer,
og Bekymringen er der end.

* * *

Stor Omvei er der til Uven, (34)
om end han ved Adelvei huser;
men til god Ven Gjenstier gaa,
om end han er fjernere faren.

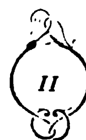
* * *

Fra sine Vaaben en Mand ei vige (38)
et Skridt bort paa Sletten;
thi uvist er at vide, naar paa Veiene ude
Helten har Spyd behov.

* * *

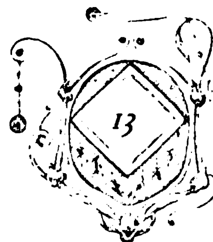

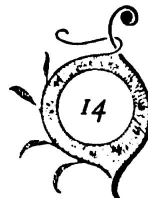
(39) *Saa mild og gjæstfri Mand jeg ei mødte,*
at ei han jo tog mod Tak;
og heller Ingen saa ødsel end,
at hannem var Lønnen led.

(40) *Hvo sig Formue vandt med Flid,*
skulde ei Trang taale.
Tidt spares til Lede hvad Liflige undtes,
mangt gaar værre end ventet.

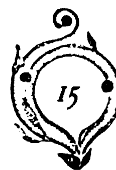

(48) *Gavmild, modig Mand lever bedst,*
sjelden han Sorg nærer;
men feig Mand frygter for Alt,
gnidsk han gruer for Gaver.

(49) *Klæder mine ude paa Marken*
gav jeg til Træmænd to;
Kjæmper de tyktes, da klædt de var,
let bliver Nøgen til Nar.

*   *   *

(42) *Ven for sin Ven skal en Mand være*
og gjengjælde Gave med Gave;
Latter en Mand med Latter modtage
og løs Tale med Løgn.

16 Smaa Sandrev — smaa Søer, (53)
smaat er Menneskers Mod;
ei blev Jævninge Jordens Mænd,
stedse er Slægten tvedelt.

17 Middel-viis hver Mand skal være, (54)
aldrig over-viis;
de Folk føre fagrest Liv,
som Meget vel veed.

18 Middel-viis hver Mand skal være, (55)
aldrig over-viis;
sjelden Vismands Sind er glad,
om han er altfor viis.

19 Middel-viis hver Mand skal være, (56)
aldrig over-viis;
eget Øde vide Ingen forud,
da har han sorgfriest Sind.

* * *

20 To høre til Tvekamp; Tunge er Hoveds Bane; (73-74)
Haand venter jeg skjult i Skindpels;
til Nat sig glæder, hvo paa Nadver stoler;
korte ere Køier,
hastig er Høstnat;
i fem Dage vexler Vinden tidt,
og meget mer i en Maaned.

* * *

(78) *Fulde Fade saae jeg hos Fitjungs Sønner,*
nu bære de Betlerstav;
Eiendom er som Øiets Blink
vankelmodigst af Venner.

(79) *Usnild Mand, der i Eie vinder*
Guld eller Vivs Godvillie, —
hans Stolthed voxer men ei hans Vid,
høit stiger hans Hovmod.

(80) *Da er han ransaget, naar om Runer du spørger,*
som for de Høiest-baarne
høie Magter skabte og Storskjalden skar:
da bliver han Svar skyldig.

* * *

(81-83) *Ved Kveld ros Dag, Kone, naar hun er brændt,*
Brand, naar den er brugt, Brud, naar hun er given,
Is, naar du kom over, Øl, naar det er drukket.
I Vind skal du Ved hugge, ro, naar det er Veir til det,
i Mørke med Mø tale — Dag er mangeøiet —
af Skib fordre Skynding og Skjærm af Skjold,
Hug af en Brand og af Bruden Kys.
Ved Ild skal du drikke Øl og paa Is løbe Skøiter,
kjøbe mager Kleppert og rusten Klinge,
fede Hest hjemme og i Udhus Hund.

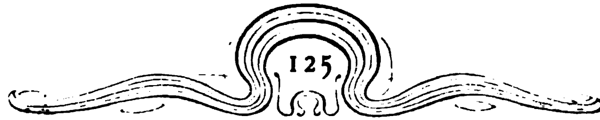
25 *Bristende Bue, brændende Lue,* (84-89)
gabende Ulv, galende Krage,
rodende Svin, rodløst Træ,
voxende Vove, kogende Kjedel,
flyvende Flen, faldende Bølge,
natgammel Is, ringlagt Orm,
Bruds Bolster-Ord, brusten Brand,
Bjørns Leg eller Konges Barn,
syg Kalv, selvraadig Træl,
Vølve-Smiger, nyfældet Val,
din Broders Bane, paa bred Vei mødt,
halvbrændt Hus, hurtigste Hest,
— unyttig er Ørs, naar een Fod er brudt —
vær aldrig saa tryg, at du troer dem Alle.

26 *Saa er Kvinders Færd — de der falsk det mene —* (90)
som age paa Glatis med ubraaddet Hest
— to-aars, kaad og ilde tæmmet —
eller i rygende Storm med rorløs Snekke,
eller halt fange Ren i Tø paa Høiderne.

* * *

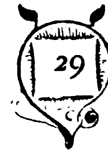
27 *Usaaet Ager tro ingen Mand* (88)
og ei for snart sin Søn;
Veir raader for Sæd og Vid for Søn,
tvivlsomt det er med de to.

* * *

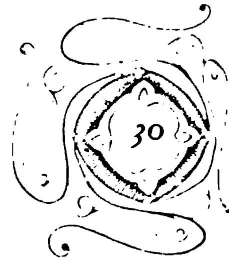

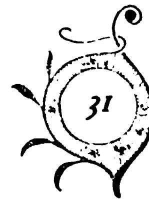
(91) *Klart vil jeg tale, thi begge jeg kjender:*
svigfuld er Svend mod Viv;
fagrest vi mæle, naar falskest vi mene,
det daarer dydigt Sind.

(93) *Elskov skulde een Mand den anden*
aldrig til Last lægge;
tidt fanges Vismænd, hvor Daarer gaa fri:
af et yndefuldt Ydre.

(94) *Ei man lægge Anden til Last,*
hvad der Mange møder;
til Nar gjør tidt ham der nævnedes viis
Minne den meget mægtige.

(95) *Kun Hu det veed, hvad ved Hjerte huser,*
ene den overskuer Sind;
den værste Sot for en Viis det synes
ved Intet at have Behag.

* * *

(92) *Faurt man tale og Formue byde*
for Vivs Elskov at vinde;
love Møens lyse Lød,
den faaer, som frier.

* * *

Ei findes saa god Mand, at Feil ham ei følger, (133)
eller saa ussel, at han Intet duer.

* * *

Jeg raader dig Loddfafner, og Raad du tage! (117)
nyde du skal, om du nemmer,
Lykke du faar, om du lærer:
en ond Mand du aldrig lade
af dit Vanheld vide;
thi af ond Mand aldrig du faar
Tak for din gode Tro.

Skambidt helt en Helt jeg saae (118)
af ond Kvindes Ord;
listig Tunge ham Livet røved,
og end ei var Sagen sand.

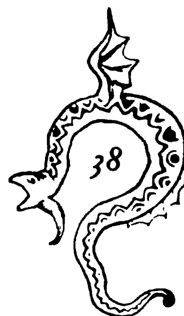

Jeg raader dig Loddfafner, og Raad du tage! (131)
nyde du skal, om du nemmer,
Lykke du faar, om du lærer:
varsom du være ei over-varsom;
varsomst med Øl og med Andens Viv,
og med det for det Tredie, at Tyv ei bestjæler dig.

(137) *Jeg raader dig Loddfafner, og Raad du tage!*
nyde du skal, om du nemmer,
Lykke du faar, om du lærer: —
hvor Øl du drikker vælge du Jord-Kraft,
Vang skal tage mod Væde.

* * *

(161) *Det sextende kan jeg, naar jeg en snild Møs*
Gunst og Gammen vil eie:
vender jeg hvid-armet Vivs Villie,
omskaber alt hendes Sind.

(162) *Det syttende kan jeg, at sent mig forlader*
den mandvoxne Mø.
Længe monne du, Loddfafner!
disse Sange savne;
dog gavne hvad gives, nytte hvad nemmes,
være til Tarv hvad tages.

(163) *Det attende kan jeg, som aldrig jeg kundgjorde*
Mø eller Mands Viv
— Alt er bedre hvad Een kun veed
hermed Sangene slutte —
uden den Ene, som med Arm mig omslynger
eller min Søster er.

Sangen
om
Harbard

Sangen
om
HARBARD

»THOR drog fra Østen og kom til et Sund; paa den anden Side af Sundet var Færgekarlen med Baaden« — disse Prosalinier indlede Skjændsmaalet mellem Thor og Odin, der her optræder under Navnet Hárbard (ɔ: Graaskjæg — fra Grimnesmál kjendt som et af Odins Tilnavne) og i Skikkelse af en Færgemand, der tjener Hildolf (Krigsulv). Vi vilde imidlertid danne os et ganske feilagtigt Billede af Situationen, hvis vi blev staaende ved et moderne Begreb om en Færgemand som en underordnet Tjenestekarl, der for en ringe Løn satte Veifarende over Sundet, hvilket vilde staa i fuldstændig Modstrid med hans Optræden og med de Eventyr, som han opregner. En fyldig Illustration finde vi i Nibelungensangens Skildring af Burgundernes Overfart over Donau, hvor Hagen raaber paa Gefrats Færgemand, om hvem der siges at han var saa rig, at han ikke behøvede at tjene og sjelden modtog Løn af Nogen, ligesom ogsaa hans Tjenere »havde et stolt Sind«. Donaufærgemanden nægter Hagen Overfart, fordi hans Herrer have mange Fjender, hvorfor han ikke vil føre Fremmede over til deres Land — og paa lignende Maade svarer Hárbard, at hans Herre bød ham ikke at sætte Landstrygere og Hestetyve over, men gode Mænd og saadanne, som vare ham bekjendte. Altsaa snarere en Grændsevogter, udvalgt af Fyrstens Hird, end en Færgemand i almindelig Forstand.

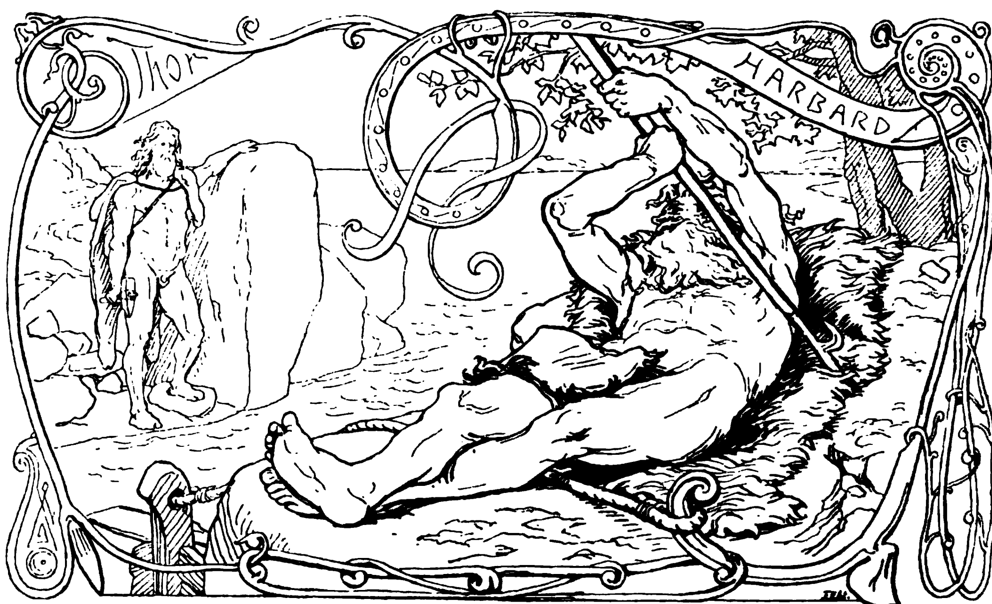
Hárbards Trudsel, at han vil vise sig som den haardeste Modstander Thor har mødt, siden han fældede Jætten Hrungner, bringer Thor til at mindes denne Daad og spørge, hvad Berømmeligt den Anden imidlertid har taget sig for, om han har nogen Daad at stille op derimod — hvorefter de begynde at overbyde hinanden. Hárbards Spørgsmaal: »Hvad tog du dig til imens, Thor«, er fuldstændig ulogisk, da Thor jo allerede har besvaret det; men jeg kan ikke med Dr. Finnur Jonsson heri se tilstrækkelig Grund til at anse det for en mekanisk Tilsætning fra senere Tider: i den overlegne Færgemands Mund er denne Skjødesløshed ikke ganske upassende og endnu mindre falder Thor ud af sin Rolle, naar han uden at ane Ondt troskyldig pralende disker op med sin næste Bedrift.

Disse Bedrifter vise alle Thor som »Jætters Fjende« og »Menneskets Ven«, der gjør Jorden beboelig og opdyrkelig ved at bekjæmpe de raa Naturdæmoner: »stor vilde Jætternes Æt blive, hvis de alle levede, og ingen Mennesker kunde da bo i Midgaard«. Derimod roser Hárbard sig af hensigtsløse Krigstog og af galante Eventyr. Skjøndt saaledes Thor som Kulturguden maatte synes at have den moralske Berettigelse paa sin Side, er det dog aabenbart at Digtet ikke tilfældig har nævnet sig efter Hárbard men staar paa dennes Standpunkt: i Sangerens Øine har Hárbard den moralske Ret, han er den høibaarne, ædle, overlegne Natur, medens den brave Thor gives til Pris for Latter som en plump Bonde, der forretter nyttigt men lidet berømmeligt Arbeide og forholder sig til sin Modstander som den flittige Haandværker til den frie Kunstner. Naar Uhland i denne Modsætning, som han rigtig har erkjendt, ikke vil se »nogen Spaltning af religiøse Anskuelser«, men kun »det nødvendige ydre Sammenstød af de forskjellige Retninger og Tilstande i den jordiske Tilværelse, som hver er stillet under sin Guds Beskyttelse«, saa er dette aabenbart Kortsynethed, og Müllenhoff har sikkert Ret, naar han siger, at der fra dette Digt falder Lys paa en Side af Nordens religiøse Udvikling, som næppe andet Steds i den Grad er synligt. Digtet er visselig bygget over »en Spaltning i religiøse Anskuelser« nemlig det Opsving, som Odinsdyrkelsen fik med Viking-Tiden i Modsætning til den ældre Thorscultus, som derved kom i Forfald. Herpaa tyder ogsaa Thors Ytring V. 20, at han er fredløs med al sin Æt — i alt Fald ligger det nærmere at opfatte disse Ord historisk-mythisk end natur-mythisk (Torden- og Agerbrugsguden hjemløs i Vintertiden). Det er to Tidsaander, som staa overfor hinanden: den gammeldags, sindige Hjemmeføding, der sidder paa sin Gaard og dyrker sin Jord — og den vidtforfarne, eventyrlystne og erobringsglade Krigeraand. Forfatteren — aandsbeslægtet med ham, der har efterladt os Odins-Eventyrene i Hávamál — staar med Liv og Sjæl paa den Sidstes Side og behandler Thor omtrent som en Nitschianer vilde affærdige det utilitaristiske Moralideal. Iøvrig har han for saa vidt Ret, som Vikingaandens Udlængsel virkelig styrede Norden mod Fremtiden, og den ved ingvæonsk Indflydelse omskabte Odin (Wotan) i sin Dobbeltegenskab af Kriger- og Runegud snart skulde vise sig som Kulturgud i dybere Forstand end Thor nogensinde kunde blive det.

Endnu kun nogle Bemærkninger til Belysning af Kvadets noget gaadefulde naturmythiske Elementer. I Begyndelsen siger Hárbard, at Thors Moder er død, og tilsidst viser han ham Vei til Verland hvor Fjørgyn (ɔ: Thors Moder Jorden) gjenfinder sin Søn og viser ham Ætlingernes Veie til Odins Lande. Jorden er død som en Følge af den strænge Vinter, fra hvis Rige Thor kommer (»østfra«), dog er den ikke endelig død, thi ad Veien tilvenstre vil Sønnen atter

finde Moderen ilive. »Ved denne møisommelige Omvei — kommenterer Uhland — er efter hele Sammenhængen en ny Pløining og Udsæd at forstaa. For Thor, der kommer østfra, er Veien tilvenstre en sydlig, sommerlig: i Vaarsæden maa Thor søge sin Udvei; Verland er det af Mennesker beboede, opdyrkelige Land; »Ætlingernes Veie til Odins Lande« betegner da Sædens Opadstræben i Lys og Luft, Asernes Gebet i Modsætning til de mørke, isdækte Stier, ad hvilke Thor hidtil har vandret«.

Digtets Form er paafaldende, ja i sin Uregelmæssighed enestaaende i nordisk Literatur. Det vil ikke lykkes at inddele det i nogen af de bekjendte Stropher. Rhythmiske, bogstavrimede Prosalinier vexle med Kviðuháttr- eller Ljoðaháttr-Stropher eller med Blandingsformer af disse. At der ikke findes noget Sidestykke til denne frie Form berettiger dog neppe til at forkaste den som forvansket og ved rigoristiske Midler gjennemføre en bestemt Strophe, medens man vel maa anerkjende, at der kan have indsneget sig enkelte Indskud, der da, i Ly af den almindelige Regelløshed, vanskeligere kan paapeges end det er Tilfældet i andre Eddakvad; et saadant er efter Sijmons Mening L. 71—83 »Odin eier Jarlerne — Hvi skulde du over Sundet række«.

SANGEN OM HÁRBARD.

THOR KVAD:

Hvo er den Svend blandt Svende, som hinsides Sundet stander?

FÆRGEKARLEN KVAD:

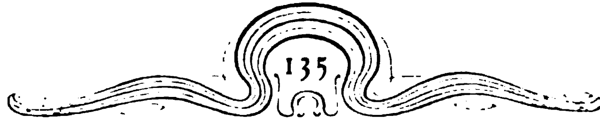
Hvo er den Karl blandt Karle, som tvers over Vandet kalder?

THOR KVAD:

Færg mig over Sundet; jeg føder dig imorgen:
Kurv har jeg paa Bag, ei findes bedre Kost.
Jeg aad i Mag, før op jeg brød,
Sild og Havre; sent bli'er jeg sulten.

FÆRGEKARLEN KVAD:

Med aarle Dont du Davren roser; — derefter veed du Intet:
Daarlig staar det sig hjemme hos dig; død er, troer jeg, din Moder.

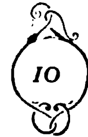

THOR KVAD:

Det melder du nu, som Alle vil mest beklage, at død er min Moder.

— — — — — — — — — — — — — — — —

FÆRGEKARLEN KVAD:

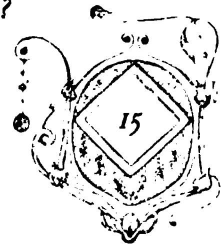

Lidet troer jeg dig til at eie trende gode Gaarde;
barbenet staar du i Betler-Pjalter,
end ei en Brog du bærer.

THOR KVAD:

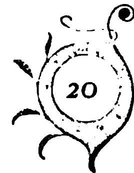
Styr kun hid med Jollen, Sted til at lande jeg viser dig.
Hvem har ellers den Baad, du der ved Bredden holder?

FÆRGEKARLEN KVAD:

Hildulv han hedder, bød mig her at holde,
den raadsnare Kjæmpe; i Raadøsund boer;
ei bød han Kjeltringer eller Kvægtyve færge,
men kun de gode og gamle Kyndinge.
Siig da dit Navn, om over Sund du vil fare.

THOR KVAD:

Mit Navn være nævnt, skjøndt nu jeg er fredløs
med al min Slægt: jeg er Odins Søn,
Meiles Broder og Magnes Fader,
Thrudhjems Herre: med Thor monne du tale.
Om det jeg nu spørger, hvad du vel hedder.

FÆRGEKARLEN KVAD:

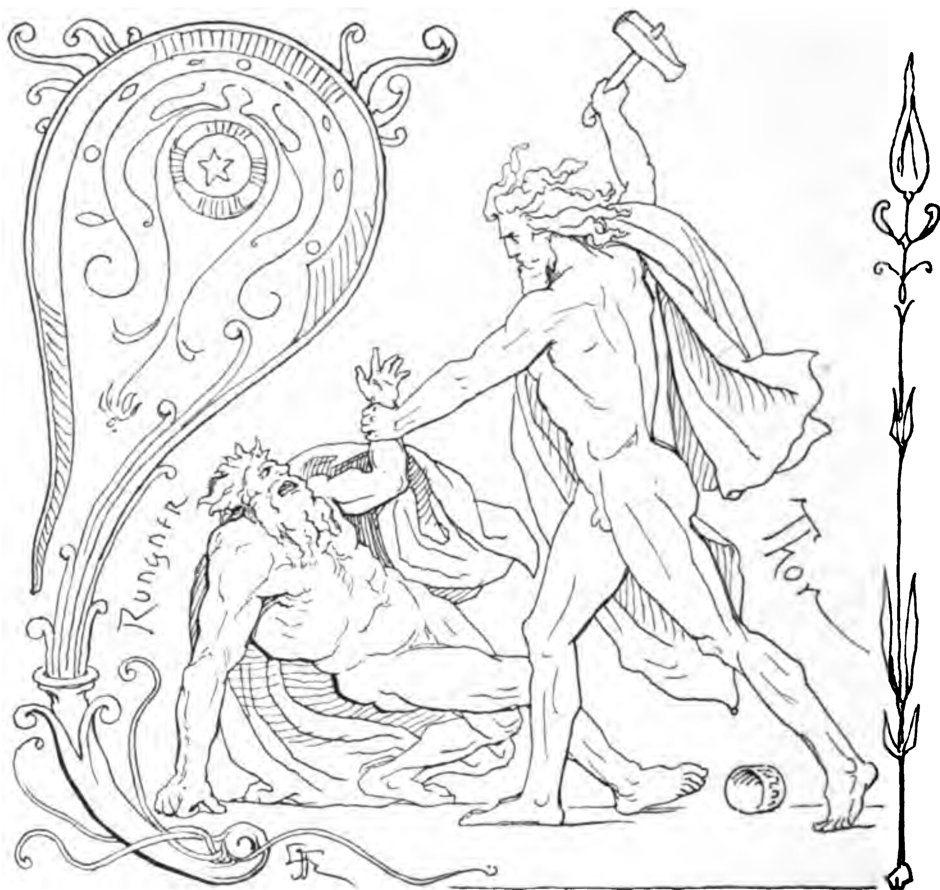
Hárbard jeg hedder, dølger det ei heller.

THOR KVAD:

Hvi skulde du det dølge, naar ei Strid du bestaar?

Færgekarlen kvad:

Og om Strid jeg bestaar, mit Skind jeg vel hytter
for dine Lige, saalænge jeg ei er fei.

Thor kvad:

Ærgerligt er det mig at vade til dig over Vandet
30 *og pjadske min Bylt til; jeg skulde nok, du Pjattekarl,*
lønne dig Smædeord, naar jeg slap over Sundet.

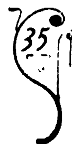

FÆRGEKARLEN KVAD:

Her monne jeg stande, herovre jeg bier dig,
ei haardere Mand du fandt, siden du fældede Hrungner.

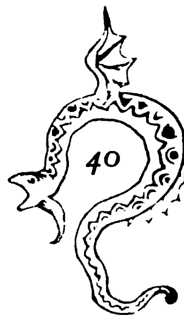
THOR KVAD:

Det minder du om nu, da jeg mødtes med Hrungner,
den stormægtige Jætte paa hvem Hovedet var af Sten.
Dog fik jeg ham til Fald og for mig segned han.
Hvad havde du for imens, Hárbard?

HÁRBARD KVAD:

Jeg var med Fjølvar hele fem Vintre
udi det Øland, Algrøn hedder;
Fjender vog vi, Val vi fælded,
mangt vi fristed, Møer vi favned.

THOR KVAD:

Hvordan havde det sig da med eders Hustruer?

HÁRBARD KVAD:

Muntre havde vi Hustruer, naar milde de vare os,
kloge havde vi Hustruer, naar kjærlig' de vare os.
Men af Sand de Strikker snoede,
af Dalens dybe Grund de grove.

Overlegen var jeg dem alle i Raad.
Jeg sov hos de Søstre syv
havde al deres Gunst og Gammen.
Hvad tog du dig til imens, Thor? —

THOR KVAD:

Thjasse jeg vog, den vældige Jætte,
Alvaldes Søns Øine jeg op
paa den klare Himmel kasted;
de er Mindesmærker om Daaden min,

alle Mænd siden dem se.
Hvad havde du for imens, Hárbard?

HÁRBARD KVAD:

Mangt drev jeg Tant med Mørke-Ryttersker,
vendte fra Husbond deres Hu.

En led Jætte tyktes mig Hlebard: —
Ønske-Kvist han mig kaared;
men jeg gjorde ham galen.

THOR KVAD:

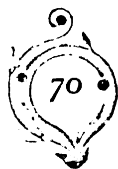
Ilde, tykkes mig, lønned du gode Gaver.

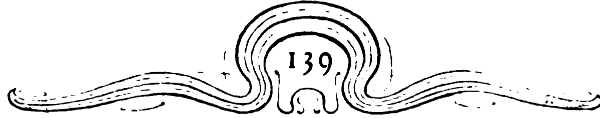
HÁRBARD KVAD:

Det faaer een Eg, hvad den anden mister;
i Sligt er sig selv man nærmest.

Hvad tog du dig til imens, Thor?

THOR KVAD:

Østpaa var jeg, vog der Jætters
bidske Brude, der til Bjerg de ginge: —
Turser blev talrige, om alle trivedes,
Mænd ei monne i Midgaard findes.

Hvad havde du for imens, Hárbard?

HÁRBARD KVAD:

I Valland var jeg, vakte Kampe,
ægged Fyrster, Fred ei stifted.
Odin vælger Frimænd fra Val,
men Thor faar Trællenes Æt.

THOR KVAD:

Ulige skifted du Skaren blandt Aser,
eied du saa stor en Evne.

HÁRBARD KVAD:

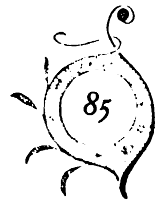

Styrke har Thor, men Hjertet er smaat:
Af Rædsel og Feighed du i Handsken dig fjæled,
[ei tyktes du da være Thor.]
for Skræk og Vaande voved du hverken
at hoste eller nyse, at ei Fjalar det hørte.

THOR KVAD:

Du Kvinde-Karl! jeg knuse dig skulde,
kunde jeg over Sundet strække.

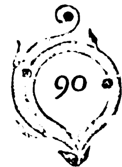
HÁRBARD KVAD:

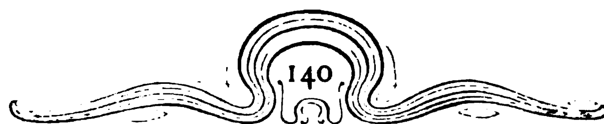

Hvi skulde du over Sundet strække, da der ikke er Strid?
Hvad tog du dig dernæst til, Thor?

THOR KVAD:

Østpaa var jeg og Aaen værned,
da Svarangs Sønner mod mig stormed:
Graasten de kasted, det gavned føie,
først de maatte om Freden bede.
Hvad havde du for imens, Hárbard?

HÁRBARD KVAD:

Østpaa var jeg, med En jeg talte,
leged med den Linhvide i lønligt Stevne,
glæded den guldsmykte, Møen til Gammen.

THOR KVAD:

Med Kvinde-Omgjængelse gik det dig godt!

HÁRBARD KVAD:

Da havde jeg Trang til din Hjelp, Thor! for at tage
den linhvide Mø.

THOR KVAD:

Jeg havde dig vist den givet, hvis det var mig gjørligt.

HÁRBARD KVAD:

Jeg havde dig vist fortroet, hvis ei du min Tillid sveg.

THOR KVAD:

Ei er jeg slig en Hælbider som gammel Hudsko i Vaar.

HÁRBARD KVAD:

Hvad tog du dig til imens, Thor?

THOR KVAD:

Paa Læssø Bersærkers Brude jeg vog;
det Værste de voldte, Folk de forvilded.

HÁRBARD KVAD:

Skjændsel du vandt dig, naar Kvinder du vog.

THOR KVAD:

Varulve var de forvist ei Kvinder!
stødte mod Skib, da støttet det stod,
trued med Jærnkøller, joge Thjalfe — —.
Hvad havde du for imens, Hárbard?

HÁRBARD KVAD:

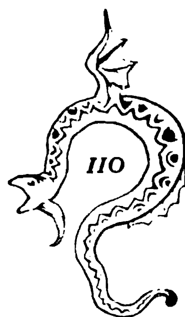
I Hæren var jeg, da hid den stevned,
med baskende Ban're, blodige Spyd. —

THOR KVAD:

Det brauter du af, at du foer os Ufred at byde!

HÁRBARD KVAD:

Det bøder jeg dig med Haand-Ringes Bod
efter Voldgifts Kjendelse, kan det os sone.

THOR KVAD:

Hvor haver du nemmet de haanske Ord?
aldrig jeg hørte dem haanskere.

HÁRBARD KVAD:

Nemmet dem har jeg af gamle Mænd,
der huse i Hjemmets Høie.

THOR KVAD:

Dysser du giver godt Navn der,
naar du kalder dem Hjemmets Høie.

HÁRBARD KVAD:

Saa jeg dømmer om Sligt.

THOR KVAD:

Din Tunge-Færdighed bliver dig farlig
hvis over Vig jeg vader;
høiere end Ulv hyle du vil,
naar du faar af Hamren Hug.

HÁRBARD KVAD:

Sif har en Horkarl hos sig — ham skulde du finde,
da kan du bruge din Styrke, det anstaar dig bedre.

THOR KVAD:

Mundsvær mæler du, hvad der mig mest skulde krænke,
Mand, du listig-feige! jeg tænker du lyver.

HÁRBARD KVAD:

Sandt tænker jeg at sige; — sen er du paa Farten.
Langt var du kommen nu, Thor! om du lod dig færge.

THOR KVAD:

Du Kvinde-Karl! du kunde mig længe nok sinke.

HÁRBARD KVAD:

Asathor troede jeg aldrig
skulde af Færgekarl standses.

THOR KVAD:

Raad mon jeg dig nu raade; ro hid med Baaden!
Tie vi med Trudsler, tag mod Magnes Fader.

HÁRBARD KVAD:

Far du fjernt fra Vigen! Færgen være dig vægret.

THOR KVAD:

Saa viis mig da Veien, naar ei du over Vig vil mig færge.

HÁRBARD KVAD:

Lidt er det at vægre — langt er det at vandre.
En Stund er der til Stokken, en anden til Stenen,
vælg da Veien tilvenstre, indtil Verland du naaer.
Der monne Fjørgyn sin Søn Thor finde,
og vise ham Ætlingers Veie til Odins Land.

THOR KVAD:

Naaer jeg vel did idag?

HARBARD KVAD:

Naaer det med Møie og Møde
ved gryende Sol saapas, gjætter jeg.

THOR KVAD:

Kort bliver nu vort Maalstevne, da kun med Kivsord du svarer.
Løn for den nægtede Færge du faar, naar jeg anden Gang dig finder.

HÁRBARD KVAD:

Far nu did hvor alle Trolde dig tage! —

Thryms Kvadet.

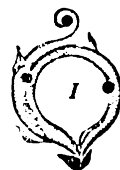

THRYMSKVADET.

SANGEN om hvorledes Thor hentede sin Hammer har sikkert altid hørt til de mest yndede af Eddaens Kvad, blandt hvilke den i Virkeligheden ogsaa saavel ved sin Ælde som ved sin kunstneriske Fuldendthed indtager en første Rangs Plads. Den er den eneste af de egentlige Gudesange, der har efterladt sig et sent middelalderligt Afkom (»Thor fra Havsgaard«) som et Vidnesbyrd om, hvor dybe Rødder dens burleske Humor havde slaaet i Folkebevidstheden; og det fortjener maaske her at erindres, at den er det første Stykke af hele Eddaen, der er trængt ud til en større ikke-skandinavisk Læsekreds, idet den ved Chamissos Oversættelse blev populær i Tydskland.

Fortællingens Gang er saa klar og overskuelig, og de oprindelig mythiske Elementer ere gaaet saa restløst op i den episke Omdigtning, at videre indledende Bemærkninger, saa vidt jeg kan skjønne, vilde være overflødige.

Vred blev Vingthor, da han vaagned
og Hamren sin savne monne;
Skjægget rysted, Lokkerne skjalv,
Jord-Sønnen rundt om sig raved.

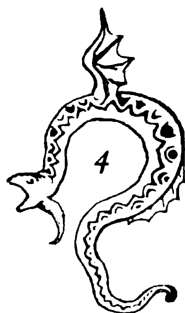

Og allerførst det Ord han kvad:
»Hør nu, Loke! hvad her jeg mæler!
— Ingen det veed paa viden Jord
og i høien Himmel: — Hamren er stjaalen!«

Gik de til fagre Freyas Bolig,
og allerførst det Ord han kvad:
»Laan mig Freya din Fjederham,
og jeg Hamren tilbage henter«.

FREYA KVAD:

— — — — — — — — —
— — — — — — — — —
»Gjerne jeg gav, var den af Guld,
og skjænked den, var den af Sølv.«

Fløi da Loke — Fjederham suste —
til han kom uden for Asers Gaarde
og kom inden for Jætters Hjem.
Thrym paa Høi sad, den Thurse-Drot,
redte Guldbaand til Rakker sine.

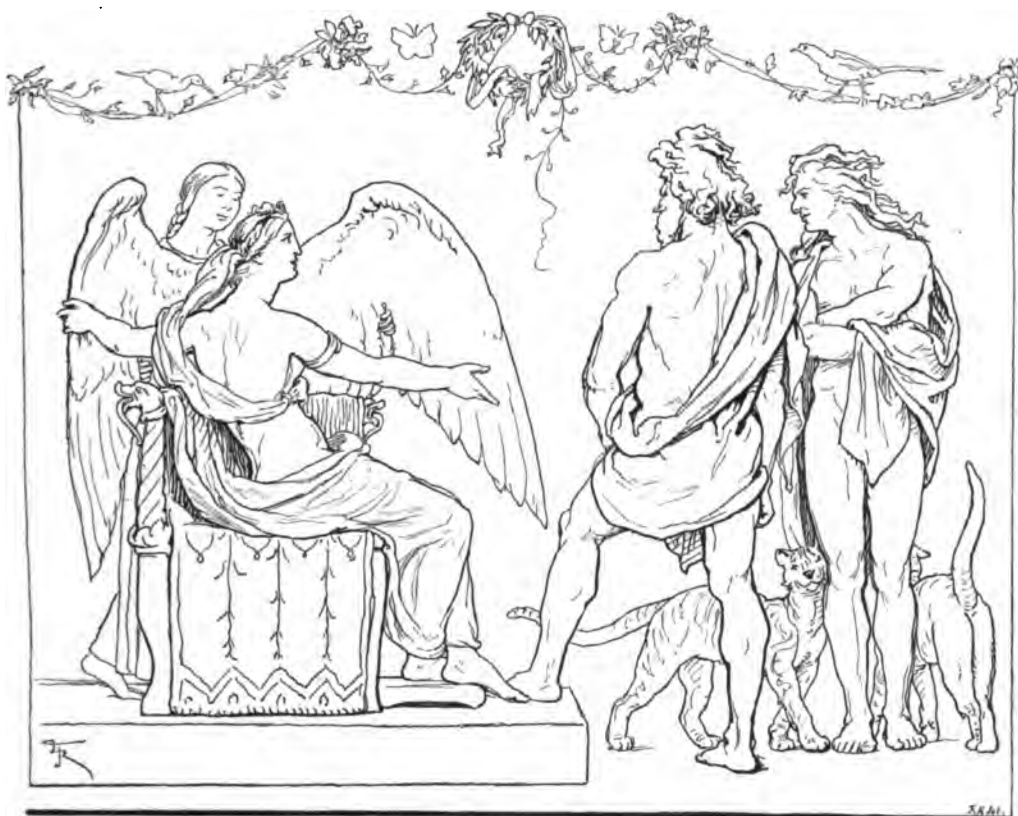
THRYM KVAD:

Hvad er med Aser? hvad er med Alfer?
Hvi jog du ene til Jætters Hjem?

LOKE KVAD:

»Ondt er med Aser, Ondt er med Alfer!
Har Hlorides Hammer du dulgt?«

THRYM KVAD:

»Har Hlorides Hammer jeg dulgt
otte Raster under Jorden;
Ingen bringer den tilbage,
uden han Freya til Brud mig fører.«

8 *Fløi da Loke — Fjederham suste, —*
til han kom uden for Jætters Hjem,
og kom inden for Asers Gaarde.
Thor ham mødte midt i Gaarden,
og allerførst det Ord han kvad: —

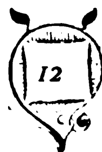
9 *»Blev dit Ærind som dit Arbeid?*
Mæl fra Luften lang Tidende!
Siddende tidt tie med Sagn,
og Liggende lave en Løgn.«

Loke kvad:

10 *Blev mit Ærind som mit Arbeid!*
Thrym har Hamren Thursedrotten;
Ingen bringer den tilbage,
uden han Freya til Brud ham fører.

Gik de fagre Freya at søge
og allerførst det Ord han kvad:
»Bind om, Freya, Brude-Linet!
vi skulle age til Jætte-Hjem.«

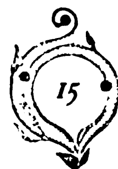
Vred blev Freya, saa hun fnyste,
Asers Sale samtlig' skjalv;
brast det store Brisinge-Men:
»Den mandgaleste maatte jeg være,
agede jeg til Jætte-Hjem.«

Da gik Aser alle til Thing,
og Asynjer alle til Stevne;
derom raadslog rige Guder,
hvorlunde hente Hlorides Hammer.

Kvad da Heimdal den herlige As,
— fremvis han var som Vaner flest —:
»Binde om Thor vi Brude-Linet,
bære han det store Brisinge-Men.

»Lade vi Nøgler klingre ved Lænd,
og Kvinde-Klæder om Knæ falde,
og paa Brystet brede Stene,
sirlig vi taarne hans Hoved-Sæt«.

16 *Kvad da Thor den trodsige Gud:*
›Kvinde-Karl mig Aser kaldte,
lod jeg mig binde i Brude-Lin‹.

17 *Kvad da Loke, Laufey-Sønnen:*
›Ti du kun Thor! og tal ei saa:
Snart bo Jætter i Ase-Hjem,
om din Hammer ei du henter‹.

18 *Bandt om Thor de Brude-Linet*
bar han det store Brisinge-Men.

19 *Lod ham Nøgler klingre ved Lænd*
og Kvinde-Klæder om Knæ falde,
og paa Brystet brede Stene,
sirlig de taarned hans Hoved-Sæt.

20 *Kvad da Loke, Laufey-Sønnen,*
›Monne jeg Thors Terne være,
jeg ager med til Jætte-Hjem‹.

21 *Bleve da hjem de Bukke førte,*
skulde i Skagler de skyndsomt rende;
Bjergene brast, Jorden brændte,
jog da Hlorid' til Jætte-Hjem.

Det kvad da Thrym den Thurse-Drot: 22
»Stat op Jætter! Bænke I strø:
nu mig føres Freya til Brud,
Njords Datter fra Noatun.

Gange i Gaard guldhorned' Kjø'r 23
Sorte Tyre Thursen til Fryd;
jeg har meget Guld, jeg har meget Gods,
Freya ene fattedes end.«

24 *Tidlig paa Kveld kom de Alle,*
blev da for Jætter Øl frembaaret;
een Oxe Thor aad og otte Lax,
alt hvad for Kvinder op de kræsed,
tre Mjød-Tønder Sifs Mand tømte.

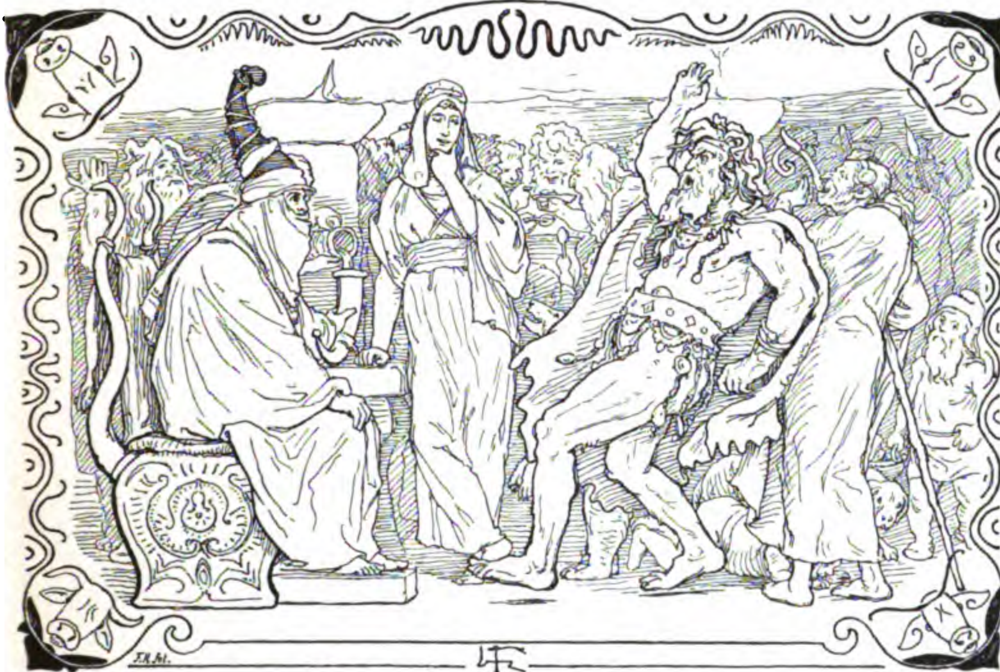
25 *Det kvad da Thrym Thurse-Kongen:*
»Hvor saaes Brude tage større Bid?
ei saae jeg Brude bravere bide,
eller nogen Mø drikke mer Mjød.«

26 *Hos hin trædske Terne da sad,*
Svar paa Thursens Tale hun fandt:
»Ei aad Freya otte Nætter,
saa heg Hjertet mod Jætte-Hjem.«

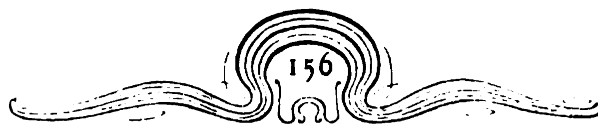
27 *Lin han letted, lysted at kysse,*
brat dog foer han Salslængden bort:
»Hvi er saa bistre Freyas Blikke?
Øiet tykkes Ild at tindre.«

28 *Hos hin trædske Terne da sad,*
Svar paa Thursens Tale hun fandt:
»Ei sov Freya otte Nætter,
saa heg Hjertet mod Jætte-Hjem.«

Ind kom den sølle Jætte-Søster, 29
om Brudegave hun bede turde: —
»Din Haands røde Ringe mig giv,
om vinde du vil min Villie god.«

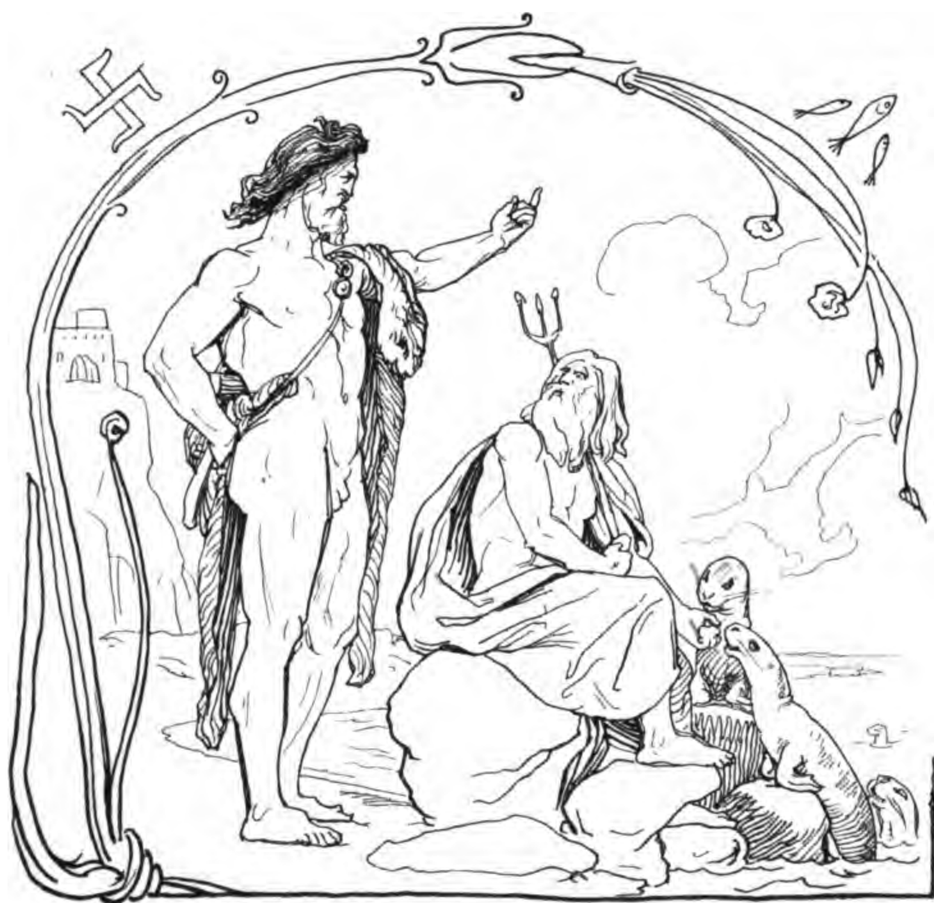
Det kvad da Thrym, Thurse-Drotten: 30
»Bærer ind Hamren Bruden at vie!
Lægger Mjølner paa Møens Knæ,
vier os sammen med Vaars Hænder.«

31 *Hlorides Hu i Brystet lo,*
da den Hugprude Hamren kjendte;
dræbte han Thrym, Thurse-Drotten
hug saa Jættens Æt tilhobe.

32 *Slog den sølle Jætte-Søster,*
hende der bad om Brudegave;
Smæk hun fik for Skillinger
og Hammer-Hug for Ringe-Hob.

Saa kom Odins Søn atter til Hamren.

Hymeskvadet

DENNE Sang har trods sit selvstændige Indhold faaet Form af en Indledning til den følgende, idet den tager sit Udgangspunkt i Forberedelserne til Ægirs Gjæstebud, ved hvilket Loke haanede Aser og Asynjer, som *Lokasenna* beretter.

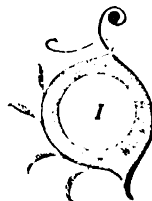
Guderne erfare ved Tryllekunster, at Ægir er i Stand til at beværte dem, og byde sig selv til Gjæst hos ham. Han forlanger et uhyre Kar til at brygge Øl i, og for at finde et saadant begiver Thor sig paa Vei, ledsaget af Tyr, hvem senere mythologiske Forestillinger gjorde til en Søn af Odin, men som her optræder som en Søn af Jætten Hymer. Saavel Ægir som Hymer er Havdæmoner; men medens den første hersker over det rolige, til Skibsfart egnede Hav og saaledes er vel egnet til at være Asernes Gjæsteven, er Hymer, Eieren af den uhyre Bryggerkjedel (Verdenshavet), en ægte gudefjendsk Rimthurse, der personificerer den tykke, askegraa Luft, som hviler over Vinterhavet. Han huser paa den isdækte Strand yderst mod Øst ved Verdens Ende sammen med sin frygtelige, hundredhovedede Moder og med sin skjønne, lyshaarede Frille, Tyrs Moder, ligesom Gerd en deilig Jættedatter. Morgenen efter deres Ankomst finder Thors berømte Fiskefangst Sted — et Forspil til hans endelige Kamp med Midgaardsormen i Ragnarok — om hvilken ogsaa Gylfaginning veed at fortælle, uden at den dog der er sat i nogen Forbindelse med Erhvervelsen af Kjedlen, der ogsaa ganske ser ud til at være en senere Tildigtning. I Sangen siges der kun, at »Fisken atter sank i Sø« og at Jætten var lidet munter paa Hjemfarten; men da allerede Stropheinddelingen her viser, at der maa være udfaldet Langlinier, er det en næsten sikker Antagelse at den oprindelig ligesom Gylfaginning har berettet, at Jætten skar Tovet over og at Thor tugtede ham; i G. bestaar rigtignok denne Tugtelse i en Kindhest, der kastede Hymer overbord, saa at han gik tilbunds med det samme. Denne oprindelige Version kunde Hymeskviðas Digter ikke følge, da han havde Brug for Jætten til Kvadets Slutning, der fortæller, hvorledes Thor endelig kom i Besiddelse af Kjedlen.

Denne Kjedel, som han vinder ved at sønderhugge Glarkalken paa Jættens Hoved, er selve Verdenshavet »som Guden om Foraaret befrier fra de vinterlige Magters Herredømme, idet han gjennembryder dets Isskorpe, og som han derpaa fører til den skjønnere Aarstids Havgud.« (E. Mogk: Mythologie i »Grundriss der germanischen Philologie«.)

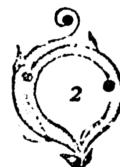
Kvadet viser sig saavel ved sit fuldkomment regelmæssige Metrum som ved sine mange Kjendinger (»Vandkoger« for Kjedel, »Hornenes Høiborg« for Tyrens Hoved etc.) som den yngste af Eddaens Gudesange.

HYMESKVADET.

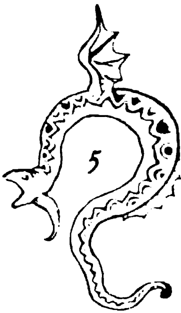
Fordum Valguder fangede Vildt;
øllystne var de, da æde de skulde;
Grene de svang, speided i Blod:
fandt hos Ægir fuldtop af Kjedler.

Bjergboen sad barne-munter,
Taageblindes Søn han tyktes;
barsk i Øie Yggs Barn ham saae:
»Asers Vært du ofte være!«

3 *Ordhvas Mand da Jætten ærgred,*
hannem hued Hævn mod Guder:
Sifs Mand bød han Kjedlen bringe,
»at jer Alle Øl jeg brygger.«

4 *Ei formaaede mægtige Guder,*
ædle Aser ei det evned,
til fortrolig Tyr i Enrum
godt Venneraad Hloride gav.

5 *Boer for østen Elivaage*
visen Hymer ved Himlens Ende;
min kjække Fa'er en Kjedel har,
rummeligt Kar, en Rast vel dyb.

THOR KVAD:

6 *»Kan vi mon faa den Vandkoger?«*

TYR KVAD:

»Med List, min Ven, vindes den vel.«

7 *Fort de fore den Dag fremad*
fra Asers Gaard og kom til Egil;
hornede Bukke han opstalded,
gik de til Hal, Hymer aatte.

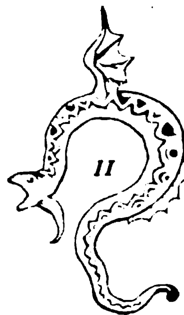
8 *Sønnen Farmoer saare led fandt,*
havde Ho'eder ni-hundrede;
gik en anden guldprydet frem,
brynlys, og bød Øl til sit Barn.

»Jætters Ætling, eder vil jeg
I kjække to under Kjedlerne sætte;
thi min Mage er mangen Gang
grum mod Gjæster og ei godhjertet.«

Sentkvelds vendte Ve-Volderen,
hadske Jætte, hjem fra Jagten,
brat gik han ind — Bræer braged —
var paa Kjæmpen Kindskjæg frossent.

FRILLEN KVAD:

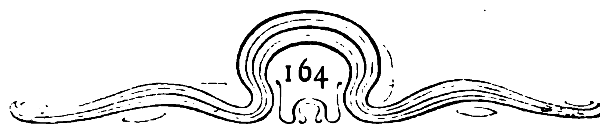
»Hil dig Hymer! vær glad i Hu!
Søn er kommen til Sale dine,
Hannem følger Hroders Fjende,
Menneskers Ven, Veorr ved Navn.

Se dem sidde under Salsgavl,
der de fjæles Søilen staar for.«
Søilen sønder sprang for hans Syn,
og Tvær-Bjælken brast i tvende.

Otte Kjedler klingrende faldt,
kun een blev hel, haardt nok hamret.
Frem de ginge; gammel Rise
fast med Blikket Fjenden fulgte.

Jættens Hu ham ondt forjætted,
da Gygers Gru paa Gulv han saae.
Trende Tyre blev da tagne,
dem til Kveldsmad koge bød han.

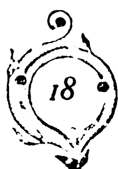
Alle korted de Ho'edet af,
bar dem over Ildsted siden.
Sifs Mand aad, før Seng han søgte,
ene to af Hymes Øxne.

Tyktes Hrungners rimgraa Frænde
Hlorid's Nadver var lovlig drøi:
›Maa en anden Aften vi tre
af Jagt-Bytte mætte blive.‹

Veorr sagde, til Søs han vilde,
om gram Jætte ham Mading gav.
— — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — —

Hymer kvad:

›Gak behjertet til Hjorden ud,
Thurse-Myrder, og Mading tag!
det jeg venter, at vel du kan
let blandt Øxne Agn dig fange.‹

Svenden til Skovs i Skynding foer, 19
forrest stod der sort en Oxe;
Troldes Bane brød paa Tyren
de tvende Horns Høiborg af Led.

— — — — — — — — — —

HYMER KVAD:

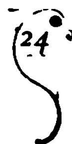
»Værre tykkes dit Værk være 20
du Kjøl-Styrer! end om kvær du sad.«

Bukke-Drot Abers Ætling bød 21
Rullehingst ud længer at ro.
Ham dog Jætten svared, at just
lidet lysted ham lang Søfart.

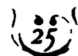
22 *Trak nu Hymer trøstig Hvaler*
op med Angel, paa eengang to;
agter i Stavn Odins Afkom,
Veorr, laved sit Vod med List.

23 *Agned paa Angel Ætternes Værn*
— Ormens Bane — Oxens Hoved;
gabed om Agn Guders Afsky,
der om-gjorder alle Lande.

Drabelig drog daadrig Thor nu
Edder-Ormen op til Borde;
hug med Hamren Haarets Høifjeld
paa Utysket, Ulvens Broder.

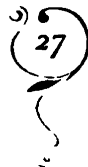

Bjærge buldred, Huler brølte,
den gamle Jord gysende skjalv.
— — — — — — — — — — —
Siden smutted hin Fisk i Sø.

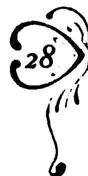

— — — — — — — — — — —
mut var Jætten, da hjem de roede,
over Aaren ei han mælte,
vendte Bladet den anden Vei.

HYMER KVAD:

»Vil det halve Værk du vælge:
enten her vor Havbuk tøire,
eller til Bo Hvaler bære
ad kratvoxte Kjedel-Kløfter?«

Gik Hloride, greb i Stavnen,
Søhest samt dens Øsevand svang;
han med Aarer og Øs' ene
Brænding-Svin bar til Jættens Bo.

29 *End med Thor dog trætted trodsvant*
Jætte om hvo der stærkest var.
Ringe han regned vældig at ro,
kraftig Karl maa hans Kalk knuse.

30 *Da Sifs Herre i Haand den fik,*
han med Glaret Graasten knuste,
hug siddende Søilen gjennem:
hel for Hymer hen den bares.

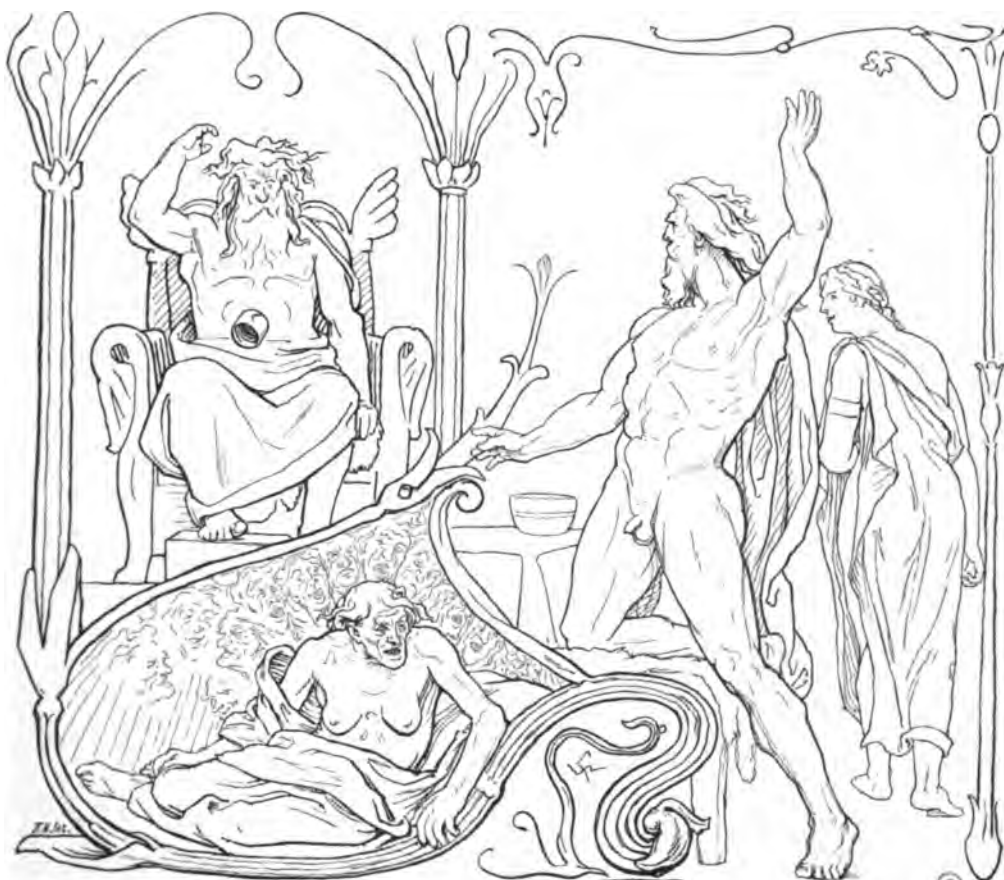
31 *Gav den fagre Frille fuldgodt*
Venneraad, andet ei hun vidste:
›Madtræt Hymer i Hoved hug,
skør er Kalken mod Kjæmpens Skal.‹

32 *Paa Knæ hæved sig Bukkes Kudsk,*
iførtes al sin Asekraft: —
hel blev Jættens Hjelmstub oven,
rund Vinbringer revnende brast.

HYMER KVAD:

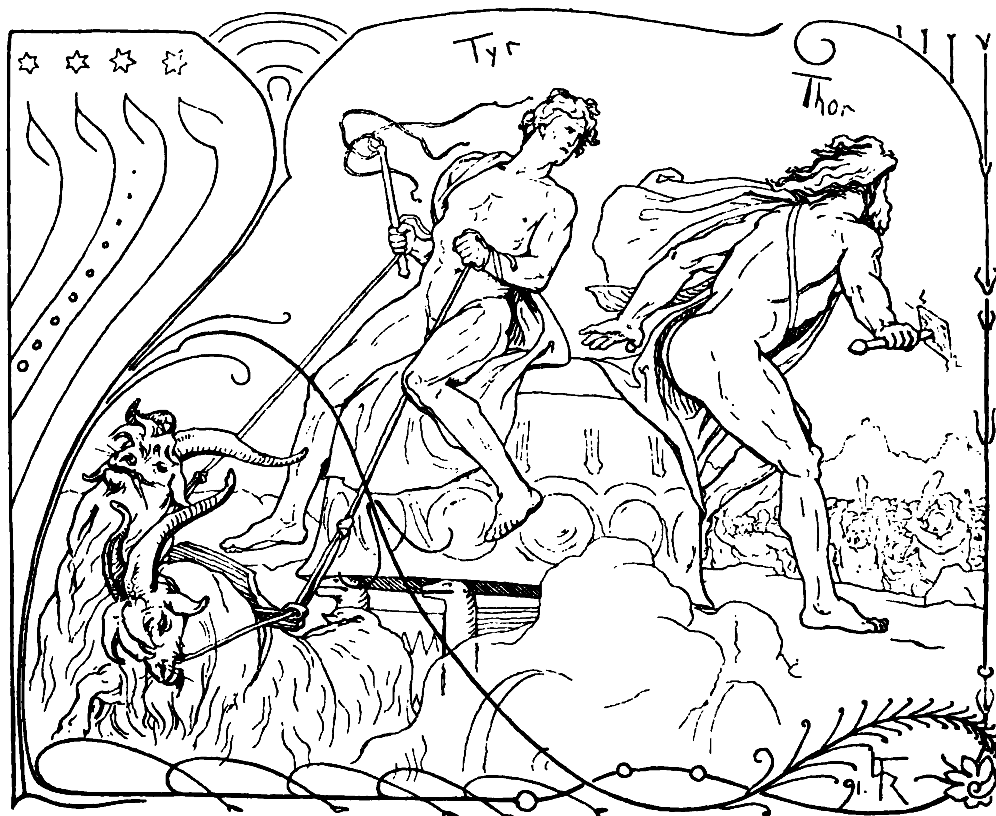
33 *›Mangt jeg mener for mig blev tabt,*
da Kalken knust fra Knæet faldt.
Karl gav sit Ord, kan ei kalde
tilbage nu hvad nys jeg loved.

Dog Vilkaar er: at ud af Gaard 34
bringe I kan det Brygger-Kar.«
To Gange Tyr greb trøstig fat,
ei en Kjende Kjedlen rokked.

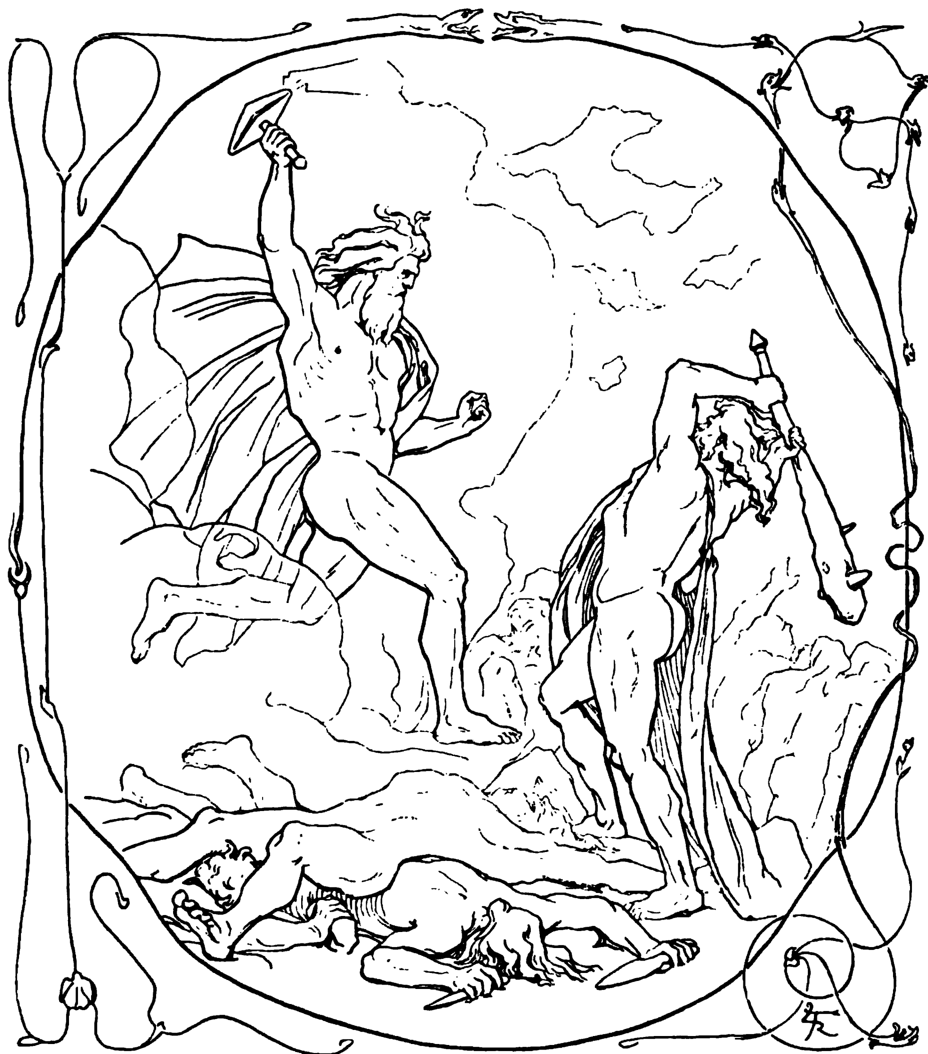

Modes Fader fatted om Rand, 35
traadte Gulvet tvers igjennem,
paa Hoved Thor Kjedlen hæved,
Hanke-Ring ved Hælen rasled.

36 *Langt de foer ei, før tilbage*
Odin-Sønnen een Gang skued:
Saae med Risen fra østlig Røs
mange-ho'edet Hærfolk mylre.

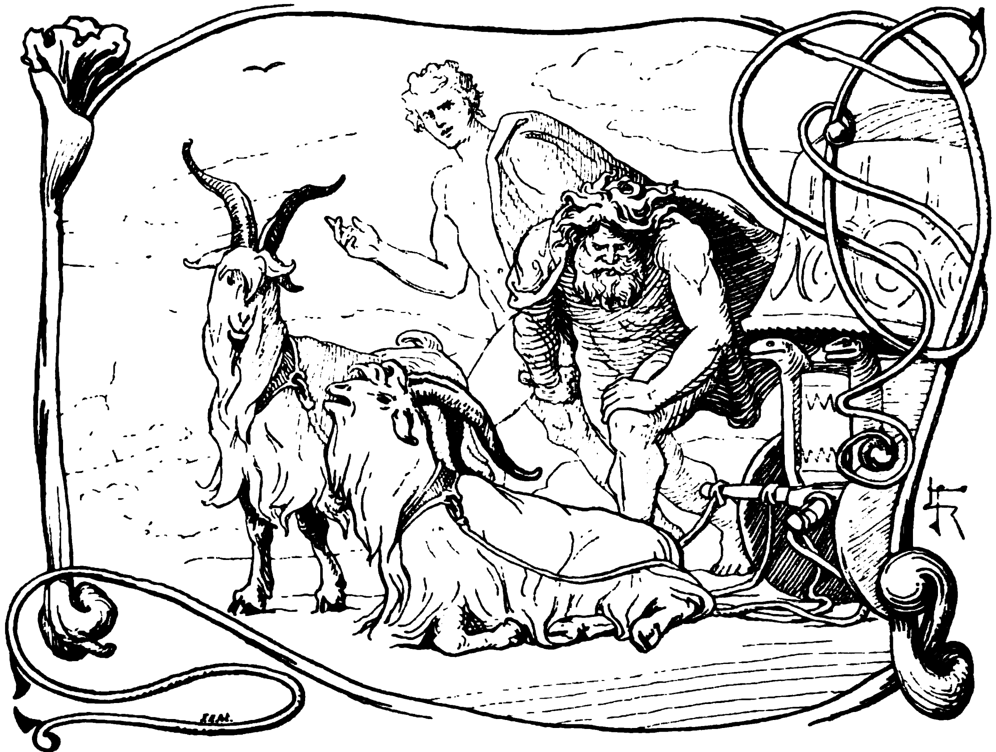
37 *Kar fra Skuldren stilled han ned,*
svang saa Mjølner den mord-lystne.
— — — — — — — — — — —
Fjeldørks-Hvaler vog han alle.

Langt de foer ei, da for dem faldt
Hlorides Buk og halvdød laa;
Hammel-Hesten var hofteskjæv,
det den listige Loke voldte.

38

39 *Hørt I have — thi herom kan*
Sagn-Kyndige sagtens kvæde —
hvad Bod han tog af Bjerg-Bonden,
som sine Børn begge misted.

40 *Vældig kom Thor til Guders Thing*
og havde med Hymers Kjedel.
For alle Guder skal Ol-Gilde
Ægir holde i Hør-Høsten.

—— — —

LOKE=
TRÆTTEN

KVADET indledes og sættes i udtrykkelig Forbindelse med det foregaaende ved et Prosastykke, der aabenbart er forfattet af Samleren, som ikke engang bemærkede, at hvad han fortæller staar i Strid med selve den Situation, som det var hans Hensigt at gjøre forstaaelig. Da denne Indledning snarere maatte forvirre end forklare, har jeg kun anvist den en Plads i Anmærkningerne.

Kvadet begynder med en Samtale mellem Loke og Ægirs Træl Eldir, der finder Sted ved Indgangen til Hallen, hvor Eldir gaar ud og ind for at opvarte Guderne, som ere til Gjæstebud hos Ægir. Da Loke hører, at han ikke omtales vel derinde, træder han ind i Hallen for at yppe Kiv, dristig — uden Tvivl — ved at vide at Thor er langt borte, den eneste hvem han har Respekt for, da han veed, at Thor ikke indlader sig i Mundstrid. En for en faa nu Aser og Asynjer deres Skudsmaal og selv Freyrs Tjenestefolk Byggver og Beyla, der skjænke Øl om, beæres med et Par hvasse Hib, da de vove at blande sig i Striden. Endelig vil Sif, Thors Hustru, faa ham til at tie med det Gode og byder ham Glarkalken — for hvilken Venlighed hun lønnes med en Mindelse om at hun i det mindste med een Elsker — nemlig Loke selv — har brudt sit Ægteskab. Dette er den sidste Giftdraabe i Bægret, thi allerede drøne Bjergene under den hjemvendende Thors Fjed, og strax efter træder denne ind; mod hans frygtelige Vrede vil Loke ikke holde Stand »fordi han veed, at han slaar til« men forbereder kun en sømmelig Bortgang ved nogle matte Forsøg paa at være fræk til det Sidste.

Et Stykke Slutningsprosa, der ligesaa lidt som Indledningen oprindelig hører med til Digtningen, beretter om hvorledes Aserne fangede og straffede Loke.

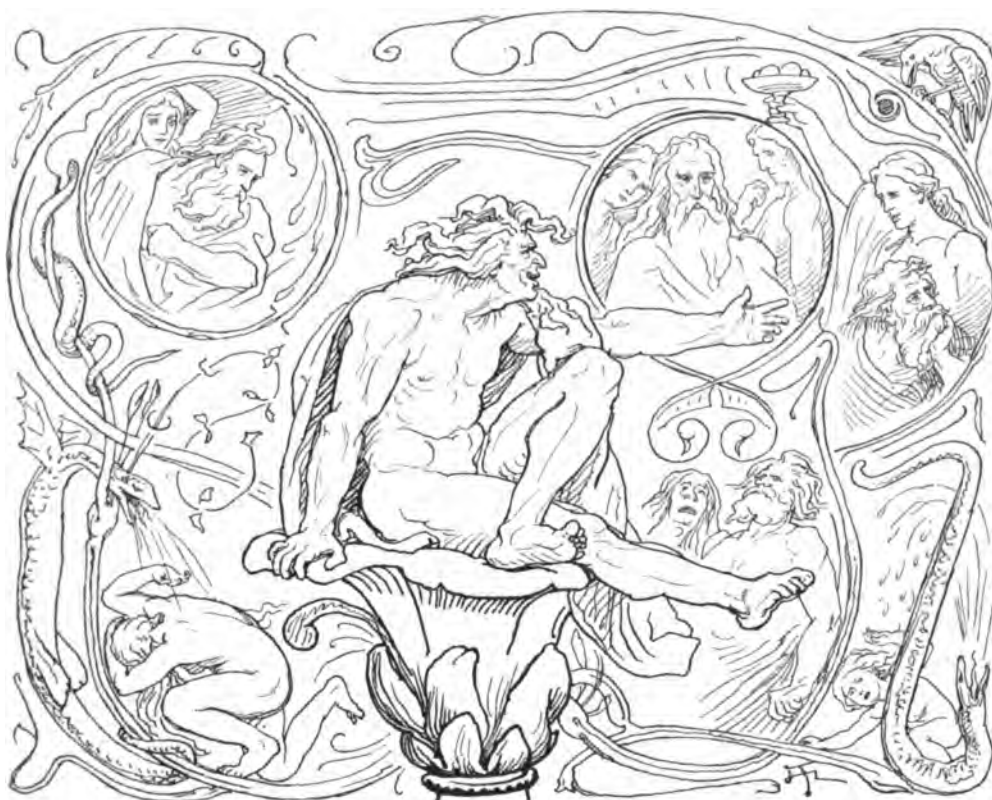
En stor Del af de Forseelser, som Loke opregner, have ingen anden Borgen i Overleveringen. Da Loke ikke har Charakter af en Sandhedskjæmper, kunde man antage dem for falske Beskyldninger. Sandsynligere er det dog at de ere sande; — Loke kommer som Gudernes onde Samvittighed (N. M. Petersen). Beskyldningen mod Sif faar saaledes Støtte af Hárbarðsljóð. Det maa erindres at Gudernes usædelige Forbindelser i den nordiske som i alle Mythologier op-

rindelig har naturmythisk Betydning. For at blive ved Exemplet fra Hárbarðsljóð: Uhland udtyder det saaledes: »Thors Moder, Jorden, ligger livløs, hærget og udyrket som en Følge af Hildolfs Krigstog, og hans Hustru Sif, den sidste Høst, er bleven den fremmede Voldsmands Bytte.« Da Loke oprindelig er en Ildaand, kunde man tænke paà en Opbrænding af Høsten.

Det lidet flatterende Lys, som *Lokasenna* kaster paa den nordiske Gudeverden, kunde føre til — og har ført til — den Antagelse, at Kvadet stammer fra en Tid, da den nordiske Gudetro befandt sig i Opløsningstilstand, ja maaske endogsaa skrev sig fra en Tilhænger af den nye Lære, som gjerne saae de hedenske Guder stillede i Gabestokken. Denne Antagelse er imidlertid uberettiget, da den lægger en ethisk Maalestok til Grund, som er fremmed for al hedensk Mythologie. Forfatteren af Lokasenna behøver ikke at bunde mindre dybt i Hedenskabet end Homer.

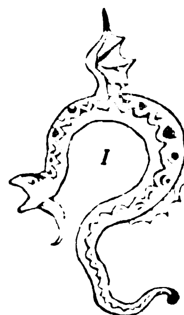
Den afgjørende Rolle, som Thor spiller i »Lokasenna«, berettiger os til at regne dette Kvad med til Thorsangene.

——— ——— ———

LOKE-TRÆTTEN.

Loke kvad:

Siig mig, Eldir, — gaa ikke eet
Fjed længer fremad —!
hvad der inde ved Øl mæle
Seirsguders Sønner.

Eldir kvad:

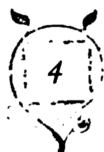

Om Kamp tale og om Krigsvaaben
Seirsguders Sønner.
Af Aser og Alfer Ingen derinde
er i Ord din Ven.

LOKE KVAD:

Ind jeg ganger i Ægirs Hal,
vil det Gilde gjæste, —
Gift og Galde Guder jeg skjænker,
og blander Men i Mjød.

ELDIR KVAD:

Hør, om du gaar i Ægirs Hal
Gildet dèr at gjæste,
og Spot og Spe mod Aser spyer, —
det tørre de af paa dig!

LOKE KVAD:

Hør nu, Eldir! om i Haansord
vædde du vil med mig:
Svar jeg aldrig skyldig bliver,
skjælder du end adskillig.

LOKE KVAD:

Tørstig hidind til Hallen kom
Lopt fra lange Veie,
Aser beder jeg byde mig
Drik af den dyre Mjød.

Hvi tie I saa, trodsige Guder?
mægte I ei at mæle?
Sted og Sæde i Stol mig giver,
eller byder mig bort at gaa.

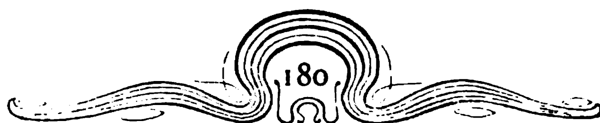
BRAGE KVAD:

Sted og Sæde i Sal giver
Aser dig ingensinde;
Aser vide, hvem de skulle
Plads ved Gilde give. 8

LOKE KVAD:

Mindes du, Odin: da i Oldtid
Blod vi blanded sammen?
Aldrig svoer du Øl at drikke,
uden det for os begge bares. 9

ODIN KVAD:

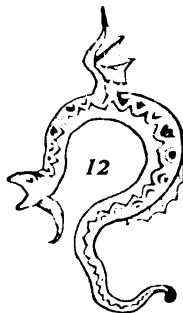
Stat op, Vidar! lad Ulvs Fader
sidde hos i Sal,
at ei Loke laste os skal
her i Ægirs Hal.

LOKE KVAD:

Hil jer Aser! hil Asynjer!
og høi-hellige Guder!
foruden ham som inderst hist
sidder paa Bænken, Brage.

BRAGE KVAD:

Sværd og Ganger Guldring dertil,
saa byder Brage Bod,
hvis du Aser for Avind skaaner;
væk ei Guders Vrede!

LOKE KVAD:

Ørs og Armring skal du altid
savne begge, Brage;
af Aser og Alfer, som ere her,
er du mest sky for Skud.

BRAGE KVAD:

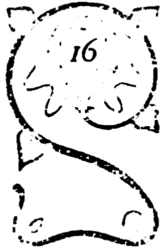

Var jeg ude, som inde jeg er
her i Ægirs Hal:
Hovedet dit i Haand jeg bar,
saa jeg din Løgn lønned.

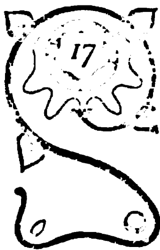
LOKE KVAD:

Du er djærv i Sædet, naar Slag ei staar, 15
bænkeprydende Brage!
kom ud og kjæmp, naar du er saa vred,
Modig kjender ei Maade.

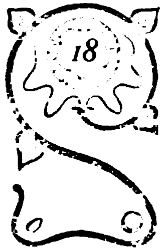
IDUN KVAD:

Jeg beder, Brage! for vore Børns
og kaarne Sønners Skyld,
at ei Loke du laster her
udi Ægirs Hal.

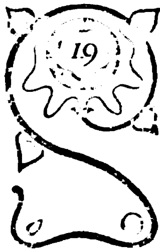
LOKE KVAD:

Ti du, Idun! af alle Kvinder
er du den mest mandlystne!
Med hvid-vadsket Arm du Væne
favned din Broders Bane.

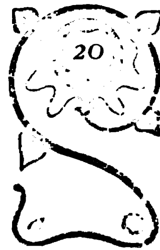
IDUN KVAD:

Ei Loke her laste jeg vil
udi Ægirs Hal;
ølhed Brage byder jeg Ro,
vil ei, at vredt I kjæmpe.

GEFJON KVAD:

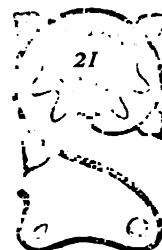
Hvi skal I to Aser længe
her i Haansord kappes?
Loke jo veed hvor lystig han er,
og hvor ham Alle elske.

LOKE KVAD:

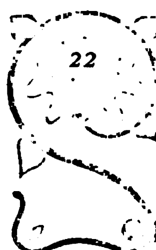
Ti du, Gefjon! gjærne jeg nævner,
hvo dig til Lyst lokked;
Svend hin blonde Smykke dig bød,
Laar du over ham lagde.

ODIN KVAD:

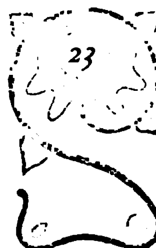
Du raser, Lopt! er rent fra Sands,
gjør du dig Gefjon gram:
Slægters Skjæbne skuer hun grant,
jævngodt som jeg.

LOKE KVAD:

Ti du, Odin! aldrig du kan
skifte Ret i Strid.
Ofte du gav — hvad ei du bør —
de Sendrægtigste Seir.

ODIN KVAD:

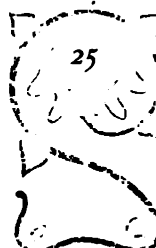
Og om jeg gav — hvad ei jeg bør —
de Sendrægtigste Seir: —
otte Vintre var du under Jord,
malkende Køer — en Kone!

LOKE KVAD:

Men du seided — siges — paa Samsø,
trylled paa Vølve-Vis;
som Hex du foer blandt alle Folk,
det kalder jeg Kjærlinge-Art.

FRIGG KVAD:

Helst I eders Hændelser ei
nævne skulde for Nogen!
Hvad I bedrev i svundne Dage —
gamle Sager man glemme!

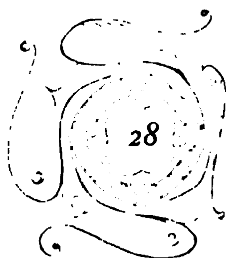
Loke kvad:

Ti du, Frigg! du, Fjørgyns Mø,
var altid meget mandgal: —
Ve og Vile — du, Vidres Viv!
baade til Barm krysted.

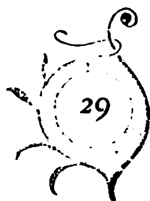
Frigg kvad:

Havde jeg her i Ægirs Hal
slig en Søn som Balder,
ei kom du ud fra Asers Sønner,
fældet du blev, du Fule.

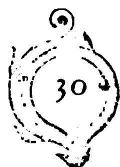
Loke kvad:

Du vil da, Frigg! at fler jeg nævner
af mine onde Streger: —
jeg raader for, at Balders Ridt
til Sal ei længer du ser.

Freya kvad:

Du raser, Loke! roser du dig
af nedrig Niddingsdaad!
Visselig Frigg alt Øde veed,
skjøndt hun ei selv det siger.

Loke kvad:

Ti du, Freya! fuldt jeg dig kjender,
ei er du lyde-løs!
Aser og Alfer, her inde ere, —
hver jo din Boler var!

Bragi, Ydun. Gefion. Niord. Frigga. Odin. Freia. Tyr.

Frei. Heimdal. Loke. Skade. Sif.

FREIA KVAD:

Falsk er din Tunge; jeg troer med Tiden
den galer dig Græmmelse til;
vred' er Aser og Asynjer,
usæl bliver din Udgang!

LOKE KVAD:

32 *Ti du, Freya! Troldkvinde du!*
blandet med megen Men!
milde Aser dig overrasked
i din Broders Favn, Freya!

NJORD KVAD:

33 *Siger ei Meget, at Mø faar Mand,*
en Brudgom eller en Boler;
Under jeg kalder, at her kommer en Usling,
der selv har Børn baaret.

LOKE KVAD:

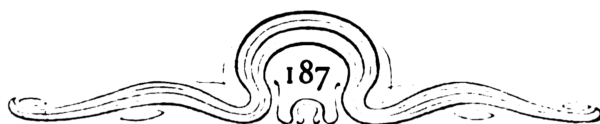
34 *Ti stille, Njord; østpaa sendtes*
du til Guder som Gidsel;
Hymes Døtre havde dig til Kar,
de maalte dig Munden fuld.

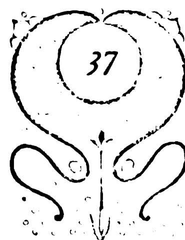
NJORD KVAD:

35 *Det er min Glæde, den Gang jeg østpaa*
sendtes til Guder som Gidsel,
fik jeg en Søn, der Fjender ei har,
Ypperst han er blandt Aser.

LOKE KVAD:

36 *Hør nu op, Njord! vær ei overstolt!*
ei tør det længer forties: —
med din Søster den Søn du fik,
dog er han ei værre end ventet.

TYR KVAD:

Herligst er Freyr af alle Helte
udi Asers Gaarde;
ei Mø han krænker eller Mands Kvinde,
Alles Lænker han løser.

LOKE KVAD:

Ti du, Tyr! Tvist mellem to
aldrig du ordne kunde!
din høire Haand i Hu mig rinder,
den sled dig Fenre fra.

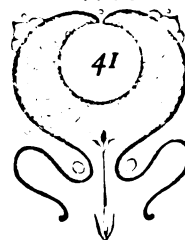
TYR KVAD:

Jeg misted Haand — du Hoved-Ulven:
svært er Begges Savn.
har Ulv det bedre, mens den bunden
bier Skabernes Skjæbne?

LOKE KVAD:

Ti du, Tyr! din Viv det timedes,
at blive med Barn ved mig;
ei en Alen, — aldrig en Penning
i Bod undtes dig, Usling!

FREYR KVAD:

Ulv ser jeg ligge ved Aamunding,
indtil Magters Møde:
dig selv vi lænker, om du længer
smæder, du Rænke-Smed!

LOKE KVAD:

Med Guld kjøbte du Gymers Datter
og dit Sværd solgte;
naar Muspels Æt over Myrkvid rider,
veed du Usling ei Værge.

BYGGVER KVAD:

Var jeg fribaarn, som Ingunar-Freyr,
og eied saa herlig Hal,
til Marv jeg rev dig, Ulykkes-Ravn!
og alle dine Knogler knuste.

LOKE KVAD:

Hvad er det Lille, der logrer om
og efter Smuler snapper?
Evig ved Freyrs Øre du hænger
og under Kværnen kvækker.

BYGGVER KVAD:

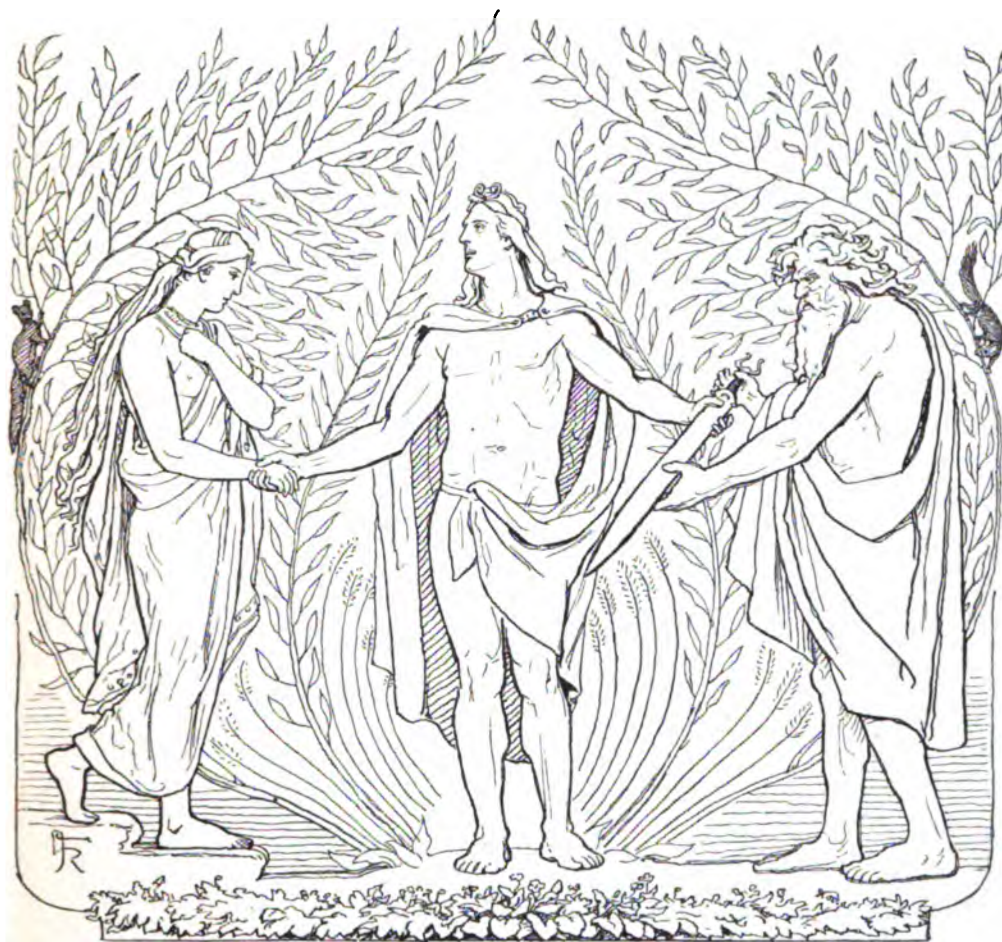

Byggver jeg hedder, hidsig mig kalde
Aser og alle Mænd;
det er mit Ry, at Hropts Sønner
sidde ved Øl sammen.

LOKE KVAD:

Ti du, Byggver! blot du forstod
at dele Mad blandt Mænd!
I Bænke-Halm, du helst dig bjerged,
yppes af Kjæmper Kiv.

HEIMDAL KVAD:

Du har Ølrus, ør er dit Vid, 47
lad dog af, Loke!
Drik over Tørst tidt jo volder,
at Mand ei veed hvad han mæler.

Loke kvad:

Ti du, Heimdal! fra Tiders Gry
led din Lod blev lagt: —
evig vender du vaad Ryg til
og vaager som Guders Vagt.

Skade kvad:

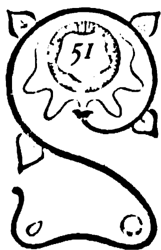
Du er kaad, Loke! dog længe ei
med løs Svands vil du logre:
Paa Klippens Rand med rimkold Søns
Tarme dig Guder tvinge.

Loke kvad:

Om paa Klippens Rand med rimkold Søns
Tarme mig Guder tvinge:
Jeg først og sidst Slagene førte,
da Livet vi tog af Tjasse.

Skade kvad:

Om først og sidst du Slagene førte,
da Livet I tog af Tjasse: —
fra mine Gaarde og fra min Grund
komme dig kolde Raad.

Loke kvad:

Blidere Ord du Loke bød,
da du mig til Leiet ledte;
Sligt maa paa Tale, naar vi skal tælle
fuldelig alle vore Feil.

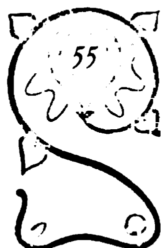
Sif kvad:

Hil dig, Loke! hæv Krystalkalken
fuld af Fortids Mjød;
hende ene blandt Aser maa du
lade lyde-løs.

Loke kvad:

Du var ene — om du det var —
kydsk og knibsk mod Mænd;
dog En veed jeg — saavidt jeg troer —
der lokked Hlorides Viv.

Beyla kvad:

Fjælde skjælve; paa Fart er vist
Hloride fra Guders Land:
Fred han skaffer for ham, der frækt
udskjælder Mænd og Aser.

Loke kvad:

Ti du, Beyla! Byggvers Kvinde,
blandet med megen Men!
værre Udskud kom ei blandt Aser,
du tilsølede Tøs!

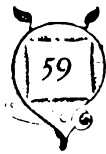
Thor kvad:

Ti, Kvinde-Karl! min Kraft-Hammer,
Mjølner, dig Munden stopper:
Hærde-Klint fra Hals jeg hugger,
nu er dit Liv ledet.

LOKE KVAD:

Jordens Afkom er nok ind kommen!
men ras ei saa rædsomt, Thor!
Spar du dit Mod, til du møder Ulven,
der sluger Seirfader hel.

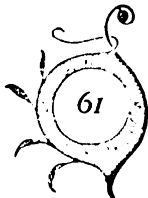
THOR KVAD:

Ti, Kvinde-Karl! min Kraft-Hammer,
Mjølner, dig Munden stopper;
jeg slynger dig op og ud mod Øst,
hvor Ingen dig siden ser.

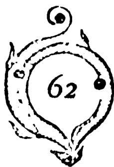
LOKE KVAD:

Dine Østfarter aldrig du skulde
nævne mer til Nogen: —
i Handskens Tommel sad du paa Hug, —
ei tyktes du være Thor!

THOR KVAD:

Ti, Kvinde-Karl! min Kraft-Hammer,
Mjølner, dig Munden stopper;
med Hrungners Bane min Høire dig rammer
og knuser alle dine Knogler.

LOKE KVAD:

Længe troer jeg at leve end,
skjøndt du med Hamren høder;
Skrymers Remme for ramme var dig,
ei kunde du til Kosten komme.

THOR KVAD:

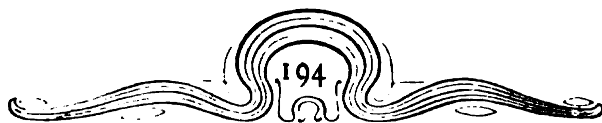
Ti, Kvinde-Karl! min Kraft-Hammer,
Mjølner, dig Munden stopper:
Hrungners Bane bringer dig til Hel,
bag Liggjærdet langt nede.

LOKE KVAD:

Jeg kvad for Aser, kvad for Asesønner,
hvad min Hu hidsed mig til:
for Thor ene vil jeg fortrække,
jeg veed, du hugger hart.

Øl du brygged, Ægir! og aldrig
gjør du Gilde siden:
over alt dit Eie, her inde er,
skulle Luer lege.

Alvis Tale

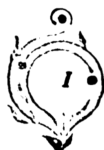
ALVISMÁL er Thorsangenes Sidestykke til Vafthrudnesmál. En poetisk Ramme om et didaktisk Indhold, kun at det sidste ikke rummer mythisk Lærdom men en Sammenstilling af Synonymer, til Dels digteriske Kjendinger — dog alle af usammensat, endnu anskuelig Karakter — der med en vistnok vilkaarlig Opdigtelse gjøres til Tingenes Navne i de forskjellige »Verdener«: Gudeverdenen, Jætteverdenen, Dværgeverdenen o. s. v. Vilkaarligheden viser sig allerede deri, at det har været umuligt for de grundigste Kjendere af nordisk-germansk Mythologi at forbinde noget bestemt Begreb med Adskillelsen mellem Guder, Aser, Vaner (i Vølospá er Guder = Aser + Vaner) og høieste Magter (ginnregin) — ja det er endog øiensynligt, at Rimet i mange Tilfælde har været det eneste Inddelingsprincip; kun undtagelsesvis er en poetisk Stemningsværdi lagt til Grund, som naar de plumpe Jætters Navn paa Skoven »eldi« betegner dens Brændselsværd, medens Alfer nævne den »Fagergrenet«. Det eneste Oprindelige turde være den iøvrig mærkelige Omstændighed, at Nordboerne ligesom Grækerne har ment, at Guderne havde et fra det menneskelige forskjelligt Sprog, en ellers, saavidt jeg veed, enestaaende Anskuelse.

Rammen er mere kunstlet end i Vafthrudnesmál. Dvergen Alvis kommer til Thors Hjem, for at føre hans Datter hjem som Brud, i det han beraaber sig paa, at hun allerede er lovet ham, hvad Thor nægter at vide Noget om, da han har været borte fra Hjemmet. Imidlertid vil han give hende til Dvergen, hvis denne kan besvare hans Spørgsmaal om alle Verdener; og han opholder nu Dvergen saalænge med sine Spørgsmaal, til Solen er staaet op og Dvergen forstenes — i Følge en gammel Folketro, som vi gjenfinde i Sangen om Helge Hjørvards Søn, hvor Atle og Helge skjændes saa længe med Troldkvinden Hrimgerd, der vil ødelægge deres Skibe, at Solen staar op, og hun bliver staaende som en Stenstøtte i Havnen. Aandfuldt lakonisk kommenterer N. M. Petersen: »Moral: det er den philologiske Dvergekløgt, der hænger i Ordet og derover glemmer Verden. En Sten er han og en Sten bliver han«.

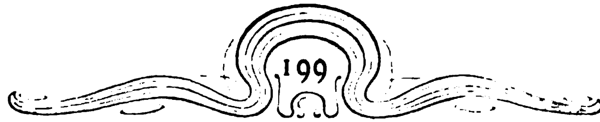

ALVISMÁL.

ALVIS KVAD:

Bænke de brede, thi skal nu Brud
gjøre sig til Reisen rede;
meget ivrig for Maagskab jeg tykkes,
dog hjemme vorder mig Hvile.

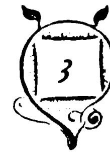

THOR KVAD:

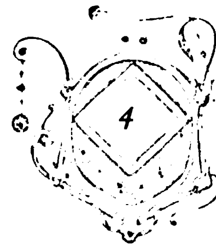
Hvilken Nar er det? saa bleg om Næsen?
du laa vel inat hos Lig?
Thurse-Lighed du tykkes mig have,
ei er du til Bruden baaren.

ALVIS KVAD:

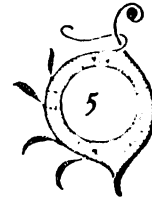
Alvis jeg hedder, huser under Jord
og eier Sted under Sten;
Vognes Herre jeg her besøger,
Ingen sin Ed tør bryde.

THOR KVAD:

Jeg tør bryde, for Bruden raader
som Fader jeg først og fremmest.
Jeg var ei hjemme, da Jaord du fik
givet i Løfte af Guder.

ALVIS KVAD:

Hvo er den Karl, der kalder sig Herre
over den Lysendes Liv?
Hvilken Landstryger — lidet er du kjendt —
har til Arv dig avlet?

THOR KVAD:

Vingthor jeg hedder, vide jeg vandred,
jeg er Sidskjægs Søn;
kun mod min Vilje skal Møen du faa
og lade dit Bryllup bo!

ALVIS KVAD:

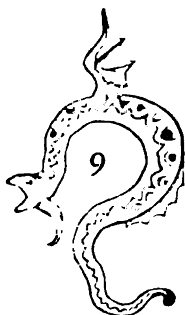

Snart jeg vinde vil din Villie
og lade mit Bryllup bo;
aldrig vil jeg være foruden
den sne-hvide Viv.

THOR KVAD:

Møens Elskov nægtes dig ei
tilvisse, vise Gjæst!
hvis du fra hver Verden kan sige
hvad jeg vide vilde.

Siig mig, Alvis! Ætters Øde
venter jeg, Dverg! at du veed:
hvad hedder Jorden, hvor Mennesker huse,
udi hver en Verden.

ALVIS KVAD:

Jord hedder den blandt Mænd, blandt Aser Fold,
Vaner kalde den Veie,
Idelgrön Jætter, Alfer Groende,
Eng de øverste Magter.

THOR KVAD:

Siig mig, Alvis! Ætters Øde
venter jeg, Dverg! at du veed: —
Hvad hedder Himlen, som Ymer fødte,
udi hver en Verden.

ALVIS KVAD:

Himmel hedder den blandt Mænd Hlyrnir blandt Guder,

Vindvæver kalde den Vaner,
Ophjem Jætter, Alfer Fagertag,
Dverge Dryppe-Sal.

THOR KVAD:

Siig mig, Alvis! Ætters Øde

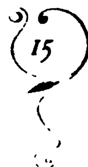
venter jeg, Dverg! at du veed:
hvad Maanen hedder, som Mennesker se,
udi hver en Verden.

ALVIS KVAD:

Maane hedder den blandt Mænd, Mylin blandt Guder,

i Hel kalde de den Hvirvelhjul,
Skynder Jætter, og Skin Dverge,
Aartæller kalde den Alfer.

THOR KVAD:

Siig mig, Alvis! Ætters Øde

venter jeg, Dverg! at du veed:
hvad Solen hedder, som Slægter se,
udi hver en Verden.

ALVIS KVAD:

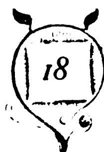
Sol hedder den blandt Mænd, Sunna blandt Guder,

Dverge kalde den Dvalins Lyst,
Eviggloer Jætter, Alfer Fagerhjul,
Alskin Asers Sønner.

THOR KVAD:

Siig mig, Alvis! Ætters Øde
venter jeg, Dverg! at du veed:
hvad Sky hedder, som Byger bringer,
udi hver en Verden.

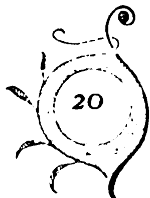
ALVIS KVAD:

Sky hedder den blandt Mænd, Bygehaab blandt Guder,
Vaner kalde den Vindflaade,
Regnhaab Jætter, Alfer Veirkraft,
i Hel kalde de den Hyllehjelm.

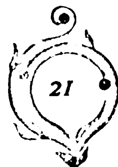
THOR KVAD:

Siig mig, Alvis! Ætters Øde
venter jeg, Dverg! at du veed:
hvad Vinden hedder, som videst farer,
udi hver en Verden.

ALVIS KVAD:

Vind hedder den blandt Mænd, Vandrer blandt Guder,
de Høieste kalde den Hvrinsker,
Raaber Jætter, Alfer Døn-Farer,
i Hel de kalde den Hyler.

THOR KVAD:

Siig mig, Alvis! Ætters Øde
venter jeg, Dverg! at du veed:
hvad Vindstille hedder, som hvile skal,
udi hver en Verden.

ALVIS KVAD:

Vindstille hedder det blandt Mænd, Hviler blandt Guder, 22
Vaner kalde det Vindslut,
Lummer Jætter, Alfer Dagmildner,
Dverge kalde det Dagro.

THOR KVAD:

Siig mig, Alvis! Ætters Øde 23
venter jeg, Dverg! at du veed:
hvad Søen hedder, hvor Mænd seile,
udi hver en Verden.

ALVIS KVAD:

Hav hedder den blandt Mænd og Dyb blandt Guder,
Vaner kalde den Vove,
Aalehjem Jætter, Alfer Drikkestof,
Dverge kalde det Dyb-Hav.

THOR KVAD:

Siig mig, Alvis! Ætters Øde
venter jeg, Dverg! at du veed:
hvad Ilden hedder, som for Ætterne brænder,
udi hver en Verden.

ALVIS KVAD:

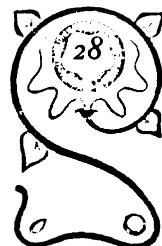
Ild hedder den blandt Mænd, blandt Aser Funke,
Vaner kalde den Vægin,
Graadig Jætter, Forbrænder Dverge,
Helboer kalde den Haster.

THOR KVAD:

Siig mig, Alvis! Ætters Øde
venter jeg, Dverg! at du veed:
Hvad hedder Skoven, som for Slægten voxer,
udi hver en Verden.

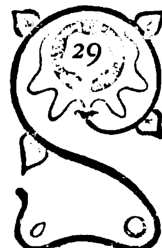
ALVIS KVAD:

Skov hedder den blandt Mænd, Slette-Manke blandt Guder,
Dødninge kalde den Lide-Tang,
Brænde Jætter, Alfer Faurgrenet,
Vaner kalde den Vaand.

THOR KVAD:

Siig mig, Alvis! Ætters Øde
venter jeg, Dverg! at du veed:
hvad hedder Natten, som Nørr fødte,
udi hver en Verden.

ALVIS KVAD:

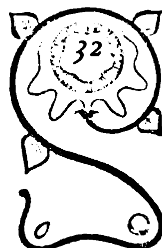
Nat hedder den blandt Mænd og Njol blandt Guder,
de Mægtigste kalde den Maske,
Ulys Jætter, Alfer Søvngammen,
Dverge kalde den Drømme-Dis.

THOR KVAD:

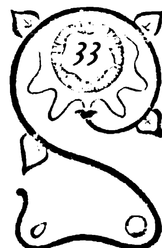
Siig mig, Alvis! Ætters Øde
venter jeg, Dverg! at du veed:
Hvad hedder Sæden, som Slægter saae,
udi hver en Verden.

ALVIS KVAD:

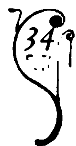
Byg hedder den blandt Mænd og Bar blandt Guder,
Vaner kalde den Væxt,
Æde Jætter, Alfer Drikkestof,
Neier den kaldes i Niflhjem.

THOR KVAD:

Siig mig, Alvis! Ætters Øde
venter jeg, Dverg! at du veed:
hvad hedder Øl, som Ætter drikke,
udi hver en Verden?

ALVIS KVAD:

Øl hedder det blandt Mænd, blandt Aser Bjor,
Vaner kalde det Kraft,
Klar-Drik Jætter, Helboer Mjød,
Suttungs Sønner Sumbel.

THOR KVAD:

I eet Bryst aldrig jeg saae
rigere Rune-Visdom;
med svar Svig jeg kalder dig svegen:
[over dig Dverg, det dages,]
nu skinner Sol i Sal!

SKIRNERS FART

»FREYR, Njords Søn, havde en Dag sat sig paa Hlidskjalv og saae ud over alle Verdner; han saae til Jotunheim og saae der en fager Mø, da hun gik fra sin Faders Hal til Kvindestuen. Deraf fik han stor Hjertekvide. Skirner hed Freyrs Skosvend; Njord bad ham tale med Freyr, og Skade sagde —« — med dette lille Prosastykke indleder Samleren Sangen om Freyrs Kjærlighed til Jættedatteren Gerd, der er saa klar i sin Fortælling, at den fuldstændig taler for sig selv uden at trænge enten til denne Prosaindledning eller til de prosaiske Smaastykker, som Samleren et Par Steder har indskudt. Ligesom det sværmerisk erotiske Indhold, der her for første Gang møder os i Eddaen, saaledes har ogsaa Formen med sine Parallel-Effekter (8—9, 40—42), sine overraskende og uovertræffelige Udtryk for Elskovslængslen og sin ofte høist musikalske Rhytmik et stærkt romantisk Præg, og ofte synes man gjennem Oldsprogets stavrimede Vers at kunne høre den friere Kjæmpevisestrophe klinge.

Indholdet er oprindelig en Naturmythe. Jættelandets blændende Skjønhed, hvis hvide Arme faar Hav og Himmel til at lyse, er Sneen paa Bjærgliderne. Himmelguden Freyr forelsker sig i hende og sender sin Tjener »Lyseren«, hvis Beilen den kjølige Skjønne længe modstaar, men som dog tilsidst forstaar at smelte hendes Hjerte, ganske vist mere med Trudsler om Anvendelse af de frygtelige Kræfter, han er i Besiddelse af, end ved rige Løfter om Solguldet (Æblerne og Ringen Drøpner). Denne Skirner er da Vaaren selv med Solstraalens Sværd og Foraarsvinden til Ganger. Mindst synes Trylleilden at passe, der aabenbart er kommet herover fra en beslægtet romantiseret Natur-Mythe (Svipdag—Sigurd, se Indl. til den følg. Sang); et Vink giver den paafaldende Betegnelse »mørk«; paa Grund af det mythiske Element kan der neppe menes, at det sortner for den, der rider igjennem den (som jeg først oversatte »sortnende«); men der maa tænkes paa et skjult Baals Røgmasser — de mørke Sneskyer, der hænge over Bjærgliden og som Vaarsolen gjennemtrænger og Vinden spreder. — I den udsprungne Foraarslund favnes de Elskende.

SKIRNERS FART.

SKADE KVAD:

1 *Stat op Skirner! gak at søge*
Samtale med Sønnen;
og derom fritte du, hvo der først
vakte den Vises Vrede.

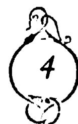
SKIRNER KVAD:

2 *Haarde Ord jeg hented mig vist,*
søgte jeg med Sønnen Samtale,
og derom fritted, hvo der først
vakte den Vises Vrede.

SKIRNER KVAD:

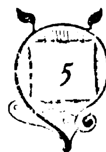
3 *Siig mig Freyr, Folkenes Fyrste!*
og det jeg vide vilde:
Hvi ene du sidder i øde Sal,
o Drot, Dag efter Dag?

FREYR KVAD:

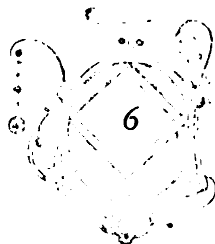
Hvi skal jeg dig sige, du unge Svend!
min svare Sjælekvide?
Alfe-Straale skinner alle Dage,
men paa min Attraa aldrig.

SKIRNER KVAD:

Ei troer jeg Længsel du lider saa svar,
du kan den mig vel melde;
unge var vi sammen i aarle Old,
vi to kan hinanden tro.

FREYR KVAD:

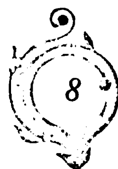
I Gymers Gaarde jeg gange saae
mig elskelig Mø;
Arme lyste, Afglans der stod
udover Hav og Himmel.

Elskeligere Mø har Mand ei mødt
endnu i Ungdoms Dage;
Ingen af Aser og Alfer vil,
at vi tvende træffes.

— — — — — — — — — — — —

SKIRNER KVAD:

Gangeren giv, mig bær' over Galderens
mørke Flagre-Flamme;
dertil det Sværd, sig selv mon svinge
imod Thurse-Trolde.

FREYR KVAD:

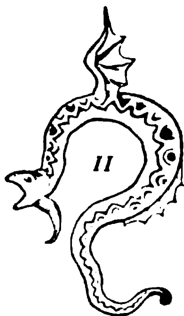

Ganger jeg giver, bær' dig over Galderens
mørke Flagre-Flamme;
dertil det Sværd, sig selv mon svinge,
naar en Helt det haver.

SKIRNER TALTE TIL HESTEN:

Ude er mørkt, maa vi nu fare
fugtige Fjelde over;
baade vi os bjerge eller baade os tager
Jætten den meget mægtige.

Siig mig, Hyrde! som paa Høien sidder
og alle Veie vogter;
hvordan jeg Ord med Ungmøen skifter
for Gymers grumme Hunde.

HYRDEN KVAD:

Hvad heller er du fei eller heden-faren,
Helt paa Heste-Ryg?
aldrig skal du skifte Ord
med Gymers gode Mø.

SKIRNER KVAD:

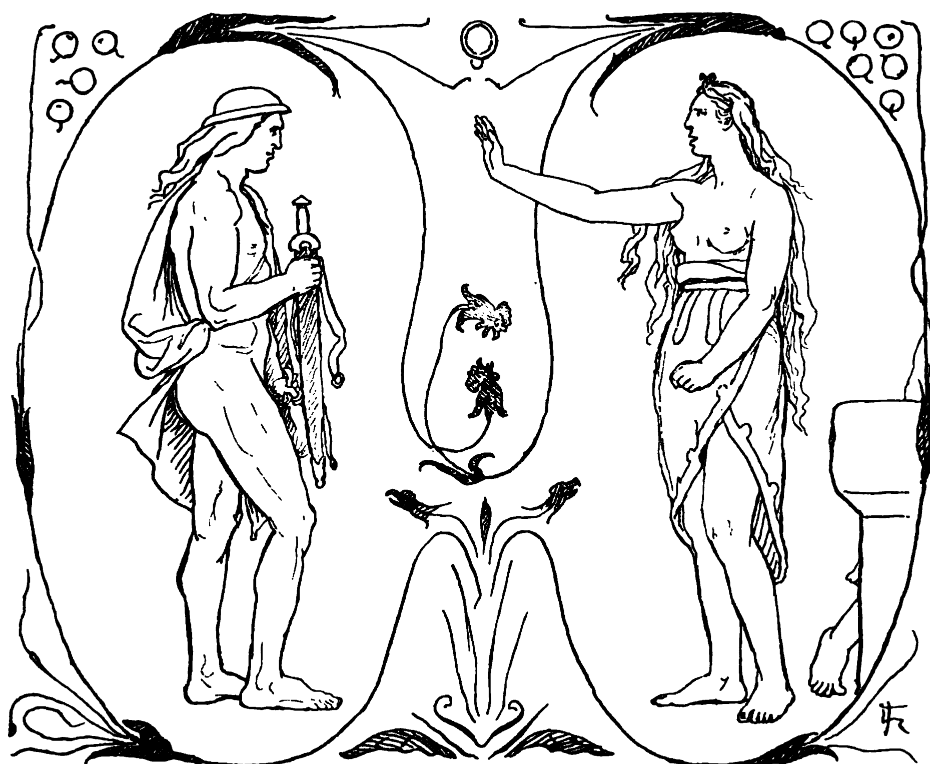
Bedre Kaar end at klynke er der
for den, der med Il er ude;
til eet Døgn blev min Alder skabt
og hele Livet lagt.

GERD KVAD:

Hvad for Larm hører jeg lyde
her i vore Huse?
Jorden ryster, rundt omkring
skjælve Gymers Gaarde.

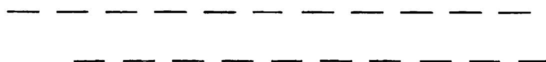

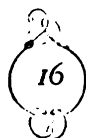

AMBAAT KVAD:

En Helt er her ude, af Hesten stegen,
Gangeren lader han græsse.

GERD KVAD:

Ind byd ham gange udi vor Sal
og drikke den dyre Mjød;
dog det mig aner, at udenfor
staar min Broders Bane.

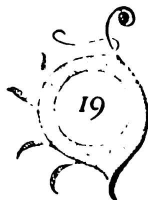
GERD KVAD:

Hvo er det af Alfer eller Asers Sønner
eller af vise Vaner?
hvor kom du ene over knitrende Ild
vor Salsbolig at se?

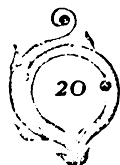

SKIRNER KVAD:

Jeg er Ingen af Alfer eller Asers Sønner
eller af vise Vaner;
dog kom jeg ene over knitrende Ild
jer Salsbolig at se.

Her har jeg elve gyldne Æbler
dem jeg giver dig, Gerd!
Kjærlighed at kjøbe, saa Freyr du kalder
lifligst af Alle der leve.

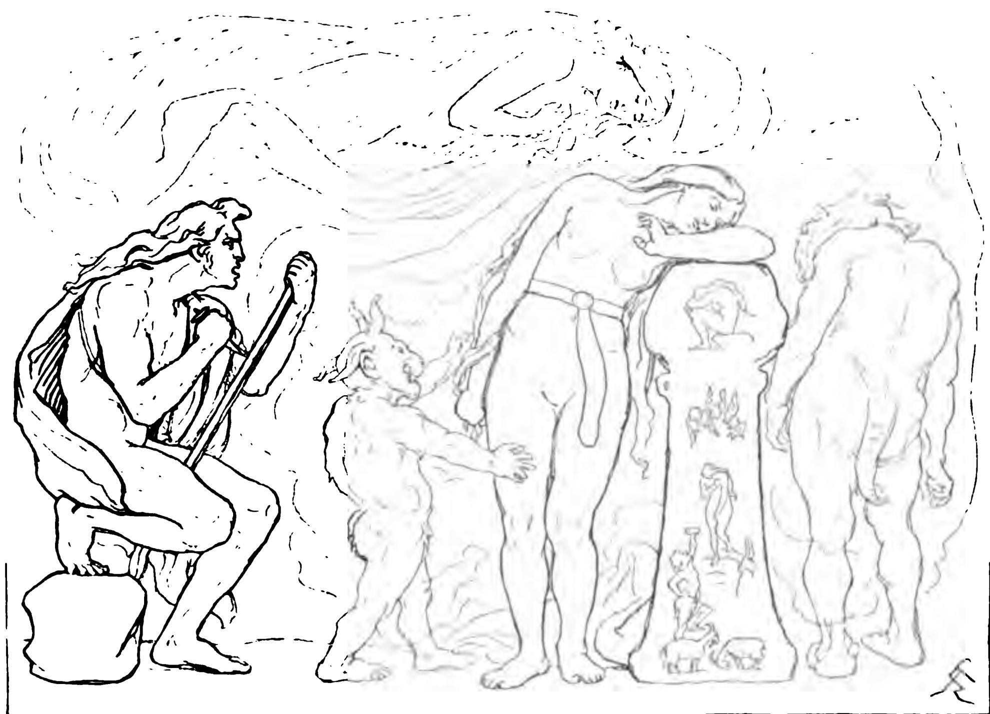

GERD KVAD:

Elve Æbler jeg aldrig tager
for nogen Mands Minde;
saalænge Freyr og jeg mon leve,
kan vi ei sammen komme.

Skirner kvad:

Ring jeg bringer, brændt den blev 21
med Odins unge Søn;
otte af den jævntunge dryppe
i hver niende Nat.

Gerd kvad:

Ring jeg bærer ei, brændtes den end 22
med Odins unge Søn;
Guld er Godtkjøb i Gymers Gaard,
jeg raader for Faders Rigdom.

SKIRNER KVAD:

Ser du det Sværd, rune-skrevet,
her jeg i Haanden har?
Hoved jeg hugger dig Halsen fra,
giver du ei dit Jaord.

GERD KVAD:

Aldrig taaler jeg at tvinges,
nogen Mand at minde;
Vist jeg troer, om Gymer du træffer,
skal I en Strid bestaa.

SKIRNER KVAD:

Ser du det Sværd, rune-skrevet,
her jeg i Haanden har?
for dets Ægge Jætten segner,
vorder fei din Fader.

Med Tryllevaanden slaar jeg dig tam,
mig til Villie, Mø! —
did du gange, hvor ingen Dødelig
ser dig nogensinde.

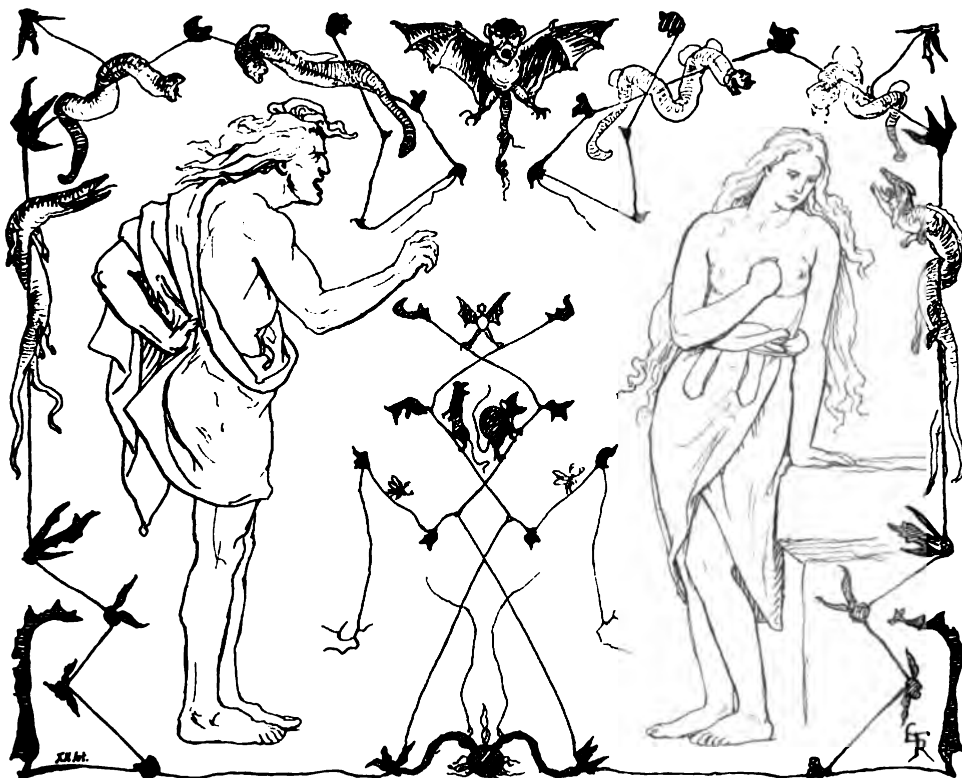

Paa Ørne-Høi du aarle sidder,
henimod Helhjem vendt,
ledere ved Mad end nogen Mand
er ved en slimet Slange!

Et Under vorder du, hvor du kommer,
Hrimner for dig ræddes;
mer vidtspurgt du vorder end Guders Vogter,
glo du fra dit Gjærde!

Trudsel og Blussel, Trældom, Banghed —
Taarer af Trængsler gro!
Sæt dig ned, og sige dig skal jeg
al din Sorg den svare,
den tre-foldige Trængsel.

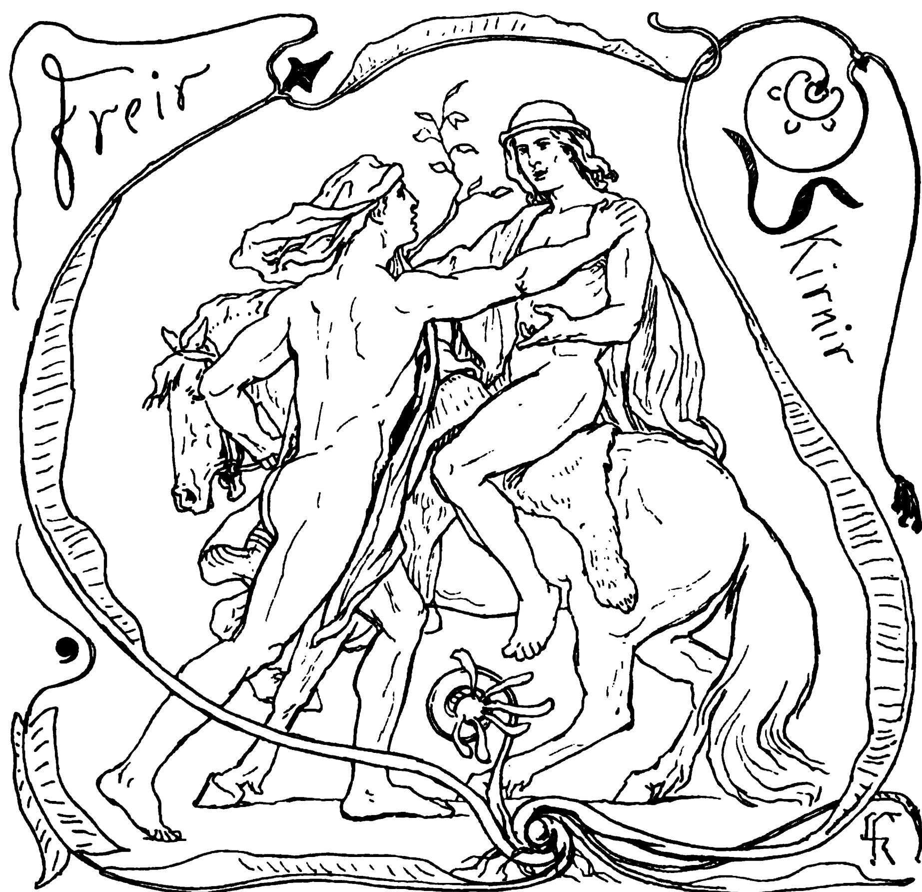
30 *Hver Dag skulle Vætter dig plage*
udi Jætters Gaarde;
Graad i Gave for Gammen faar du
lider med Taarer Trængsel.

31 *Trehovedet Thurse til Mand du tage*
eller ei Husbond have!
[Traa dig betage, Kval dig kvæle!]
Bliv som Tidslen, der sidder trængt
under Udhusets Tag.

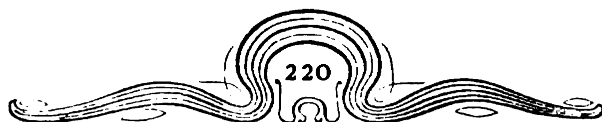
32 *Til Vænget jeg gik, til vædefrisk Træ,*
Ønske-Kvist at kaare: —
— — — — — — — — — — — — —
Ønske-Kvist jeg kaared.

33 *Gram er dig Odin, gram er dig Gudefader,*
dig blive Freyr fjendsk!
du værste Mø! vundet du har
Asers store Afsky!

34 *Hører Jætter, hører Hrimthurser,*
hører Suttungs Sønner!
hvor jeg forbander, hvor jeg forbyder
Møen Mand at glæde,
Møen Mand at nyde.

Hrimgrimner hedder, som have dig skal 35
ved Liggjærdets Led;
Til Thurse-Sal hver Dag du skal
vakle villie-brudt,
vakle villie-løs. —

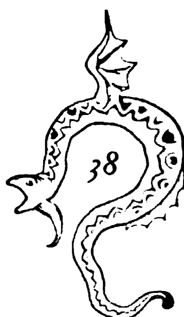

Dér Trællepak ved Træets Rødder
Gedevand dig giver;
anden Drik du aldrig faa
Mø, imod din Villie,
Mø, med min Villie!

Thurs jeg dig rister og Runer trende:
Geilhed, Galskab, Graad;
saa rister jeg af, som jeg risted i,
naar det fornødent gjøres.

GERD KVAD:

Hil dig Svend! hæv Krystalkalken,
fuld af Fortids Mjød!
Dog tænkte jeg ei, at jeg nogen Tid
skulde unde en Van vel.

SKIRNER KVAD:

Mit Ærind maa jeg til Ende røgte,
før jeg rider hjem fra Jætter: —
naar vil du, Gerd! Njord-Sønnen,
den stærke, Stevne unde.

GERD KVAD:

Barre hedder — vi baade veed det —
liden lønlig Lund;
om ni Nætter Njords Søn nyder
Gerds Gammen der.

FREYR KVAD:

Siig det, Skirner, før af du sadler

og gaar et Fjed frem,
hvad du i Jætters Hjem har virket
mig eller dig til Maade.

SKIRNER KVAD:

Barre hedder — vi baade veed det —

liden lønlig Lund,
om ni Nætter Njords Søn nyder
Gerds Gammen der.

FREYR KVAD:

Lang er en Nat, længer tvende;

skal jeg ligge trende i Traa!
ofte en Maaned mindre mig tyktes
end higende Nats Hælvt.

SVIPDAGSMÁL

SVIPDAGSMÁL

VISERNE »Grogalder« og »Fjölsvinnsmál« findes først i Papirhaandskrifter fra anden Halvdel af det 17de Aarhundrede, som alle stamme fra det samme tabte Original; men de have et ægte Oldtidspræg. At de høre sammen er ikke antydet i Haandskrifterne, i enkelte ere de endog skilte ad. Det er Svend Grundtvigs og Bugges Fortjeneste ved Parallelisering med den dansk-svenske Sveidalsvise at have paavist deres Sammenhøring; Fælledstitlen Svipdagsmál skyldes Bugge. For Antagelsen af en enkelt Digter taler — ifølge Sijmons — ogsaa Overensstemmelsen i Stil og Sprogbrug.

Handlingen er da følgende: — Svipdag er af sin onde Stifmoder sendt bort fra sit Hjem for at finde Menglad (ɔ: den Smykkeglade). Han gaar til sin Moders Gravhøi, vækker hende og beder hende om Raad og Hjælp, som hun har lovet ham; thi det er en vanskelig Fart, og han synes at han er for ung til den. Moderen Groa vaagner ved Besværgelsen, kvæder for ham et Galderkvad til Beskyttelse paa Farten og byder ham saa, dristig at tiltræde den farefulde Vandring. Saavidt Grogalder, der løber parallelt med Sveidalsvisen V. 8—17. Visen tilføier, at han ikke kjender den Mø, han søger »i fremmed Land«: hans Stifmoder »har lagt hans Hjerte i Tvang for den han aldrig saae« (det er iøvrig umuligt at bringe Folkevisens to første Stropher, som lægger disse Ord i Munden paa en Jomfru, i Overensstemmelse med Sveidals Ord til Moderen). En meget væsentlig Forskjel er der imidlertid mellem Oldkvadet og Folkevisen, nemlig at den sidste ikke lader Moderen give Sønnen beskyttende Galder men derimod Hesten, der gaar over Hav som over Jord, og det runeristede Sværd, der brænder som et Baal — altsaa det samme, som Skirner fordrer og faar til sin Fart; det er her sikkert den yngre Kjæmpevise, der har bevaret det oprindelige mythiske Element. Grogalders Forfatter er ved Situationen bleven erindret om Vegtamskvide og formodentlig har saa denne Odins-Erindring ført ham til at benytte Rammen til en Efterligning af Odins Runesang i Hávamál. Om Slægtskabet med »Skirners Fart«, der her er tydeligere i Kjæmpevisen end i Oldkvadet, vil der senere blive Tale.

Man har opkastet det Spørgsmaal, om der som tredie Led har existeret en bortkommen Sang, der skildrede Svipdags Eventyr underveis. Der er ikke noget Bestemt, der tyder derpaa, og i alt Fald kunde den — som Sijmons bemærker — ikke godt have været affattet i samme lyriske Versemaal (ljóðaháttr). Hvis der imidlertid skulde have været en saadan, vilde Grogalder derved unægtelig have faaet større Betydning; den manglende Sang maatte da have vist de forskjellige Galdere i Virksomhed.

Fjölsvinnsmál begynder brat med Svipdags Spørgsmaal og forklarer saa i en Parenthes kortetig Situationen (efter Bugges Fortolkning: »Man saae ham (Svipdag) stige op til Risefolkets Bolig«). Vogteren Fjölsvinn vil vise ham bort, men da Svipdag har erfaret, at Menglad boer der, giver han sig til at spørge om Alt, hvad han ser: Gitterporten, Gjærdet, Træet i Gaarden og Hanen i dets Top, de glubske og vagtsomme Hunde samt om et Middel til at lokke dem med, om Borgen, der er omgivet af Ild og siges at skjælve paa »Sværde-Odde«, vistnok en Kjending for »Flammer«, saa at Udtrykket med beundringsværdig Anskuelsesfriskhed skildrer Borgen, der paa sin høie Klippe, ildhegnet som Brynhilds-Klippen, ses umiddelbart over de spidse Flammetunger og gjennem den opstigende Hede viser sig med sitrende Linier, som om den skjælvede eller dreiede sig; videre spørges om Bjerget med den lægebringende Kraft, om Menglads Møer, hvis Navne pege i Retning af velgjørende Virksomhed (Asynjen Eir nævnes som den ypperste Læge) og tilsidst, paa Spørgsmaalet om Menglad har en Mand, erfarer han, at hun venter Svipdag: da giver han sig med stor Bravour tilkjende, Menglad kaldes til, og de Elskende, der har higet mod hinanden uden at kjendes, forenes for at leve bestandig sammen.

Spørgsmaalet, med hvilken Mad Hundene kan lokkes, besvares saaledes, at der er kun een Spise, der mægter det, nemlig et Vingeben af Hanen Vidofner, som sidder i Toppen af det store Træ: for at fælde denne Hane maa man have et Vaaben, der ligger i et Skrin, lukket med ni Tryllelaase, i Gygen Sinmaras Eie; for at faa fat i den maa man derfor vinde Sinmara, hvilket kun kan ske derved, at man bringer hende en leformet Svingfjer af Vidofners Vinge. Denne Cirkel er altsaa kun en Gaade-Omskrivning for Svaret, at det ikke er muligt for Nogen at lokke Hundene og slippe ind. — Svipdag selv derimod kan rolig gaa ind, thi saasnart han giver sig tilkjende, hilse Hundene ham logrende, ligesom i Kjæmpevisen »Løven og den vilde Bjørn de fulde den Herre til Fod.«

I Stedet for Portvogteren Fjølsvinn har Kjæmpevisen en Hyrde, der »driver Fæ til Vand«, hvilket atter erindrer om »Skirners Fart«, medens Oldkvadets Fjølsvinn minder om Hárbard lige indtil Navnet, da de hver bære et af Odins Tilnavne. Med Undtagelse af Ilden om Borgen og Hanen Vidofner finde

vi de samme Elementer »Planker af haarde Jærn« (Gjærdet), Porten af Staal (Gitret), Løven og den vilde Bjørn (Hundene) og den grønne Lind (Træet) og endelig Borgen selv, der er af graa Marmelsten; Bjerget er forsvundet paa Grund af den realistiske Lokalisering i et Sletteland og erstattet af Havet. Den mythiske Betydning af disse Elementer er, som ventelig, i Kjæmpevisen fordunklet, men skinner i Oldkvadet endnu tydelig igjennem, om end ikke saa klart, at de samle sig til et fuldstændigt Billed. Mest iøinefaldende er Træet Mimameid, der breder Kronen over alle Lande, og om hvilket Faa veed, hvor det rinder af Rode; saavel Navn som Beskrivelse passer fuldkomment paa Yggdrasil, og saaledes er det ogsaa allerede opfattet af den, der har givet Hávamál dets nuværende Form (der til »Runesangens« første Vers indskyder »paa det Træ, om hvilket Faa vide, hvor det af Rode rinder«). I Gitret gjenkjender man Valhalsgitret, om hvilket »Faa vide, hvordan det i Laas er lukket« — dog behøver der ikke her, som i det Foregaaende at være Identitet, men kun Analogi. Gjærdet, som Fjölsvinn selv har dannet af Lerjættens Lemmer, minder om selve Verdensbygningen, som Odin og hans Brødre dannede af Ymirs Lemmer. Af Hundene har den ene Navn fælleds med den ene af Odins Ulve og den anden et ensbetydende Navn, medens den gyldne Hane Vidofner ved sit Sæde i Toppen af Mimameid ligner Ørnen i Yggdrasil, men iøvrig er nærbeslægtet med Gudernes Hane, Gyldenkam. I det Træk stemme disse Enkeltheder overens, at de alle lede os bort fra en virkelig, menneskelig Bolig og føre os til en Gudeborg.

Og nu selve Hovedpersonerne: — Allerede den oftere fremhævede Sammenhæng mellem vort Kvad og Skirners Fart samt Sigurds Flammeridt leder Tanken hen paa Freyr, og paa denne Lysgud passer ogsaa Svipdags Faders Navn »den Solskinnende« saavel som hans eget: »den der fremskynder Dagen«. Hans Brud hensættes her i Jættehjem, hvilket utvivlsomt netop er en Reminiscens fra »Skirners Fart«, hvorved hun paralleliseres med Gerd. Men ligesom hun i sit Følge har en Asynje (Eir), saaledes optræder hun selv, og betegnes ved sin Gudeborgs Omgivelser, som Gudinde, og Navnet »Menglad« (den Smykkeglade) peger paa Freya med hendes Attribut Brisingamen. Derimod tyder det paa en iøvrig ogsaa ellers forekommende Forvexling med Friggs Funktioner, at hun er Lægedomsgudinde, navnlig for Kvinder, der blive karske blot af at bestige hendes Bjerg — Kundskab til lægende Urter var en af den germanske Husmoders Hoveddyder — og Fødselsgudinde; thi et Par indskudte Stropher, som ganske vist falde udenfor Digtets Bevægelseslinie men neppe udenfor dets mythiske Tankekreds, berette, at Mimameids Olden havde forløsende Kraft for Kvinder i Barnsnød. Men ved disse Træk falder atter hendes Lighed med Brynhild i Øinene (Sigrdrifumál 11 og 9) — et nyt Vidnesbyrd om de mange sarte Traade, der forbinde disse tre

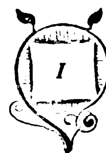
nordiske Natur- og Elskovs-Myther. Herhen hører — som alt bemærket — ogsaa, at hendes Bolig, trods alle Himmelborgens Tegn, tænkes beliggende i Risehjem, og at hendes Vogter Fjølsvinn er Jætte (»den spydgjæve Jætte« Grogaldr 14 maa sigte til Fj., hvis man ikke vil antage Hypothesen om en bortfalden Reise-Sang.) At Freyr og Freya her ikke optræde som Broder og Søster men som Brudgom og Brud volder ingen mythologisk Vanskelighed.

I Fjølsvinn, som har givet Kvadet Navn, er det vel rigtigst kun at se Borgvogteren; at han har et af Odins Navne (den Megetvidende) og minder om Hárbard, kan bero paa hans Rolle og paa den lignende Situation. Men umuligt er det vel heller ikke, at der kan ligge en mythisk Betydning deri, som dog nu neppe længer er gjennemsigtig; at han har bygget Gjærdet af en Lerrises Lemmer tyder dog stærkt paa den oprindelige Guddommelighed.

Ved Forbindelsen med Freyr-Gerda Mythen og med Sigurd-Brynhild Mythen er Kvadets Naturbillede i det Væsentlige givet. Medens man i den første utvivlsomt har en Foraarsmythe, ere de to andre snarere at opfatte som Solopgangsmyther: naar Naturen efter Natten vaagner til nyt Liv, er det de ensomme, høie Bjergtinder, som først vækkes af Solguden og ligesom befries af en tvungen Dvale, og de opstigende Taager gjennemildnede af de første Solstraaler, synes da at hegne dem med et bølgende Flammehav.

GROGALDER

SVIPDAG KVAD:

Vaagn op, Groa! du gode, vaagn!
jeg vækker dig ved Dødens Døre:
om du mindes, at mig du bød
til Grav-Dyssen at drage.

GROA KVAD:

Hvad attraar du, eneste Søn!
hvad Nød monne dig nage?
da din Moder du kalder, som til Muld er kommen
og er fra Folkehjem fjern.

SVIPDAG KVAD:

Ledt Tavlebord stilled mig den trædske Viv,
som min Fader favned,
da hun bød mig gaa, hvor jeg Gang ei veed,
Menglad imøde.

GROA KVAD:

Lang er Fart, lange er Farveie,
lang er Mands Længsel;
om saa vorder, at din Villie du faar,
Skuld raader hvad sker.

SVIPDAG KVAD:

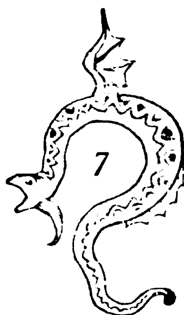

Galdere gal mig, som gode er,
bjerg du dit Barn, Moder!
paa Veien gaar jeg til Grunde ellers,
jeg synes mig for ung en Svend.

GROA KVAD:

Den første jeg galer, som fuldgod de kalde,
den gol for Rane Rind:
at du fra Skulder Tyngslen skyder;
led du selv dig selv.

Den anden jeg galer, hvis uden Fryd
du flakker paa vilde Veie:
Urds Beskyttelse skjærme dig skal,
hvor du paa Vandring er.

Den tredje jeg galer, om truende Fosse
strømme dig til Livs Forlis:
Horn og Rud falde heden til Hel
og mindske deres Magt for dig.

Den fjerde jeg galer, om Fjender dig møde
gramme paa Galgevei:
deres Hu skal til Haande dig gaa
til Fred deres Sind stemmes.

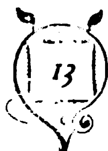
Den femte jeg galer, om Fjedre bringes 10
at lægge dine Lemmer krumme:
Løsegalder for dit Ledemod —
da springe Lænker af Lemmer.

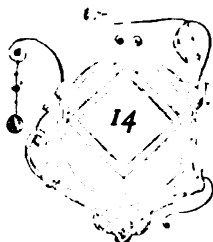
Den sjette jeg galer, om paa Sø du kommer 11
vildere end Vikinger vide:
Luft og Bølge for din Baad sig lægge
og lade dig i Fred fare.

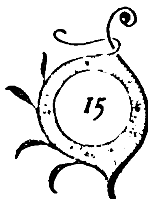
Den syvende jeg galer, om du hjem-søges
af Frost paa høie Fjelde:
ei Døds-Kulde dit Kjød fortærer,
intet Lem mister dit Legem.

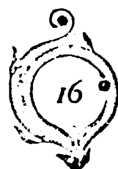
Den ottende jeg galer, om du overfaldes
af Mulm paa mørke Veie:
at lidet Men monne dig voldes
af død Kristen-Kvind.

Den niende jeg galer, naar du med spydgjæv
Jætte kommer i Ordstrid:
Mæle og Mandevid monne du fuldtop
have i Hu og Hjerte.

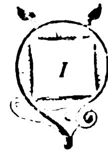
Far du nu did, hvor Farer true,
og monne dig Men ei hindre:
paa jordfast Sten jeg stod inden Døre,
mens jeg dig Galdere gol.

Moder-Tale tage du nu mod
og lade den i Brystet bo;
mangelund Held skal du have i Livet,
om mine Ord du mindes.

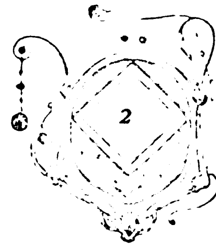
Fjölsvinns Mål

SVIPDAG KVAD:

Hvad er det for Trold, som tøver ved Forgaard
og flakker om ved Flammen?
— Udenfor Gaarden saaes han at gaa
op imod Thursers Tilflugt. —

FJØLSVINN KVAD:

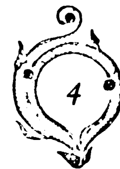
Hvad søger du, og hvad ser du efter?
hvad vil du Venneløse vide?
ad vaade Veie vandre du heden,
ei faar du her, Landstryger, Ly!

SVIPDAG KVAD:

Hvad er det for Trold som ved Forgaard tøver
og ei byder Vandreren Velkomst?
Ei godt Rygte giver dig Nogen
pak du dig hurtigst heden.

FJØLSVINN KVAD:

Fjølsvinn jeg kaldes, Kløgt jeg eier,
dog ødsler jeg ei med Maden;
inden Gaarde du aldrig kommer,
flak du fuglefri om!

SVIPDAG KVAD:

Ugjerne vende Øine sig bort,
hvor de faa Skjønt at skue;
Gaarde gløde om Guldsale,
her var det Lyst at leve.

FJØLSVINN KVAD:

Siig mig af hvem, Svend! du avledes
og hvilken Æt du er af.

SVIPDAG KVAD:

Vindkold jeg hedder, Vaarkold var min Fader
og hans Fader Helkold.

Siig mig, Fjølsvinn! hvad jeg fritter om
og jeg vide vilde:
hvo hersker vel og raader her
for Gods og gyldne Sale?

FJØLSVINN KVAD:

Menglad hun hedder, hendes Moder
ægted Svafrthorens Søn;
hun mon herske og raade her
for Gods og gyldne Sale.

SVIPDAG KVAD:

Siig mig, Fjølsvinn! hvad jeg fritter om
og jeg vide vilde:
hvad hedder Gitteret? ei blandt Guder
farligere der findes.

Fjølsvinn kvad:

Thrymgjæld det hedder, det danned trende 10
Sønner af Solblinde;
med Fjedre fast fanges den Fremmede,
om han af Led det løfter.

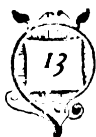
Svipdag kvad:

Siig mig, Fjølsvinn! hvad jeg fritter om 11
og jeg vide vilde:
hvad hedder Gjærdet? ei blandt Guder
farligere der findes.

FJØLSVINN KVAD:

Gjæstaabner det hedder, jeg gjorde det ganske
af Leirbrimes Lemmer;
saa jeg det støtted, at staa det skal
altid mens Ætter leve.

SVIPDAG KVAD:

Siig mig, Fjølsvinn! hvad jeg fritter om
og jeg vide vilde:
hvad hedder det Træ, som Kronen breder
ud over alle Lande?

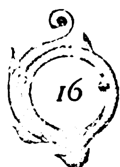
FJØLSVINN KVAD:

Hedder Mimameid, ei veed Mange,
hvor det af Rode rinder;
hvordan det fælles de Færreste ane,
ei Ild ei Øxe det bider.

SVIPDAG KVAD:

Siig mig, Fjølsvinn! hvad jeg fritter om
og jeg vide vilde:
hvad Hanen hedder i høien Top
glødende helt af Guld?

FJØLSVINN KVAD:

Vidofner han hedder, vidt lysende
kroer han sig paa Mimameids Kvist;
saare tunge Sorger han volder
Surt og Sinmara.

SVIPDAG KVAD:

Siig mig, Fjølsvinn! hvad jeg fritter om 17
og jeg vide vilde:
hvad hedde de Hunde, der halsende om
foran Gaarden fare.

FJØLSVINN KVAD:

Gifr hedder en og Gere den anden, 18
om du det vide vil;
stærke Vægtere stedse paa Vagt,
indtil Magterne mødes.

SVIPDAG KVAD:

Siig mig, Fjølsvinn! hvad jeg fritter om 19
og jeg vide vilde:
om nogen Mand monne ind komme,
medens de Stridbare sove.

FJØLSVINN KVAD:

20 *Vexelsøvn var dem givet,*
siden til Vagt de valgtes;
en sover om Nat, en anden ved Dag,
ei baader det ind at bryde.

SVIPDAG KVAD:

21 *Siig mig, Fjølsvinn! hvad jeg fritter om*
og jeg vide vilde:
er der nogen Mad, en Mand kan dem give,
og slippe ind, mens de æde.

FJØLSVINN KVAD:

22 *Vingeben to Vidofner haver,*
om du det vide vil;
det er den Mad, en Mand kan dem give,
og slippe ind, mens de æde.

SVIPDAG KVAD:

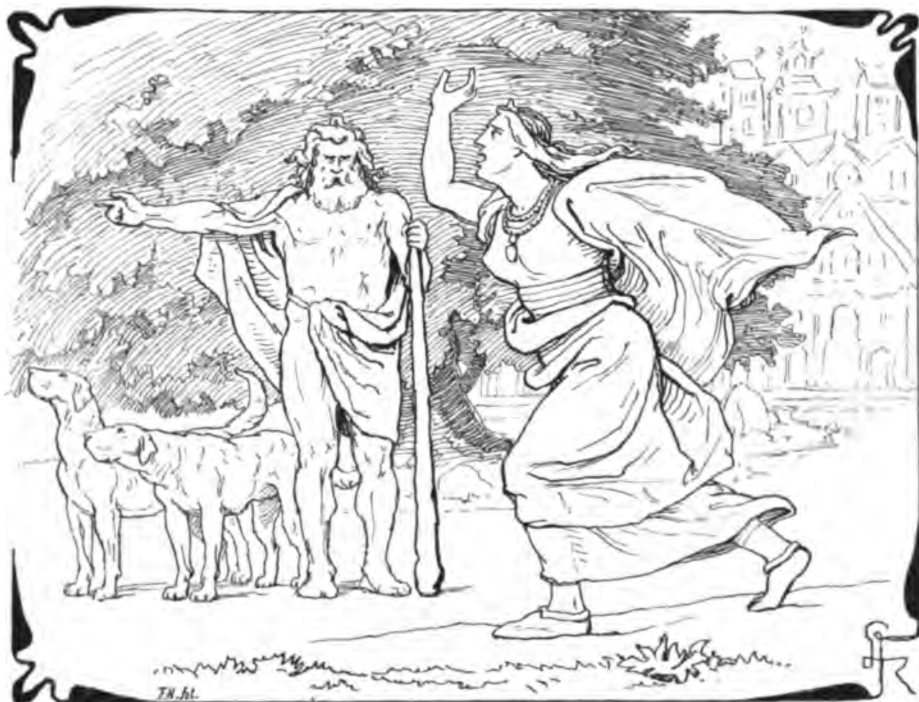
23 *Siig mig, Fjølsvinn! hvad jeg fritter om*
og jeg vide vilde:
er der et Vaaben, for hvilket Vidofner
segner til Hels Sale?

FJØLSVINN KVAD:

24 *Lævaten det hedder, som Lopt med Runer*
laved for neden Liggjærdet;
i Segjarns Kar ligger det hos Sinmora,
ni Njord-Laase lukke.

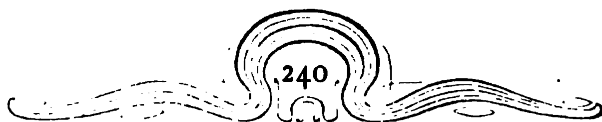
SVIPDAG KVAD:

Siig mig, Fjølsvinn! hvad jeg fritter om 25
og jeg vide vilde:
kommer den tilbage, som did farer
og vil den Ten tage?

FJØLSVINN KVAD:

Den kommer tilbage, som did farer 26
og vil den Ten tage,
om han fører med, hvad Faa eie,
til det lysende Lers Dis.

SVIPDAG KVAD:

27 *Siig mig, Fjølsvinn! hvad jeg fritter om*
og jeg vide vilde:
er der en Skat, Mænd kan sig skaffe
og gjøre Gygen glad?

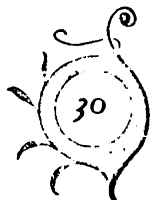
FJØLSVINN KVAD:

28 *Den blinkende Le under Kappen bring,*
i Vidofners Vinge sidder,
og ræk Sinmara, før hun er rede
at give dig Vaabnet til Værge.

SVIPDAG KVAD:

29 *Siig mig, Fjølsvinn! hvad jeg fritter om*
og jeg vide vilde:
hvad den Sal hedder, der hegnet er
med legende Galder-Lue?

FJØLSVINN KVAD:

30 *Lyr den hedder, og længe den maa*
svæve paa Sværds-Odde;
Frasagn monne Mennesker kun
om den Hal høre.

SVIPDAG KVAD:

31 *Siig mig, Fjølsvinn! hvad jeg fritter om*
og jeg vide vilde:
hvo blandt Guder har inden Gaarde
bygget hvad skjønt jeg skuer?

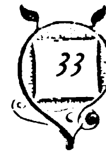

Fjølsvinn kvad:

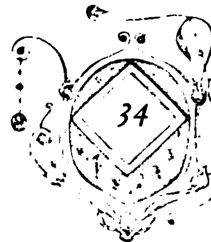
Une og Ire, Bare og Jare,
Var og Vegdrasel,
Dore, Ore, Delling, med dem var
den lemme-skjælvende Loke.

Svipdag kvad:

Siig mig, Fjølsvinn! hvad jeg fritter om
og jeg vide vilde:
hvad Bjerget hedder, hvor Bruden jeg ser,
den vidtnavnkundige, hvile?

Fjølsvinn kvad:

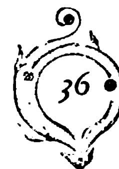
Lyfjabjerg det hedder, og længe var det
Syges og Saaredes Hjelp:
er end en Viv aldrig saa syg,
karsk derop hun klatrer.

Svipdag kvad:

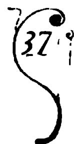
Siig mig, Fjølsvinn! hvad jeg fritter om
og gjerne vide vilde:
hvad hedde de Mø'r, for Menglads Knæ
sidde endrægtig sammen?

Fjølsvinn kvad:

Hlif hedder een, den anden Hlifthrasa,
den tredje Thjodvara,
Bjørt og Bleg, Blid og Frid
Eir og Aurboda.

Svipdag kvad:

Siig mig, Fjølsvinn! hvad jeg fritter om
og gjerne vide vilde:
bjerge de dem, der bloter til dem,
om han af Trængsler trues?

Fjølsvinn kvad:

Hver en Sommer blotes til dem
paa indviet Offersted:
aldrig saa haardt en Helt betrænges,
de kan ham af Faren frelse.

Svipdag kvad:

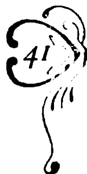
Siig mig, Fjølsvinn! hvad jeg fritter om
og gjerne vide vilde:
er der ingen Mand monne i Menglads
søde Arme sove?

Fjølsvinn kvad:

Ei findes Mand, monne i Menglads
søde Arme sove,
foruden Svipdag, ham sollys Mø
blev til Brud lovet.

Svipdag kvad:

Slaa Porten op! gjør Plads for mig!
her kan du Svipdag se!
dog gaa at vide, om Godvillie
Menglad monne mig unde.

FJØLSVINN KVAD:

Hør du, Menglad! en Mand er kommen,
gak din Gjæst at se!
Hundene hilse, Hus er oplukket,
jeg troer, det er Svipdag selv. 42

MENGLAD KVAD:

Grumme Ravne skal i høien Galge
rive dig Øinene ud,
hvis slet du lyver, at langveis kom
den Svend til Salene mine. 43

Hveden foer du? hveden færdedes du?
hvad hedder du i dit Hus?
af Æt og Navn skjal jeg Jærtegn nemme,
om jeg blev dig til Brud lovet.

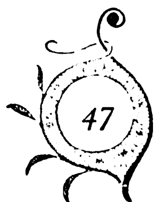
SVIPDAG KVAD:

Svipdag jeg hedder, Solbjart hed Fader
deden foer jeg ad vindkolde Veie;
Urds Ord kan Ingen modstaa,
om end uden Skjel det skikkedes.

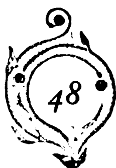

MENGLAD KVAD:

Vær velkommen! min Villie er sket,
kort lader Kysset vente;
længst Savnet er kjærest Syn,
naar En en Anden elsker.

Længe jeg sad paa Lyfjabjerg,
bied dig Døgn og Dage;
nu er vundet hvad jeg vented;
at du kom, Helt! til min Hal.

Traa jeg havde og har til din Favn,
og du til mig at minde;
nu er det sandt, at sammen vi skal
leve vore Aar til Ende.

Sangen om Rig

RIGSÞULA, Sangen om Rig, har aabenbart til Formaal at fremstille de forskjellige germanske Stænder, de Ufrie, de Frie og de Ædle, der allerede findes hos Tacitus, som beroende paa guddommelig Indstiftelse, og paa Grundlag af denne Underbygning at forherlige Kongemagten som den sidste og ypperste Blomst af de Ædles Krigerliv. Ved Parrenes Navne (Oldefader og Oldemoder — Bedstefader og Bedstemoder — Fader og Moder) betegnes aabenbart forskjellige Tidsaldre, saa at der heri ligger en ret mærkelig Udviklingstanke: først var alle Jordens Beboere som de nuværende Trælle, senere kom Bondestanden, tilsidst udviklede Krigerstanden sig. — Dens bevidst symmetriske Form med de smukke Parallel-Virkninger tyder paa en relativ sen Tid, og man tager vel neppe feil ved at antage, at den er digtet af en Hofskjald; Slutningen kunde pege paa Danmark som Affattelsesstedet.

Hovedpersonen Rig optræder i Vandrerens Skikkelse ganske som Odin, og man vilde ikke tage i Betænkning at betragte Rig som et af dennes mange Tilnavne, hvis ikke et Par Prosalinier oplyste, at Rig var Heimdal, hvem man ikke er vant at tænke sig som »gangende«, men tvertimod som staaende paa Regnbuebroen — »med vaad Ryg« tilføier Loke. Men det første Vers af Völuspá understøtter Indledningen ved at kalde alle Slægter »Heimdals Sønner, store og smaa« og viser saaledes tillige Sagnets Ælde. Modsigelsen løses derved, at Heimdal (»den over Verden lysende«) og Odin, Vindguden, oprindelig ere Hypostaser af den urgermanske Himmelgud Tivaz, medens deres specielle Roller som Gudernes Vogter og Gudernes Fader og Øverste skyldes den senere differentierende Mythedannelse.

De forskjellige Udfyldninger og Omsætninger, som Sijmons (væsentlig efter Bugges og Grundtvigs Bemærkninger) dels har optaget dels antydet, anser jeg for at være saa utvivlsomt rigtige og tillige saa vigtige for Digtets Virkning, at jeg ikke har betænkt mig paa at følge dem. Navnlig hører herhen Omsætningen af V. 49—50 til Slutningen (i Hndskr. efter V. 36, om Jarl). Dette Fragment viser os da Rigs Sønnesøn, Jarls Søn, Kon, i hvis Navn allerede

Kongetitlen skimtes (Konr ungr, V. 44, 47 — konungr) paa Hærtog mod Dan og Danp. Den første nævner Saxo som Konge (dog uden Titel) af Danmark, der fik sit Navn efter ham, den anden nævnes i Atlakviða 5 som rig paa Gaarde, og i Forbindelse med ham nævnes »den berømte Skov som Mænd kalde Mørkvid«, jvf. myrkvan við i Slutningen af vort Kvad (49, 3; efter Snorre skulde han være en Søn af Rig (Kons Tilnavn), den Første, der kaldtes Konge i Danmark. Utvivlsomt gaar altsaa Digtets Slutning ud paa at sætte Kon i Forbindelse med den danske Old-Kongeslægt — først, som det synes, i Krigsforhold, som dog hos Nordboerne ofte var Indledning til Fostbroderskab og Besvogring.

Det er netop i denne Retning, at et Par Fragmenter med tilstrækkelig Tydelighed peger, — hvad man ganske vist ikke kunde ane, den Gang de ligesom 49—50 befandt sig paa urette Sted. Linierne »Klarere Bryn, lysere Bryst, hvidere Hals end Vintersne« — her V. 48 — findes i Texten efter V. 28, der herved blev en sexliniet Vise; allerede herved røbede de deres Uægthed, navnlig da Skildringen af Salsfruen ifølge Kvadets hele strenge Parallelisme ikke kunde optage to Viser. Nærmest laa det da at antage, at disse Linier hørte til den tabte Slutning; men Bugge hensatte dem efter V. 47 som to Linier af det sidste Vers af Fuglens Sang, og Rigtigheden af denne Kombination synes mig aldeles utvivlsom. Indførelsen af Fuglestemmen tyder paa et vigtigt nyt Moment, og dette kan ifølge hele Kvadets Gang næppe gaa ud paa andet end paa at skaffe Kon en Hustru; efter at have sunget om Dan og Danps Rigdom og Tapperhed har da Fuglen i de to første Linier af V. 48 sunget om deres Søster (eller Datter), prist hendes Skjønhed og maaske ogsaa nævnet hendes Navn; ganske paa samme Maade se vi jo i Fafnesmál Fuglene vise Sigurd Vei til Brynhild og Gudrun. Og for at Udfaldet ikke skulde være tvivlsomt, havde Linien »bygged sammen, bytted Ringe« forstukket sig i V. 23, hvorfra allerede Sv. Grundtvigs kritiske Blik forviste den; utvivlsomt har Bugge Ret i, at den hører til Slutningen, der altsaa har handlet om Kons Bryllup med en dansk Jomfru, en Søster til Dan og Danp eller en Datter af en af dem. — Den episke Bredde, som Kvadet tager efter Kons Fremtræden, viser, at han er Hovedhelten, saa at ved hans Bryllup den passende Afslutning var naaet. Hele denne Bugges Reconstruction af Rigsþulas Slutning hører til det Genialeste paa Textkritikkens Omraade og bærer i en sjelden Grad Sikkerhedens Præg.

——— —— —

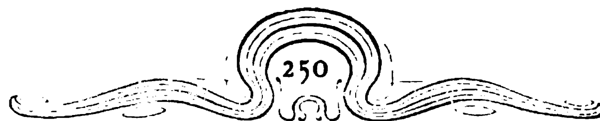
SANGEN OM RIG.

Fordum gik ad grønne Stier
hin kloge As stærk og aldrende,
rask og rørig Rig vandrende
— — — — — — — — — — —

Videre gik han midt ad Veien,
kom til et Hus, helt lukt var Dør;
ind han traadte Ild var paa Gulv,
graa Ægtefolk ved Arnen sad.

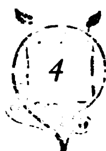

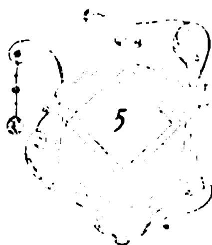
— — — — · — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
Ae og Edda med Old-Kappe.

Vel kunde Rig Raad dem give,
midt paa Bænken mon han sig sætte,
og Salens Folk til begge Sider.

Flux tog Edda Grovbrødet frem,
tungt og tykt, tæt af Avner;
derpaa hun satte paa Disken frem,
Saad i Bolle paa Bord hun bar.

Vel kunde Rig Raad dem sige,
reiste sig saa rede at sove;
midt paa Leiet lagde han sig,
og Salens Folk til begge Sider.

Trende Nætter han tøved der,
gik saa videre midt ad Veien;
mon nu lide Maaneder ni.

Barn fik Edda med Vand det østes
svøbtes i Hør — — — — — —
Træl han kaldtes — — — — — —
— — — — — — — — — —

Var paa Haanden Huden rynket; 8
Knokkel-Knoer — — — — — —
Ansigtet fult, Fingre tykke,
lange Hæle, ludende Ryg.

Tog til at voxe og vel trives, 9
og derefter at øve Kraft:
Bast at binde, Byrder gjøre,
bar Ris til Hus den hele Dag.

Til Gaarde kom en Fod-Gængerske 10
— — — — — — — — — —
med saare Saaler og solbrændt Arm,
nedbøiet Næse, Tir ved Navn.

11 *Midt paa Bænken mon hun sig sætte,*
og Husets Søn hos hende sad;
Træl og Tir tidlig og sent
snakked og hvisked og Seng sig redte.

12 *Børn de avled, boede i Gammen;*
de hed, troer jeg, Hreimr og Fjosner,
Klurr og Klegge, Kefser, Fulner
Drumb, Digralde, Dröt og Hösver.

13 *Døtre var der: Drumba og Kumba,*
Økkvenkalfa og Arennefja,
Ysja og Ambaat, Eikentjasna;
deden er kommen Trællenes Kuld.

Videre gik Rig ad Veie lige, 14
kom til en Hal; paa Klem stod Dør;
ind han traadte, Ild var paa Gulv;
Afe og Amma aatte det Hus.

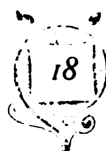
Parret sad der og sysled flittig; 15
Manden snitted Stok til Væven;
pleiet var Skjæg og Pandehaar;
Koften passed, Kiste var paa Gulv.

Konen sad der og svang sin Rok,
de vævre Arme til Vadmel spandt;
Hovedsæt bar hun og Brystdug fin,
Klæde om Hals, Hærde-Knapper.

Vel kunde Rig Raad dem give,
midt paa Bænken mon han sig sætte,
og Salens Folk til begge Sider.

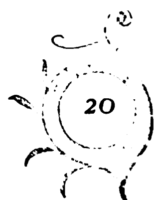

Da tog Amma — — — — — —
— — — — — — — — — —

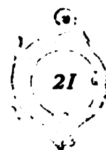
fulde Fade frem hun satte
en sødet Kalv var bedste Kost.

Vel kunde Rig Raad dem sige,
reiste sig saa rede at sove;
midt paa Leiet lagde han sig,
og Salens Folk til begge Sider.

Trende Nætter han tøved der;
gik saa videre midt ad Veien;
mon nu lide Maaneder ni.

Barn fik Amma med Vand det østes;
Karl de kaldte det, Konen svøbte det,
rødmusset Ansigt, Øinene spilled,

— — — — — — — — — —

* * *

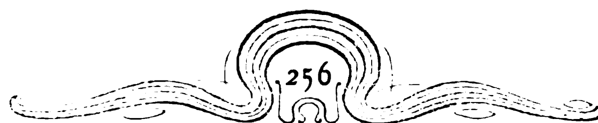
Tog til at voxe og vel trives; 22
Stude han tæmmed og smeded Plov,
tømred Huse og tækked Lader,
laved Kjærrer og kjørte Plov.

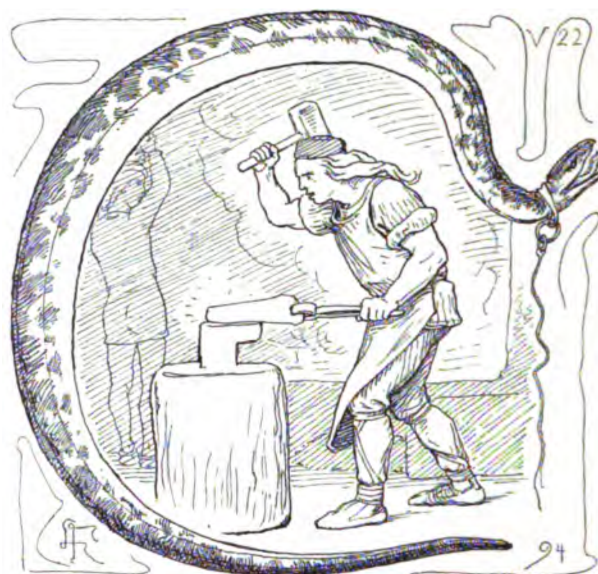

V: 22

Hjem de kjørte gjede-kjortlet 23
nøgle-klingrende Viv til Karl.
Snør hun hedte, sad under Lin,
Lagner de bredte, Bo de fæsted.

Børn de avled, bygged i Gammen: 24
hed Hal og Dreng, Høld, Thegn og Smed,
Bred og Bonde, Bundenskægge,
Bue og Bodde, Bratskjæg og Seggr.

25 *Endnu hed de med andre Navne:*
Snot, Brud, Svanne, Svarre, Sprakke,
Fljod, Sprund og Viv, Feima, Ristell:
Deden er komne, Karlenes Ætter.

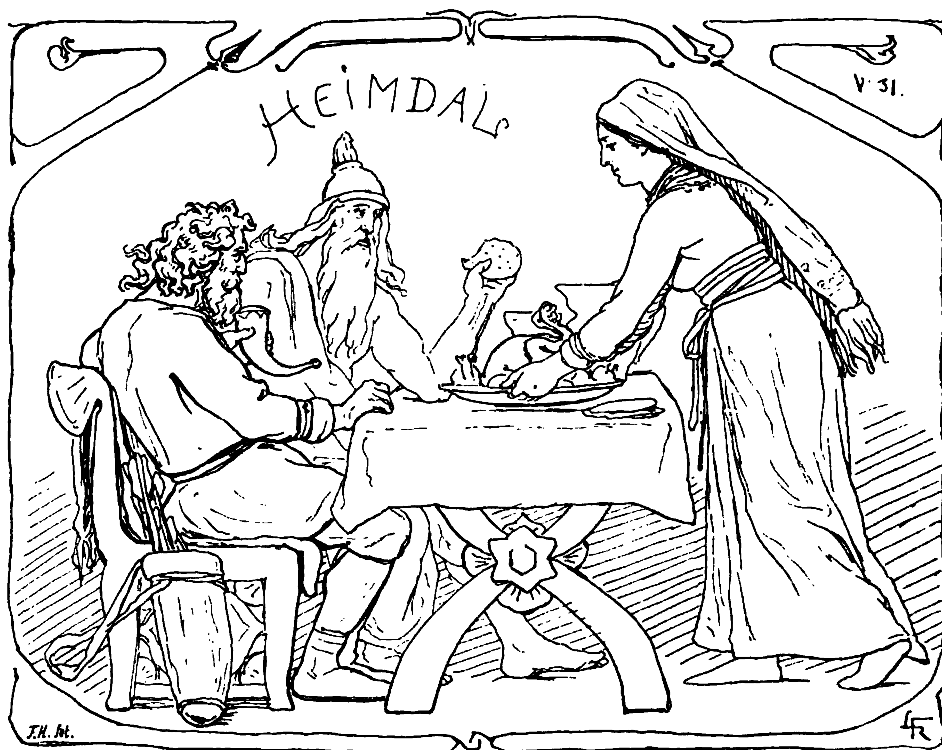

Deden gik Rig ad rette Veje, 26
kom til en Sal med Dør mod Syd;
aaben stod den, Ring var i Stolpen,
gik han da ind, Gulvet var strøet.

Et Par sad der, saae paa hinanden, 27
Fader og Moder, Fingrene leged,
Husfader sad og snoede Streng,
Bue han bøied, Odde skjæfted.

28 *Og Sals-Fruen saae paa sin Arm,*
strøg paa Linet, strammed Ærmet;
Kappen stritted, Smykke paa Bryst,
Blaafarvet Særk og Silke-Slæb.

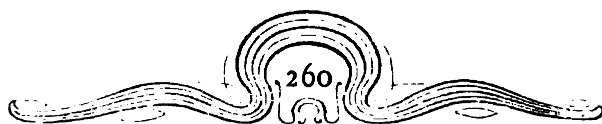
29 *Vel kunde Rig Raad dem sige;*
midt paa Bænken mon han sig sætte,
og Salens Folk til begge Sider.

Da tog Moder mønstret Dug, 30
hør-hvid, og Disk dermed dækked;
tog hun dernæst tynde Leve
hvede-hvid', og Dug dermed dækked.

Satte sølverne Skaale paa Bord, 31
skinnende Flesk, stegte Fugle,
kostelige Kalke, Kander med Vin; —
drak de og talte, mens Dagen led.

Vel kunde Rig Raad dem give; 32
reiste sig saa, redte Leiet;
midt paa Leiet lagde han sig,
og Salens Folk til begge Sider.

Trende Nætter han tøved der,
gik saa videre midt ad Veien;
mon nu lide Maaneder ni.

Svend fik Moder, svøbte i Silke,
øste med Vand, Jarl ham kaldte;
bleg var Lokken, lys var Kinden,
hvasse som Orme Øinene var.

Voxte nu Jarl i Hjemmet der,
Skjold han rysted, snoede Strenge,
Spyd han slynged, Spæret han svang,
hidsed Hunde og Heste red.

Fra Skov-Randen Rig kom gangende,
Rig kom gangende, Runer ham lærte,
gav ham sit Navn, nævnte ham Søn,
bød ham eie Odelsgrunde.

Ene han raaded for atten Boer,
Guld han skifted, gav til Alle:
herlige Smykker, smækkre Heste,
øded Rigdom og Ringe brød.

Bud ad vaade Veie aged, 38
kom til Hall, hvor Herser hused;
Mø de funde, smækker-fingret,
hvid og hugprud: hed hun Erna.

39 *Hende de fried og førte hjem,*
med Jarl gifted; hun gik under Lin;
sammen bygged de saare kjærlig,
øged Slægten og Alder nød.

40 *Bur var den ældste, Barn den anden,*
Jod og Adel, Arfe og Mögr,
Nid og Nidjung, nemmed Lege,
Søn og Svend Svømmen og Tavl.

Kund hed en, Kon var den yngste; 41
op voxed der Afkom for Jarl:
Heste de red, runded Skjolde,
snitted Pile, Askespyd svang.

V:41

Kon den unge kjendte Runer, 42
evige Runer, Alders-Runer;
end han kunde Kjæmper bjerge,
Ægge døve og dulme Sø.

Forstod Fugle og stilled Ild, 43
husvaled Sind og Sorg slukked;
— — — — — — — — — —
Magt og Styrke for otte Mænd.

44 *Med Rig Jarl han om Runer stred,*
brødes omkap og bedst kunde;
saa han naaede Navn at eie:
Rig han kaldtes runekyndig.

45 *Red nu Kon i Krat og Skov,*
lod Pil flyve, fanged Fugle;
kvad da Krage paa Kvisten sad:
›Frister det Kon at fange Fugle?

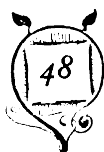
Heller du skulde Heste styre
— — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — —
— — — — og Hær fælde.

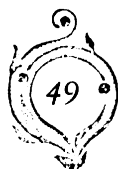
Dan og Danp har dyre Haller
bedre Odel end I eie;
vel de kunne Kjølen ride,
Sværde svinge og Saar slaa.

— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —
klarere Bryn, lysere Bryst,
hvidere Hals end Vintersne.«

* * *

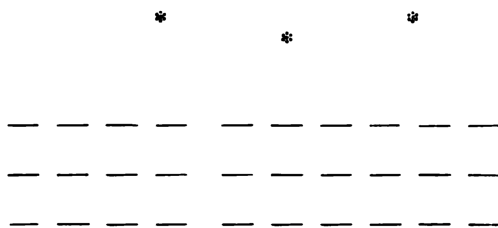

— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —
Fremad han drog ad dunkel Skov
paa rimklædt Fjeld, til Hallen de fandt.

Spyd han slynged, Skjold han rysted,
tumled Hesten og trak sit Sværd;
Strid han vakte, rødned Sletten
Val han fældte, vandt sig Lande.

bygged sammen, bytted Ringe.

Sangen om Hyndla

Sangen om Hyndla

INTET af Eddaens Kvad er saa dunkelt som dette, hvilket dog maaske kun beror paa, at det er overleveret os i usædvanlig fordærvet Skikkelse, thi det er utænkeligt at en Digter, der havde Fantasi nok til Opfindelsen — der aabenbart er fri — skulde savne den ved Udførelsen i den Grad, at det ikke er muligt for Nogen med fuldkommen Sikkerhed at sige hvad der foregaar.

Indholdet af Kvadet er det fattigst mulige, nemlig en Genealogi, og for at faa denne til at præsentere sig nogenlunde poetisk, har Digteren maattet komponere en Ramme, der i Mangfoldighed og Rigdom langt overgaar dem, som vi kjende fra Eddaens øvrige didaktiske og Memorial Poesi (Vafþrúðnesmál, Grimnesmál, Alvismál) og som i og for sig maa siges at være udmærket — forsaavidt vi nemlig kunne faa Rede paa den.

Ottar, Innsteins Søn, har en Arvestrid med Angantyr om vælske Skatte, og som bekjendt er det ved en saadan Lejlighed vigtigt at have sit Slægtregister paa rede Haand. Til den Ende begiver nu Freya — hans Beskytterinde eller Elskerinde eller Hustru (Ottar = Oðr?) — sig til Vølven Hyndla, Skovkvinden, som boer i en Hule, og opfordrer hende til at ride med sig til Valhal, hvor hun vil skaffe Vølven Odins ja endogsaa Thors Gunst; — aabenbart er det hendes Hensigt underveis at udspørge Vølven om Slægtskabsforholdene. Men nu reiser sig det Spørgsmaal: kommer denne Fart overhovedet i Stand? Det synes ikke saa, da Hyndla strax vægrer sig, da Intetsomhelst tyder paa at de komme til Valhal, og navnlig da man ved Kvadets Slutning aabenbart befinder sig ved eller i Skovhulen, thi hvor ellers kunde Freya byde Vølven at »bære Mindeøl frem?« Paa den anden Side siger Freya V. 8 at de fra Sadlerne ville tale om Slægter sammen, og umiddelbart dertil slutter sig Samtalen; men een Linie (i V. 8) mangler sikkert, og det er muligt, at der er faldet et Par Stropher ud, i hvilke Farten er bleven opgivet. Men, kunde man spørge, hvorfor overhovedet anslaa et saa eiendommeligt og phantasifuldt Motiv som dette natlige Valhalsridt, Freya paa sin lysende Galt og Vølven paa Ulven, naar det slet ikke benyttes? Dette fører os let til det endnu vanskeligere Spørgsmaal om Ottar selv.

Af Vølvens Tiltale »det er al din Æt, Ottar Taabe«, fremgaar med Sikkerhed, at Ottar er tilstede; men hvordan? Freya rider paa sin Galt; sidder han hos hende, har han sit eget Ridedyr, eller er han Galten selv? Det er dette sidste, som den ældre Fortolkning gaar ud paa. Hyndla svarer Freya (V. 6) »Du der har din Mand (Elsker) i valsinne, og man oversatte dette »i Dyreham«; saaledes synes ogsaa Freya at forstaa det, naar hun i sit Svar til »valsinne« umiddelbart føjer »da dog Galten straaler, gyldenbørstet, Hildesvin o. s. v. (V. 7). Nu betyder imidlertid »valsinni« kun Dødsfart, eller Fart til Valhal*, hvilket jo passer fuldkommen til Situationen og V. 7 er en Femlinier, saa at det altsaa er muligt, ja endog sandsynligt, at der er faldet to Linier bort af den ene Strophe og Begyndelseslinien af den næste. Ifølge denne Opfattelse siger Hyndla altsaa blot: »Jeg vil ikke tage med, da du har din Elsker med«, og Freyas Benægtelse gaar da kun paa Udtrykket »Elsker« — den tabte Fortsættelse af Strophen vilde have hævdet, at han kun var hendes trofaste Bloter (jvf. V. 10), og det følgende Vers om den guldbørstede Galt Hildesvin skulde da referere sig til Hyndlas forudgaaende Ytring: »Sen er din Galt til at træde Gudeveien, jeg vil ikke sadle min prægtige Hest (Ulven)«. — I Slutningen siger Freya ganske vist: »Bær Mindeøl til Galten min« o. s. v. (47) og tilstaar med tørre Ord Galtens Identitet med Ottar. Men naar man nu læser »Gjæsten min« — en Ændring, der ikke er dristigere end saa mange andre almindelig godkjendte — hvor findes der saa overhovedet noget Tegn paa den barokke Fremstilling, at Ottar er omskabt til en Galt?

For det Første vilde Udtrykket »min Gjæst« om hendes Følgesvend paa et fremmed Sted være meget slet valgt, saa slet, at det i alt Fald gjør Rettelsen saare mislig. Dernæst er det ikke meget troligt, at Digteren, naar det var hans Mening, at Ottar var aabenlys tilstede, slet ikke indførte ham, ikke gav os nogen som helst Forestilling om, hvorledes han befandt sig i Freyas Følge og endelig under hele Samtalen ikke vidste at tildele ham den ringeste Rolle. Endelig er det paafaldende, i hvilken Grad Digtet ved denne Opfattelse ikke blot taber i Anskuelighed men ogsaa i Originalitet, ja hvorledes endogsaa de logiske Traade briste og alt falder fra hinanden, f. Ex. hvorfor tales der først om et Ridt til Valhal, der ikke synes at blive til Noget, og umiddelbart derefter om Arvestriden mellem Ottar og Angantyr? — Naar man følger Texten, der siger, at Ottar er selve Galten, saa bliver dette ret forklarligt: Freya har haabet at faa Vølven til at ride med og faa hende til underveis at tale om Helteslægter — deriblandt da

* Ogsaa naar denne Betydning fastholdes, kommer den samme Mening ud, saasnart det tør anses for givet, at Ottar ikke aabenlyst er med; thi Freya kunde da ikke forstaa den spydige Yttring anderledes end at Hyndla mente, han var skjult i Galtens Skikkelse.

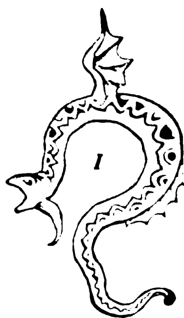
ogsaa om Ottars; men i et Par Vers, som vistnok maa være faldne ud mellem 8 og 9 (een Linie er sikkert udfalden) vægrer Vølven sig absolut mod at følge og viser at hun veed, at Ottar er Galten. Freya opgiver da al videre Forstillelse som unyttig og forelægger Spørgsmaalet direkte. Jeg kan ikke se Andet, end at den ledende Bevæggrund for den modsatte Opfattelse, med dens Borteskamotering af Galten i V. 46, er Ønsket om at slippe for den barokke eller vel endog anstødelige Forestilling, at Freya kommer ridende paa sin Elsker i en Galts Skikkelse, — hvilket just er det Bedste og Fantasifuldeste i Digtet. —

Midt i Hyndloljóð er der indskudt en Række Viser, der intetsomhelst har med det Øvrige at gjøre; allerede i Oldtiden blev disse Viser anset for en Interpolation, og det Digt, af hvilke de ere Fragmenter, kaldtes »Den korte Vølospá«; det synes at have omhandlet Guders og dæmoniske Væsners Herkomst og Slægtskabsforhold, og denne genealogiske Charakter gav Anledning til at man opbevarede Brudstykkerne her. Digtet er formodentlig ældre end Hyndloljóð og har høi mythologisk Interesse ved sit Slutningsvers, der formodentlig har skaffet det dets Hædersnavn, da det belyser og bekræfter Slutningsvisen af Vølospá og sammen med denne udgjør det sikre Vidnesbyrd om et Hovedpunkt i den nordiske Eschatologi, her udtrykkelig betegnet som en esoterisk Lære (»Faa se længer o. s. v.), i hvilken man med Urette har set direkte christelig Paavirkning. Man har anset denne Mægtige for at være af jødisk Oprindelse og identisk med Jehova (eller med Christus som Verdensdommer), medens han er en Urgerman (Himmelguden Tivaz) og aabenbart — da han er Hersker i en Gudestat — ikke af theistisk Natur (se iøvrig Kommentaren til næstsidste Vise af Vølospá).

HYNDLOLJOÐ.

FREYA KVAD:

Vaagn Møers Mø! vaagn Vennen min!
Søster Hyndla, i Hulen boer!
det er Mulms Mulm, maa vi nu ride
ad Valhal til, den viede Sal.

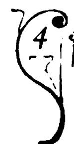

Bede vi Hærfader huld os være;
gjerne han giver Guld til Hirden;
han gav Hermod Hjelm og Brynje,
Sværd til Sigmund skjænkede han.

Til Thor jeg bloter og beder ham
at stedse han tro sig ter mod dig
— — — — — — — — —
skjøndt sjælden han hjalp Jætte-Brude.

Tag nu din Ulv ud af Stalden
lad ham gange med Galten min.

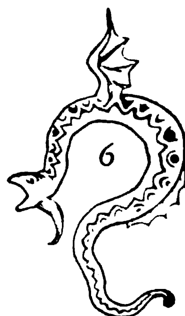
HYNDLA KVAD:

Langsomt din Galt Gudveien træder,
min Ganger god ei gjorde jeg vil.

Du er falsk, Freya, som frister mig
og med saa hulde Blik' mig hilser:
din Ven har du med paa Val-Veien
ungen Ottar, Innsteins Søn.

FREYA KVAD:

En Daare du er, du drømmer, troer jeg,
mener du min Ven er med paa Valfart;
Galten, der gløder gylden-børstet,
Hildesvin er, den hamred snildt
tvende Dverge, Daen og Nabbe.

Tale vi fra Sadler! sidde vi skal
og om Heltes Ætter mæle,
Mænd der stammer fra mægtige Guder
— — — — — — — — — —

* * *

Væddet have om Vales Malm
ungen Ottar og Angantyr;
mage vi maa, at den unge Mand
Fædrenearv efter Frænder faar. .

Hov han mig gav af hugne Sten
— blev den Graasten som Glar saa blank —
rød af Oxers rindende Blod,
altid Ottar Asynjer tilbad.

Nævn nu alle Ætter gamle,
Menneskenes Slægter mindes,
hvad odelsbaaret, hvad adelsbaaret,
de bedste Mænd udaf Midgaard.

HYNDLA KVAD:

Du er, Ottar! avlet af Innstein,
og Innstein af Alf den gamle,
Alf af Ulf, Ulf af Sæfare,
Sæfare af Svan den røde.

Moder han havde meget smykket
hun hed, troer jeg Hledis Præstinde;
Frode var Fader og Friaut Moder,
hele din Æt Høvdinger er.

Hildegun var hendes Moder,
Barn af Svaava og Søkongen;
det er al din Æt, Ottar Taabe,
værd at vides; vil du videre?

Hendes Mand Ketil var Klyps Arving
og Morfader til Moder din,
Frode fødtes før end Kaare,
og Hild haver Haalfr avlet.

Dernæst var Nanna Nøkves Datter,
til din Fa'ers Maag hun Moder var;
det er Old-Slægtskab, andre jeg veed end,
det er al din Æt, Ottar Taabe!

Isolf og Aasolf Ølmods Sønner
og Skurhildes, Skekkils Datters;
mange Helte mon du tælle:
det er al din Æt, Ottar Taabe!

FREYA KVAD:

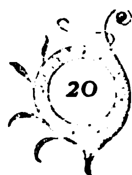
Bær Minde-Øl til Galten min,
at alle disse Ord den mindes —
hele Talen paa tredie Morgen,
naar Æt han regner med Angantyr.

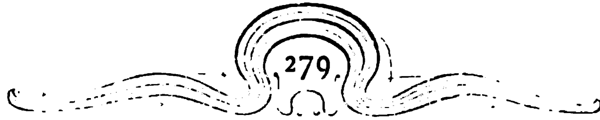
Ild jeg sætter om Skovkvinden,
at ei du bort ubrændt kommer
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

HYNDLA KVAD:

Ild ser jeg gløde og Grund lue;
mangen sit Liv løse maatte: —
bærer da Øl for Ottar frem,
edder-blandet, uheld-svanger.

FREYA KVAD:

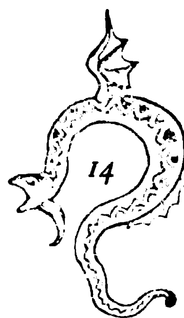
Intet virke det Varsel skal,
skjøndt, Jætte-Brud! du byder Ondt.
drikke han skal den dyre Bryg.
Alle Guder Ottar skjærme!

Indskud i Hyndloljod

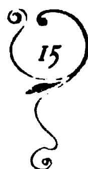

Somme giver han Seir og Somme Guld,
Mæle til Mange, Mandvid til Andre,
til Kjæmper Bør, Kunst til Skjalde,
Manddoms-Styrke til mangen Helt.

* * *

Aale var før fremmest blandt Mænd,
Halfdan fordum høiest af Skjoldunger;
navnkundige Krige kjækt han førte,
hans Værk foer vide til Verdens Hjørner.

Hans Maag var Eymund, den ypperste Mand;
Sigtryg han slog med svale Egge,
ægted Almveig den ædleste Viv;
de avled og aatte atten Sønner.

Deden Skjoldunger, deden Skilfinger,
deden Ødlinger, deden Ynglinger,
deden Odelsbaaren, deden Adelsbaaren,
Midgaards mest udvalgte Mænd.

* * *

Dag ægted Thora Drenge-Moder,
i den Æt avledes ypperste Kjæmper,
Fradmar og Gyrd, Frekerne baade,
Aam, Jøsurmar, Alf den gamle.

* * *

Gunnar Skillevæg, Grim hin haarde,
Thore Jernskjold, Ulf den Gaber,
jeg kjender baade Brodd og Hørve,
ginge i Hird hos Hrolf den gamle.

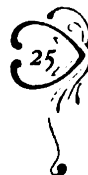

Hervard, Hjørvard, Hrane, Angantyr,
Bue, Braame, Barre, Reifner,
Tind og Tyrfing, de to Haddinger
— — — — — — — — — —

Øster i Bolm blev de baarne,
Arngrims Sønner og Eyfuras;
mangen Udaad Bersærker øved,
foer som Luer over Land og Hav.

* * *

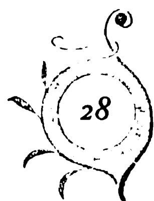
De vare Mænd af Magterne signed',
alle avled' af Jørmunrek,
Maag til Sigurd — lyt til min Sage —
Hæres Fjende, som Fafner vog.

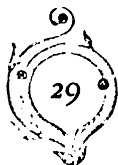
Var den Høvding af Vølsunge-Æt,
Hjørdis stammed fra Hrødung ned,
og Eylime fra Ødlinger,
— — — — — — — — — —

Gunnar og Høgne, Gjukes Arvinger,
saa og Gudrun Søster deres:
ei var Guttorm af Gjukes Æt,
var dog Broder til begge dem.

Hake var Hvednas herligste Søn,
Hvednas Fader Hjørvard var
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

Harald Hildetand hávde Hrørek,
Ringe-Ødsleren, avlet med Aud;
Aud den milde var Ivars Datter,
og Raadbard var Randves Fader.

Den korte Völospá

Angaaende dette Fragment se Slutningen af Indledningen til Hyndloljoð.

DEN KORTE VØLOSPÁ.

De var elve Aser i Tal,
da paa Baalet Balder segned;
værdig til Hevner Vale sig tyktes,
da sin Broders Bane han vog.

Balders Fader var Bors Arving
— — — — — — — — —
— — — — — — — — —
— — — — — — — — —

Freyr havde Gerd, Gymes Datter,
Afkom af Jætter og Aurboda;
Tjasse var deres Frænde, Thussen,
Ham-Skifteren, Skades Fader.

Mangt jeg sagde, mer jeg mindes,
vel det vides — vil du videre?

* * *

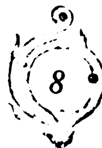
Alle Vølver fra Vittolf stamme,
og Trold-Karle kom fra Vilmeid,
og Seid-Kyndige fra Svarthøved,
og fra Ymer alle Jætter.

Mangt jeg sagde, mer jeg mindes,
vel det vides — vil du videre?

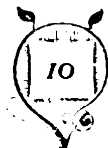
En blev avlet i Olddage
vældig stærk af Gude-Stammen;
ni fødte ham, den navnkundige Helt,
Jætte-Møer ved Jordens Rand.

Ham fødte Gjalp, ham fødte Greip,
ham fødte Estla og Eyrgjafa,
ham fødte Ulfrun og Angeyja
Imd og Atla og Jærnsaxa.

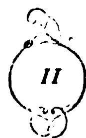

En blev avlet større end Alle,
Jordens Grøde gav hannem Væxt,
stolteste Høvding ham de kaldte
— Frænde af Sif blandt Folk alle. —

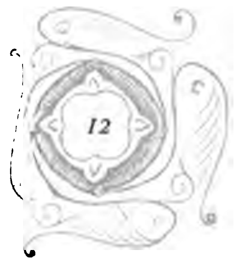

Mangt jeg sagde, mer jeg mindes,
Vel det vides — vil du videre.

* * *

Ulv avled Loke med Angrboda,
og undfik Sleipner ved Svadilfare;
hæsligst af alle Hexen tyktes,
der fra Byleipts Broder stammed.

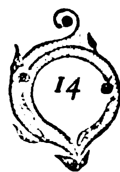

Et Kvinde-Hjerte Loke aad,
Hu-Sten ved Luen halvstegt han fandt;
svanger blev Loke ved den lede Viv,
deden kom alle Kvinde-Trolde.

* * *

Stormslaget Hav mod Himlen slaar,
skyller over Land, og Luft svinder;
deden kommer Sne og snare Vinde,
da maa Guder gaa til Grunde.

En anden kommer, aller-mægtigst,
ham dog at nævne har jeg ei Mod.
Faa kun skue fremad længer,
end naar Odin Ulven møder.

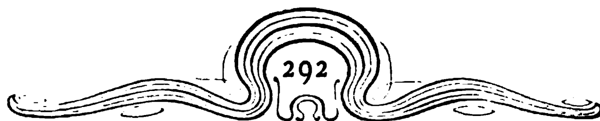
ANMÆRKNINGER

COMMENTAR TIL VØLOSPÁ.

DELS paa Grund af Vølospás Dunkelhed, der mægtigt forøges ved de mange gængse vrange Forklaringer og Textordninger, dels ogsaa af Hensyn til den overordentlige ja enestaaende Betydning af dette Digt har jeg besluttet mig til ikke her at lade det bero ved enkelte spredte Anmærkninger, men i Stedet derfor at give en fortløbende Commentar, som i det væsentlige er en Forkortelse af Müllenhoffs epokegjørende Fortolkning i hans »Deutsche Alterthumskunde« B. V.

Vise 1, Linie 1. *Hljóðs biðk allar helgar kindir.* Hljóð er »lyttende Tavshed«. I Tydskland var Præstens Indgangsformel: »Ich gebiete lust (hlust = hljóð) und verbiete unlust«; ganske lignende lød det ved Romernes hellige Handlinger: *favete lingvis* og hos Grækerne *εὐφημεῖτε* ɔ: »begunstiger (Handlingen) med Tungerne«. Vølven henvender denne høitidelige Opfordring til alle Menneskene, »Heimdals Sønner« (efter Mythen i Rigsthula) og kalder dem »hellige Slægter«; men dette Udtryk kan ikke tages i almindelig Betydning, hvorved det vilde blive et tomt *Epitheton ornans;* Menneskene ere kun hellige i Egenskab af hendes Tilhørere, saalænge de ere under Indvielsen af den hellige Handling (jfr. Latinernes Udtryk »*profani*« for dem der ikke deltage i Handlingen).

V. 1, L. 3. Den tidligere gængse Læsemaade gav Meningen: »Vil du, at jeg skal fortælle Valfaders Værker«; bortset fra det uforklarlige »du« (der fik en falsk Motivering ved Visernes 14—16 Forudstilling, se Indledning), vilde Udtrykket »Valfaders Værker« mildest talt ikke være nogen heldig Betegnelse af Vølospás Indhold. (Saaledes Fin Magnussens Ovs. og svensk Ovs.). Bugge restituerede den bedre Læsemaade: »Vil du Valfader! at jeg vel (nøie) beretter« o. s. v., som derefter er bleven almindelig accepteret (Møllers Ovs.). Men Müllenhoff bemærker med Rette, at heller ikke denne Henvendelse er tilfredsstillende, da Vølven jo ikke taler for en Forsamling af Guder men af Mennesker, og Odin i det Følgende intet Steds betragtes som Nærværende (for Bugge og hans Efter-

følgere i Visernes Omstilling existerede denne Vanskelighed jo ikke). Han foreslaar derfor med en let Textændring — saa let, at den nye Text ved Oplæsning eller mundtlig Overlevering er enslydende med Haandskrifternes — at læse: *vilde at ek* ɔ: Valfader vilde, at jeg o. s. v. Herved kommer der den ønskeligste logiske Sammenhæng. Vølven, der L. 1—2 kræver den Opmærksomhed, som kun den høieste, hellige Autoritet kan gjøre Fordring paa, legitimerer sig her som den, der er i utvivlsom Besiddelse af en saadan Autoritet, idet hun fra Odin har Bemyndigelse, ja Befaling til at tale som hun gjør. I bedste Overensstemmelse hermed staar de saa mangfoldig misforstaaede Viser 14—16, hvor Odin stiller hende paa Prøve, anerkjender hende som den vise Vølve og ligesom tager hende i Løn; dette Forhold til Odin som hans bemyndigede Prophet hindrer imidlertid ikke Vølven i snart at hæve sig til Syner, der vise langt ud over Odin og den Livsanskuelse, der betegnes ved Odin-Dyrkelsen.

V. 1, L. 4. *spjǫll*, der almindelig betyder »Sagn«, staar her, som Müllenh. gjør opmærksom paa, i saglig Bemærkelse: Sagnenes Gjenstand, Verdens-Begivenhederne.

V. 2, L. 3—4. Saavel *íviði* som *mjǫtviðr* ere *ἅπαξ λεγόμενα*. I Stedet for det sidste vil S. Grundtvig læse *mjotoðr*, der blandt Andet findes i Vóluspás V. 31, hvor det betyder Undergangen; her skulde det være »Skjæbne«; men hvad den berømte eller mægtige Skjæbne under Mulde skal sige, har neppe nogen Anden forstaaet end C. Rosenberg, der finder at »i Vølvekvadet synes alt her Anskuelsen om en personlig Styrer at dæmre« (!). Der er ingen Tvivl om, at *mjǫtviðr* er Verdenstræet Yggdrasil (den første Stavelse betyder Maal og Orden, hvortil Mlnhf. paralleliserer det græske Begreb *κοσμος*). *íviði*, maa da betyde Rum i Verden (el. Verdenstræet) og som det gjentagne Tal viser betegner det samme som *níu heima;* og dette Ord staar da her ganske i den Bemærkelse, som det har i Sammensætningerne *Mannheim*, *Jotunheim*, *Niflheim*. Her er altsaa ikke Tale om forskjellige Verdner efter hinanden, men om de forskjellige Steder i Verden, og Stedet har sin fuldstændige Parallel i Vafþrúðnesmál 43. Denne aabenbare stedlige Betydning udelukker da ogsaa den Opfattelse af sidste Linie, som dansk og svensk Overs. har: »Verdenstræet var da endnu under Mulde«, — hvor der altsaa forudsættes, at Vølven her dvæler i Erindringenen om Verdensperioder forud for den nuværende Tingenes Orden. Uden som denne Fortolkning at underforstaa noget væsentlige Ord maa Sætningen tages som den staar: jeg mindes det mægtige Verdenstræ nedenfor Jorden, altsaa indtil dets dybeste skjulte Rødder; ved disse ligger Niflheim,

om hvilket det i Gylfaginning (C. 15) hedder, at det er under den ene af Askens tre Hovedrødder, medens de andre ere blandt Aser og Rimthurser.

V. 4, L. 1. Bors Sønner ɔ: Odin og hans Brødre.

V. 4, L. 3. *á salar steina* er et af de faa Udtryk i V., som Mlnhf. opgiver at forstaa. Hans Discipel Dr. J. Hoffory mener, at Ordet *salr* her ikke kan betyde Sal men har holdt sig i en oprindeligere Bemærkelse end ellers i Oldnordisk, hvilket kun kan være »Grund, Bund«. »Bundens Stene« er da den med Sten dækkede Havbund, der kommer til Syne, idet Jorden af Bors Sønner løftes op af Dybet. Paa den skinner nu Solen, og Urterne voxe frem.

V. 5, L. 1. Idesletten betyder vistnok Virksomhedens Slette.

V. 5, L. 3—4. Dannelsen af Værktøi gaar naturligvis forud for Helligdommens Opbyggelse; men en saadan ὕστερον πρότερον, hvorved Hovedsagen strax henstilles og derpaa de indledende og betingende Enkeltheder indhentes, er, som Mlnhf. træffende har paavist, en staaende stilistisk Figur i Vóluspá. Versene 7—10 ere kun herved forstaaelige.

V. 6, L. 3—4. De tre Thursemøer ere Nornerne. Deres Ankomst betegner aabenbart et Vendepunkt i Gudernes Liv: den fredelige Guldalders Ophør, og umiddelbart derefter gaar da ogsaa Kvadet over til den første Krig i Verden. De mægtige Norneskikkelser kaste en truende Skygge over Tærsklen til den ny, skjæbnesvangre Tid; men det vil være forgjæves at søge efter en Aarsag, der kaldte denne Skjæbne over Guderne; som et kuriøst Vidnesbyrd, om hvilke Taabeligheder man herved kan komme til, anfører jeg F. Hammerichs Idé, at Guderne Brøde bestod i, at de havde bygget Templer for sig selv og ikke for den sande Gud, hvis Ære de saaledes vilde tilegne sig, medens Rosenberg mener at Feilen var, at Jættemøerne overhovedet blev modtagne hos Aserne, da disse som »Aandsmagterne netop«, naar de skulle herske over de raa Naturmagter, maa holde sig hævede over dem. Det er godt af og til at henvende Blikket paa saadanne gyselige, fromme Grundtvigianske Fantasterier, der hos os saa sørgelig har drevet deres Spil med oldnordiske Skatte, for tilfulde at vurdere den klare og ophøiede Forstaaelse, som de have fundet hos tydske Germanister.

V. 7—10. Tankegangen i denne sammenhørende Viserække er følgende: Den første Krig frembrød mellem Vaner og Aser, da de sidste brændte Vane-Vølven Guldveig, der havde virket meget ondt blandt Menneskene som Hexen Heid. Odin gav Tegn til Slaget ved at slynge sit Spyd ind blandt de fjendtlige Krigere; men Vanerne fik Overhaand i den Grad, at Ase-Borgens Ringmur nedbrødes og Vanerne beherskede Marken udenfor. Da gik alle Guderne, Asernes

og Vanernes Ypperste, til Forsamlingsstedet for at raadslaa om Freden: enten Aserne, som de Tabende, skylde yde Skat til Vanerne, eller Vanerne skulde have Del i Asernes Ofre derved, at de to Parter sluttede sig sammen til een Gudestat. Det sidste blev Resultatet (hvad der var Tilhørerne velbekjendt). Angaaende Fortællingens Ordning se Bemærkningen til Vise 5, L. 3—4.

Den her omtalte Kamp mellem Aser og Vaner, for hvilken disse fire Viser og Ynglingasaga er de eneste direkte Kilder, betegner en af de vigtigste Episoder i nordisk Aandsliv: det første Sammenstød og en foreløbig Sammensmeltning af de modsatte Elementer, som bestandig virke i Norden, og hvis Forskjel Enheds-Sværmere have været altfor tilbøielige til at overse: den dansk-tydske og den skandinaviske Aand. I Danmark, hvis hele frodige Lavlandsnatur — helt igjennem ægte nedertydsk — stiller det i saa tydelig Modsætning til den skandinaviske Halvøs haarde og golde Klippekarakter, boede en Afdeling af den vesttydske Hovedstamme Ingvæonerne, hvis Omraade desuden indbefattede den tydske Nordsøkyst og senere England; her stod Dyrkelsen af Vanerne i fuldt Flor med Hovedguden Ingve-Freyr (der kun er en anden Benævnelse for den gammel-germanske Himmelgud Tivaz). Vanerne de »lyse Guder« skildres som handelsdrivende, søfartsdygtige, rige paa Guld men ogsaa trolddomskyndige (ved Freya kom Seiden til Aserne »som den var gængs blandt Vanerne«, Yngligesaga); de vare med eet Ord Kulturguder. At det kom til Kamp mellem dem og deres Modsætning Aserne, er naturligvis et mythisk Udtryk for, at der udbrød Krig mellem Ingvæoner og Skandinaver; at Gudekrigen endte med at Aser og Vaner sluttede sig sammen til et Gudesamfund, vil atter sige, at de ingvæonske Guddomme fandt Indgang i Norge og dyrkedes sammen med Aserne, medens ligeledes de fornemste Aser dyrkedes i Danmark. Men skjøndt Vanerne havde været de seirrige i Kampen, fik Aserne den herskende Stilling i Gudesamfundet, ligesom disses Overhoved Odin, oprindelig den vilde Vindgud, inden for sin Kreds havde tilbagetrængt Brødrene Høner og Lodur, der opringelig dannede en Trehed med ham. (Se Viserne om Menneskets Skabelse og Anmærkningen dertil). At denne Krig var afsluttet før det 7de Aarhundrede beviser et 1877 i Kragehul-Mose paa Fyen fundet Spydskaft, hvorpaa med ældre Runer (fra før A. 600) blandt andre Ord er skaaret *asugisalas* d. e. »Asegidslets«, hvilket kun kan hentyde til den Udveksling af Gidsler, som Ynglingasaga beretter om, hvorved Freyr og Njord kom til Aserne, Mimer og Høner til Vanerne.

»Et Spyd, som Odins Haand slyngede ind i Krigerhoben, gav Tegnet til den frygtelige Feides Begyndelse. Og et Spyd, bragt for Dagen fra Mosens

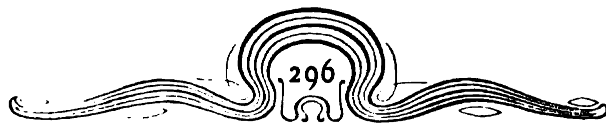

Skjul, giver sene Efterkommere Kundskab om Kampens Ende«, siger aandfuldt Dr. J. Hoffory i sin mønsterværdige Afhandling »Der germanische Himmelsgott« (»Eddastudien«), til hvilken der her henvises.

V. 7. At oversætte *folkvíg* ved »Mord« eller »Drab« (Ml. Ovs., sv. Ovs.) er saa grov en Misforstaaelse som tænkeligt. *folkvíg* betegner ikke hvad der vederfares Guldveig, men den Krig, til hvilken hendes Drab giver Anledning, hvilket hele Sammenhængen og navnlig V. 10, 2 utvetydig viser.

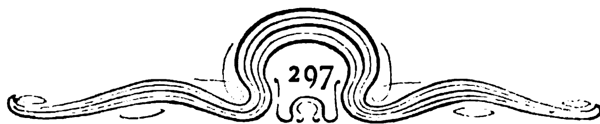
Gollveig betyder vistnok »Guldkraft«. Hvem brænder hende? naturligvis Aserne, da det sker i Odins Hal. Den modsatte Anskuelse at det skulde være Vanerne, betegnes af Mlnhf. ikke for haardt som »ungereimt, ja blödsinnig«. Der kan altsaa heller ingen Tvivl være om, at Guldveig hører til Vanerne, da hendes Drab ellers umuligt kunde give Anledning til Kamp mellem disse og Aserne. Som Vane betegnes hun ogsaa med sine Attributter: Guld og Tryllekunster (de tæmmede Ulve, som Oversættelserne tilskrive hende, ere en Misforstaaelse). At hun brændes tre Gange staar sikkert i Forbindelse med Guldets Lutringsproces, men denne naturalistiske Side af Mythen spiller i Vøluspá ingen Rolle. Den Visen overfyldende Linie: »ofte, hyppig, — dog lever hun end« er aabenbart en Tilsætning af en Afskriver eller Recitator, der ikke har fundet Stedet udtømmende, og som var opfyldt af Overbevisning om Guldets bestandige ufredstiftende Magt.

V. 8. *Heid hun hed.* Mllnhf. har paavist, at Heid i Norden var et almindeligt Navn for en Hex, næsten med appellativisk Betydning. Til at sætte »Hex« for »Heid« i selve Oversættelsen, som Mllnhf. gjør, ser jeg dog ingen tilstrækkelig Grund. Efter i V. 7 at have kaldt hende med det Navn, hun havde blandt Guderne, Guldveig, nævner Vølven nu det Navn, hvorunder hun var blevet bekjendt og havde virket blandt Menneskene. Visen forklarer Grunden til hendes Drab; hendes Virken blandt Menneskene var saa fordærvelig, at Aserne saae sig foranledigede til at skride ind og rydde hende af Vejen. Her ligger nu det Spørgsmaal nær, om Stedet ikke er præget af en national Fordom. Det er sikkert at Vøluspá er digtet af en Nordmand, og det er øiensynligt, at han her giver de skandinaviske Guder Ret i Feidens Oprindelse; og det skjønt Vøluspás Digter ellers viser sig gjennemtrængt af en Aand, der synes at maatte være gunstigere stemt mod Vanerne end mod Aserne (»von tiefster Sehnsucht nach Frieden durchdrungen«). Men med Undtagelse af Visens sidste nedsættende Ord siges der i Grunden ikke andet om Heid, end hvad Ynglingasaga siger om Freya, at ved hende kom Vanernes Seid til Aserne, hvilket i og for sig ikke betyder noget Ondt, da der lige saa vel gaves god som ond Seid og Galder.

V. 9. Vi hensættes her pludselig til Fredsforhandlingen, uden at der har været Tale om Krigen, der førte til den, — en Forsømmelse der strax indhentes i Vise 10 (se de indl. Bem. til Vv. 7—10). Naar C. Rosenberg (efter Bugge) mener, at »Odin gjør altsaa Ende paa Asernes Raadslagning ved at give Tegn til Strid«, saa er denne Opfattelse kun tilsyneladende mulig efter den forkvaklede Text, hvor V. 7 er gaaet ud, hvorefter Gullveig gjøres til en af Aserne, Symbolet paa deres Guldalder. I Stedet for at oversætte »give Afgift« oversættes: »lide Skaden« — nemlig at have mistet Gullveig — men fuldstændig meningsløst bliver da Slutningslinien (der saa korrekt og koncist fremsætter det Alternativ, der gjennem Ynglingesaga er os bekjendt som det, der traadte i Kraft) — og Fortolkerne, der som Textkritikere have savet Grenen over, som de skulde sidde paa, maa gribe til den kummerlige Udvei at paastaa, at her er faldet Vers ud, hvori Fredsslutningen skulde være omtalt. — Hvad den underlige uchronologiske Fremstilling angaar, maa man erindre, at for Tilhørerne vare disse Begivenheder saa velkjendte, at Vølven ikke udsatte sig for at misforstaaes *. Den er aabenbart valgt med en bestemt Hensigt, der let lader sig paapege. — Intet er mere eiendommeligt for Vøluspá end Fortællingens overordentlige Knaphed i Forbindelse med dens bestemte idee-ledede Retning, der ingen Afvigelser tillader; det kom ikke Vølven an paa at berette og digterisk opbevare skjønne Sagn, hvilke hun, naar hun berører dem, stedse betragter som kjendte; — hun er udelukkende optagen af at fremsætte sit eiendommelige Verdenssyn — kun hvad der staar i nøie Forbindelse hermed berøres. Men dette Verdenssyns Tyngdepunkt ligger i Eschatologien — den endelige hinsides Verdensfred modsat den nuværende Kamptid, som begynder med Vanekrigen, hvorefter alt er Forberedelse til Ragnerok; — forud for Vanekrigen staar som en foreløbig Antydning af Hovedmotivet — historisk saa vel som kunstnerisk — det korte Glimt af Gudernes Guldalder og Jordens første Opdukken, der har sin Parallel i den anden efter Ragneroks-Undergangen. Her skal kun mindes om denne store almindelige Økonomi for at belyse den mindre stedlige, hvormed Afsnittet om Vanekrigen er lagt saaledes tilrette, at det følgende Moment umiddelbart kan knytte sig dertil; dette er Gudernes Edsbrud overfor Jætterne og Berøringspunktet er Aseborgens nedbrudte Mur — hvorfor Visen om Freds-Underhandlingen ikke turde træde imellem, men maatte gaa forud.

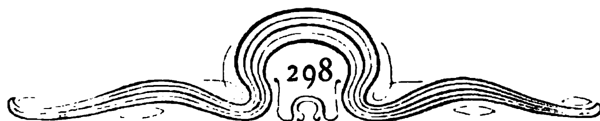
* Jeg siger for Kortheds Skyld her og i det Følgende »Vølven«, hvor man ellers vilde skrive »Forfatteren« eller »Digteren«, — saameget mer som det ikke er umuligt, at Vøluspá er digtet af en Vølve. Müllenhoff forsvarer endog denne Anskuelse.

V. 11—12. Om dette Sted gjælder det i endnu højere Grad end om det foregaaende, at det vilde være os ganske uforstaaeligt, om vi ikke andetsteds (her i Gylfaginning) havde det nødvendige Supplement. Her fortælles der, at Guderne sluttede den Overenskomst med en Jætte, at han med sin Hest som eneste Medhjælper skulde bygge dem en Borg i et bestemt Antal Dage, hvorpaa han skulde have Freya samt Sol og Maane i Byggeløn. Men da det viste sig, at han virkelig vilde blive færdig i rette Tid, mødte Loke i Hoppeham Jætten med hans stendragende Hingst; denne løb da til Skovs med Hoppen, Borgen blev ikke færdig, og Guderne vare løste fra deres Forpligtelse. Men Loke fødte som Hoppe Verdens ypperste Hest, Sleipner. — Det er aabenbart det sidste, der har givet Mythen i Gylfaginning dens Skikkelse; det er bleven en Mythe om Sleipners Afstamning; at den oprindelig har haft en langt dybere Betydning viser vort Sted, som intet kjender til Lokes Mellemkomst: her løses Knuden ikke af ham med List, men med Magt af Thor; Ordene: »Hvo der havde givet Ods Mø (ɔ: Freya) til Jætters Æt«, viser ogsaa, at Borgen er bleven fuldendt i rette Tid og Freya virkelig givet til Jætten — omtrent som i den tilsvarende Scene af Wagners »Rheingold«, hvor tunge Taager strax indhylle Guderne, da Kjærlighedens Gudinde, Lysguden Freyrs Søster er bortført — hvilket er en smuk Illustration til Vøluspás mærkelige Ord: »hvo der havde blandet al Luften med Lede«. — Formen af de to Spørgsmaal, der ere Gjenstand for alle Gudernes (ɔ: Asers og Vaners) Raadslagning, viser iøvrig, at Overenskomsten med Jætten ikke var en Beslutning af alle Guderne; de spørge forfærdede: »hvem der har gjort det«. Det ligger da ogsaa i Sagens Natur, at Vanerne ikke vilde være gaaet ind paa, at deres ypperste Dis bortlovedes til Jætterne; det maa være Odin alene eller Odin i Samraad med et Par af de ypperste Aser, der har begaaet dette Forræderi mod de nye Forbundsfæller. Thor dræber Bygmesteren og skaffer derved Freya tilbage; men bliver end saaledes Venskabet med Vanerne uforstyrret — saa at snart al Forskjel ophørte, og Ragnarokskampen viser Freyr som en af Hovedguderne, — saa er paa den anden Side en Feide med Jætterne udbrudt, i hvilken Guderne paa Forhaand som mensvorne ere viede til Modstandernes Hævn.

Hermed ender andet Afsnit af første Trediedel.

V. 13, L. 1—2. Tredie Afsnit begynder med to betydningsfulde, mystiske Handlinger. Heimdals Horn, der har kaldet tll Kamp i den nu afsluttede Krig, gemmes under Verdensasken; — en forsigtig Forholdsregel, der skal forhindre, at der letsindig gives Signal til en ny almindelig Kamp før den sidste, uund-

gaaelige. — Ordet *heiðvanr*, som jeg paa Grund af Verset maatte nøies med at oversætte ved »høi« betyder: det til klar Luft vante, det æther-vante.

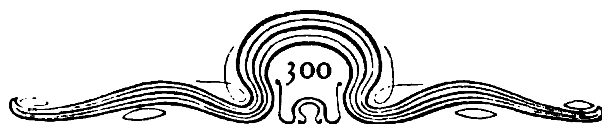
V. 13, L. 3—4. Den anden, mere mystiske Handling, som er Odins Pantsætning af sit ene Øie hos Mimer, har aabenbart det samme Motiv: Odins Bekymring over den ved Jættens Drab truede Verdensfred. Medens den første Forholdsregel var af ren negativ Natur, vil han ved Pagten med den vise Vandgud Mimer sikre sig Kilden til den dybeste Indsigt og de hemmeligste Kræfter; for en Drik af Brønden pantsætter han sit ene Øie; — selve Handlingen omtales hverken her eller i det udførligere Sted V. 15, da det her ikke kommer an paa den men paa dens Formaal. »Valfaders Pant« maa begge Steder være det samme, nemlig Øjet, ikke, som Gylfaginnngs misforstaaede Paraphrase antager, Heimdals Horn (Han (Mimer) er fuld af Visdom, fordi han drikker af Brønden af Gjallarhorn — allerede Begrundelsen er ganske misvisende, da han ei faar Visdom fra Aserne, men omvendt.) — Det Dunkle i Mythen om Odins-Øiets Pantsætning beror vistnok paa, at det oprindelig er et fantasifuldt Billede af et ganske dagligdags Naturphænomen: Solen speiler sig i Vandet og »trækker Vand«; men dette ser Mythen i Sammenhæng med Verdensaskens Opholdelse. Den staar over Mimers Brønd, og denne store Flodgud er Askens Skytsaand og Pleier (ogsaa i Vafthr. 44—45 viser han sig som Livets Opholder og Ernærer): af Odins-Øiet, der nu er hans Redskab, gyder han som af en klar, vandfyldt Skaal, den friske Skumfos over Skabningstræets Rødder. Men Mimers Element kan ikke alene opholde »det æthervante Træ«: »han staar i fast Pagt med Himmelguden, der har givet ham sit ene Øie i Pant: Vand og Sollys maa virke sammen, naar Træet skal trives ... den simpleste fra Naturen tagne Erfaringssætning ligger til Grund for Mythen, men Forbindelsen med Tanken om Verdens-Opholdelsen betager den alt Trivielt. Mimer er ikke blot et Elementar- og Naturvæsen ... Ved sin Forbindelse med Himmelguden er han en væsentlig Del af Forsynet selv, og naar der i hans Navn (ags. mimor ... lat. memor) ligger Begrebet af Tænken, saa er han sikkert derved først og fremmest kun opkaldt i Betydning af det pleiende Forsyn. (Mlnhf. 105 f.; til denne fortrinlige Afhandling om Mimer henvises de, der ønske at trænge dybere ind i Sagen).

V. 13, L. 4. Om dette ni Gange gjentagne, opmærksomhedsvækkende Spørgsmaal, der slutter Visen som et Omkvæd, siger Mlnhf., at det er bedst opfattet af Egilsson: »*vitoð enn*« er: »forstaa I endnu? (ↄ: nemlig hvad jeg hidtil har sunget); *eða hvat* maa suppleres med: *hvat enn komi,* »eller hvad der videre skal komme«, hvormed kan jævnføres Spørgsmaalet i Vølospá en skamma V. 4, 6, 10

»vǫromk at vite svá, vilt enn lengra?« Senere bemærker han dog selv at Oversættelsen »Forstaa I?« giver en noget for Indskrænket Forestilling: — i Virkeligheden maatte jo *vitoð* i det andet Spørgsmaal *eða hvat?* efter denne Fortolkning opfattes anderledes, ikke som »forstaa«, men som »vide« eller »ane«. Vølven spørger om Tilhørerne høre til de Vidende, de i Mytherne Indviede. Derfor synes det mig ogsaa naturligere intet at supplere men at tage det direkte, som det staar: »eller hvad (vide I)?« som en Indskrænkning til det foregaaende Spørgsmaal: Naar I høre til de Vidende, i hvilken Grad gjøre I det da? forstaa I hele den dybe Betydning af disse Verdensbegivenheder? — — For saa vidt som det er i Dybden at disse Begivenheders indre Sammenhæng finder Sted, kan man ogsaa efter denne Opfattelse af Ordene sige, at den sidste Del af Spørgsmaalet peger frem imod det Følgende: den hvis Blik ikke standser ved Overfladen, vil ogsaa ane de skjæbnesvangre Følger.

V. 14. Her indfører Vølven for første Gang sig selv episk i Digtet i en for hendes Vølvekald afgjørende Situation, der staar i nøieste Forbindelse med det umiddelbart Foregaaende og er Udgangspunktet for det følgende nye Afsnit af Kvadet. Ene sad hun ude paa »Seidhjalet«, det ophøiede Sæde, hvorfra vise Kvinder om Natten speidede og lyttede efter Varsler og hvorfra de *ex cathedra* — som Pythia paa Trefoden — talte til dem, der traadte hen for at spørge *(ganga til frétta)*. Som en saadan Spørger træder Odin hen til hende paa Hjemveien fra sin Handel med Mimer, som Vølven fra sit Seidsæde har set. Hun opfatter strax hans Fremtræden og Blik som et Spørgsmaal, der vil stille hende paa Prøve *(hví freisteð mín?)* og svarer strax: »Jeg veed hvor dit Øje er skjult — hvad spørger I om, hvorfor frister I mig?« Meningen er: Du træder hen til mig som En, der trænger til Vølvens Visdom; men jeg veed, at Du har sluttet Pagt med den viseste Gud og altsaa ikke trænger til mig.

V. 15. Den første Linie mangler i Haandskrifterne, men er sikkert væsentlig rigtig erstattet af Bugge (der vil læse: »Hun veed« etc.). Slutningsordene viser at denne Vise ei er en Fortsættelse af hendes Svar til Odin; den henvender sig atter til Tilhørerne som en nøiere Udvikling af hvad hun veed om Odins-Øiet. At Mimer hver Morgen drikker Mjød af Valfaders Pant (altsaa Øiet — opfattet som en Skaal?) betyder vel kun en daglig Ihukommelse af Pagten med Valfader. Paafaldende er det, at Vølven her saavel som V. 13 kun nævner Øiets Pantsætning, men ikke, hvad Odin opnaaede dermed: Drikken af Mimers Brønd. Men Vølven har her stedse Blikket henvendt mod de truende Tegn og fremhæver derfor Gudens smertelige Tab: Intet kan bedre vise, hvor

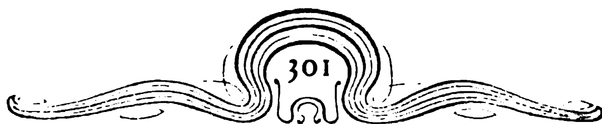

bekymret Odin er, end at intet Offer er ham for tungt, naar det gjælder at ruste sig mod Faren.

V. 16, L. 1—2. Efter Digressionen i 15 fortsættes Situationen i V. 14: Odin hos Vølven. Han giver hende Ringe og Smykker ikke for at kjøbe af hende »vise Taler og Tryllevæsnets Seerkraft« (saaledes sv. O. i Tilslutning i Bugges Omsætning, se Indl.) heller ikke giver han hende desuden disse aandelige Gaver (M. O.), men hun har dem (*fekk* betyder her »havde faaet« ɔ: besad fra først af); »Linien udsiger kun, hvorfor, ikke hvormed Odin beskjenkede hende . . . Hun har fuldkommen bestaaet den Prøve, som han stillede hende paa. Hun har viist sig som Vidne til hans Handel, som Medviderske i hans Hemmelighed, har i et afgjørende Øjeblik kundgjort sig som den store altid vagtsomme Vølve, der er velskikket til at samle og forplante al Viden om Verdens og Gudernes Skjæbne. Fremfor alle Andre fortjente hun en Anerkjendelse, Udmærkelse og Opmuntring i sit Kald; efter denne Gave kunde hun sige, som hun ved sin Optræden gjør 1, 3, at Odin vilde hun skulde udøve det«. (Mlnhf.)

V. 16, L. 3—4. L. 3 mangler i Haandskrifterne; Mlnhf. har med genialt Blik suppleret den fra V. 29, 3, Stevvisen i dets første Fremtræden, hvor det danner den betydningsfulde Overgang fra Kvadets anden Del til det tredie, ligesom Linien her (der har sin Pendant i Vøl. e. sk. 33, 1, 36, 41) danner Overgangen fra første til anden Del; men medens den der (V. 29) efterfølges af Linien »mod Magternes Undergang, Seirsgudernes den svare (ser jeg)«, hedder det her som Fortsættelse: »jeg saae vidt og vidt over alle Verdener«; thi Ragnarok er endnu dækket af et fjærnt Fremtidsmørke, og hendes Blik følger i Digtets anden Del endnu kun Varslerne for Tilberedelserne til Ragnarok i de forskjellige Verdener eller Hjem: Mandhjem, Gudehjem, Jættehjem og Niflhjem; jeg ser derfor ingen tilstrækkelig Grund til med Mlnhf. mod hjemlet Sprogbrug at tage »*verǫld*« som Tidsaldre.

V. 17. Det første Syn, der i denne Verden møder Vølvens Blik, er »Krig paa Jorden«, Valkyrjerne ride til Gotheriget, hvilket sikkert staar her som en Enkelt-Benævnelse (*a potiori)* for Mandhjem overhovedet. Règius' Læsemaade »Guderiget« er sikkert en Misforstaaelse. Hun nævner ikke Mændenes Kamp men Valkyrieridtet, fordi dettes Formaal er at bringe Valen til Odins Hal, hvor de faldne Helte som Einherjer forberede sig til deres Deltagelse i Ragnarokskampen. Hendes Tilhørere maatte derfor i Valkyrjernes Ridt til Mændenes Slag se ikke blot et stemningsfuldt Varsel om den endelige Kamp mellem Magterne men en direkte Forberedelse dertil.

En Afskriver har tilføjet: »Nu ere talte Herjans Møer Valkyrjer rede til Jord at ride«.

V. 18—19. Det andet Syn er fra Gudernes Rige, hvor Balder myrdes. Udtrykket: »den blodige Gud« maa forstaaes som en (hos Latinske Digtere velkjendt) Talefigur om hans blodige Død. Seerskens Blik finder ham allerede svømmende i sit Blod (Visen mangler i Hauksbok). At den bedste af Aserne dræbes paa Lokes Anstiftelse er et af Gudeverdenens skjæbnesvangreste Skridt mod Undergangen. Selve Begivenheden forudsættes, som bestandig i Vøluspá. Den er ogsaa for Nutidslæsere saa bekjendt, at det er unødvendigt at supplere. Karakteristisk er atter her Fremstillingens *Hysteron proteron*: Først nævnes Balders Død og dernæst Misteltenen voxende høit over Sletten (hvilket maa betyde i et Træ) — hvad den naturligvis ikke længer gjorde, da den, omdannet til Spyd, havde dræbt Balder. Ogsaa hos Germaner og Kelter, maaske desuden hos Hellenerne, knyttede mystiske Forestillinger sig til den underfulde Plante, der, naar alt er dødt om Vinteren, ikke blot grønnes, men voxer, blomstrer og sætter Frugt, og derfor opfattedes som et Symbol paa Døden og Vinteren men ganske vist lige saa vel som et Tegn paa Livets Seir over Døden, hvorfor den i begge Retninger kunde anses for at være yderst tryllekraftig (Mlnhf. p. 57).

Mellem V. 19, 2 og 3 findes i Reg. (Hauksb. har ikke Visen) fire Langlinier, der i alt væsentligt svarer til Vegt. 11. Visen kan oprindelig kun tilhøre et af Digtene. I Vegt. er den som Svar paa et Spørgsmaal uundværlig, her ikke blot overflødig men forstyrrende, da Mordets Hevn ikke falder indenfor Sammenhængens knappe Oekonomi.

V. 20. Lokes Fængsling slutter sig naturlig til Balders Mord, ved hvilket han havde været virksom; den er ganske vist snarere et beroligende end et truende Moment, men leder dog Tanken til Ragnarok, der, naar han bryder løs, er umiddelbart forestaaende.

Oversættelsens to første Linier findes i Hauksb., medens Regius læser:

En Fange saae hun ligge i Springkilders Lund, [Kjedlers (?) Lund]
lumsk at skue, den lede Loke.

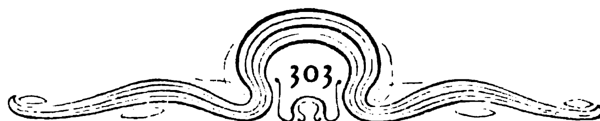
Vilde man forene disse Texter, maatte man antage at en Halvvise (foran »knytte kan hun«) var falden ud; men Ordene: »En Fange saae hun ligge —« synes ikke at pege paa en foregaaende Vise men at begynde et nyt Syn. Nu er det aabenbart, at Regius' Linier let kunde sættes i Stedet for de dunklere i Hauksb. men ikke omvendt, hvorfor den sidste efter rent text-kritiske Principper bør have

Fortrinet. Men dertil kommer, at Udtrykket »*hvera lunde*« ɔ: de hede Spring-kilders Lund maa stamme fra det vulkanske Island, medens al anden Natur-Anskuelse i Vøluspá stempler det som et norsk Digt; Regius' Text maa derfor gjælde for et Forbedrings-Forsøg fra den islandske Periode.

»Krigsbaand« maa være Baand til at binde Krigsfanger med. Loke bandtes med Sønnen Vales Tarme. Ordene »da kan hun knytte Krigsbaand« ere og blive gaadefulde; »hun« kan kun være Vølven selv; man skulde altsaa tro, at hun selv havde medvirket ved Lokes Fængsling — men saaledes hand-lende forekommer hun intet andet Sted, og Indledningen til hele dette Afsnit V. 16, 3—4, hvor hun fremstiller sig blot som Begivenhedernes Tilskuer, umuliggjør næsten denne Opfattelse. Maaske er Meningen: Nu forstaar jeg at knytte Krigsbaand etc. (da jeg nemlig har været Vidne til hvorledes det skete) — men man maa indrømme, at en saa indirekte Omskrivning er uden Sidestykke i Vøluspá.

Med denne Vise slutter andet Afsnits første Afdeling. »Hun staar hermed ved et Punkt, der viser direkte hen mod den kommende Verdens-Undergang... En videre Omskuen var her fornøden. Der følger derfor to, næsten parallelle Curver beskrivende Billedrækker fra den mythiske Verdensanskuelse, som alle, truende eller dog betænkelige, synes at hentyde til et og samme Maal.«

V. 21. Rundskuet begynder mod Øst, d. v. s. i Jætteverdenen med Floden Slid (den frygtelige), der ogsaa nævnes i en Interpolation i en uægte Vise af Grimnesmál (28) blandt de Floder, som strømme Menneskene nær og derfra falde til Hel. Mlnhf. gjør opmærksom paa Navnet »Geirvimul« for en af de Floder, der flyde om Gudernes Gaarde (Grmnsm. 27, p. 72); det betyder »den spyd-vrimlende«, saa at det synes at være en Flod af lignende Charakter som Slid, der flyder »med Saxe og Sværd«. Han paralleliserer hermed Saxos Skildring (1ste Bog) af Kong Hadings underjordiske Fart: »dernæst ginge de over en Bro, hvorunder fløď et grumt og hastigt Vand fuldt af allehaande Pile og Haandskud«; — hinsides Floden kjæmpe to Hære foran en uoverstigelig Mur — aabenbart Einherjerne og Valhal, som her er flyttet ned til Underverdenen. Endelig gjør han opmærksom paa, at den samme Forestilling møder os i den holstenske Bondes Godeskalks visionære Reise (1189—90), hvor han kommer til en bred Flod fuld af Jærn-Egge (ferreis aciebus). — Paa vort Sted har kun Flodens gruopvækkede Natur Betydning. Den flyder »gjennem Edderdale«, hvad allerede Fin Magnussen rigtig forklarer som »iskolde Dale«; »ogsaa vi tale om en skjærende Nordost og om giftig Kulde; og Edderdalene ere sikkert ikke kaldt saaledes i nogen anden

Betydning, end naar der er Tale om Bjergstrømmenes »eitr«, eller naar Oceanet kaldes »eitrsvalr«, giftkoldt, en Elv »eitrkǫld, svensk etterkald, og Floder og Bække i Norge og Tydskland hedde Eitra, Eitraha, Eitarbach«. Vil man fastholde den naturalistiske Side af Billedet, ligger det da nær ved Slids Sværd og Saxe at tænke paa de skjærende Isflager.

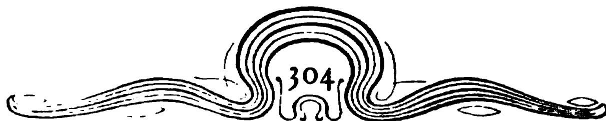
Med Visens sidste Linier er aabenbart en Modsætning bortfalden; tiltalende er Mlnhf.'s exempelvise Gisning: og mod Syd flammer en Ildverden (ɔ: Muspelheim).

V. 22. Dvergene (Sindres Ætter) have deres Hal mod Nord paa »Mørkesletterne«; i det yderste Nordens halvaarlige Nat trives deres lyssky Virksomhed bedst. Hallen er af Guld, thi disse Bjergmænd og Smedde have en Uudtømmelighed af ædle Metaller. Er det som Vaabensmedde, der skal ruste Gudernes Fjender, at deres Tilværelse forekommer Vølven betænkelig; eller er det blot det uhyggelige ved Svartalfernes Virksomhed i al Almindelighed, der belyses? Man sammenligne iøvrig den Stemning, der hviler over »Nibelungernes natlige Hær« og dens Forhold til Aserne i Wagners »Ring des Nibelungen«, og man vil let føle, at Indførelsen af Dvergene her ingenlunde er betydningsløs.

V. 22, L. 3—4. Allerede i min første Skitse havde jeg konstrueret imod den almindelige Opfattelse, som lader Salen, ikke Jætten hedde Brimir, uagtet jeg saae, at denne havde Gylfaginnings Parafrase for sig; senere bestyrkedes jeg heri ved at se, at Rask havde samme Opfattelse, og al Tvivl svandt, da jeg saae Mlnhf. afgjørende slutte sig dertil. Brimir er et Tilnavn til Ymir, »den brusende«. Feiltagelsen er saa meget grovere, som Hallens Navn aabenbart er Okolner (jfr. á Gimle V. 49) ɔ: U-Kulde, det lune Sted — ganske vist en paafaldende Benævnelse; »men da Verdenshavet aldrig fryser til, saa kan det Sted, hvor Brimir skjænker Øl for Jætterne, betegnes som undtagelsesvis begunstiget i deres kolde Rige.«

Naar man fra Dvergenes Hal, der straaler gylden gjennem Vinternatten som en Esse, tror at høre en uhyggelig puslende Virksomhed til Takt af vaabensmeddende Hamre, saa sender den buldrende Jubel fra Jætternes raa Drikkelag i »Bruserens« Ølsal en endnu mere uforbeholden Trusel ud over Verden.

V. 23. Hels Sal staar fjernt fra Solen, fordi den ligger dybt under Jorden (jvf. Grmnsm 28) paa Nástrand, ɔ: Ligstranden. Gylfaginning forklarer Stedet saaledes, at Hovederne af de Orme, hvoraf Salen er flettet, trænge ind ad Lyren, hvilket dog ikke direkte ligger i Texten. Men ganske vilkaarligt var det at lade den følgende Vises »tunge Strømme« opstaa af den neddryppende Edder og

flyde gjennem selve Salen. Rigtig bemærker Mlnhf.: »Man maa antage, at Germanerne overhovedet kun kjendte et Vand-Helvede og ikke noget Ild-Helvede... I deres vandrige Land vare de overalt udsatte for at komme til at vade gjennem »tunge Strømme«, og hvor hærdede de end vare, er der vel kun Faa, der ikke udenfor den korte Sommertid have følt en Helvedeskval derved. Forbryderne klassificeres i to Grupper: Edsbrydere og Mordere. Den Visen overfyldende Linie: »Og hvo der forfører en Andens Elskerinde« anser jeg med Mlnhf. for uægte (jvf. Hávam. 115, der har det samme Udtryk eyrarúna, egl. »Ørehviskerske«).

De to sidste Linier handle ei om Helvedes-Straffe, men give et almindeligt Billede af Forraadnelsens Vederstyggelighed, hvis Dæmon er den legemlige Tilintetgjørelse, Dragen Nidhugg (ɔ: den hadsk huggende), der efter Grmnsm. 35, p. 70 forneden gnaver paa Verdens-Asken. Ved at oversætte »Ulven sled Mænd« — bortset fra den versificatoriske Umulighed — vækkes Forestilling om et andet Dyr; »vargr« maa her staa som Opposition i en udvidet Betydning: Uhyret.

V. 40. Det samme Rundskue begynder atter i Øst for fra samme Udgangspunkt at naa til samme Maal. Her sidder en gammel Jættekvinde og føder »Fenres Slægter« ɔ: Jætte-Ulve, til hvilke Fenre er Fader; altsaa er Gygen ikke Angerbode, Fenres Moder (Rosenberg). En af dette Kuld fremhæves som den, der i Trolde-Ham (nemlig Ulveskikkelsen) bliver »Stjernens Tyv« — Stjernen d. e. Solen. — Fortolkerne have ligefra Gylfaginnings Tid ladet sig skuffe af, at »tungl« tidlig mister sin almindelige Bemærkelse og gaar over til at betyde »Maanen«. Ved denne Misforstaaelse opfandt Gylfg. »Maanegarm«. Allerede det urimelige i, at særlig den Ulv, der sluger Maanen, fremhæves og ikke den langt vigtigere Solulv, kunde vise, at man var paa Vildspor, men endnu klarere indlyste dette, naar denne Fortolkning i sin Conseqvens for V. 26 førte »zu einem Blödsinn wie man ihn kaum für möglich halten sollte« (Mlnhf.), idet man lod Maane-Ulven være Aarsag til Solformørkelsen... Sol-Ulven kaldes i Grmnsm. 39, p. 71, Skoll, og dèr nævnes endnu en anden af disse Fenres Børn, Hate, der af Gylfag. og Fortolkerne gjøres til Maane-Ulven. Ulvemoderen sidder i Iarnviðr ell. Isarnviðr, begge Ord betyde »Jernskoven«. Mlnhf. gjør opmærksom paa, at Isarnho hed hos Nordelbingerne i det 11te Aarhundrede hele den det nordostlige Holsten fra Slien til Trave bedækkende Skovmasse, hvori Slaverne boede; og de Danske kaldte i det 13de Aarh. Landskabet ved den nuværende Eiderkanal: Iarnwith. »Jeg betvivler ikke, at de før Vicelin endnu saa godt som hedenske Nordelbinger have opkaldt den store, svært tilgængelige og af deres Dødsfjender beboede Skovregion billedlig efter den endnu større og skrækkeligere Skov ... For Ger-

manerne var Skov den naturligste Grændse, saa at marka, lat. margo, Grændse i Nordisk blev til mǫrk, Skov.« De kunde da ikke tænke sig Midgaard uden som omgivet af Skov, hvorfor det hedder, Grmnsm. 41, at Guderne dannede Midgaard af Ymirs Øienhaar, nemlig indhegnede den. Her er altsaa Tale om Jættehjemmets Grændseskov øst for Midgaard. Til denne Jernskov, beretter Grmnsm. 39, skal Solulven forfølge Solen, — en Forestilling, der iøvrig vanskelig lader sig forene med dens her angivne østlige Beliggenhed.

V. 26, L. 1—2. Ordet »feig« bruges i denne Oversættelse gjennemgaaende i Betydningen »døds-viet«, den oprindelige Bemærkelse, som endnu er levende i vort Dialektsprog. Men her staar Udtrykket aabenbart i en digterisk udvidet Betydning: de, der allerede ere faldne. At Solulven lever af de Faldnes Lig maa have været en Folketro, som ingen andre Spor har efterladt sig. At den »rødner Magternes Sæde med rødt Blod« forklarer Mlnhf. ved de blodrøde Bisole Morgen og Aften, der efter nordisk Folketro var Solulvens Tilsynekomst — men at vise sig selv er dog noget Andet, end at Blodet sprøiter op paa Himlen, idet den graadig fraadser i Lig; snarere kunde man vel derfor tænke paa særlig truende, uveirsagtig Morgen- og Aftenrøde; i hvert Fald et ondtvarslende Himmelfænomen.

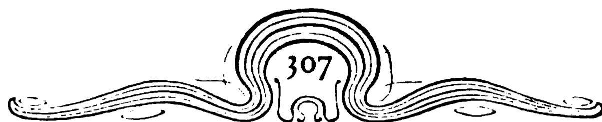
V. 26, L. 3—4. Sædvanlig konstrueres: sort vorder Solskin i Somren derefter, som om der her allerede var Tale om Solens endelige Forsvinden, hvilket allerede de følgende Vers men navnlig V. 41 modbeviser. Her tales om Solformørkelse, der for alle Oldtids-Folk ved sin Uforklarlighed var et af de uhyggeligste Fænomener.

V. 27. Visen er i en vis Forstand den lyseste i dette Afsnit, men med Hensyn til Forstaaelighed den dunkleste i hele Vøluspá. Mlnhf. har anstillet en meget lærd Undersøgelse om Navnet Eggder, som dog nærmest fører til et negativt Resultat. At Gygen skulde være den samme som i 25 og »altsaa!« Angerbode er kun en dobbelt Forrykthed. Hvad er »Gýgjar hirðir«? En Mand, der bevogter et kvindeligt Jætte-Uhyre, — til en saadan mythisk Forestilling savnes al anden Antydning. Altsaa Hyrde hos en Gyge, enten i indskrænket Betydning »Fæhyrde« som i Skirnism. efter Prosa-Indskuddets tvivlsomme Opfattelse — eller i videre Forstand (som i Skrnm. selv): en, der holder Vagt over hendes Eiendom — og som saadan vel tillige hele Jættelandets Vagt og Forpost; hermed stemmer den følgende Vise, som i Forbindelse med denne skildrer en almindelig Aarvaagenhed, der efter hele Sammenhængen, yderligere tilspidset i den afsluttende Stevvise, er rettet mod den frygtelige Ragnaroks-Dags Frembrud. Men naar

man mod Opfattelsen »Hyrde« kan gjøre gjældende, at Fløiten var for ham et mere passende Attribut end Harpen, saa kan det paa den anden Side ikke nægtes, at Vogteren havde bedre Brug for et Horn. Ligesaalidt passer Udtrykket »den glade«; der er kun den Udvei, at han glæder sig til Kampen, — men hvis der ikke stak Andet under, maatte det dog kaldes et lidet velvalgt Epitheton. Det mest paafaldende i denne Sammenhæng er overhovedet den lyse Tone, hvori dette fantastiske Billede er holdt, gjennemført lige til Udtrykket »gaglviðr«, — »Fugleskoven«; at man efter H.'s Skrivefeil oversatte »Galgetræet«, forstod dette som Yggdrasil, hvori Odin hang (Havam. 138) og identificerede Fjalar med Vidofnir (Fjølsv. 18) kunde kun bringe yderligere Confusion. Mlnhf. mener, at saavel Navnet som Harpen tyder paa en Fyrste og lader ham kun hedde »Gygens Hyrde«, fordi han, siddende paa Høien udenfor sin Gaard, betragter sin Hustrus (og sin egen!) Eiendom; men at kalde en Høvding sin Kones Mand er just ingen Triumf for poetisk Omskrivningskunst. At vi befinde os blandt Jætterne, derfor borger ikke blot Udtrykket »Gygen«, men ogsaa Navnet Fjalar, der ogsaa Hav. 14 og Harb. 80 forekommer som Jættenavn. Tilbage bliver kun at sige, at denne Eggder er en mythisk Person, der synes at spille en lignende Rolle blandt Jætterne som Heimdal blandt Aserne, — som maa have været Tilhørerne velbekjendt, men til hvis Forstaaelse vi nu savne Forudsætningerne.

V. 29. Ved de tre vækkende, kampberedte Hanegal er Stemningen spændt til det Yderste, og saaledes forberedt bryder nu her, afsluttende Kvadets anden Del, det mægtige Ragnarokstev frem med den første fjerne Rullen af et længe truende Uveir. Det er saa lidt her som andet Steds af episk Betydning, fører ikke Begivenhederne videre, hvilket allerede tredie Dels Begyndelse, men navnlig V. 32 viser, thi først her slipper Fenre løs. Derfor er det lige saa vel paa sin Plads her forud for Ragnarok, som V. 42, efter at Kampen er ophørt og Jorden sunken i Havet.

Garm er Helvedeshunden; den kaldes Grmn. 44 den bedste af alle Hunde og beskrives Vegt. 2—3; der er den løs, og der er heller ingen Grund til her (med Gylfag. C. 51) at antage den for bunden ved Gnipahulen (ɔ: den fremspringende Klippes Hule, Forbjærgs-Hule); thi Lænkernes Bristen angaaer ikke den, men begrunder, at *‚freki'* kommer løs, — egentl. »den graadige«, hvilket ganske vist ogsaa kunde passe paa Garm; men efter at Freki var bleven Navnet paa en af Odins Ulve, blev Ordet appellativisk for Ulv; og Ingen kunde være i Tvivl om, at den Ulv, der her menes, er »Stor-Ulven«, Fenre. Garms Glammen har samme Betydning som Hanegalene, er en Forstærkelse deraf: »som

Hanerne er Hunden et vagtsomt og forudanende Dyr.... Garms Glammen er den sidste, indtrængende, gyselige Maning til Vagtsomhed og tillige et Opraab til alle Helvedes Magter.«

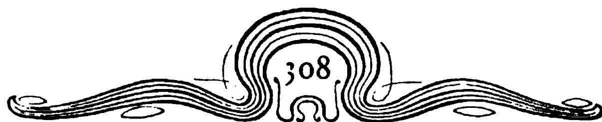
V. 30. Det er en almindelig Forestilling, der som bekjendt ogsaa findes i det nye Testamente, at der forud for Verdens Undergang gaar en sædelig Opløsningstilstand. Med en kort og energisk Skildring af denne begynder da ogsaa Vóluspás Ragnaroks-Del. Et Par Linier mellem 3 og 4:

Øxetid, Sværdtid — Skjolde kløves —
Vindtid, Ulve-Tid før Verden styrter

røbe sig saavel ved deres construktionsløse Stil som ved deres Indhold, der viser ud over den skildrede Tid, som Indskud — ikke at tale om Visens Overfyldning.

V. 31. Mims Sønner ere Floderne og Bækkene. At de »lege« eller rettere »fare om« betyder vistnok, at de ikke flyde i deres vante Baner. »Sønnernes Leg« udtrykker kun deres evig grublende Faders Forudfølelse og udspringer af hans Bekymring. Visen er iøvrig et Modbillede til V. 13. Der gjemtes Hornet, her tages det atter frem, og ved dets Toner »bryder Undergangen ind« — den ældre Fortolkning »Verdenstræet antændes« er efter S. Grundtvig forladt af Alle. Tegnet til, at Heimdal tager Hornet frem, er Odins Underholdning med Mimer; V. 13 nævnes kun Øiets Pantsætning, her kommer først — i Overensstemmelse med Vølvens knappe Halverings-Stil — Formaalet og Vindingen for en Dag: den viseste Naturguds Raad kommer ham til Gode (Symbolet derpaa, Drikken af Brønden nævnes ikke, da det direkte Udtryk her er virkningsfuldere). Udtrykket »med Mims Hoved« leder Tanken hen paa Ynglinga-Sagas Mythe, at Vanerne huggede Mimers Hoved af, og at dette afhuggede Hoved for Odin blev en Kilde til Visdom — men neppe med Rette, da Intet ellers tyder paa, at Vølven ei betragter Mimer som en levende Vogter for sin Brønd. Rigtig Mlnhf.: »Fluss, Bach, Quelle haben nach deutschem und angelsachsischem Sprachgebrauch Ihr Haupt da, wo sie entspringen; in Süddeutschland giebt es mehr als ein Brunnenhaupt ... So hat auch ohne den Vanen-Mythus Mims hǫfuð einen guten Sinn, da der Naturgeist nicht von seinem Element getrennt zu denken ist.« Et Sted som dette kunde just give Anledning til hin Mythe.

V. 32. At »Jætten er løs« og at »Surts Slægtning løber« maa aabenbart sige det samme; der kan her enten være Tale om Loke eller om Fenre. Udtrykket »løber bort« synes at passe bedre paa Ulven, og det ganske tilsvarende

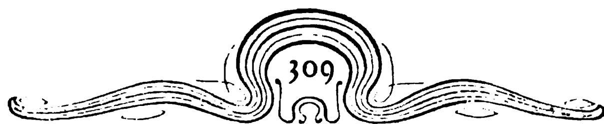

Udtryk i Stevverset (29, 2) om Ulven slaar næsten allerede denne Forstaaelse fast, og endnu utvivlsommere viser den sig, naar man tager Hensyn til hele Vølvens knappe Fortællemaade, hvad jeg kaldte hendes Halverings-Stil; at hun omtaler Løsladelsen af Fenre (Stevverset tæller ikke), hvis Fængsling ikke nævnes, er ligesaa passende for hende, som at mindes Lokes Fængsling, men forbigaa hans Løsladelse. Dette Steds Forstaaelse skyldes Mlnhf.'s Rettelse hleyper for gleyper — hvilket sidste gav den ganske vanvittige Mening: Alle skjælve i Hel, indtil Fenre har slugt — Yggdrasil ɔ: hele Verden, formodentlig dog for stor en Mundfuld selv for Stor-Ulven, ikke at tale om, at Helboerne i V. 36 fare gladelig til Kamp længe inden Verdens Undergang. At Alle i Hel skjælve i angst Forventning, indtil det lykkes Fenre at rive sig løs efter Anstrengelser, der bringe Yggdrasil til at skjælve fra Rod til Top og brage — dette giver saa god en Sammenhæng, som man vel kan ønske sig.

Har Hel været i Uro, indtil Fenre kom løs, saa rystes Omverdenen i sine Fuger, da han er kommen fri. Jættehjem gnyer i jublende Vaabenbrag, Aserne mødes bekymrede paa Thinge for at raadslaa for sidste Gang, Bjergvæggens vise Dverge klynke foran Stendørene — thi saa bjergkyndige de ere, kunne de ikke under Jordskjælvet finde sig til Rette længer.

V. 35. Navnet paa Jætternes Forkjæmper, Hrym, nævnes intet andet Sted. Ørnen (3) er Hræsvælg, hvis Vingeslag frembringer Vind og Storme (Vafth. 37), han driver Jætteskibet Naglfar gjennem de af Midgaardsormen oprørte Bølger, — dog næppe som ellers selv siddende paa Himmelranden, men idet den følger Skibet for selv at deltage i Ragnarokskampen; som »Jætten i Ørneham« og som Havuhyre — thi den hersker navnlig over Stormen paa Havet (Vafth. 36) — hører den med til Jætternes Krigertog ligesom Kjæmpeslangen, der upaatvivlelig ogsaa her tænkes at bevæge sig frem gjennem Bølgerne. — Den indskudte Sætning »Næbbleg slider Lig« forudgriber vel Ørnens Deltagelse i Kampen, forsaavidt som den udtrykker Uhyrets grumt-graadige Natur (»Hræsvelgr« ɔ: Ligsluger) — man kunde næsten tage den som en Ord-Tolkning af Ørnens gridske Skrig — den jubler i Forventning om at fraadse i Lig!

V. 36. Det var Bugge, der indsaa, at Haandskrifternes »fra øst« og »Muspels Skarer« var ganske umulige, og ved en dristig men nødvendig Rettelse gav Visen dens rette Mening. At Byleipts Broder skulde betegne Lokes lidet kjendte Broder Helblind, er ikke ret sandsynligt, men paafaldende er det ganske vist, at Loke atter nævnes her; Meningen maa da være, at han underordnes Fenre som hørende til dens Følge. (»Mod Fenre« er en Trykfeil for »med Fenre«).

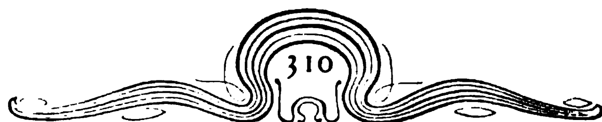
V. 38. Hlin ɔ: Frigg (se V. 19). Beles Bane ɔ: Frey (Bele vistnok Gerds Broder Sk. 16).

Mellem 38 og 39 har R. en Vise om Vidars Kamp med Ulven (jvfr. Vaf. 53):

Staar nu Seirfaders store Søn
Vidar frem, hint Valdyr at veie:
Risens Afkom rædsomt gaber,
Jernet i Hjertet — Hærfader hævnet.

Naar man betænker, at Ragnarokskampen iøvrig er koncentreret til Hovedgudernes Kamp — parrede med de i de tre foregaaende Viser indførte Fjender: Surt — Freyr, Fenre — Odin, Midgaards-Ormen — Thor; naar man endvidere lægger Mærke til, at Vølven har sammentrængt de to første Pars Kamp i een Vise, saa at hun ikke omtaler Freyrs Fald, aabenbart for at kunne anvende to Viser paa Thors Møde med Midgaardsormen (som om Tretallet heller ikke her burde overskrides) saa ser det mistænkeligt ud, at en hel Vise er helliget Vidars Kamp med Ulven. Hertil kommer, at Vafth. til en vis Grad kan betragtes som et didaktisk Digt, der supplerer Vøluspá, og at dette Digt netop har et Vers om, hvorledes Vidar hævner Faderen. Paa den enden Side er det letforstaaeligt, at en Afskriver — eller vel snarere en Foredrager (før Digtet fæstnedes skriftlig), der ikke var trængt ind i den digteriske Plan og Økonomi, og som savnede Vidars Kamp med Ulven — kunde indskyde Visen; ja man gaar næppe for vidt, naar man her gjenfinder den Aand, der fra Vegt. 11 indførte Visen om Balders Hevn (se ovenf. t. 19): en nidkjær Mand, der ikke lod nogen Udaad henstaa uhevnet. Begribeligt er det da ligeledes, at han dannede første Linie lige efter 39, 1 (»Kømr enn mǽre mǫgr Hlǫðynjar« — »Kømr enn mikle mǫgr Sigfǫðor«) — medens denne Parallelisme fra den oprindelige Digters Side vilde være et tarveligt Paafund. — Jeg maa derfor give Mlnhf. Ret, naar han udelader Visen, uagtet Sijmons, hvor nøie han ellers har fulgt Mlnhf., her afviger fra ham til Gunst for Traditionen.

V. 39—40. Hlǫðyn (31, 1) og Fjǫrgyn (40, 3) begge Jorden (Gæa), Thors Moder; maaske nævnes han her særlig efter hende, da Menneskene ved hans Død svinder fra Jorden. Texten til disse Vers er i R meget forvirret og mangelfuld, medens der i H kun kan læses Brudstykker af enkelte Ord; at gjøre Rede for Construeringen af denne Text — der væsentlig skyldes Bugge og S. Grundtvig — vilde her føre for vidt, jeg maa henvise til Mlnhf. p. 152 og til Variant-Noterne i Sijmons Udgave. Tvivlsom er 39, 3. —

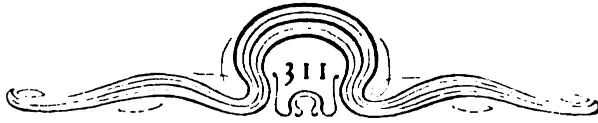
V. 41. »Livsnæreren« er naturligvis en digterisk Omskrivning for Ilden — her iøvrig ikke særlig heldigt valgt. Ogsaa Sydgermanerne antog, at Verden skulde gaa til Grunde ved Ild, og Bayrerne i det 8de Aarh. kaldte denne Ild: mûspilli. Gallernes Druider lærte ganske som her Verdens Undergang ved Ild og Vand.

V. 42. Stevet lyder her som Uveirets sidste hendøende Torden — afsluttende Ragnaroks-Afsnittet.

V. 43. Med et beundringsværdigt skjønt og storartet Natursyn begynder Kvadets sidste Afsnit, den evige Freds-Idyl. Visen er et Modstykke til 4. Ikke løftet af Guder men af sig selv stiger Jorden op af Havdybet; hist behøvedes en Naturproces, inden den golde Jordbund beklædtes med grønne Urter, her viser den sig strax frisk og grøn. »Fosser falde«, ikke i almindelig Forstand hist og her, men idet Havvandet overalt styrte ned ad Bjergene — høit oppe paa Fjældene i Damme og Bække vrimler der af Havfiske, og Ørnen, som endnu ingen anden Føde finder, nærer sig af dem.

V. 44—45. Som V. 43 til 4 forholder 44—45 sig til 5—6. Aserne møde paa deres gamle Forsamlingssted, — men selvfølgelig ikke de Aser, som ere faldne i Ragnarok, hine det gamle Dynastis krigerske Hovedguder omtales ikke mer uden som Erindringsbilleder hos de Efterlevende. Disse ere endnu rystede af de store Begivenheder (megindómar), og deres Samtaler dreje sig derom; de tale om Thors Kamp med »Jordomslyngeren« og om »Fimboltyrs« (»Storgudens«) Fortidsruner ɔ: Odins Visdom og hans hele Herredømme. Med Fundet af de gyldne Brætspil vender deres Guldalder tilbage, de ere atter hinsides Skjæbnens Omskiftelser som før Nornernes Komme — den manglende fjerde Linie kunde have udtrykt denne Tanke.

V. 46—47. At de overlevende Guder vare de, der ikke havde deltaget i Hovedgudernes krigerske Færd og som derfor vare trængte tilbage i Folkebevidstheden, kunde allerede anes. Nu opregnes de vigtigste af dette nye Dynastis Guddomme. Parvis vende de tilbage. Den tidlig dræbte Balder og Broderen Hød, hans uskyldige Bane, bo i Hropts (ɔ: Odins) Kamphaller, i Valgudernes Sal — thi Papirshaandskrifterne vé valtíva, allerede foretrukket af Rask, er efter Hoffory nu ogsaa antaget af Sijmons; R.'s og H.'s Læsemaade: »vel valtíva«, der gjør Fredsguderne til Slagguder, er i Virkeligheden umulig. Sikkert var det denne Forjættelse, som Odin hviskede Balders Lig i Øret (Vaf. 54). Med den blide Guds Atterkomst ophører alt Ondt i Verden, og udyrket bærer Jorden Frugt; ganske den samme Forbindelse mellem den fysiske og moralske Verden finde vi i Biblen, i Forbandelsen efter Syndefaldet (Gen. 17—19).

V. 47, L. 1—2. I den manglende Linie af 47 var utvivlsomt Lodur omtalt (som Gisning. Hoff.: »Lodur Labsal jedem gewähren«). Om Broderparret Høner — Skyguden — og Lodur — Varmeguden —, der hører til vor Folkestammes allerældste mythiske Forestillinger, se Viserne om Menneskets Skabelse. »Medens Lodur breder Sundhed og Velvære om sig, vælger Høner, der som ingen Anden kjender Skyernes Veie og Fuglenes Flugt, Ønskekvisten, for at forkynde en ny Slægt Lykke og Velsignelse . . . Havde de i Urtiden skabt de første Mennesker, saa give de nu Liv til en ny Slægt, der ikke kjender Løgn eller Kummer, men i bestandig Troskab og evig Glæde boer i den gyldne Sal paa Gimle.« (Hoff.)

V. 47, L. 3—4. Det var S. Grundtvig, der i »tveggja« ikke saa Talords-Pronominet »de tvendes«, men et af Odins Tilnavne; Brødrene ere efter ham Vile og Ve; de kunde ogsaa være Høner og Lodur, begge Parrenes Sønner ere ubekjendte. — Vafth. nævner V. 51 endnu to Par: Odins Sønner Vidar og Vale og Thors Sønner Modi og Magni.

V. 48. Modsætning til V. 23—24.

V. 49 f. Denne Vise, der indfører noget ganske Nyt og altsaa ikke kunde have noget Forbillede i det Foregaaende, har en næsten fuldstændig parallel Modsætning i Slutnings-Visen, et Forhold, som det er af yderste Vigtighed at give nøie Agt paa. Naar man nemlig har mistænkeliggjort V. 49 som et kristeligt Indskud, saa viser dets uopløselige Forbindelse med V. 50, at denne Tvivl ikke blot er textkritisk ubegrundet, men endog textkritisk umulig. Thi at V. 50, om nogen, er hedensk kan Ingen benægte; at ogsaa V. 49 er hedensk i sin Tankegang har man benægtet, men kun af Overfladiskhed. Man oversatte den Mægtige kommer til Stordommen og saae heri Christus, der kommer til Dommedag: en vild Feiltagelse. »Regin forhøier her som ellers Begrebet af det andet Ord, idet det udelukker enhver Sammenligning: . . . han kommer for at holde Ret som ingen Anden.« Men her er ikke Tale om een enkelt Rettergang: hans Dom er Herredømmet. (Ml. Ovs. saa feilagtig som muligt: »Da kommer den Mægtige, naar der mødes til Doms.«) Indholdet af hans Virksomhed er utvivlsom rigtigt betegnet i de to sidste Linier af Visen, som rigtignok kun findes i sene Papirshaandskrifter, og desuden vækker Metrikernes Betænkelighed, hvorfor Hoffory misbilliger, at Mlnhf. har optaget dem i Texten. Men selv om de ei høre hjemme i en Text-Udgave (Sijmons har med Urette end ikke noteret dem blandt Varianterne), saa er der for en Oversætter mindre Betænkelighed ved at medtage dem, da det er saa høist sandsynligt, at de i Indholdet kommer de oprinde-

lige Linier meget nær — saa at der maaske i en Oversættelse ingen mærkelig Forskjel vilde blive; ja det sidste »Vise-Ord«: »(Vedtægter) som skulle bestaa« danner en Modsætnings-Parallel til det sidste Vise-Ord af 50: »nu maa han synke«, der er i en saa inderlig Forbindelse med hele Forholdet mellem disse to Viser, at det turde tyde paa, at heller ikke Liniernes *Ordlyd* er ganske uægte. Tilfældig kan den næppe være, og at en Interpolator, der gik ganske selvstændig til Værks, skulde have beflittet sig paa denne Parallelisme, er ikke meget sandsynligt: hos en oprindelig Digter kommer Sligt af sig selv, det opfindes ikke let af En, der udefra kommer til.

Hvem er denne »Mægtige«? Han omtales endnu eet Sted i den »korte Vøluspá« (Hyndluljóð 44), som ikke vover at nævne ham, og tilføier, at »Faa ser længer frem end til Odins Møde med Ulven«. Den store Vøluspás Vølve hørte til disse Faa. Hans Navn nævner hun vel ikke, men hun kjender ej blot hans Væsen og Virken, — hun veed ogsaa, hvorfra han kommer: *fra oven*, »fra den samme Høide, hvor den ældste germanske Sol og Himmelgud thronede« — fra den oldgermanske Himmel, thi han er selv »den gjenopstandne store Tius, Irmintiu, den sande Fimboltyr, hvem Odin havde stødt fra Thronen og trængt tilbage, men som aldrig var bleven ganske glemt« (Hoff.). Men vistnok var Vølven ikke blot en af de Faa, der mindedes ham, men en af de Færre, hos hvem denne Forestilling havde religiøs-praktisk Betydning og sikkert den Eneste, hos hvem den affødte en profetisk Inspiration, der i sin Forbindelse af kunstnerisk Urkraft og religiøs-metaphysisk Dybsind i sin Art er enestaaende i Verdensliteraturen.

DISSE Anmærkninger bedes supplerede med Indledningerne til de enkelte Kvad, (i hvilke jeg har forudskikket det, der var Væsentligst for Forstaaelsen) samt for Hávamáls og Grimnesmáls Vedkommende ogsaa med de betreffende Paragrapher i den almindelige Indledning.

MIDNATSSOL OG MAANE.

P. 22. Forstaaelsen af dette Visepar (4—5 efter Texten) maatte endnu Müllenhoff ganske opgive: »Was die beiden ersten Zeilen derselben eigentlich besagen, hat noch kein Sterblicher herausgebracht.« Imidlertid er det dog lykkedes hans Discipel Dr. Julius Hoffory at kaste Lys over disse dunkle Vers, idet han i en fin lille Afhandling (Edda-Studien) paaviste, at der her er Tale om Midnatssolen og dens tilsyneladende famlende, usikre Bevægelser og til den fortrykte Rolle som Maanen kommer til at spille i dens Selskab. Den kluntede Tilføielse »Stjerner ei vidste, hvad Sted de aatte« har forsaavidt Interesse, som den viser, at Forstaaelsen af Visen allerede paa den Tid var gaaet tabt.

P. 25 (14). Ved Utrykket »*frá salar steine*« har jeg her som i Vøluspá 4 fulgt Dr. Hoffory (Müllenhoff opgav ogsaa dette Udtryk). Hvis Forstaaelsen »Kampsletter« er rigtig, kan dette Ord vel kun opfattes som en Betegnelse for fladt Land overhovedet, som er bedst egnet til Valplads, da Dvergene jo ellers Intet have med Krig at skaffe. Men maaske burde man snarere med Mlnhf. i den sidste Linie se to Egennavne: »Aurvangs Sæde« »Jaris Slette«; han bemærker, at en Landryg mellem Ystad og Falsterbo endnu hedder Järawall.

P. 27 (20). Mellem L. 2 og 3 er indskudt: Urd kaldte de en, Verdande den anden — skar de paa Tavle — Skuld den tredie.

P. 35 (12, 4). *Redgother* — for Mennesker (el. Krigere) overhovedet.

P. 39 (27, 1–4). Disse to Sanglinier findes ikke i Texten men ere indsatte efter Gylfaginnings Paraphrase.

P. 42 (37). Jvfr. Vlsp. V. 35 og Kommentar.

P. 43 (40, 3). En Kortlinie er udfalden.

P. 44 (42, 4). Tilføiet er: du altvidende Jætte.

P. 44 (43). Mellem L. 2 og 3 er indskudt: »i hver Verden er jeg kommen«. Til de 9 Verdener jvfr. Vlsp. 2 og Kommentar.

P. 46 (48–49). Som allerede antydet i Indledningen ere disse dunkle Viser anfægtede; Sijmons forkaster dem. Mod Forkastelsen taler dog, at Indskydelsen er uforklarlig, da der intet Tilknytningspunkt findes i Omgivelserne. Mulig er Meningen, at Menneskenes Fylgjer ved Ragnaroks Nærmen haste bort »og overlader Menneskeheden til sin Skjæbne, som ellers »den feie« — den til Døden hjemfaldne« — thi med Verdensundergangen staa Versene i Forbindelse, hvis de ere ægte (se Indlng.). Parenthesen »over Torp de falde« betegner disse Møer som Luftryttersker, der ere i Stand til at overfalde de Steder, hvor Mennesker bo samlede. I Fafnesmál 12 betegnes saadanne Fylgjer som »Nødnorner«. De fare »i tre Flokke«, ligesom Nornerne selv ere tre i Tal, og som Valkyrjerne ride ni sammen eller i tre Flokke paa ni hver. Om tre »Floder«, som H. S. Møller oversætter og som endnu Bugge vil, kan her umulig være Tale.

P. 58. I de smaa Tal tilhøire, som betegne de gamle Numre, er der kommet en Trykfeil, idet 4a—8a hører til V. 4 (V. 3 har ogsaa 3 som gammelt Nummer) og 10 hører til det første af de to 21. Se iøvrig angaaende Visernes Om- og Sammensætning Indledningen § 7.

P. 59 (21). *Thund* er Navnet paa Floden. Om den vanskelige Vise skriver Mlnhf: »Noget gaadefuldt heddet det derpaa videre: »Thjodvitnes Fisk opholder sig rolig (eller glad, føler sig tilfreds) i Strømmen. At Thjodvitne, Hovedulven, den fremfor andre store eller berømte, ikke er Odin, men enten Fenre eller en af hans store Sønner, der søge at sluge Sol eller Maane (se Komment. 1. Vlsp. 25) er indlysende og der bliver kun tilbage at afgjøre, hvilket af de to Himmellegemer der er den Fisk, der svømmer i den Valhal omgivende Flod.« Jvnfr. Floden i Hadings Drøm hos Saxo men navnlig i den finske Mythe (Kalevala XIX, 155) Tuonis (Dødsgudinden) Flod med den store Gjedde ogsaa kaldet Manas (= Tuonis) Orm og Vandhunden (XIX, 224, 257, 274) .... Mulig kan iøvrig *þioðvitnis fiskr* opfattes efter Formen *Yggdrasils askr, Fenrisulfr* etc. = *þioðvitnir,* Fisken, Thjodvitner, en Hovedulv (ɔ: Uhyre) blandt

Fiskene *. Visen slutter: »Vandstrømmen synes for stor at vade for »*valglaum*«, og da *glaum* betyder Larm, navnlig glad Larm, men i mange lignende Tilfælde indbefatter Begrebet »en Menneskemængde«, saa er »*valglaumr*« Mængden af de til Valhal stræbende »Valdøde«, de i Kampen faldne Helte (Mlnhf.).

P. 60 (10—11). Geden (Heidrun), der gaar paa Husets flade Tag og nipper af Løvet ovenover, er et ægte norsk Genrebillede, som endnu daglig kan iagttages. Mindre naturligt er det at sætte Hjorten Eikthürner derop, og Müllenhoff ser maaske ikke med Urette i denne Vise (11 el. 26) det ældste Indskud i dette Kvad (til hvilket saa atter Flodviserne senere hægtedes).

P. 60 (12- 13). Ull er ifølge Gylfaginning Thors Stifsøn; særlig udmærket som Bueskytte og Skøiteløber; hvorfor hans Gunst her særlig nævnes, kan vel ikke afgjøres. At »røre ved Flammen« maa her betyde at sprede Ilden, tage Baalene bort (hvilket vil ske, saasnart man erkjender at det er Odin) og hermed identisk er Udtrykket at »løfte Kjedlerne af Krog«, idet Kjedlerne høre med til Baalene og deres Borttagen er samtidig med Slukningen af Ilden. *Sigtiva sunom* ɔ: »*Seirsgudernes* Sønner« i V. 13 (45) forklares af de fleste Fortolkere og Lexikografer (Lex. poet., Schullerus Beitr. XII) som paa dette Sted betegnede Menneskene, medens det sædvanlig betyder Aserne; da nu *sigtíva* = *ása* er det ikke let at indse, hvorfor *ása sunom* (42) ikke ligesaa vel skulde kunne betyde Menneskene, hvad det maa gjøre, hvis der skal være den mindste Mening i Visen, som den er overleveret os; ikke desto mindre har man haardnakket her villet fastholde den almindelige Bemærkelse »Aserne«. Se iøvrig min korte Forklaring af disse Viser i Indledning til Kvadet. Læseværdig er H. S. Møllers Oversættelse og Anmærkning som et Exempel paa den fuldkomneste Misforstaaelse (han kommer til det Resultat at Ægir »maa« være Geirrød, i hvis Hal Odin vil føre Aserne ind). »*inn koma*« er simpelthen intransitivt (ogsaa Gering tager det iøvrig her transitivt, hvilket allerede konstruktionsmæssig er umulig, da Subjektet *þat* maa være det samme som *þat* i den foregaaende Sætning, nemlig Aasyn (Odins).

P. 63 (1). De to første Linier af V. 4 høre sikkert til det ægte Grimnesmál og Visen er derfor som den staar i Texten meningsløs i sin Konstruktion.

P. 63 (2). Om Ull se til Grmnsm. (12—13). At give Barnet en Gave, naar den første Tand kom, er en gammel skandinavisk-finsk Skik; i Tydskland fik Ammen en Gave.

* Saavidt jeg husker skyldes denne Opfattelse af Udtrykket samt Jevnføringen med Kalevala Dr. Mogk.

P. 64 (5). Første Halvdel af Visen hører til det ægte Grmnsm. men kan have lydt omtrent saaledes ogsaa i Kvadet om Gudeboligerne.

P. 67, 17. Meningen synes at være (thi den sidste Halvstrophes Form er Tvivl underkastet) at Vidar rider i sit frodige Land og erklærer sig modig nok til at hevne Faderen (Odin — efter dennes Fald i Ragnarok) *Lex. poet.* lader ham stige af Hesten rede til at hevne Faderen, hvad allerede af den Grund ikke gaar an at der jo endnu er lang Tid til Ragnarokskampen.

P. 68. *Andhrimner* — *Eldhrimner* — *Sækhrimner*: — Kokken, Kjedlen, Flesket. — *Gere* og *Freke* (begge Navne betegne Graadighed) Odins Ulve; *Hugin* og *Munin*, (Tanke og Ønske) hans Ravne.

P. 70, 2. *Ratatosk*, Egernet. Betegnelsen *Ørnen* synes umotiveret; men der er, som antydet i Texten, falden en Vise bort, hvis Indhold er bevaret i Gylfaginning: En Ørn sidder i Askens Grene og er han meget vidende; og midt imellem hans Øine sidder den Høg, der hedder »Veðrlaufner«.

P. 70, 3–4. Interpolation i Interpolationen.

P. 71, 1. *Jern-Svaling*, tvivlsomt Udtryk; formodentlig menes: en Luftstrøm sval som Jern — hvortil Udtrykket »skjule« ganske vist kun daarlig passer.

P. 81, 3. *gol.* Efter den overlevende Læsemaade: *golv* = *gól um*, misforstaaet og af Bugge rettet til *gó of* (ɔ: gjøede af). Garm, Helvedshunden (se Vlsp. 29) gjøer ikke paa almindelig Hundevis, men dens Glam er Galder; derfor det korrekte Udtryk »galer«, her med særlig Fremhævelse overfor »Galderens Fader«. Se Hoffory »Eddastudien« p. 94.

P. 83, 12. *Halsskjøderne*: et Ordspil. »Hals« betyder foruden den betræffende Legemsdel ogsaa Halsen paa et Seil (den Løkke gjennem hvilken Skjøderebet gaar); heraf kommer for »Halsskjøde« saavel Betydningen »Flig af et Halsklæde, et Slør« som »Skjøde paa et Seil«. Rimeligvis er da her Tale om Bølgerne, der synes at kaste Seilskjøderne mod Himlen (idet disse løsrevne flagre for Stormen) og da hele Kvadet handler om Balders Hedenfart, maatte der her være Tale om hans Ligfærd, idet han blev brændt paa sit Skib Hringhorn, der saa blev stødt fra Land. »*At muni*« opfattes almindelig som »af Hjertenslyst« (Wimmer, Gering); min Autoritet for Oversættelsen »over den Elskte« er Dr. Jónsson; »den Elskte« er naturligvis Balder, som gjerne foer tilsøs.

P. 84, 14. Denne Vise har endnu Ingen fyldestgjørende kunnet forklare. Rimeligvis er Læsemaaden fordærvet.

P. 90, 1. Der lægges Eftertryk paa at Fjenderne sidde foran paa Gulvet; sidde de i Salens Baggrund, er Faren ringere. Med denne Forsigtighedsregel, der

saa charakteristisk aabner Rækken af oldnordiske Visdomssprog, kan sammenlignes den arabiske Høflighedsregel at gaa først ind ad Døren, — hvilket, som Tolken forklarede en Ven af mig, havde sin Grund deri, at den først Indtrædende løb Fare for at blive hugget ned, hvis der »sad Uvenner foran paa Gulvets Fjæle«.

P. 90, 2. Visens anden Halvdel er meget dunkel — saavel i og for sig som i sin Sammenhæng med Hilsenen i de første Linier. Jeg har ingen fyldestgjørende Paraphrase set af denne Vise og kan ingen selv give, det skulde da være følgende: Anvis mig en Plads, thi En, der som jeg flakker om i det Fremmede og er anvist paa Gjæstfrihed, har megen Hast, og hvis I ikke kan huse mig, maa jeg i Tide se mig om efter et andet Herberg.

P. 95—96. Müllenhoffs Opfattelse, som Sijmons følger, er den at Viserne 40—39 (p. 121 — jeg citerer her stedse efter de gamle Numre) i denne omvendte Orden og forbundne med 37, danner en Overgang fra det første Thema til det nye, der begynder med V. 41 »Vaaben og Klæder« etc. (se Indledningen). Betænkeligt er det nu for det første at der for at faa denne Opfattelse frem er en Omsættelse af Viserne og Udskydelse af en Vise (38 p. 120) nødvendig (se Indledning XVII). Men dernæst er denne Overgang meget tvungen og tvivlsom; ved Slutningen af 39 er ganske vist en Side af Venskabsforholdet anslaaet, som Sprogenes Forfatter senere betoner (52), men Fortsættelsen i 41 sker ikke i Tilknytning hertil. Endelig er første Del med Viseparret 36—37 (»Bo er bedst«) ligesaa eftertrykkelig afsluttet, som anden Del med det endnu berømtere 76—77 (»Fæ døer —«), hvorfor det er direkte forkert med Müllenhoff og Sijmons at rive dem fra hinanden og begynde et lille Overgangsled med V. 37; den betydningsfulde Parallelisme mellem de to Par Dobbeltviser overses derved ganske.

P. 98, 62. Jeg kan kun forstaa dette om en Landørn, der har vovet sig for langt ud over Havet og bliver befippet ved at se lutter Bølger under sig (»kommer til Søs«). »*snaper ok gnaper*«, egentlig: »den snapper (efter Veiret) og lader Hovedet hænge«. Skal dette forstaaes om en Fiskeørn, der sidder sulten ved Havbredden, forstaar jeg absolut ikke Anvendelsen i Visens anden Halvdel. For at faa noget af den bevidst tilsigtede Lydvirkning i Begyndelsen, har jeg i Stedet for at lade den hænge med Hovedet lade den »klapre«, baske med Vingerne: — idet Veiret gaar fra den, afløse korte Vingeslag de lange og sikre, der før bar den.

P. 99, 63. *Thinget veed* — egentlig »Folket, Mængden«; men da der i disse Viser overhovedet er Tale om Folkeforsamlinger, er Ordet »Thing«, som Rimet nødvendig fordrer, næppe for frit.

P. 99, 64. Linierne 3—4 findes ogsaa i Fafnesmál 17.

P. 99, 65. Linierne 1—2 findes kun i Papirshaandskrifter; de ere anstødelige i Formen, men hvad Indholdet angaar troværdige, hvorfor en Oversætter ingen Grund har til at udelade dem.

P. 99, 66. *Sjelden finder Brygdsom Bryg* (ordret: Øl); efter en anden, nærliggende Læsemaade (lið for líð): »Sjelden træffer den Forhadte (at komme) i rette Tid« (Møller: sjelden kommer Ukjær tilpas). Dr. Jónsson bemærker, at denne Læsemaade nu foretrækkes; imidlertid har Sijmons den første, som fra Indholdets Side sikkert har Fortrinsret.

P. 100, 72. Meningen er: Om en Søn ogsaa kommer efter Faderens Død, har denne dog Gavn af ham; thi Sønnen vil reise ham en Bautasten — en saadan sættes sjelden uden af de Nærmeste (Maag her om nært Slægtskab overhovedet).

P. 101, 77. »Dom over hver en Død« nemlig Efterverdenens Dom. Ganske forrykt vilde det være at indføre Begrebet af en Saligheds- eller Fordømmelses-Dom (hvad ikke desto mindre fra en vis nordisk-kristelig Side er sket).

P. 101, 77. Efter disse afgjørende Slutningsstropher følge i Haandskriften Viserne p. 123. Af disse er V. 78 af Müllenhoff, og efter ham af Sijmons, med nogen Voldsomhed sat før »Fæ døer —«. V. 79 skudt ud som uægte og — hvad der er det værste — V. 80 beholdt som en »ironisk Slutningsformel« (der anbefaler Tavshed). Hvorledes skulde det være muligt for en Digter at hægte en saa tarvelig Vits til de storslagne Slutningsviser? og saa endda at maatte sætte en Vise om og skyde en anden ud for et saadant Resultats Skyld. Det er saa meget forkasteligere som V. 80 ganske utvungent lader sig anvende paa Subjektet i 79; ja til Overflod er Linie 3 ikke en Gang ordentlig bogstavrimet, (hvad jeg har gjengivet i min Oversættelse) hvilket ikke finder Sted i en eneste af de Viser, hvori den gamle Skjald har nedlagt sin Livsvisdom. Han har nu sunget værdig ud, sikker paa sit gode Eftermæle og 78—80 (p. 123) er en af de mange Visegrupper for sig: — Eiendommens Farer; dels mister man den let, dels gjør den en ny Eier hovmodigere uden at gjøre ham klogere; en saadan blotte man ved at stille ham et Spørgsmaal i Runevisdom.

P. 103, 84, 4. Hoffory opfatter *brigð* ei som Substantiv (Vankelmod) men som Adj. og oversætter: og det (ɔ: Hjertet) lagdes dem vankelmodig i Brystet. Men »lægges« er neppe et passende Verbum for Hjertet, idet man snarere venter »sættes«. — Overhovedet er den stærke Construktion mindre poetisk.

P. 104, 101. Der er ingen Grund til med svensk Oversættelse og C. Rosenberg at antage, at hun har bundet en Hund paa Leiet og selv ikke er der; vittig er Spøgen først, naar hun selv ligger der — men bevogtet af en glubsk Hund — der i denne Spasvise antages at føre sig mindre respektfuldt op overfor Alfader, end dens Slægtninge siges at gjøre det i Indledning til Grmnsml.

P. 105, 103. Strophen lyder i Haandskriftet:

Glad i sit Hjem, mod Gjæst hjertelig
være en Mand og virksom;
minde-stærk, maalstærk, meget vidende,
gjerne hvad Godt er han granske;
Erketaabe hedder hvo Intet kan sige
det er den Uvises Art.

Denne Vise er som Indledning til dette Odins-Eventyr iøinefaldende umulig. Kvadet handler om, hvor snildt Odin bærer sig ad ude hos en Jætte, og Visen begynder med at belære os om at man skal være »glad i sit Hjem«. Hoffory vil stryge »Hjem« og antager Begyndelsen af en Strophe udfalden foran Erketaabe; men to Viser til Indledning er høist usandsynligt, da begge de andre Odins-Eventyr have een Indledningsvise. Aabenbart skal Evnen til at tale snildt for sig prises (»Lidt fik hos Jætten jeg tavs« hedder det i næste Vise — det vil sige: ved at tale fik jeg meget) og til dette Motiv maa man holde sig, naar man vil konstruere den oprindelige Vise. H. G. Miller har ganske misforstaaet Visen, idet han slutter den til det Foregaaende.

P. 105—107. Viserne 105 og 108 forkastes uden tilstrækkelig Grund af Mlnhf. og Hoffory.

P. 107, 109. Bølverk er det Navn, under hvilket Odin (i vexlet Skikkelse, 107) havde røvet Mjødden Odrerer. — Uægte er Indskuddet foran 3: »Nyt om den Høie at høre«. Jætterne komme jo for at spørge om Bølverk, altsaa ikke om »den Høie« da Bølverks Identitet med Odin maa være dem ubekjendt.

P. 107, 110. Her kan ikke være Tale om en Ed, som Odin skulde have svoret Suttung (saaledes Bugge — »man sollte diese Auslegung kaum für möglich halten«) men om en Ed, som han paa deres Forespørgsel sværger Jætterne i sin Hal: nemlig at der ikke blandt Guderne fandtes Nogen ved Navn Bølverk. »Die Ironie ist in der zwischengeworfenen Frage am wenigsten zu verkennen, und der bitterste, wenn man will, der frechste Hohn des Gewinners liegt in den letzten Worten ... Und warum sollte Odin nicht schwören, dass einer Namens Bölverk sich nicht unter den Göttern befände? Über alle Bedenken musste die

Rücksicht auf das glüchlich erlangte, Göttern und Menschen unendlich werthvolle, den Riesen aber unnütze Gut hinweg heben. Ein Meisterstück der Redefertigkeit hat Odin bis zulezt geleistet und sich als den grossen überlegenen Geist bewiesen, der zwar nicht für jeden gemeinen Mann ist, aber für die grossen wie er.« Mlnhf. Alterthumskunde 5, 266.

P. 111, 4. »Den Høies Tale«. Haandskriftet har: *mana mál*: — Mændenes Tale. Den vistnok nødvendige Rettelse til *háva mál* har Müllenhoff foretaget og Sijmons adopteret; i det Følgende er der kun Tale om en Enkelt, der giver Loddfafner vise Raad. Denne Loddfafner, en almindelig omvankende Sanger, (þullr) efter V. 133 at dømme af kummerligt Ydre og efter V. 135 (en Opfordring til Gavmildhed) af temmelig tarvelig Aandsrang, forkynder at det er Tid at tale fra Talerstolen, nemlig i den Hal, hvor han træder op for at »give sin Forestilling« og praler af at have sin Visdom direkte af Odin ved Urds Brønd. Paa gammel Misforstaaelse af hele Situationen beroer det at sætte Punkt efter L. 2 og saaledes henlægge Talerstolen til Urds Brønd. Den sikkert uægte Tilføielse: »Om Runer jeg hørte / om Raad de tav ei / hos den Høies Hal. / I den Høies Hal / hørte jeg sige saa:« synes særlig at have til Hensigt ogsaa at lade »Runesangen« gaa med ind i Loddfafnesmál.

P. 111, 4. »*Nyde du skal om du nemmer, Lykke du faar om du lærer.*« Efter Mlnhf. »gleichbedeutende Fassungen für den Gebrauch neben einander gestellt«; han jevnfører V. 1 og nægter, at paa noget af disse Steder Galdrelags Formen kan retfærdiggjøre Gjentagelse. Jeg kan hverken ved V. 1 eller her ved Loddfafnesmál-Strophen slutte mig til denne Opfattelse, og jeg troer ikke at noget rhytmevant Øre vil kunne gjøre det.

P. 111, 129. *Henfarne.* Sædvanlig tages *halir* her i dets Hovedbemærkelse: Mænd, hvori jeg ingen Mening kan finde, thi ved at se opad mod Himlen møder man ikke Mænds onde Øine. Jeg har derfor vovet at tage Ordet i Bemærkelsen »Helboere«, som det ifølge Lexikographerne har Alvsml. 29, 3; altsaa Afdødes Aander, der svæve over de Kjæmpende, som hos Ossian. — Foran denne Linie er indskudt: »Vildorner lig Mænds Sønner vorde« ɔ: galne.

P. 111, 132. *Art* egentlig: Slægt. Uægte Tilføining:

ei findes saa god Mand at Feil ham ei følger
eller saa ussel, at han Intet duer.

P. 112, 135. Visens Slutning siger aabenbart at hvis man ikke giver den Trængende, som banker paa Porten, en Gave (en Ring) saa risikerer man, at der ønskes En en Sot paa Halsen, og der tænkes vel her som i det Foregaaende

fremfor alt paa en vandrende Sanger, en Thullr, hvem det jo var en smal Sag at galdre Folk fra deres Helsen. L. 1—2 handle om Leddet; Meningen er vel: man kan ikke lukke Alle ind, men saa kan man i alt Fald ofre en Gave. Müllenhoff og Hoffory forkaste Visen.

P. 112, 164. Angaaende denne Slutningsvises Omstilling henvises til Indl. XVIII og til Mlnhfs egen Redegjørelse Alterthumsk. V 251 f.

P. 113, 138. At en Gud hænger gjennemstunget paa et Træ, ofret til sig selv, er en mærkelig mythologisk Forestilling til hvilken det christelige Dogme byder et interessant Analogon — saameget mer som Tankegangen her og i de følgende Viser er saa urhedensk, at en Paavirkning ikke er antagelig. — En Tilføielse (efter Fjlsvm. 20) siger: udi det Træ, hvorom Ingen veed / af hvad Rod det er rundet.

P. 114, 139. *Runer jeg hæved* ɔ: opfandt.

P. 114, 140. Bestla var Odins Moder, Risen Bølthorns Datter; hendes Broder er ubekjendt. Visen bør maaske udskydes (med Mlnhf.).

P. 115, 144–145. *male*, nemlig Runerne (jvf. V. 157). »*sende*» og »*øde*« Synonymer = blote; Offeret sendes til Guderne og er (paa Grund af det usikre i Virkningen) en Slags Ødselhed — hvorfor V. 145 raader til heller at gjøre for lidt end for meget ud deraf. *Thund* et af Odins Navne.

P. 118, 160. Angaaende denne Vise og Grunden til at den maa anses for Slutningen paa Ljoðatal, skjøndt Haandskriftet endnu anfører tre Sangkunster, henvises til Mlnhf. Alterth. V. 272 f. Hans Forklaring er i Korthed følgende: Hvad (den ellers ubekjendte) Dverg synger foran Dagens (Dellings) Dør (ɔ: ved Morgengry) maa indeholde en Anerkjendelse af Gudernes Magt og Visdom, som hver Dag paany aabenbarer sig; i V. 158 har Sangeren rost sig af at han kan alle Gudernes Navne; her siger han nu videre, at han ikke blot er forfaren i saadan underordnet Memorialpoesi, men at han ogsaa veed at prise Asernes Gjerninger og Odins aandelige Magt.

P. 122 (53). Slægten er tvedelt — nemlig i to Grupper: de Vise og Daarerne.

P. 122, 73–74. I de ti første Linier er det umuligt at finde enten indbyrdes Sammenhæng eller Forbindelse med det Følgende. Ved Oversættelsen »Køier« har jeg fulgt Mlnhf. (»Schiffskajüte») da Betydningen »Ræer« absolut ingen Mening giver. Tanken er da: Tilsøs har man kun smaa Rum til Ly og Høstnatten er foranderlig o. s. v.

P. 123 (78–80). Om denne Gruppe se Anm. til p. 101.

P. 123, 81. *Brand* i den gamle Betydning: Sværd.

P. 136. fei ɔ: dødsviet, jvfr. Com. i Vlsp. 26.

P. 137, 95. *Men af Sand de Strikker snoede* etc. Er dette et Billede paa frugtesløs Stræben, eller er her Tale om Tryllekunster? Nogen virkelig Sammenhæng er der i hvert Fald ikke i Hárbards Svar.

P. 138, 52. Thjasses Øine blev paa Himlen til to Stjerner.

P. 138, 63. Egentlig: hvad man skraber af den anden Eg. Meningen maa være: naar den ene kappes faar den anden mere Luft og Lys til sin Væxt.

P. 142, 128. »Om du lod dig færge« saaledes Sijmons (»wenn du das Schiff bestiegen hättest« efter en noget ændret Læsemaade). Den temmelig uforklarlige Text maatte snarest forstaaes som: hvis du kunde omskabe dig — hvilket var en nogen haartrukken Spøg.

P. 144, 136. Meningen er: Færgefarten tvers over (som jeg vægrer dig) er kort; men Veien tilfods (formodentlig rundt om en Bugt til et Vadested eller til en anden Færge) bliver lang.

P. 163, 10, 3. »Bræer braged«. — Rigtigere er maaske Forstaaelsen »Isklumper klang«, der da forklares ved det følgende (der tales altsaa om Isklumperne i hans Skjæg). Det første er ikke blot den kourantere Oversættelse men ogsaa poetisk langt at foretrække; jeg er imidlertid ikke kompetent til at bedømme om den er filologisk forsvarlig.

P. 165, 20. Saaledes efter Sijmons Construktion. Tvungen synes mig Forstaaelsen: »Værre tykkes dit Værk Kjølstyreren (ɔ: mig) end om du stille sad«. Efter Gylfgng. roede Thor de to bageste, Ymer de forreste Aarer. Det der er værre, end om han sad stille, er enten at han vender Baaden udad mod det aabne Hav; eller at han vedbliver at ro efter at Ymer er hørt op at ro, hvad der maa have været fortalt i de udfaldne Viser; og det sidste understøttes af Gylfgng.

P. 167, 26, 4. Udtrykket er dunkelt og skruet. Han svingede Aaren — (men et andet Ord for »Aare« end i L. 3) — i en anden (Vind-) Retning. Skal dette kun sige at han roede tilbage, saa er det yderst uheldigt, da der allerede i L. 26 er sagt at de vare paa Tilbageveien.

P. 170, 36, 4. »*Mangeho'edet*«. Meningen er at hver enkelt har mange Hoveder.

P. 172, 39, 4. *Sine Børn* ɔ: Thjalfi og Røskwa. Dette Thors-Eventyr er gjennem »Nordens Guder« saa bekjendt, at jeg vel kan antage alle Læserne for »Sagn-Kyndige«. Iøvrig kommer det her meget umotiveret og keitet ind i en

fremmed Sammenhæng. Man maa vel antage, at der er en Lakune (som jeg dog ikke har antydet i Texten) foran 38, hvori der er fortalt, at de er taget ind til Bjergbonden.

P. 172, 40, 4. Sijmons kalder det »eine kaum verständliche Stelle«.

P. 177. Prosa-Indledningen lyder: —

Ægir, som med et andet Navn hed Gymir, han havde brygget Aserne Øl, da han havde faaet den store Kjedel, som nu er sagt. Til dette Gjæstebud kom Odin og Frigg hans Hustru. Thor kom ikke, fordi han var paa Østfart. Sif var der, Thors Kone; Brage og Idun, hans Kone. Tyr var der; han var enhaandet; Fenrisulven havde sledet Haanden af ham, da han blev bunden. Der var Njord og hans Kone Skade, Freyr og Freya, Vidar, Odins Søn. Loke var der, og Freyrs Tjenestefolk Byggvir og Beyla. Der var mange Aser og Alfer.

Ægir havde to Tjenere: Fimafeng og Eldir. Der var Lysguld i Stedet for Ildslys. Øllet bar sig selv frem. Der var meget fredhelligt. De roste meget hvor gode Tjenestefolk Ægir havde. Loke gad ikke høre det og dræbte Fimafeng. Da rystede Aserne deres Skjolde og løb mod Loke og jog ham bort til Skoven, og gav sig saa til at drikke. Loke vendte tilbage og traf Eldir ude; til ham kvad Loke: — (o. s. v.).

Slutningsstykket lyder: —

Og efter dette skjulte Loke sig i Fránangs Foss i en Lax's Skikkelse; der tog Aserne ham. Han blev bunden med sin Søn Nares Tarme, og Vale, hans Søn, blev til en Ulv. Skade tog en Hugorm og hængte den op over Lokes Ansigt; der dryppede Edder af den. Sigyn, Lokes Kone, sad da og holdt en Skaal under Edderen, og naar Skaalen var fuld, bar hun Edderen ud, og imens dryppede Edderen paa Loke. Derved vred han sig saa stærkt, at hele Jorden skjalv deraf; det kaldes nu Jordskjælv.

P. 182, 16. Om Brages og Iduns Børn og »kaarne Sønner« ɔ: Adoptivsønner, vides Intet. Stedet har givet Anledning til flere lærde Hypotheser.

P. 190, 51. Thjasse, en Jætte, Skades Fader.

P. 192, 60. *Dine Østfarter*, — her og i de følgende Viser sigtes til Thors bekjendte Eventyr paa Farten til Utgardeloke.

P. 198. *Bænke de brede* — nemlig i Dvergens Hjem, hvor Alt gjøres Rede til Bryllupet.

P. 214, 16. »*Min Broders Bane*«. Denne Broder antages almindelig for at være Bele; men efter Gylfgng. 37, der citerer vort Kvad, dræbte Freyr Bele (som der ikke sættes i Forbindelse med Gerd) efter at have vundet Gerd, idet

der udtrykkelig siges, at Freyr slog ham ihjel med en Hjortetak, fordi han havde givet sit Sværd for Gerd; denne Overgivelse af Sværdet til Jætterne, der omtales i Lokasenna, er iøvrig ukjendt for vort Kvad. I Vøluspá 50 kaldes Freyr Beles Bane. Simrock ser i dette Sted et Vidnesbyrd om, at det i det oprindelige Sagn er Freyr selv, der rider over Ilden og frier til Gerd, hvilket paa Grund af Slægtskabet med Sigurdsagnet har en Del for sig.

P. 236, 14. Efter denne Vise er følgende Visepar indskudt:

15 Svipdag kvad:
Siig mig, Fjolsvinn! hvad jeg fritter om
og gjerne vide vil: —
hvad Kraft haver det herlige Træ
som Ild og Øxe ei bider?

16 Fjolsvinn kvad:
Af dens Olden paa Ild man bærer
for Viv, der ligger i Veer;
ud da kommer hvad inde var,
saa monne det Mennesker gavne.

P. 238, 24. Lopt ɔ: Loke. Til »Liggjærdet« jvnfr. Skirn. 35. — Gygen (27,4) Sinmara, »det lysende Lers(?) Dis« (26,4) er formodentlig Hel selv.

P. 238, 24. *Segjarns Kar* forstaas almindelig om seigt Jern Kar, et meget underligt Udtryk, hvorfor vel Sijmons har Ret i at anse det for et fordærvet Egennavn.

P. 239, 25. Ten ɔ: et tenformet Kastevaaben.

P. 241, 32. 4. Lemmeskjælvende maa vel anses for et tilbagedateret Epitheton, der sigter til hans nuværende Tilstand (se Slutningsprosa til Lokasenna, Anm.)

P. 275, 7. Efter den oprindelige Læsemaade: *Sennum [vet] or sǫðlum! sitja skolum* etc. Sijmons rekonstruerer: *Senn nu or sǫðlum sïga skolum* ɔ: nu skulle vi snart stige af Sadlerne, men *sïga*, »segne« vilde her være et meget ubehændigt Udtryk. Bugge vil læse: *Senn nu i sǫðlum sitja skolum.* — *Sennum or sǫðlum* betyder: »lader os strides (disputere) fra Sadlerne« og dette er baade det kraftigste og det til Situationen mest passende Udtryk (jvfr. Indledning).

P. 276, 9. 2. Ordret: »Nu er den Graasten bleven til Glar«; den glasblanke Overflade hidrører fra det størknede Blod.

P. 286, 7–9. Ubegribeligt er det, hvorledes man har kunnet forstaa det om Thor (H. S. Møller), da dennes Fødsel omtales senere. Dertil kommer at